

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

*Honos
Erit huius quoque
utro*

ANDREA FELICIS OESTE:
L. V.
Monacensis.

0

510

<36700076430012

<36700076430012

Bayer. Staatsbibliothek

Hind lit part. germ. 949.
L. 2. C. III.

Bioogr. coll. 349.

MEMORIA
PHILOSOPHORUM
SEMPITERNA

Francofurti,
apud Martinum Hallervord Bibliop.
Regio montanum.
Anno, M D C LXXVII.

MEMORIÆ
PHILOSOPHO-
RUM, ORATORUM,
POETARUM, HISTORICORUM,
ET PHILOLOGORUM.

NOSTRI SECVLI
CLARISSIMORUM
RENOVATÆ

Decas Prima,

CVRANTE
M. HENNINGO
WITTEN.

FRANCOFURTI,

Apud MART. HALLERVORD,
Typis WENDEL. MOEVV ALDI,

DIODORUS SICULUS BIBLIOTHE-
CÆ LIB. XI.

ÆQUUM EST, SIMULQUE VITÆ COMMUNI CONDUCTIBI-
LE, MALOS EOS, QUI POTESTATEM GESSERUNT, LI-
TERARUM MONUMENTIS VITUPERARI: BONOS COM-
TRA, ÆTERNIS COMMENDATOS LAUDIBUS ILLUSTRARI. NAM MAIORUM ÆMULATIONE ET MEMORIA PLERUMQUE POSTERITAS AD COMMUNEM BENEFICENTIAM INCITATUR.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

VIRO
PER QUAM ILLUSTRIS ATQUE
EXCELLENTISSIMO
DOMINO
GODOFREDO
GVILIELMO

A
LEIBNIZ,
SERENISSIMO AC POTEN-
TISS. PRINCIP. ELECT. HANOVE-
RAN. A CONSILIIS INTIMIS

NEC NON
REGIAE SOCIETATIS PRUSSICAE
SCIENTIARVM
DIRECTORI AC PRAESIDI
LONGE GRAVISSIMO

DOMINO SVO GRATIOSISSIMO

PRINCIPI ERVDITORVM
HVIVS SAECVLI
HAS
PHILOSOPHORVM MEMORIAS
SVBMISSO CVLTV SACRAS
ESSE CVPI
DEVMOVE IMMORTALEM
VENERATVR
VT SPLENDIDISSIMVM HOC
SIDVS
ORBI LITERATO DIVTISSIME
CONSERVARE
.. VELIT
LEIBNVZIANI NO-
MINIS
CVLTOR DEVOTVS
FRIDERICVS CASPAR
HAGEN PP.

PRAE-

PRAEFATIO.

SI quid est, quod orbis eruditus nostro hoc saeculo singulari cura atque industria prae ceteris laborat; hoc profecto est, ut uirorum de Literis optime meritorum memoriam ab interitu uindictet, eandemque renouato quasi splendore, serae commendet posteritati. Siue enim oculos in Italiam antiquam Literarum sedem conuertamus, siue Angliam felicissimam ingeniorum parentem intueamur, siue denique Germaniam, patiram,
3 X

quae

quae omnes omnium complectitur caritates contemplemur, tot viros eruditionis fama clarissimos in opere hoc desudantes deprehendemus, quot pagina haec uix capieet, quotue ego fatis dignis, quae promerentur elogiis, uix persequi ualeam. Tacitus hinc praetermitto celeberrima eorum nomina, quae uiri eruditissimi pridem tradiderunt, quaeue in ore omnium uersantur, atque id tantum addo, permagnam eos hac in parte promereri laudem, non tantum quod aliis tantorum Virorum exemplis ad par uirtutis studium calcar addunt, atque auctores sunt, ut quemadmodum Themistocles statuis Miltiadi positis, ita hi laudabilibus maiorum exemplis e somno excitentur; sed etiam historiae literariae permagnum hoc ipso afferunt emolumentum. Equi-

Equidem non ignoro , esse quoddam genus hominum, quod alto eos despicit supercilio , qui in conscribendis eruditorum uitis industriam suam exercent, laboremque hunc minime approbandum censent; nec me fugit, plurimos Gallorum Germanos hoc nomine contemptui habere, gentemque laboriosam appellare, quae in prodendis tantum, eruditorum uitis occupata sit: praetereaue uix quidquam solidi in medium proferre possit: at harum conuitiis eo minus moueor , quo grauius ad iniquas horum censuras incomparabile lumen Germaniae DANIEL GEORGIVS MORHOFIVS, respondit, quoue solidius peruersum Rolandi Maresii iudicium , Maxime-reuerendus M. CHRISTIANVS

FEVSTELIVS non ita pridem confutavit.

Cum uero permulti Germanorum in consignandis Eruditorum uitis singularem industriam adhibuerunt, tum prae ceteris exinde singularem reportauit laudem Clarissimus Vir, **M. HENNINGVS VVITTE**, Eloquentiae & Historiarum in Athenaeo Rigenſi Profeſſor quondam Publicus, qui cum Virorum celeberrimorum eorundemque de Eccleſia, Republica, Literisque optime meritorum uitas in peregrinatione, quam iuuenis ſuſceperat, diligentiffime collegiſſet, non abs re futurum exiſtimauit, ſi elogia, quibus tanti Viri in concionibus ſacris, orationibus ſolem nibus, aut Programmatibus poſt fata fuerunt ornati, in faſciculos colligeret,

geret, eademque cum orbe erudito communicaret. Quare Theologorum, Iurisconsultorum, Medicorum, ac Philosophorum Memorias, easdemque in Tomos Decadesque diuisas, renouauit atque in lucem publicam edidit, laboremque hunc eo usque strenue continuauit, donec successu temporis ad scribendum *Diarium Biographicum* animum applicaret.

Sic itaque series Memoriarum fuit interrupta, nec per longum temporis spatium quisquam extitit, qui telam abruptam redintegraret, donec tandem Princeps Theologorum Saxoniorum, Vir Summe-Reuerendus ac Magnificus, HENRICVS PIPPINGIVS, S. Theologiae D. ac Sacrorum in Aula Regia Electorali Saxonica Anti-

stes, tunc temporis ad D. Thomae Lipsi Theologus de uniuerſa CHRISTI Eccleſia ſingulariter meritus, de continuandis Theologorum memoriis conſilium caperet, atque Anno MDCCV. *Sacrum Decadum Septenarium, Memoriam Theologorum noſtræ ætatis clariſſimorum renouatam exhibentem, una cum Septenario eorum, qui ut ut Theologi Profeſſione haud fuerint, ſcripta tamen Theologica ediderunt, aut tranſtulerunt, aut inchoata reliquerunt, publici iuris faceret.* Biennio poſt ſummi huius Theologi cura Septenarium ſacrum ſecuta eſt *Trias Decadum eidem iungenda, ut ſuam ſortiatuſ integritatem Theologorum recentiſſimorum Centuria, (quod uel ex Semicenturia Biographica Selecta, quam Theologo celeberrimo, D. GEORGIO HENRICO GOEZIO, publice obtulit, atque Elogiis Theo-*

Theologorum impofterum continuandis inferendam ceffit, luculenter patet) niſi curarum grauitas atque occupationum copia, quae ſummam muneris, cui praeſt, dignitatem comitantur, ipſum a propoſito reuocarent. Nihilo tamen minus opus; hoc ſtrenue continuabitur cura Summe-reuerendi Superintendentis Lubecenſis D.GOEZII, qui illud iam Anno MDCCVIII. feliciter fuit auſpicatus. Nam ut Theologi huius merita cum in uniuerſam CHRISTI Eccleſiam, tum Rempubl. literariam prorſus ſingularia extant: Sic quoque laborauit, ne hac ex parte hiftoriae quidquam decedat, atque ideo inſtituto poſt meſſem ſpicilegio, eos perquiſiuit, quorum nomina VVITTIVS ac PIPPINGIVS praetermiſerant, atque E-

logia

logia haec in fasciculum collecta,
Anno MDCCVIII. & IX. in lu-
cem publicam emisit.

Atque hac ratione Theolo-
gorum memoria ab interitu fuit
vindicata, de Iure consultorum
vero, Medicorum ac Philoso-
phorum elogiis colligendis at-
que edendis, nemo quod sciam,
hactenus cogitavit. Quare ut
tantorum Virorum de literis o-
ptime meritorum memoria ad
posterios transmittatur, tempe-
rare mihi non potui, quin par-
tes has susciperem, ac quae huc
usque in scriniis asseruabantur
eruditorum vitae, adiecto quoad
eius fieri potuit, scriptorum Syl-
labo, in publicum producerem.
Quod propositum tam feliciter
cessit, ut quam primum cum
amicis quibusdam hoc consili-
um communicarem, ipsi cona-

tus meos beneuole adiuuari non dubitarent. Prae ceteris hoc in patria effecit Fautor noster maxime colendus, Vir Maxime reuerendus M. GVOLFFGAN-GVS DAVIDES SCHOEPPFVS, Confil. Gonfistorial. Ecclesiast. Vener. Cap. Senior & Theologiae moralis in illustri Collegio Christian-Ernestino quod hic loci floret, Professor Publ. optime meritus, cui me permultum debere profiteor, quod ex instructissima quam possidet Bibliotheca, permulta subsidia, pro singulari in me beneuolentia subministrarit. Nec extra Patriae fines defuerunt, qui instituto huic fauerent, atque a me rogati, quicquid ipsis ad manus erat, lubenti animo transmitterent. Quo nomine praecipue me obstrictum esse intelligo Viro Maxime reuerendo, M. CHRISTIANO FEVSTELIO, Ecclesiae quae Christo VVeidae in Variscia colligitur, Ephoro mertissimo, cui publicas ago gratias, quod ex ditissima peninsula laboranti succurrere uoluerit. Ingratus

tus quoque essem , si silentio prae-
 termitterem merita **Experientissimi**
D. LOCHNERI, Medici apud Norim-
 bergenses exquisitissimi, qui non tantum
 biga uitarum tractatum hunc auxit, sed
 etiam in futurum plura subsidia est pol-
 licitus. Atque ut pietatem nostram er-
 ga cunctos qui ad institutum hoc quid-
 quam contulerunt, publice profiteamur:
 ita omnes ac singulos **Literarum Existima-**
tōres quanta possumus obseruantia roga-
 mus, dent tribuantque id petitioni no-
 strae, ac quas in scriniis asseruant, **Iuris-**
consultorum, **Medicorum** ac **Philoso-**
phorum uitas, orbi erudito non inui-
 deant, sed ad nos transmittere non de-
 dignentur, quo opus, quod molimur,
 feliciter succedat, totque uirorum meri-
 tis atque eruditione clarissimorum me-
 moria ad posteros propagetur...

A quo proposito **CL. M. RVDIGERI**
 institutum me nequaquam reuocabit qui
 sub personato **ADOLPHI CLARMVN-**
DI nomine, **Eruditorum**, atque adeo
 cum **Theologorum**, tum **Iurisconsulto-**
rum, **Medicorum** ac **Philosophorum** ui-
 tas in publicum produxit. **Quemadmo-**

dum

dum enim eos saltem recensere constituit, qui de literis elegantioribus praeclare fuerunt meriti: ita uterque nostrum alia incedit uia, dum ille propriis, eisdemque uernaculis utitur uerbis, suumque de eorum scriptis fert iudicium, a quo ego prorsus abstineo, eaque usurpo plerumque uerba, quae facundissimi Oratores, quondam adhibuerunt. Id tantum in uotis .. haberem, ut eadem cum CL. M.RVDIGERO, amico ueteri Academico, frui licuisset felicitate, ut in urbe librorum copia abundante, tabernisque librariis instructa, uiuere potuissem, quo cuiusuis scripti editiones uariae annotari, atque annus quo liber quilibet prodit addi potuisset. Cum uero locus in quo uersor, ac Bibliothecarum penuria hoc mihi denegauit, id LECTOR BENEVOLE, non mihi, sed inopiae tribuas, atque eo quaeso sis contentus, quod scripta quanta fieri potuit industria conquisiuerim, nec temere aut consilio ullum neglexerim. Sphalmata quoque quorum permulta irrepsisse scio, non mihi, cui in officina typographica non semper praesentem esse licuit, sed eorum incuriae imputabis, qui paginas has
for-

formis exprefferunt, ea uero quae obuia
sunt emendare non dedignaberis.

Atque sic **LECTOR BENEVO-**
LE, has **PHILOSOPHORVM ME-**
MORIAS TIBI trado, quanta pos-
sum humanitate rogans, uelis conatui
meo fauere, mortuis parcere, illorum elo-
gia aequi bonique consulere, atque ea quae
a me praetermissa sunt, pro beneuolentia
TVA supplere. Id si fiet, efficiam, ut non
tantum **Philosophorum Centuria** com-
pleatur, sed etiam **Memoriae Iuris Con-**
sultorum ac **Medicorum** renouato splen-
dore propediem oculis Tuis exponantur.

Vale. Dabam Baruthi Francorum

VI. Eid. Ianuar. A. R. G.

∞ Io c c X.

ME-

MEMORIAE
PHILOSOPHORVM
ORATORVM POETARVM
HISTORICORVM ET PHILOLO-
GORVM
NOSTRAE AETATIS
CLARISSIMORVM
DECAS PRIMA

SERIES
**PHILOSOPHORVM, ORA-
TORVM, POETARVM, ETC.**

PRIMAE DECADIS.

Obiit Anno

1676. IO. KHVNIUS, Mathem. Prof. Lipsiens.
Maioris Princ. Coll. Collegiatus.
1676. IAC. SCHALLERVS, S. Theol. D. Philos.
Pract. Prof. Argentinensis, Capit.
Thomani Praepositus.
1676. IO. ITTIGIVS, Philos. & Medic. D. Phi-
losophiae Naturalis Prof. Lipsiensis,
Facul. Phil. & Coll. Minoris Prin-
cipum Senior. & Acad. Decemuir.
1677. CHRISTIANVS TRENTSCHIVS, Logic. &
Metaph. Prof. Vitembergensis.
1678. FRANCISCVS IVNIUS, Heidelbergensis,
Philologus.
1679. CHRISTIANVS FRID. FRANCKENSTEIN,
Lat. Ling. & Histor. in Acad. Lipsi.
Prof. ac Facul. Philos. Senior.
1679. THOMAS HOBBSIVS, Anglus, Philo-
sophus Malmesburiensis.
1679. IO. ALPHONSVS BORELLVS, Neapolita-
nus, Philosoph. & Mathem. Prof.
Florentinus ac Pisanus.
1680. CHRISTOPHORVS SCHRADERVS, Prof.
Eloquentiae Helmstädiensis, Duca-
tus Guelferbutani Praepositus, &
Scholarum Inspector Generalis.
1681. IOANNES PAVLLVS FELVVINGER, Logic.
ac Polit. Prof. Altdorfinus.

PRO-

I.

PROGRAMMA,

Quo

RECTOR ACADEMIAE LIPSIENSIS,

FVNVV

IOANNIS KHVNII,

Mathematicum Profeforis celeberrimi, Maioris Principum Collegii Collegiati, & Praepofiti, nec non Facultatis Philofophicae Affefforis graviffimi, Academicis civibus indixit,

Idque

Ipfâ Seruatoris Noftri emortuali die, hora III. effereudum folenniter ac deducendum.

CUm neminem non mortaliſſum coeli fiderumque longe pulcherrimorum afficiat intuitus, tum Mathematici cum primis incredibile quantum oblectamenti capiunt, quando ſollicitius atque accuratius, adhibitis teleſcopiis, uniuerſas coeli cameras perluftrant, cumque Simeone Mario ac Galilaeo Galilaei, Satellites Iouis, cum Schickardo Saturnum tricorpo- reum, cum M. Reita circulatores Martis, cum Caramuele a Lobkovvitz & Ioan. Heuclio lunares maculas, cum Hugenio lunulam Saturninam, nouaque alia cum Aſtrologis aliis phaenomena contemplantur. Ita enim conſpicere

A 2

illis

illis atque admirari licet, quae plebeiorum oculis haud sunt exposita, nec a quoquam ueterum coelestis domicilii scrutatorum obseruata. Sed quantilla haec, obsecro, uoluptas, quantilla haec oblectatio est, si cum gaudio, quod ex coeli Christiani aspectu redit, compareretur? Christianum alias id coelum Ioanni Bauero & Iulio Shillerio dicitur, in quo uulgatis Planetarum nominibus, propria Adami, Moſis, aliorumque Patriarcharum substituta, duodecim item signis Apostolorum uocabula indita, ceterisque Asterismis sanctorum aliorum, rerumque religiosarum nuncupationes. At Christianum nobis illud coelum est, quod contemplaturum sese Psalmographus coelestissimus innuit: Videbo, inquit, coelos tuos, opera digitorum tuorum, lunam & stellas, quae tu fundasti. Intelligit audem per coelos hic loci, si Pomeranum & Selneccerum audias, Regnum gratiae, in quo sancti quique ceu sidera exsplendescunt; si Lutherum, Regnum Glorïae; quanquam & hoc Lutherus addit in concione super Psalm VIII. habita, eaque ex Georgii Rorarii aliorumque manuscriptis ab A. Poachio collecta, nec ulli Tomorum Ienensium, Vitembergensium, ac Islebiensium inserta: „Vnum est Regnum, Regnum fidei & Regnum „futuræ Glorïae, ita tamen distinctum, ut, „quod per uerbum in Regno fidei offertur, in „altero reapse exhibeatur. Et mox: unum „est Regnum, sed distincta cognitio. Iam audimus in uerbo, illic habebimus in contem-

platione ipsa; iam credimus & speramus cum Christianis omnibus in terra, illic possidebimus cum omnibus Angelis & electis in coelo. Et uero non iucundior tantum huius coeli est intuitus, sed fructuosior quoque & magis salutaris. Quantumuis enim stellati illius laquearis obtutus ad Architecti cognitionem nos ueluti manuducat: ad beatitudinem tamen aeternam nihil quicquam facit, quippe nec fidem saluificam in nobis generans, nec uiam nobis regiam ad beatificam Dei uisionem ostendens. In coelo autem Christiano, quod in literis lacris a digito DEI h. e. Spiritu S. uelut expansum est, non Doctores tantum & Sancti ceu Luna & Stellae emicant, sed & Christus ipse, tanquam solem iustitiae unicum credentibus se omnibus conspiciendum praebet. Beatos itaque, qui coelum hoc intuentur cum maxime, stellisque in eo effulgentibus conformari gestiunt! Beatiores, qui stellarum splendorem in Ecclesia militante iam referunt! Beatissimos denique, qui in triumphante ceu lunae abs radiosissimo Iustitiae Sole perpetuo illustrantur! Vtriusque coeli, naturalis uidelicet ac supernaturalis, contemplationem coniungebat, dum in uiuis erat, Vir Excellentissimus, clarissimusque M. IOANNES KHVNIUS, Mathematicum Professor celeberrimus, Maioris Principum Collegii Collegiatus, & haecenus Praepositus, nec non Facultatis Philosophicae Assessor longe grauissimus. Nam uti in Mathe-

maticis, Mechanicisque superiorem vix habebat quenquam: ita oculo armato pulcherrimum illum stellisque variegatum coeli fornicem quam saepissime intuebatur, sapientiamque exinde ac potentiam supremi Conditoris admirabundus agnoscebat, edoctusque, coeli aliorumque Dei operum considerationem non tam afferre salutem homini, quam ad inuestigandam illam eundem ducere, coelum mysticum, in quo salus nostra uelut radiis solaribus descripta extat, longe fixius contemplabatur. Iam uero, depositis emaciati corporis exuviis, & Electos Astrorum instar splendicantes & solem ipsum Iustitiae illustrissimum uidet proprius; quin & ipse splendore coelico circumfusus, stellarum beatissimarum exauget numerum. Eclipsin interea corpus patitur, exanimatum, quippe & hoc ipso die, quo Christus dormitorio suo illatus est, sub terram mittendum, resuscitandum tamen aliquando, sideribusque non minus, quam anima ipsa, adscribendum. De cetero cum mos receptissimus, idemque laudatissimus iubeat, ut uitam Academicorum beate defunctorum memoriae perennanti consecremus, etiam KHVNI amplissimi cursum hucusque ductum ut enarremus, nostrarum partium esse intelligimus. Faciemus autem id strictim, eoque sermonis genere, quod breuitas temporis & festinandi necessitas dictitat, non quale uirtutes Khunianae sibi iure quodam exposcunt. Nata-

lea

les debet Schleusingae, nobilissimae Principatus Hennebergici, Gymnasiique laude florentissimae urbi, in lucem hanc editus An. aet. Chr. M. DC. XIX. d. XIIX. Aprilis, Patremque agnoscens VALENTINVM KHVNIVM, Typographum literarum Graecarum & Hebraicarum callentissimum, idque propter GVOLFGANGO SEBERO, uenerabili Ecclesiae Schleusingensis Ephoro, longe carissimum, qui & Aeditui partes illi beneuole delegauit; matremque probi ac casti animi, DOROTHEAM, ex perquam Reuer. MICHAEL KOENIGIO, Pastore & Decano Thesariensi prognatam. Ad fontem lustricum post *natiuitatem* mox deportatus, Sponsorem unicum, pro more loci illius, habuit IOANNEM ITTIGIVM, Praefectum commendaturae Iohanniticae, quae Schleusingae est, prudentissimum. Praeceptores autem in Gymnasio Patrio, quod ab An. M. DC. XXIII. usque ad XXXIX. frequentauit, Viros longe doctissimos Dexterrimosque, M. SORGERVM & M. REYHERVM. Ingenium namque haud triuale in primula aetate elucescebat, ut causae nihil haberent parentes, quominus praeclara quaeque de filio ad *exspectationem* peruenturo sibi pollicerentur. In palaestra certe illa, ceu stellula inter sympalaestritas emicabat. ut praeter Praeceptores iam dictos etiam GVOLFG. SEBERVM, D. SAMVELEM ZEHNERVM & D. HIERONYMVM PRAETORIVM in amorem sui pertraheret.

heret. Prae ceteris suātor ipsi ZEHNERVS erat, ut in Mathematicis ac Mechanicis, quibus capessendis tractandisque par uidebatur, eximii quid tentaret; quod consilium & oraculi instar habuit, & suo non caruisse fructu est expertus. Per sedecim admodum annos his ducibus usus, post habitam sub moderamine D. PRAETORII, de *persona Christi* disputationem, gratisimumque Vale Praeceptoribus acclamatum, An. XXXIX. Ienam salutauit, inque ritu, quem uocant, Depositionis, abs celeberrimo Philologo IOAN. MICH. DILLHERRO examinatus, SALOMONI GLASSIO, sincerissimo Theologiae Professore, qui fasces id temporis Academiae Salanae gestabat, sacramentum dixit, eruditiones illic eruditionibus cumulaturus. Sed Patrem lentissimo quodam laborare morbo edoctus, ad patrios lares reuolauit, uicariumque illic Aedituum ad annum usque XLI. legit, quin & post obitum Parentis id ipsum munus, ut fratribus minoribus, interque illos IOAN. MICHAELI, iam Phil. & Med. Doctori experientissimo, felicissimoque apud Freibergenses Physico, consuleretur, de consilio D. PRAETORII aliquantisper obiit. Ad maiora autem atque altiora natus erat KHV. NIVS. Lipsiam ergo meditatus, iam rescuas suas huc miserat, cum a Candidissimo interim Praeceptore REYHERO-Gotham una duceretur, Principique ipsi Celsissimo ac piissimo ERNESTO, *τῷ μακαρίτῃ* commendaretur.

retur. Sed tametsi & gratiam ipsi offerret Princeps, & Ienam eligendam prae Academicis aliis suaderet, à proposito tamen suo ne latum quidem unguem decesit. Petiit quippe hanc Lipsiam An. XLI. sepositam ueluti studiorum telam redorsurus; quanquam initia vitae Academicæ non auspicata adeo ac prospera se dabant. Per trimestre enim conditionis expers, quæ infelicitas temporum illorum erat, coactus hic degere, fortunam fat nouercantem experiebatur. At enim cum *Θεὸς δὲ μὲν* ipsi apparebat susceptoris ac *εὐεργετητὴ* sui filius, Vir Amplissimus, Excellentissimus atque Experientissimus **D IOANNES ITTIGIVS**, Physices Prof. in hac Alma Publ. Minoris Princip. Collegii Collegiatus, Academiae Decem-Vir & Facult. Philos. Senior optime meritus. Hic enim Sympatriotam hunc suum **IOANNI STRAVCHIO**, celeberrimo tum Historiarum apud nos Professori, nunc temporis **ICto** apud Giesenses incomparabili, Landgrauioque Haslo - Darmstadino a secretis Consiliis & Cancellis, commendauit, a quo An. XLII. & promte susceptus, & ingentibus postmodum beneficiis fuit cumulatus. Neque enim aliis post Deum salutem Academicam debet **KHVNIVS**, quam **STRAVCHIO** & **ITTIGIO**, quorum & opitulatu utramque Philosophiæ lauream, primam quidem An. XLIII. alteram An. XLV. decerpere ipsi licuit. Factum interibi, ut **HEINRICI BALTHASARIS**,

RIS , nunc I. V. D. & Practici famigerabilis, nec non Fratr. ZABELIORVM Hodogeta priuatus constitueretur. Quas partes dum per septennium ea , qua par , dexteritate administrauit , Disputationibus publicis sibi uiam ad Nationalium , quae uocant , commodorum perceptionem non infeliciter strauit. Viuis enim exempto An. XLIX. L. ANDREA CORVINO , P.P. Collegio Principum Maiori adscriptus , inque eo Praepositi ter , Praepositi Magni officio , semel est perfunctus. Dein An. XLIX. in Facultatem Philosophicam cooptatus , Decani quater , Pro-Cancellarii Dignitatem bis gessit ; ac denique An. LIX. L. PHILIPPO MVLLERO , Mathematico obstupefciendo , ex his terris ad sidera euocato , ob inusitatam rerum Mathematicarum & Mechanicarum scientiam , Eisdem abs Serenissimo Electore quam clementissime fuit surrogatus. Quod munus rite ac cum fructu studiolarum Iuuentutis ut obiret , & domi & publice diuitias Mathematicas exponebat. Sed ante tempus iam bene longum cum iniquiori ualitudine cepit conflictari , ut subducere se publico , uicariasque subinde operas Excellentiss. FRANKENSTEINII , Collegae coniunctissimi sollicitare necesse habuerit. Commodum autem , Deo ipso sic disponente , An. LX. confociauit sibi Virginem castissimam piissimamque REGINAM ELISABETHAM , FRANCISCI SIGISMVNDI TEVBELII integerimi

rimi Lipsiensium Mercatoris filiam. Hanc enim infoecundam quidem consortem thalami, sed fidam admodum ac patientem in calamitatibus, curis, morbisque omnibus adiutricem ad extrema usque habuit. Et morbus quidem quod attinet, iam plussculis abhinc annis Orexin prosterni, viresque in dies decrescere persensit KHVNIUS amplissimus. Accedebat circa nundinas superioris anni uernas tussis uehemens, & calor hecticus, ut in lectum conicere se, perque aliquot hebdomades adhaerere illi cogeretur. Cedebat equidem calor tandem medicamentis diligenter adhibitis, quin & appetitus post liminio quasi redire uidebatur. Sed fiebat mox morborum iam dictorum recidiuatus, quem & paucis abhinc septimanis sputi cruenti eiectio immodica & *αἰγερτία* lequebatur. KHVNIUS autem quo propius abesse ab extremis se intelligebat, hoc acutiori fidei telescopio solem iustitiae fulgentissimum atque gratiosissimum intuebatur, a quo & ad coelum Beatorum ipsum, placidissimae mortis ueluti vehiculo d. XX. Martii fuit pertractus. Nunc corpus exanime efferendum cum fiet, Vos quaeso, quotquot hanc almam ceu Matrem ueneramini, hora III. frequentissimi adeste, funerique adeo Mathematici celeberrimi, post parentationem Seruatori ipsi praestitam, honores, quos debetis, ultimos haud cunctabundi persoluite, P.P. ipsa emortuali

tuali Christi die, in Conciliis Carrina dicta,
An. aer. Chr. M. DC. LXXVI.

SCRIPTA:

Disputationes Philosophicae uarii argumen-
ti.

II.

VITA

PHILOSOPHI CELEBERRIMI,
IACOBI SCHALLERI,
S.S. Theologiae Doct̃oris, totius Aca-
demiae Argentoratensis Senioris Grauisimi,
Philosophiae Practicae Professoris excellentissimi ac Prae-
positi Capituli Thomani spectatissimi, VIII. Calend. Iulii
A. R. G. ∞. Id c LXX, aetatis suae LXXIII, pie
defuncti, ex concione funebri
renouata.

Nascendi auspicia habuit IACOBVS
SCHALLERVS, S. Theologiae Doct̃.
Academiae Argentinensis Senior gra-
uisimus, Philosophiae Practicae Pro-
fessor Publicus celeberrimus, ac Capituli
Thomani Praepositus longe meritissimus,
Heiligenstenii, pago Reip. Argentinensi
subiecto, V. Calendarum Martii Anno ∞. Id c
IV. Patrem coluit M. GVOLFANGVM
SCHALLERVM; Pastorem loci tunc tem-
poris, deinde uero Ecclesiae Cathedralis
apud Argentoratenses fidelissimum; Matrem
uero VRSVLAM, natalibus STELNERIAM.
Quemad-

Quemadmodum uero uniuscuiusque Christianorum praecipua debet esse cura, ut animae salutem tueatur: ita pii eius parentes statim cogitarunt, quemadmodum filium prognatum, ritu Christiano initiarent. Idcirco sacro fonte ablutus, cum Deo sanctam salutaremque necessitudinem contraxit, atque in haereditatis aeternae partem uenit. Vtrique parentes indolem per se ad literarum studia incitatum non retardarunt ac remorati sunt, sed uiris doctis erudiendam tradiderunt, qui fide ac studio ipsi non defuerunt, liberalesque pueri ingenium magis magisque expoliuerunt. Quo factum est, ut An. ∞ . Io c XI. Praeceptoribus florentissimi apud Argentoratenses Gymnasii committeretur, in quo tam industrius fuit & nauus, ut nullam negligentiam traheret, pectusque instrueret uirtutibus, ut nullis deliciis irritamentisque a proposito abstrahi flectique ad prauum posset. Grauisimum id perhibet testimonium, quod cursum classicum summa cum laude atque ex uoto Praeceptorum absoluerit, nec non in omnibus fere classibus, praemia, quibus industria uictorum ornatur, consecutus sit. His laudis accessionibus auctus, maiora appetiit, ac concordibus omnium suffragiis ad subsellia Academica se contulit, ubi initia altioris literaturae sic cuspicato cepta sunt, ut iam nemo dubitaret, quin metam quam iam pridem sibi proposuerat, felicissime sit consecuturus. Dici non potest, quanta industria, quoue ardore mentis

tis sapientiae studia sit amplexus, qua alacritate in Patrum conspectu certamina sapientiae inierit, omnesque eo nervos intenderit, ut honesta laborum praemia impetraret. Tandem adeptus est, quae optauit, siquidem ab amplissimo Sapientum Ordine non prima tantum laurea, quam Barcaelauratus gradum appellare consueuerunt, ornabatur, sed successu temporis, summi in Philosophia honores ipsi tribuebantur, atque assensu & auctoritate aequissimorum diligentiae eruditionisque censorum, primus inter commilitones locus ei tuendus tenendusque decernebatur. Sic nouus ipsi apertus est campus industriae exercendae, dum uaria eruditionis suae edidit specimina academica, ac non solum Hebraico, Graeco ac Latino sermone ornate dixit, & compositi, diserti, moratique oratoris officium expleuit, sed etiam in arenam descendit, ac Praesidio NICOLAI AGERII Medicinae Doctoris, & tunc temporis Philosophiae Naturalis Professoris Publici celeberrimi firmatus, summo cum applausu differuit. Multi, si quosdam in Philosophiae studio fecerunt progressus, literas, quae ab humanitate nomen sortiuntur, alto supercilio despiciunt, ac dum uanas quasdam crepere sciunt distinctiones, se ipsius eruditionis fastigium consecutos esse credunt; At longe alia mens erat B. IACOBO SCHALLERO, qui summis sapientiae honoribus ornatus, praeter histo-

historiarum monumenta per integrum annum optimos euoluit auctores, atque hoc ipso in elegantiori literatura sic profecit, ut iam istum alii in pulcherrimo hoc studiorum genere ductorem eligerent, atque ex ore eius assidue pendere optarent. Atque sic tandem sacrarum literarum studium indefesso labore aggressus est, Ductoribusque Theologis longe celeberrimis, tantam eius sibi comparauit notitiam, ut Magistri dignum haberent, qui in conspectum publicum prodiret, ac de argumentis grauisimis publice disfereret. Contigit id quater, siquidem bis Praeside Theologo de Ecclesia Christi singulariter merito Doctore THOMA VVEGELINO, Conuentus Ecclesiastici Praeside, ac toties moderante Doct. FROEREISENIO, Profess. Theologo in Academia Argentoratensi famigeratissimo, quaestiones uexatissimas euoluit. Maxime patet eius industria ex postrema disertatione Theologica sub laudati Froereisenii Praesidio defensa, quam de *Creatione* proprio Marte ipse conscripsit. Quo uero maiorem prudentiam usu & peregrinatione sibi compararet, suffragante Optimo Parente, Anno ∞ . Idc XXVI. Allatiam, Brisgouiam & Suntgouiam peragravit, ac postea in Heluetiam iter suscepit, Tiguriumque peruenit, non tantum ut situs terrarum moresque cognosceret, quam ut amicitiam ac familiaritatem doctissimorum uirorum sibi conciliaret. Anno qui sequ-

quebatur ∞. Iō c XXVII, celeberrimam Eberhardinam, quae Tubingae floret, adire decreuit, atque ibidem Theologis de toto Christiano coetu longe meritisimis THVMMIO, OSLANDRO & PREGIZERO se totum commisit, eorumque Scholis innutritus, multum in sacrarum literarum studio profecit. Venit quoque in notitiam BESOLDI & LANSII, tantorumque uiro-
rum amorem ac beneuolentiam bona indolere rectisque moribus sibi conciliauit. Anno ∞. Iō c XXVIII, in Academiam Marpurgensem abiit, ibidemque impetrauit, ut Theologi de uniuersa Christi Ecclesia immortaliter meriti, D. FEVERBORNII, quo maiorem uix seculum illud uidit, fidelissima institutione frueretur. Ac cum magno emolumento sibi futurum existimaret, si sub tanti Theologi signis, ipsi in publicum prodire liceret, summum hoc ecclesiae decus de habenda dissertatione modeste appellauit, & potestate ab eo facta, 37. Comma capit. XXIII. Matthaei, felici successu, neq̃ minori applausu explicauit. Incredibilis interiora sacrarum literarum addiscendi cupiditas, Beatum D. SCHALLERVM eo impulit, ut celeberrimam ad Salam Academiam, quae Ienae floret, adire non dubitaret, in cuius tabulas An. ∞. Iō c XXIX. relatus est. Ob-
tigit hic ipsi singulare id felicitatis genus, ut a summo Theologo D. GERHARDO, cuius gloria uniuersum orbem Christianum com-
ple-

compleuit, primo inter domesticos cooptaretur, successu uero temporis in proprium tanti Viri Musaeum reciperetur. Facile iudicare licet quantum occasio lateri tanti Theologi adhaerendi atque ab ore eius assidue pendendi SCHALLERO profuerit, qui suarum partium nihil unquam praetermisit, sed omni uirium ratione conuersus est eo, ut in sacro hoc studiorum genere in solidos dies maiora caperet incrementa. Sic biennio integro ad pedes magni GERHARDI consumto, multis solidae eruditionis dotibus locupletatus, in patriam reuersus est, cum antea Dresdam, quam Principum Elector. Saxoniae sedes illustrat, una cum Academiis Lipsiense ac Vitembergense perlustrauit. Quemadmodum uero honor uirtutis comes esse solet; ita B. quoque SCHALLERVM promerita in patria sua praemia manebant. Namque anno 1773. Id. c. XXXIII. VI. Non. Iulii in florentiss. Argentoratensi Academia Philosophiam moralem publice docendi prouincia ei demandata est, qua aditus ipsi ad publicam gloriam factus, atque occasio data, Rempubl. multis atque eximiis monimentis decorandi. Quanta industria, quantaque fide muneri huic praesuerit, loquuntur Auditores, qui cum per magnam partem Germaniae clarent, tum maxime Reipubl. Ecclesiae ac Scholis Argent. praesunt, tantoque Praeceptor pro fidelissima institutione gratias agunt, simulque ut felicissimus effectus de

B

caussa

caussa sua testantur, Anno ∞ . cl c XXXIV. concordibus suffragiis Doctorum ac Professorum Theologorum in saepius laudata Academia, VI. iduum Martii, summi in Theologia honores ac priuilegia Doctoralia ipsi rite decernebantur. Hunc honoris gradum alii deinceps secuti sunt, siquidem an. ∞ . lōc XXXVII. XVII. Calendarum Februarii inter Canonicos Capituli Thomani receptus est. Quam dignitatem magna cum laude gessit, atque experientia sua uniuerſi Capituli utilitatem mire promouit. Erat enim instar historiae uiuae, atque ea omnia, quae in tabulas Collegii Thomani relata erant, ex prompta memoria depromere ualebat, eoque impetrabat, ut anno ∞ . lō c LXVI. XVI. Calendarum Decembris titulo Decani, atque anno ∞ . lō c LXXIV. dignitate Praepositi ornaretur. Coniugium eius, quanquam cum magna calamitate erat coniunctum, quod tertia uice illud iniit, in magnam tamen B. D. Schallerus beneficii partem posuit, quod immortale Numen cuius nutu hominum fiunt connubia, tribus ipsum beauerit uxoribus, quarum amor, fides, concordia ac suauitas molestias matrimonii lenierit. Duxit autem primum ELISABETHAM natalibus SEIBLINIAM, MARCI SEVBLINII, Medicinae Doctoris filiam, DANIELIS HARNISTERI, Cuius Argentoratensis uiduam, cui Anno ∞ . lō c XXXIV. VI. iduum Martii, atque adeo eodem die, quo Dignitate Doctoris

ris Theologi ornatus est, non infelicibus auspiciis connubii fidem astrinxit; siquidem cum eadem integros annos XXVI. usque ad Calendas Apr. anni ∞ . Is c LX. consumsit. Deinde hac erepta, CHRISTIANAM VVOHLFARTIAM, NICOLAI AMGANSII, ciuis ac mercatoris ibidem uiduam superstitem, VI. Calendarum Iunii an. ∞ . Is c LXII. coniugem sibi pactus est. Quae cum anno ∞ . Is c LXVII. XIX. Calendarum Septembris in uiuis esse, desit, OTTILIAM OEHLINGERIAM, FRIDERICI REVTERI, pariter ciuis ac mercatoris ibidem uiduam relictam, uitae torique lociam elegit. Quemadmodum uero secundum ac postremum matrimonium sterile erat: ita primum foecundum maxime fuit. Namque ex priori coniuge septem suscepit liberos, VRSVLAM nimirum & IACOBVM geminos, MARIAM DOROTHEAM, SALOMONEM, GVOLF-GANGVM, CHRISTOPHORVM denique & IACOBVM rursus geminos. Omnes uero ac singuli hi, quos genuit, liberi, praematura parentibus morte sunt erepti, nec quisquam eorum ad mediocrem aetatis florem peruenit, excepta filia MARIA DOROTHEA, quae V. Calendarum Maii anno ∞ . Is c LVII. IOANNI IACOBO FRIDENIO Reipbl. Argentoratens. Senatori ac Syndico nupsit, ac XXII. Decembris eiusdem anni febris acuta naturae debitum reddidit, cum enixa prius fuisset filiulam, quae VRSVLAE

ELISABETHAE nomine, in tabulas Reipublicae Christianae recepta est. Atque haec unica neptis turbato mortalitatis ordine Auum multis annis antecessit, quo ipso id B. D. SCHALLERO usu uenit, ut quotquot genuerat liberos, DEO immortalis uiuus redderet. Tandem eos ipse tranquillo potius somni, quam mortis genere secutus est, propterea quod nullos cuiusdam morbi dolores sensit, sed de defectu tantum uirium, qui senium plerumque comitari solet, conquestus est. Nichilo tamen secius muneri sibi demandato praefuit, ac labores, qui ipsi incumbabant, diligentissime administravit; Prae ceteris uero conuentibus coetus DEO coniuncti frequentissime interfuit, atque ipso demum sacro Pentecostis festo saluberrimam animae medicinam sumsit, atque in solemni ecclesiae congregatione sacris epulis refectus est. Tandem per quatuor ante beatissimum ipsius obitum dies, uires, quas natura suppeditat, magis magisque defecere. & quanquam Anno ∞. 1567 LXXVI. VII. Calendarum Iulii ipsis nimirum Sancti Iannis Baptistae uigiliis cum domesticis pransus est, ipsi tamen parum admodum cibi frui licuit. Quare se in lectulum recepit, ac cum suprema instare sensit, amicum sibi ex paucis carissimum D. BALTHASAREM BEBELIVM, Theologum celebratissimum uocare iussit, qui cum comparuisset, horam decretoriam aduenire dixit, ac nil nisi quae coelestis aeternaeque uitae deside-

desiderium referēbant , cogitauit ac locutus est. Quare cum ab amico hoc solatio confirmaretur , Deo se permisit totumque tradidit , & Seruatore suo CHRISTO fretus , planeque fultus , instructo atque expedito ad emigrandum animo , hora post meridiem III. dubiam hanc mortalemque uitam , cum beata & sempiterna , aetatis suae secundo & septuagesimo anno , quartoque praeterea mense , pie feliciterque commutauit.

SCRIPTA:

Quam plurimas emisit disputationes , suo munus praesidio , ut Ethicam Pythagoricam : Ethicam Hesiodaeam : De certitudine Boni moralis , ex Sexti Philosophi Pyrrhonianarum hypothyposeon Lib.III. De tarda Numinis uindicta : De fraterno amore , ex Plutarcho : De discrimine adulatoris & amici , ex eodem : De Diuinatione , ex Cicerone : De Superstitione : De Blasphemia : De homine auaro : De Hospitalitate : De abstinentia circa cibum : De expositione infantum : De *Auloxenia* : De Testamentis. De Legibus : De notitiis insitis : De Agricultura : De Bello : De Statu reipubl. turbato : De Magistratu : De re militari : De Monarchiarum corruptione : De Simonia : De Ostracismo : Ad Libros Philonis Iudaei : De VII. characteribus uirtutum Aristotelicarum : De Tortura in Christiana Rep. non exercenda : De Dione Cy-

nico : De uanitate uanitatum , ex Ecclef.
 1. 12. De Alcibiade , Pseudo-Politicorum
 mores adumbrante : De Cantilena : De
 uindicta : De Producta & Reiecta , ex Se-
 neca : De pugna irae & patientiae ex Pru-
 dentio : De diuitiis : De mutuis uere ami-
 corum officiis ; De uerecundia ; De Te-
 meritate ; De Stultitia ; De uoluntario in-
 directo ; De Pulcritudine fucata : De cle-
 mentia Principis : De principiis decori , ad
 Apologiam pro Hobbio confcriptam : De
 Aristocratia ; De matrimonio ; De Iudaeis ;
 De quaestione ; an secundum acta & pro-
 bata , vel secundum conscientiam iudi-
 candum sit ? Laudabilia Politicorum , ex
 Iustino , ad Q. Septimii Fl. Tertulliani lib-
 rum de spectaculis ; De termino uitae ;
 De libero Arbitrio contra Mart. Schoc-
 kium ; De conformatione creaturae ra-
 tionalis ad Creatorem , contra Thomam
 Hobbesium ; Ad Hier. Rorarii libellum ,
 quod animalia bruta ratione utantur me-
 lius homine ; De Paupertate ; De amis-
 sione gratiae & statu peccati ; De Summo
 Bono ; Parallelismum Alcumenae , ex Plu-
 tarcho ; De M. Antonini Imp. Philosophia :
 De consiliario : De contumelia : Ideam
 uiri excellentis , ex Corn. Nepote : De Ci-
 mone , ex eodem : De natura desperatio-
 nis : De natura Deorum , ex Cicerone :
 De arte & ratione discendi : De Dolo : De
 Fabulis : De indulgentiis : De Christo ,
 offen-

offensionis lapide : De *paenitentia* Germanorum : De Scipione Africano , seu Comitatus speculo : Decuriam quaestionum Practicarum : Quibus principiis & axiomatibus Pontificii Scriptores nuntium mittere debeant , ut Pax firma in Germania seruari possit etc. confer. V Vittii Diar. Biograph. Tom. 1. sub Anno 1676.

III.

PROGRAMMA,

Quo

RECTOR ACADEMIAE LIPSIENSIS

ad

IOANNEM ITTIGIVM,

Philosophiae & Medicinae Doctorem,

Physices P. P. celeberrimum , Facultatis Phi-

losophicae & Collegii Minoris Principum Senioresm ,

nec non Academiae Decem- Virum longe

spectatissimum ,

Virum de singulis muneribus , quae sustinuit ,

optime meritum ,

Efferendum & componendum

Frequentes Procerum ac Ciuum Academiae

exequias opere maximo exorauit.

CUm in Apocalypsi Ioannea tot Sacramenta sint , quot uerba , dicente Hieronymo , tum uisio secunda maxime , quae Capite quarto describitur , abstruso mysterio non caret. Ita autem inter

alia Ioannes Θεολογίας, ubi coelum apertum, inque eo sedentem quendam instar lapidis & Sardii exsplendescentem conspexisset: *Et in circuitu sedis sedilia uiginti quatuor, & super thronos uidi uiginti quatuor Seniores sedentes, circumamictos stolis albis, & habebant in capitibus suis coronas aureas.* Quae uisio, quamuis Ecclesiam indubitato exhibeat siue militantem, siue triumphantem; expressa tamen Seniorum uiginti quatuor mentione, mirum quantum perplexabiles reddidit interpretes. Lyra enim, ut potiores tantum afferamus, per Sedilia Ecclesias Cathedrales, per uiginti quatuor Seniores uniuersos Ecclesiarum intelligit Episcopos, ad totidem uidelicet ordines alludens, quos Dauid hebdomatim ad cultus in tabernaculo diuinos ordinarat. Ludouicus ab Alcazar, doctissimus Hispanorum Loiolita, sub Seniorum uiginti quatuor persona, Sacerdotum Christianorum dignitatem figurari existimat, quippe qui Presbyterorum seu Seniorum nomen in Ecclesia prae aliis retulerint. Cornelium a Lapide si audias, Seniores iam dicti, Cardinales, totumque hoc caput nihil aliud, quam Confessus Pontificis repraesentat. Nam Capella, quam uocant, Pontificis, imago illi est coelestis Hierosolymae, Pontifex Dei, Cardinales Seniorum uiginti quatuor. Sunt alii, qui cum Andrea Caesariensi uiginti quatuor Seniores per duodecim Patriarchas Veteris, & duodecim

Apo-

Apostolos Novi Testamenti interpretantur. Nec desunt, qui cum Monachio & Ribera per Seniores uiginti quatuor, illustriores saltem utriusque foederis Sanctos denotari contendunt. Sed scopum haud dubie propius attingunt, qui non Ecclesiae tantum ministros, Prophetasque & Apostolos, sed Sanctos quosque tanquam spirituales Sacerdotes, Deumque in ueritate & Spiritu adorantes, uelut in dramate exhiberi putant; quam sententiam ex Reformatis Marloratus & Pareus; ex nostris Osiander, Hoëus & Prücknerus suam faciunt: a qua nec alienus est Anonymus quidam, cuius Lectura in Apocalipsin Manuscripta, in Paullina Bibliotheca asseruatur. Sic enim uerba illius habent: *Et super thronos, uiginti quatuor Senes sedentes, i. e. Sancti Veteris & Novi Testamenti, Ecclesiam suis meritis (scilicet!) fulcientes; fuerunt enim Patriarchae filii Iacob, ex quibus Sancti Veteris Testamenti traxerunt originem, & duodecim Apostoli, ex quibus Sancti noui Testamenti praefectionis initium assumpserunt. Hi ergo dicuntur esse in circuitu sedis, & sedere in throno, quia cum Domino iudicabunt, eius iudicium per omnia approbantes.* Enim uero Sanctis non certis, sed omnibus commercium iudicandi potestatis promissum a Christo est; Sancti etiam quique uestimentis albis sunt circumcincti, unde Haymo in Commentario Manuscripto: Hoc non solum ad Apostolos pertinet, sed

generaliter ad omnes, qui uestimenta baptis-
 matis inuiolata a capitalibus criminibus cu-
 stodiunt; Baptizati enim Christum sunt in-
 duti, iuxta illud Apostoli: Quotquot bapti-
 zati estis, Christum induistis, &c. Et quo-
 tusquisque denique ignorat, fidelibus sanctis-
 que omnibus coronam uitae seu iustitiae,
 quam & auream uocant Scholastici, in diui-
 nis literis decerni? Senioribus itaque illis a
 Ioanne conspectis non immerito annumenta-
 mus Venerabilem Facultatis Philosophicae &
 Collegii Minoris Principum Seniore, Vi-
 rum, inquam, Amplissimum, Excellentissi-
 mum atque Experientissimum, Dominum
 IOANNEM ITTIGIVM, Philosophiae &
 Medicinae Doctorem, Physicae Professore
 publicum & Academiae Decem-Virum de
 publico egregie meritissimum. Siue enim
 ad uitam eius in coelo iam ceptam respi-
 ciamus, iustitiae stola indutus est in conspe-
 ctu Numinis, Coronamque iam gestat auro
 & gemma omni pretiosiore; siue ad mili-
 tiam uitae huius feliciter iam consumma-
 tam, uestimentis doctrinae Euangelicae can-
 didis, coronaque fidei saluifica aurea con-
 spiciendum nunquam non se dedit. Quod
 ad oculum ueluti patebit clarius, si per ca-
 pita tantum ac summam, pro more uideli-
 cet Academico, uitam Senioris optime per-
 censuerimus. Natus in Amplissima Comi-
 tatus Hennebergici ciuitate Schleusinga A.
 R.S. 1607. die 8. Octobris, Parentem fortitus
 est

est prudentia dexteritateque nulli facile secundum, IOANNEM ITTIGIVM, Senatorem & Commendaturae, quae Schleusingae est, Praefectum, qui patrem agnoscebat EBERHARDVM ITTIGIVM, Virum antiquae uirtutis & Commendaturarum Schleusingensis ac VVeissenfeensis Procuratorem laudatissimum, auumque M. FRANCISCVM ITTIGIVM, Virum aeterna memoria dignissimum, eumque Gymnasii Schleusingensis primum post redactionem Euangelii a Luthero facem, Rectorem atque Instauratorem, & Philippo Melanchtoni, totius Germaniae Praeceptor, testibus huiusce literis adhuc extantibus, longe carissimum atque aestimatissimum. Et parens quidem, uti hunc filium peccati originarii labe contaminatum non ignorabat; ita cum uxore piissima MARGARETHA Viri prudentissimi IOANNIS IMHOFII, Senatoris Schleusingae filia, quam matrem uenerabatur Noster, nihil prius antiquiusque tum habebat, quam ut uitae aeternae Candidatum illum redderet. Stola itaque iustitiae alba eum indui in baptismo &, deprehensa indolis ingenii praestantia, pietate & liberalibus in Gymnasio patrio artibus exornari curauit. Qua in palaestra, cum per annos bene multos se exercitasset filius, non difficulter tam diligentia concatenata, quam modestia singulari Professores sibi propitiavit, GVOLFGANGVM SEBERVM, Pastorem & Ephorum

Vene-

Venerabilem , IOANNEM IVNGERVVM, Doctorem Medicinae eximium , M. IACOBVM SORGERVM , clarissimum Gymnasii Rectorem, Con-Rectoremque eius non incelebrem M. VITVM IAEGERVVM , quorum & de consilio, anno seculi currentis trigesimo sexto, ad Almam Salanam, cuius fascēs id temporis ORTOLPHVS FOMANNVS, spectatissimus Facultatis Iuridicae Ordinarius, moderabatur, se contulit. Albo huius inscriptus, Trigae Philosophorum excellentissimae, DANIELI STAHLIO, HIERONIMO PRAETORIO & IOANNI ZEISOLDO adhaesit totus; Cumque Theologicas etiam literas non indiligenter habere accepisset, par Theologorum incomparabile, IOANNEM GERHARDVM & IOANNEM HIMMELIVM, perquam sedulus audiuit; quin & celeberrimum illum Philologum IOANN. MICHAEL DILHERRVM (hoc enim lamine Iena tum superbiebat) priuatim in Orientali literatura adhibuit ducem. Peraeto illic triennio, Philuream hanc Studiorum Magistram ac Sedem delegit, cuius Rectorem Magnificentissimum tum agebat Illustrissimus Princeps IANVSIVS RADZIVILIVS, Pro-Rectoremque POLYCARPVVS LYSERVS, emendatissimus Theologiae Professor & Ephorus Dioeceseos Lipsicae grauissimus. Quo cum uenisset, paternae ueluti gremio exceptus est a M. GVILIELMO AVIANO, Facultatis Philosophicae Assesso-

Assessore & Scholae Thom. Rectore, cui dein L. ANDREAS CORVINVS, Polyhistor Almae huius egregius in beneficentiae exercitio successit. Quantumvis autem non tam sibi, quam filiis Procerum Lipsiensium informandis impendere tempus cogeretur, a publicis tamen Professorum sublelliis se abstrahi haud passus, Trinum illud Collegii Philosophici perfectum L. MÜLLERVM, L. CORVINVM & M. RECKLEBERIVM uenerabundus, suspexit; Quorum ex Scholis cum non exiguam bonarum artium & Philosophiae supellectilem retulisset, primam Lauream anno trigesimo, supremamque proxime insequente anno cum maximo omnium applausu fuit consequutus. Magistris ergo Lipsiensibus accensus, sibi viam ac sedem in Facultate Philosophica aliquando occupandam, per Disputationes non unas, tanquam locupletes Philosophicarum eruditionum testes, mature strauit. Quod quidem ut strenue ageret; Theologicum tamen cursum nihilo legnius continuabat, ducem in eo natus, Theologorum facile Principem HEINRICVM HOEPFNERVM, cuius ex Theologica Officina Theologi optimi, HVLSEMANNI, OLEARII & CARPZOVII, alique complures prodierunt. Mutare autem hanc animi mentem tum ob memoriae imbecillitatem, tum ob causas alias sat praegnantibus habebat necesse. Ad Medicinam itaque se totum applicuit, utque in ea haud vulgare quid-

quidpiam praestare aliquando posset, Medicos huius Athenaei praeclarissimos, ZEIDLERVM, KESTIVM & MICHAELEM fuit sectatus. Neque occasio illi non erat hoc institutum ad ἀνὴν exoptatam perducendi. Admotus enim priuatae Sobolis formationi a D. IOANNE RVPERTO SVLZBERGERO, Serenissimi Electoris Saxoniae Archiatro, tanti Hospitis opitulatu eo usque in Medicina processit ut Licentiam quam uocant, Medicam, post Baccalaureatum antidhac obtentum, & Disputationes Lectionesque rite habitas capeßere Anno ∞. Id c XXXIIX. potuerit. Quo quidem anno fortunam expertus est adeo obstetricantem; ut non Licentia saltem iam dicta, sed & Minoris Principum Collegii Collegiatura, Decanatu item Philosophiae & Organi Aristotelici Professione (quam Anno ∞. Id c LI. post fata D. CHRISTOPHORI PREIBISII, primi illius Rectoris in hac Philurea mortalitatis, ex Serenissimi Electoris iussu cum Physica commutauit) mactaretur. Academicis igitur commodis destinatum se uidens, praxin Medicam sequestrauit, non item Medicinam ipsam, quippe cuius insignia Doctoralia An. ∞. Id c LI. cum GOTHOFREDO WELSCHIO, hodie Magnifico Gratiolae Facultatis Decano, quem per biennium antehac in Philosophica Medicaque palaestra exercuerat, reportauit. De cetero ut infatigabile studium quoddam ad Academiam exornandam, attulic-

attulerat ; ita multum nominis ac gloriæ ,
 imo summos quosque Academiae honores
 sibi conciliauit. Nam Decem - Viratam ut
 taceamus , Anno ∞ . I c LIX . obtentum , gu-
 bernacula Academiae septies , Decanatum
 Philosophicum , Pro - Cancellariatum , Prae-
 posituram Collegii Minoris , ac Praepositu-
 ram Magnam uicibus una pluribus admini-
 strauit ; Cumque rerum Academiae na-
 rissimum ac studiosissimum se omnibus ap-
 probasset , ad publica Comitia non semel ,
 nec sine multiplici Academiae emolumento
 fuit ablegatus. Quae munera singula quan-
 ta dexteritate ac fide , quanta prudentia ui-
 giliantiaque obierit , enunciari in tam angu-
 sto chartae spatio non potest. Loquitur eius
 merita Academia uniuersa , loquitur Facul-
 tas Philosophica , loquitur templum Paulli-
 num auspiciis ITTIGIANIS renouatum , lo-
 quitur Oeconomia seu Communitas , loqui-
 tur denique & Bibliotheca publica , cuius cu-
 ram post HEINRICI HOEPFNERI , Theo-
 logi celebratissimi obitum , ex Senatus Con-
 sulto Academico , suscepit. Nobis a pu-
 blica ad priuam illius uitam digredien-
 dum. Spartam enim adeptus ITTIGIVS
 amplissimus , de Martha quoque prospicien-
 dum sibi esse non abs re existimauit. Iunxit
 autem sibi rarissimi exempli feminam SA-
 BINAM ELISABETHAM Viri plurimum
 Reuerendi atque Excellentissimi THOMAE
 WEINRICHI Theologiae Licentiati Pro-
 fessoris

fessoris Theologiae Collegiatique Mar. filiam, quam Vir optimus atque dexterimus **ELIAS REHFELDIVS**, Bibliopola primarius iudicium reliquerat; quo cum annos triginta quinque quam coniunctissime uixit liberosque ex ea suscepit sex, filios, inquam, quinos, **IOANNEM PHILIPPVM**, in decimo aetatis anno extinctum, & qui adhuc superstitant, frugi omnes & nunquam erubescendi Philosophiae Magistri, **THOMAM**, uidelicet, Ecclesiastem ad D. Thomae dignissimum, **GOTHOFREDVM NICOLAVM**, I. V. Licentiandum, eumque feminae examusitatae **DOROTHEAE**, Viri quondam summi ac Magnifici, **IOANNIS CHRISTIANI MARCI**, Consiliarii Electoralis ac Duc: filiae, maritatum, filioliq. **IOANNIS CHRISTOPHORI**, sed heu uix nati, denati! parentem factum; **IOANNEM CHRISTIANVM**, Pastorem Glesinensem ac matrimonio castitissimae Virginis **ELISABETHAE**, ex Viro per-Reuerendo M. **IOANNE MATTHAEO ZEISIO**, Pastore eiusdem loci natae, illigatum; & **IOANNEM FRIDERICVM**, Medicinae Candidatum, iamque Generosissimi ac Perillustri Baronis a **TAVBEN**, Serenissimi Electoris Saxonici Cancellarii Eminentissimi in Ministerio Medico occupatum; ac filiam unicam **ANNAM MARGARETHAM**, Viro Clarissimo & consulto M. **IOANNI LANGIO**, Iur. Vtriusque Candidato sociatam, qui & sexies **ITTIGIVM**
 Nostrum

Nostrium auum reddidit, editis in lucem tribus filiis ac totidem filiabus, ex quibus tres, IOANNA MARGARETHA, ROSINA ELISABTHA & IOANNES GOTHOFRE-DVS, immaturo fato obierunt; tres autem adhuc uictitant CHRISTIANVS, DOROTHEA SOPHIA, & IOANN GOTHOFRE-DVS, qui quidem post obitum demum Aui excellentissimi hanc lucem est intuitus: Ceterum uti in publica priuataque, uita pulcherrimum aliis exemplum ostentabat; ita, Christianismum si spectes, Seniore exhibuit stola doctrinae Euangelicae candida aureoque fidei diademate insignitum. Princeps enim illius cura erat, coelestia oracula uoluere, reuoluere, sacra synaxi uti, actionesque omnes ad uerbi Diuini Hermathenam dirigere. Quem uitae colorem cum ad extrema usque tenuerit constanter, ecquis dubitet, Eum Senioribus illis uiginti quatuor in triumphante Ecclesia iam aggregatum, uestibusque iustitiae albis indutum, & aurea uitae aeternae corona redimitum esse? Sed mortis praeliminaria uel tribus adhuc attingenda. Nimirum biennium cum dimidio est, cum ex templo Ioanneo, cuius Pastoratu tum filius dilectissimus, M. THOMAS fungebatur, redux factus, a Catharro apoplectico in tantum percelleretur, ut omnis retonualescandi Spes propemodum decolleret. Fecit tamen & naturae bonitas, & medicamentorum usus non infrequens, ut uires

reciperet quadantenus ; quamquam haud uane censebat Medicus , recto talo ipsius ualitudinem haud posse stare. Non defuit interim cura uxoris pientissimae & liberorum frugi sollicitissima , & nihil illorum temere praeteruisum , quae ad uires reficiendas , & recidiuam apoplectici paroxysmi amolientdam spectare uidebantur. Senior uero ipsemet ut proxime ab ultimis abesse, se probe intelligebat ; ita precibus assiduis , diligenti sacrorum librorum lectione & sacri uiatici usu ad coelestis Hierosolymae ingressum se praeparabat. Factumque die uigesimo primo Iulii , ut, cum precibus matutinis uix uacasset, paroxysmo apoplectico denuo percussus , placidissime & in dormientem similis exspiraret. Infelicem uero hanc Almam , quae ITTIGIO h. e. Viro boni publici amantissimo destituitur ! Infelicem Facultatem Philosophicam , cui Caput tam uenerabile tamque praeclare de commodis illius meritum eripitur ! Sed nolumus in lamenta nunc erumpere ; quin potius reliquiis Senioris optimi ad Requitorium Paullinum deducendis , supremum decernimus honorem ; quem , ut prolixè copioseque hora tertia exhibeant, leuemque terram ac placidam illic quietem apprecentur , etiam atque etiam Proceres ac Ciues Academiae omnes admonemus. P. P. Lipsiae , d. 25. Iulii A. E. C. M. DC. LXXVI.

SCRI-

SCRIPTA:

Sub ITTIGII Præsidio uariae prodierunt
 Dissertationes, nimirum de Igne fatuo,
 atque aliis argumentis Philosophicis.

IV.

HONOR. EXSEQVIALIS,
 CHRISTIANO TRENT-
 SCHIO,

Logices & Metaphysices in celeberrima propter Albim Academia Professori publico optime merito, XVI. Calendarum Maii Anno ∞.

Idē LXXVII. ætatis suæ LXXII. pidenato, cum inter
 bonorum omnium luctum efferreretur,
 exhibitus,

A

RECTORE
 ACADEMIAE VITEMBERGENSIS.

QVi de statione, in qua positi sunt, non
 decedunt temere, & labores molestiasque omnes constanter ferunt, ii
 non modo patriam eximie diligunt,
 sed etiam de republica praeclare merentur.
 Nam & continuata uitæ ratio uigorque animi
 laudem habent, & plurima in bonos officia
 apertissime testantur. De qua sententia
 nemo minus, quam sapientes uiri se deduci
 patiuntur, ii præcipue, qui docendæ in Academia
 iuuentutis partes recte susceperunt.

C 2

Quippe

Quippe qui nullo quaestu lucroque ducti; honestissimis duntaxat ingenii exercitationibus laetantur & gaudent, quique hoc agunt assidue & uolunt, ut optima ingenia in spem laudis erigantur. Quae mens atque consilium rectissima sunt, & in animo uiri nobilissimi CHRISTIANI TRENTSCHII, Professoris Publici, Collegae ob doctrinam fidemque nobis demonstratam honoratissimi, tantam uim, tantumque pondus habuerunt, ut Philosophiam, quae tota in contemplando sita est, liberaleque hoc otium omnibus sane rebus aliis prudens sciensque anteferret. Quam late etiam patet literarum decus, tam acre studium ad augendum ornandumque illud adhibebat, palam testatus, hoc institutum certis rationibus susceptum retinere uelle. Idque opere probauit, ac uirtute industriaque fretus, cogitata optima perfecit. Tota uita & dignitatem nominis, & grauitatem muneris conseruauit, rectissimaque & sensit & peregit. Neque quidquam tam fuit magnum atque arduum, quin eius diligentiae cederet, siquidem tale esset, ut ex usu suo futurum iudicaret. Nullam quoque uoluptatem, nisi ex rebus seriis, capiebat: remedia aduersae uoletudinis & fortunae aegritudinisque leniendae a religione Sacrorum petebat, & doloribus omnibus fortissime resistebat. Inde conuersus ad libros, se imprimis crexit, & iuuenes, quibus sapientia cordi erat, summo studio fideque & iuu it,

iuuit, & ornauit. Nascendi auspicia habuit Anno cło 1666 V. Hainae, ditionis Misnicae oppido, & fama uetustateque nobili, ac Domicilio etiam diuorum Principum olim claro. Pater ei fuit dignitate consulari Vir AEGIDIUS TRENTSCHIVS, qui summa senectute tantam grauitatem sibi conciliauit, ut unus ille tunc praecipuus uideretur, qui insignem in republica locum uirtute prudentiaque tueri posset. Etenim octoginta quatuor annis uixit, atque in negotiis multo honestissimis omnem prope aetatem consumpsit. Matrem coluit BARBARAM VINCHELMANNIAM, feminam & luculentam fortuna, & egregiis dotibus praeditam, cuius Pater LAVRENTIVS, quaestura principali Hainae & Mauritioburgi, summa cum laude est functus. His parentibus genitus, laetum crescenti omen accepit, & statim sacris fontibus ablutus, auspicatissimum Christiani nomen tulit. Inde literis eruditus, in ludo Hainensi omnes diligentiae partes expleuit. Hic exacto pueritiae curriculo, restabant maiora spatia conficienda in illustri Schola Misnensi, quae semper nutrix quaedam praestantium ingeniorum fuit. Cuius industriae cursus plane eximius, & summa cum eius laude fuerat coniunctus, adeo, ut nequidem de uestigio unquam deflexerit. Quamobrem Lipsiam, urbem & elegantiam moris, & frequentia hominum, & studiorum celebritate inclutam adiit, & in audien-

diendis uiris multo celeberrimis ardens semper atque assiduus fuit. Mox inuisendae Vitembergae, quam uel nominasse sufficit, cupiditate incitatus, sedem atque domicilium studiorum ibi collocauit, & spem expectationemque omnium accuratissime impleuit. Postquam enim in uiri Martini Trostii consuetudinem uenit, magnum & laboris & laudis fructum cepit, & in uoluntate propositoque addiscendi Ebraeam, ceterasque orientis linguas, uehementer confirmatus, operam studio sacro, quod ingressurus erat, multa & magna subsidia comparauit. Fuitque haec eius opera tam grata nostris atque iucunda, ut dignum reputarent patres, quem Principi Saxonum commendarent. Neq; Lipsia ornando eius ingenio defuit, sed primam lauream adepto, honoris quasi cumulum adiecit, omnesque eius uitae doctrinaeque rationes summopere probauit. Equidem Anno clō Io cXXXIV. summis in Philosophia honoribus priolegiisque auctus, studium eximium & singulare praeclaramque indolem omnibus demonstrauit. Id cum prosperum ipsi euenisset, dignum liberaleque ipsi uisum est, proficisci ad externos, & mores institutaque popu'orum contemplari: quod ubi conlectus est, ex Dania redux, magnam ex eo laudis accessionem habuit, & in priuatis Scholis se atque alios diligentissime exercuit, tantumque ptofecit, ut Anno clō Io cXXXIX. ab amplissimo Philosophorum ordine in adscripto-

scriptorum numerum cooptaretur. Ita uero tunc ille nota diligentiae ratione omnes sibi deuinxit, ut non tantum curauerit, quae patribus honori essent, sed etiam effecerit, ut studiosae iuuentutis comoda inprimis augerentur. Parauit enim sese & praestitit talem, ut omnes uires copiasque suas in communem utilitatem explicaret. Scholae eius, quarum septuaginta habuit, prius quam Professoris Publici munus consequebatur, non secus ac fontes quidam scientiae. omnibus apertae fuerunt. Quin etiam ubertate copiaque doctrinae coelestis ita abundabat, ut in eo genere parem industriam testificari posset. Nouies praelegit & disputauit, artesque eorum & fraudes, qui sacra a maioribus asserta oppugnarent, plane ac docte expediuit. Cumque tam bene studium posuisset, iam uelut productus in literarum lucem, ad ornandum sapientiae Ordinem designari uidebatur. Itaque Anno clc lcc XLVI. Iessennae praefectura sacrorum ipsi decreta est, cuius fructum ei fatale oppidi incendium, bellicque calamitas eripuerunt. Sed adeo non clausit illi suam benignitatem Deus, ut quoque anno post clc lcc XLIX. ipsi aditum patefaceret ad consequendam professionis amplam luculentamque dignitatem. Quod munus summa fide annis XXIIIX. gessit, & magistratum Academiae bis & bene & sapienter administrauit. Ad regenda sapientiae studia quinquies est accitus, omniaque

Ordinis negotia & honorifice suscepit, & sollicite tractauit, & laudabiliter confecit. Pro-Decani nomen titulumque bis habuit, atque ornauit. Tot laudibus celebratus, Anno
 cl^o l^o c^o L. ANNAE MARIAE ENGELHARTIAE, uirgini ornatissimae pudicissimaeque, ZACHARIAE ENGELHARTI, a rationibus frumentariis quondam potentissimo Principi Electori Saxoniae, uiri & fide, & dignitate spectatissimi filiae, connubii fidem dedit. Quae leniuit multas eius molestias, atque ex animo ipsum uereque dilexit, atque auctum sex liberis, CHRISTIANO & IOANNE, & quatuor filiabus, uirginibus forma uirtuteque egregiis, ANNA MARIA, CATHARINA ELISABETHA, DOROTHEA & REGINA, multo & magno gaudio affecit. Sed alter filius, duaeque filiae iam ante patrem e uita decesserunt; reliqui & in rebus honestissimis, & tuendis familiae commodis pulchre etiamnum uersantur, atque hoc tempore ereptum sibi praesidium lacrymis deflent. Cuius aetas per se grauis, doloribus podagrae totis sedecim annis afflicta, nuper admodum omnem sane medicinam respuebat. Quo factum est, ut ab experientissimo Viro D. IEREMIA LOSSIO neque profligandi, neque mitigandi in posterum eius mali ratio inueniri posset. Nam concitato uehementius exasperatoque morbo, omnes corporis uires affectae, dolori exquisitissimo haud obistere potuerunt. Quare
 de

de supremis cogitans, animae praecipue curam habuit, atque adeo ad sanctum iter paratus instructusque, in ipse uitae melioris solatioque diuino conqueuit. Cum ipsi mysteria praeberentur, rem sacram faciebat admodum reuerendus clarissimusque uir, interpretres sacrorum meritissimus, IOANNES FABRICIVS, qui toto animo cogitationeque ad coelos conuersum, omni solitudine liberauit. His modis firmatus, XVI. Calend. Maii, in uiuis esse desiit, postquam octo & uiginti annis & Academiae commodis & honori seruisset. Cui etiam mortuo gratissimum facturi estis, ciues, si ad exequias solemner ab hora I. ex aedibus Trentschianis ducendas, & concione funebri honorandas libenter studioseque conueniatis, & cum celeberrimi uiri meritis, tum amplissimae familiae luctui leniendo hoc tale officium tribuatis. P.P. Dominica Misericordiae, Anno salutis reparatae M D C L X X V I I.

SCRIPTA:

Sub praesidio eius habitae sunt disputationes de Philosophiae natura, De propriorum communicatione: De natura praedicationis: De ueritate: De bonitate transcendentali: De necessario & contingente: De eodem & diuerso: De uniuersali & Singulari: De principio & principiato: De potentia & actu: De disiunctis affectionibus entis in genere: De unitate tam indi-

C 5

uisibili

uisibili, quam diuisibili : De Sophista : De enunciatione infinita : De concursu causae primae cum causa secunda : De conditione sine qua non : utrum aliquid rationis quibusdam brutis competat ? De existentia Spirituum : De causa morali : De intellectu : De uno &c.

V.

VITA

FRANCISCI, FRANCISCI
FILII, IVNII,

Heidelbergensis, Philologi suae aetatis in Anglia summi,

Auctore

IOANNE GEORGIO GRAEVIO.

NAtale solum FRANCISCI IVNII est Heidelbergae, nobilissima & amoenissima urbs ad Nicrum, Palatinatus Rhenensis caput, diu tam Palatinorum Principum, quam Mularum celebris sedes, sed quae fuit funesto hoc bello extincta, soloque aequata. In hac editus est annonagelimo prima superioris Seculi. Pater ei fuit summus ille Theologus, FRANCISCUS IVNIVS Biturix, quem non tantum illustravit singularis rerum diuinarum Scientia, sed & eruditionis multiplicis & diffusae copia. Testimo-

Testimonio sunt Cordinus de officiis Palatii & magnae Ecclesiae Constantinopolitanae, ab illo in Latinam linguam conuersus & eius annotationes cum ad hunc scriptorem, tum ad Manilium, Epistolas Ciceronis ad Atticum, & Tertullianum. Tantam eruditionem ornabat rara & mirifica quaedam ingenii moderatio multis insignibus spectata documentis in ecclesiis constituendis & optime fundanda disciplina, nec non in controuersis, si quae orirentur sedandis ac sopiendis, nec exasperandis, ac leniter ferendis iis, qui non plane eadem illi sentiebant in capitibus nonnullis doctrinae Christianae. Matrem habuit & natalium dignitate, & eximiiis animi corporisque dotibus conspicuam feminam, IOANNAM, SIMONIS de L'HEREMITE, Toparchae Petinasartii, Scabini Antvverpiae filiam. Huius quoque gentis fuit DANIEL EREMITA, uir politissimus & disertissimus, cuius elegantia non modo iuueni conciliauit IOSEPHVM SCALIGERVM, ISAACVM CASAVBONVM, aliosque illius memoriae uiros magnae doctrinae, sed & Principum Italiae, cum per illam iter faceret, praecipue Magni Etruriae Ducis, FERDINANDI MEDICES beneuolentiam illi peperit, ut eius Comitatus adscriberetur, & postea cum illius Oratore mitteretur ad Romanum Imperatorem, & plerosque Principes Germaniae. De qua professione duae in manibus doctorum sunt epistolae, multa

multo elegantiae & urbanitatis sale perspersae, licet nonnemi uideantur esse iusto dicaciores, sed quae in lucem post eius fata sunt datae. In illa, in qua de Principum aulis, quas lustrant, agit, multa desiderantur, quae tamen olim apud amicum meum MARQVARDVM GVDIVM, qui Regi Daniae fuit a Consiliis, uidimus. De utriusque generis maioribus IVNII, plura si expectis scire, uita est inspicienda Patris, quam ipse memoriae prodidit, sed PAVLLVS MERVLA post eius obitum diuulgauit. Anno clolo XCII. deliberatum fuit Parenti remigrare in Patriam ad HENRICVM Magnum Galliarum Regem. Cum transiret Belgiam Foederatam, Praepotentes Ordines Bataviae illi detulerunt Prouinciam in Academia Leidenſi docendi sacras literas, quam magno celeberrimi illius Athenaei & Ecclesiae cum fructu administrauit ad annum secundum huius seculi, quo ex uiuis excessit. Filius in his terris adoleſcebat. Cum aetas ferret, animum cepit ad Mathematicas disciplinas applicare, & bellicis artibus se dedere, hoc consilio, ut, cum se corroborasset, stipendia faceret sub ductu Arausionensis Principis. Sed cum post bellum pactis induciis duodecennibus, componeretur anno clolo cIX. aliam uitae rationem inijt totum se mancipans cum ceterarum optimarum artium, tum praecipue sacrarum literarum studiis. Hoc tempore collegit, digessit, & publi-

publicavit Patris sui scripta. Dein contendit in Galliam & Anno cło Io c XX. ex illa traiecit in Britanniam, gratus ubique doctis & bonis omnibus, propter ingenii doctrinaeque praestantiam & morum temperatorum mirificam suavitatem. Captus amoenitate beatae illius insulae & benevolentia uirorum illustrium, qua tantum complectebantur hospitem, sedem ibi fixit, receptus in familiam illustrissimi ARVNDELLIAE & SVRRIAE Comitum, & ipsos annos XXX. in illa transigit. Quo tempore de Pictura Veterum libros condidit, qui Amsterodami typis mandati sunt a Guiljelmo Blauio. Litterarum commercium ei tum intercedebat cum uiris maximis, HVGONE GROTIO, CLAVDIO SALMASIO, GERARDO IOANNE VOSSIO, cum quo soror IVNII erat nupta, IACOBO VSSERIO, Archiepiscopo Armachano, ac non paucis aliis, quos eruditionis solidioris spectataeque probitatis opinio super ceteros extulerat sui temporis & loci homines. In Anglia cum incidisset in multos ueteres Anglo-Saxonicos libros, illam cepit linguam excolere, quam cum ad Belgicam, quae ei erat uernacula, Germanicam & Anglicam illustrandam, ueras peruestigandas origines plurimum facere cognosset, multum studii & operae in illa perdiscenda collocauit. Huic accidit postea cognitionem omnium ueterum linguarum Septentrionalium, Gothicae, Francicae, Cimbricae, quae &

& Runica dicitur, Frisicae. Vnde didicisti ex illis solis multas etiam Francicae, Hispanicae, Italicae linguae, qua nunc illae gentes utuntur, uocum origines & propriam notionem erui posse. Nam Gothi, Vandali, Franci, Burgundi, Allemanni, cum fatisciente Romano Imperio illas terras occupassent, sermonem patrium illis intulerunt, cuius multa supersunt etiam nunc non obscura uestigia, quae ab illo deprehendi possunt, qui non expers est ueterum istarum linguarum. Post annorum triginta moram in patriam tandem rediit IVNIVS, precibus sororis, & aliorum necessariorum expugnatus. Nihil, cum reuertisset ad suos, de grauissimis laboribus, & acerrima contentione rimandi prisca Septentrionis monimenta, uel aetas ingrauescens relaxauit. Itaque totus erat in contexendis Anglo-Saxonice, Francice, & Cimbrice Lexicis ac Glossariis, & explanandis antiquissimis harum gentium Scriptoribus. Specimen primum huius suae industriae & doctrinae Amsterodami edidit Anno cdo 16c LV. observationes in VVILLERAMI Abbatis Francicam Paraphrasin Cantici Canticorum, quam olim in lucem protraxerat Lugduni Batavorum PAVLLVS MERVLA, Vir clarissimus. Cum omni cura cogitationeque in hoc studiorum genere uersaretur, & incredibili assiduitate urgeret hoc institutum, audiuit saepius in occidentali Frisia pagos & oppidula esse, VVorcomum

mum, Staueram, Molqueram, qui uetere Frisica lingua intaminata uterentur, cuius magna esset affinitas cum Anglo-Saxonica, sed quae ab aliis Belgis non intelligeretur. Inflammatus studio haec penitus indagandi, relictis rebus & necessitudinibus in Frisiam illam interiorem contendit, ubi duos uerentes annos egit. Cum pectus impleisset, cuius maxime cupidus erat, scientia, regressus ad Batauos bona quadam fortuna natus est antiquissimum illum codicem Gothicum, qui argenteus dicitur, quoniam quatuor Euangelia litteris argenteis Gothicis in illo fuerunt descripta. Huic describendo, & dilucidando totum se dedit, breuique, cum id unice ageretur, tam longe in incognitae linguae cognitione processit, ut non longe post Gothicam hanc Euangeliorum interpretationem cum Glossario Gothico publici iuris faceret, cui adiciebatur eorundem sacrorum librorum Anglo-Saxonica uersio uetusta, praesidio codicum manuscriptorum emendata; cum observationibus Viri doctissimi THOMAE MARESCHALLI. His omnibus linguis imbibendis cum satis diu insudasset, uidit, quod & priuatim apud omnes, quibus cum agebat de hac doctrina, tum publice testatus est, Gothicam esse matrem omnium ceterarum Teutonicarum linguarum, ex qua profluxerit uetus Cimbri- ca, monumentis Runarum posteris tradita, nec non Suecica, Danica, Norwvegica, Islandica,

landica, quibus illius plagae homines isto tempore suas animi cogitationes explicarunt. Ex Anglo-Saxonica, quae & ipsa aut propago est Gothicae, aut illius soror germana, & eiusdem matris filia, manauit Anglica, Scotica, Belgica, Frisica uetus. Ex Gothica & Saxonica orta est Francica, quae Germanicae superioris parens est. Harum ueterimarum linguarum, & dialectorum, quae ex illis ductae sunt cognitionem inuicto studio, & incredibili assiduitate non primus tantum assecutus est, sed & solus, uiam secutus nullius ante tritam uestigiis. Fuerunt quidem, qui ante FRANCISCVM in Anglo-Saxonica & Francica scrutanda non nihil curae studii-que posuerunt, Cimbricae nauauit operam OLAVS VVORMIVS, Gothicam ante hunc, uti & ceteras iunctim, attigerat nemo, nisi quod de literis priscis Gothorum commentariolum ediderat anonymi scriptoris, cum paucis quibusdam uersibus Gothicis, ex antiquo illo VVerdensi codice, qui argenteus uulgo audit, BONAVENTVRA VVLCANIVS, celeberrimus sua tempestate Graecae linguae Professor Lugduni Batauorum. Post IVNIUM, cum ille uiam muniisset ad has quatuor linguas longo situ squalidas & sepultas, reuocandas in lucem rei litterariae Bono Vir pereruditus, GEORGIVS HICKERIVS, ecclesiae Anglicanae Presbyter, semitam a IVNIO factam ingressus institutiones Grammaticas Anglo-Saxonicas

nicas & Gothicas conscripsit, quibus adiecit RVDOLPHI IOANNAE Grammaticam Islandicam, & Catalogum ueterum librorum septentrionalium, qui in Anglia habentur, quorum magna pars debetur FRANCISCO IVNIO. Is plurimas reliquit lucubrationes, quibus obsoletas has linguas explicauit, inter quas & Glossarium quinque linguarum, in quo illarum origines ex uetustis illis monumentis indagauit, quod Summe-reuerendus, & de Ecclesia & re litteraria praeclare meritus Episcopus Oxoniensis, IOANNES FELL, *ὁ παναγίτης*, XI. uoluminibus describi nitidissime curauit, ut typis mandaretur, ut & uberrimum commentarium in Tatiani Harmoniam IV. Euangeliorum Francicam, & alia plura, quorum seriem inferius uidebis, quae omnia legauit Oxoniensi Academiae cuius antistites nulli dubitamus operam daturos, ne tanto thesauro diutius careant patriarum antiquitatum studiosi. Triennio antequam moriebatur IVNIVS in Britanniam remigrauit, ut plures ibi Anglo-Saxonicos codices, quos nondum triuerat in Cottoniana tamen, nonnullisque bibliothecis aliis seruari norat, excuteret, ut, quae moriebatur, quantum posset, absolute perficeret, ac consummaret. Biennium posuit Oxonii in maxima dignatione apud omnes, ultimum uero uitae suae annum exegit VVindlesorae apud sororis suae & magno parente non minorem filium, ISAACVM VOSSIVM, qui,

D

qui,

qui, quamvis esset peregrinae conditionis, in Collegium tamen Canonorum, ut loquuntur. VVindsoriensis ecclesiae singulari gratia Regis potentissimi Caroli II. magnae Eruditionis & ingenii fama & commendatione parta, suo fuit cooptatus merito, qui & ipse fatis est functus ante paucos annos. Apud hunc IVNIVS annos natus octoginta sex, beatam tandem animam exhalavit placidissime, doctrina, uirtute morumque integritate uix ulli sui temporis secundus. Non tam morbo, quam senectute, cum cursum suum peregisset natura, solutus est. Firma fuit ualitudine, ut prosperrima per omnem aetatem sine ulla corporis offensione uteretur, quamvis totus dies a summo mane usque ad noctem incumberet litteris, & rarissime, nec unquam nisi negotiorum ratio id ei quasi imperaret, prodiret in publicum. Hora quarta matutina surgebat tam bruma, quam solstitio, stabatque ante pluteos in Museo, usque ad prandii horam, quae erat prima pomeridiana. In pluteis istis positi erant quinque Lexica illa, quae adornabat, & commentarii in ueteres scriptores Teutonicos. In haec referebat quicquid in illo, quem euolvebat, codice, dignum animaduvertebat. Hora prima prandebat, sequente corpus exercebat, uel in area subdiuali ambulando contentius, aut etiam subsultim non nunquam currendo, aut si id non ferret, asperior tempestas, per omnes scalas in coenaculum,

naculum ascendendo ualeitudinis tuendae
 caussa. Hora tertia recipiebat se in Mu-
 seum, & interrupte ad octauam uespertinam
 pensum quasi suum texebat. Tum coena-
 bat, & tam in prandio, quam in coena li-
 benter uescebatur. A coena cubitum ibat.
 Itaque nemo mirabitur IVNIVM, quam-
 uis auia & tetra caligine, nec non uepri-
 bus & dumis horrida loca peragraret solus,
 tantum tamen spatii tam feliciter confe-
 cisse, & tot reliquisse uolumina rerum ad-
 huc ignotarum plena, qui improbum illum
 laborem, & indefessum studium cogitat
 quod conferebat in has lucubrationes. Ea-
 dem assiduitate fuit olim uersatus in euol-
 uendis Graecis Latinisque omnis generis
 scriptoribus, antequam Teutonicarum lin-
 guarum studio se totum dedisset, quos ipse
 multos uidi in eius bibliotheca, composi-
 tos cum antiquis codicibus, & perpetuis ad
 marginem apposis annotationibus expla-
 natos. Inde tanta latinae dictionis mun-
 ditates in eius scriptis, ut nullo suorum
 aequalium diligenter & emendate scribendi
 laude inferior esset, inde & tanta locorum
 insignium ex interioribus Graeciae & La-
 tii penetralibus delibatorum copia fuit ei
 praesto, cum in egregio hoc opere de Pi-
 ctura Veterum elaboraret. In assiduitate
 tanta licet inuitus admodum auocaretur ab
 his, quibus insudabat, curis, tam longe ta-
 men aberat omnis morositas ingeniique

tristitia, quae solet esse propria iis, qui a luce hominum & celebritate alieniores omne tempus & operam domi suae in doctrinae & litterarum studiis consumunt, praecipue senes, ut nihil sené nostro fieri posset suavius & facilius. Quicumque illum inuisebat, mira quadam excipiebat comitate, doctisque & iucundis fabulis retinebat. Ipse testis ei esse possum tantae humanitatis & dulcedinis, qui cum adolescens Amsterodami tum in sororis aedibus degentem officii causa tertio quoque diem salutarem, semper tanquam primae admissionis homo, non modo hilari uultu in Museum eius recipiebar, ubi per aliquot horas mecum confabulabatur cum de aliis rebus litterarum Sacra spectantibus tum praecipue de suis observationibus, quibus uernaculae linguae origines, & uim ex illis curiosis membranis expiscatus erat, sed & iuuitabar quoties digrediebar, ut saepius ad se reuiscerem; Alii quoque hospites & aduentores, qui optimarum artium studiis tenebantur, aequae faciles habebant aditus. Nec minor in illo morum erat integritas, & castitas, singularisque pudor & ingenuitas, ac summum bene de aliis merendi studium, ut ab omnibus, qui eius uirtutes non ignorabant, amaretur & coleretur tanquam homo ex aurei seculi reliquiis, qui non compendii spe, non aucupio famae, non ambitionis fumo ductus, litteras colebat, sed ut patriae

&

& studiosorum commodis seruiret. Statu-
ra erat humili, facie graciliore, sed com-
moda membrorum omnium aequitate.
VVindsoriae in arcis sacello cathedrali,
ut uocant, est conditus. Eius uero ima-
go scite a praestantissimo pictore VAN-
DIICKIO descripta, in Oxoniensi Aca-
demia est dedicata. Cui honorarium etiam
tumulum cum elogio marmori inciso beni-
gna illa studiorum mater poni iussit, mo-
nimentum sui in tantum uirum studii, &
memoris legatorum animi, quod his addi-
mus. Interea illa situs est IVNIVS, quam
semper uiuus mire aestimauit, & omnibus
in omni sermone praetulit. Cum in hanc
suam Britanniam ultimo transmitteret, cre-
didit fidei cognati sui Viri Nobilissimi
FRANCISCI F. N. IVNII, qui tum tempo-
ris ab illustribus Groeningensium Ordini-
bus ad confessum potentissimorum Ordī-
num Foederatae Belgicae, qui Hagae Co-
mitum est, delegatus erat, commentarios,
de Pictura & ueteribus Artificibus, & illo-
rum operibus. A parente uenerunt ad fi-
lium, cui, qui eos mecum communicauit,
acceptos referes.

Lector! Verbo te monitum uolo, in
anno natali Iunii GRAEVIVM fecutum esse
perbreuem memoriam eius uitae, quae ad
eum Groeninga erat missa, non uiso Epi-
thaphio Oxoniensi. Si uerior in hoc est
designatio illius anni, ut uidetur probabi-

lior esse, qui ex Isaaco Vossio, aut ipso Iunio ante mortem eius haec nosse poterant, non natus fuit octoginta sex, sed octoginta octo, cum obiret. Haec isthic notare visum est, ne te illa sententiarum offendant discrepantia.

EPITHAPHIVM.

FRANCISCO IVNIO

**FRANCISCI IVNII BITVRIGIS FILIO
NOBILITATE GENERIS INTEGRITATE
MORVM**

ET

**OMNIGENA DOCTRINA CONSPICVO VIRO
NATO HEIDELBERGAE ANNO SALVTIS**

M. D. LXXXIX.

**QVI PER OMNEM AETATEM
SINE QVERELA ET INIVRIIS CIVISQVAM
MVVIS TANTVM ET SIBI VACAVIT
VNIVERSITAS OXONIENSIS**

CVI

**SCRIPTA ET MONVMENTA LABORIS SVI
MORIENS PENE NONAGENARIVS
COMMISIT**

**IN GRATI ANIMI SIGNIFICATIONEM
LVBENS MERITOQVE
TITVLVM PSVIT
MDC. LXXVIII.**

SCRIP-

SCRIPTA:

Quae partim iuris publici fecit, partim Academiae Oxoniensi commisit, sunt sequentia.

Oblervationes in VVillerami Paraphrasin Francicam Cantici Canticorum, Amstelodami 1655.

Glossarium Gothicum, Dordraci 1665. in 4.

De Pictura Veterum libri tres, tot in locis emendati, & tam multis accessionibus aucti, ut plane noui possint uideri, accedit Catalogus adhuc ineditus Architectorum, Mechanicorum, sed praecipue Pictorum, Statuariorum, Caelatorum, Tornatorum, aliorumque Artificum & Operum quae fecerunt, secundum seriem literarum digestus. Roterodami 1694. in Folio.

Glossarium V. Linguarum Septentrionalium. Hoc referente Graeuio in Vita Iunii, describendum curauit Io. Fell, *ὁ μακρογράφος*, Antistes Oxoniensis, XI. Voluminibus, quae sunt excudenda sumtibus Academiae Oxoniensis auspiciis Gilberti Ironside S. T. P. Coll. VVadham-Præfetti, & Academiae Procancellarii.

Pedae Historia Ecclesiastica, notis Iunii illustrata.

Chronologia Saxonica, collata cum MS. & additione trium schedarum auctior.

Lambardi Latina emendata, ac uariis notis illustrata.

Eadmerus ex editione Seldeni. Quaedam in Seldeni notis ac spicilegio emendata.

Speelmanni Pfalterium Saxonicum interliniare, collatum cum MS.

Douglas's Translation of Virgil VVith marginal Notes.

Chaucerus per totum notis quibusdam illustratus.

Caedmonis Paraphrasis cum coniecturis ex temporaneis & indiculo.

Somneui Lexicon Saxonicum cum uariis Lectionibus ex MS.

Multi praeterea Scriptorum Anglo-Saxonicorum ueteres Codices, & multorum ἀπογραφα, quae ipse Iunius manu sua ex ueteribus membranis excussit & descripsit, in illa Bibliotheca Oxoniensi custodiuntur, quorum indices habes in Appendice Cl. Hickeſii ad Grammaticam Islandicam pag. 139. ſequent.

In VVillerami Paraphraſin Cantici Cantecorum notae Franciſci Iunii longe auctiores.

Tatiani Monoteſſaron cum Praefatione Victoris Episcopi Capuae, cum Annotationibus ampliffimis Iunii, in quibus comparantur cum Francica, Gothica & Anglo-Saxonica.

Vocabularius, qui inſcribitur Teutonista edit. 1477. in Fol. interſperſis per totum notis Iunii.

Eius

Eiusdem auctarium notarum in Tatianum,
iustum Volumen in 4.

Otfridi Euangeliorum liber, nitidissime
scriptus, cum indice Capitulorum, a Iu-
nio parante nouam editionem.

Annonis Archiepiscopi Colonienfis Vita,
Rythmice.

Glossarium Theotisco-Latinum, cum Notis
secundum literas Alphabeti, in diuersis
fasciculis: A Chartis 27. ex Bibl. Vossii.
B. Chartis 56. ex eadem C. Chartis 22.
cum Appendice ex eadem. D. Chart. 43.
cum Appendice. E. Chart. 20. ex eadem.
F. ex eadem penu libraria descripta.

Dictionarium Francicum mutilum, carens
initio A. B. C.

Dictionarium alterum Francicum. Haec duo
in fasciculis sunt. Alterum etiam plenum.

Plures alios Veteres Francicos libros manu
sua descriptos, & Frisicos reliquit Iunius
Bibliothecae Oxoniensi.

Leges Frisiorum, Cod. M. S. cum notulis qu-
busdam in margine, Iunii.

Liber Legum Frisicarum impressus, in fine
mutilus, cui ex Vbbone Emmio Iunius
nonnulla praemisit, cum ex eiusdem no-
tis adpersis passim margini.

lus Comitatus Frisiae ex Cod. VVerneri
Emmen, & aliae leges Frisicae ex Simo-
nis Gabbamae MSS. cum notis Iunii.

Conf. ipse Iunius de Pictur. Veter. in Vita
a Graeuio de scripta, B. Tenzelii Monast.

Unterredungen Mens. August. Sept. & Oct.
An. 1695. & Clarmund. Lebens Beschreibung
gen Cent. 2. pag. 38. seqq.

VI.

RECTOR
ACADEMIAE LIPSIENSIS

FVNVS

CELEBERRIMI POLYHISTORIS

CHRISTIANI FRIDERICI
FRANCKENSTEINII,

Latinae Linguae & Historiarum Pro-
fessoris Publici, Facultatis Philosophicae Se-
nioris, Alumnorum Electoralium Ephori, Maioris
Collegii Collegiati & Academiae
Decem. Viri,

*Solemniter ex Domo Principum
Effendum,*

Proceribus Ciuibusque Academicis sequen-
tibus indixit.

Oliuam Christiani Veteres coeme-
terialibus passim tabulis affigebant,
teste Paulo Aringhio, qui post An-
tonium Bosium, Ioan. Seueranum
aliosque Scriptores, cum antiqua Christia-
norum reliqua, tum Martyrum cumprimis
monimenta detexit in Roma subterranea,
& conspicienda omnibus propinauit. Eius-
dem arboris ramusculos (ut in rem statim
ipsam

ipsam ueniamus) sibi iure quodam uendicat sepulcrum celeberrimi nostri Polyhistoris FRANKENSTEINII, siue suauissimum FRIDERICI, quo insignitus erat, nomen, siue placidum eius pacisque studiosissimum ingenium, siue uictoriam, pacemque in Christo nunc obtentam, seu tempus denique emortuale contemplemur. Viuis enim excessit ipsis Calendis Nouembris, ipsaque adeo Parasceue Festi Eucharistici, quod pro reddita Imperio Romano-Germanico Pace Serenissimus Saxoniae Elector, idemque Nutritius noster indulgentissimus solemniter celebrari pro summa illa & in DEVM pietate & in subditos prouidentia uoluerat. Pacis autem hieroglyphicum semper fuit oliua, quam & Patres patrati ac feciales, pacisque Oratores gestare manu consueuerunt; cuiusmodi in sensum & oliuam illam abs columba Noachi redeunte allatam Tertullianus trahit, lib. II. de Baptismo c. VIII, pie ac pulchre sic differens: *Quemadmodum post aquas diluuii, quibus iniquitas antiqua purgata est, post baptismum (ut ita dixerim) mundi pacem coelestis irae, praeco columba terris annunciauit dimissa ex arca & cum olea reuersa: quod signum etiam apud Nationes praetenditur. Eadem dispositione spiritualis effectus terrae, id est carni nostrae emergenti de lauacro, post uetera delicta columba sancti spiritus aduolat, pacem Dei adferens, missa de coelis, ubi Ecclesia est arca*
figura-

figurata, Sed Oliuae id genus sepulchralis uicem obtinere nunc commodum potest scitissima illa inscriptio beatissimis τῷ πατρὶ FRANCKENSTEINII manibus consecrata a dilectissimo eius Genero Venerabili, inquam, atque edecumato Theologo D. IO. OLEARIO. Neque alii non erunt, ingenio atque eloquio mirum quantum ualentes, qui paciferae, ut Virgilius uocat, Oliuae surculos affigere FRANCKENSTEINII excellentissimi tumulo non pigrabuntur. Vita interim Viri meritissimi a Nobis quoque, pro eo ac suctum est, perenni uiuae memoriae tabulis inscribenda est. At utinam historiam uitae suae stylo FRANKENSTEINIANO, h. e. terso ac polito (talem enim ex merito censuit Buanerus, Vir elegantiarum latinarum consultissimus) conscriptam reliquisset incomparabilis Historicus! Ita enim & falce aliquo leuaremur nos, & laudes tam egregii Varronis non festinatis adeo ac minus elaboratis uerbis deterrentur. Faciemus tamen nostro officio, quantum pote, latis, persuasissimi apud animum, disertissimos FRANCKENSTEINII praecones deinceps tempore haud defuturos. Patrem sortitus est Virum nobilissimum ac consultissimum CHRISTIANVM FRANKENSTEINIVM, I.V.D. Patronumque causarum famigerabilem, & Senatorem Reip. Lipsicae designatum, eumque ex PAVLLO FRANKENSTEINIO,

Sca-

Scabino ac Consule huius urbis amplissimo, & femina ex celebri DISTELMEIERORVM prolapia descendente progenitum; & matrem, feminam emendatissimam NICOLAI VOLCKMARI Mercatoris primarii & MARIAE ROTHAVPTIAE filiam. Natus autem est hac in urbe d. XX. Augusti Anno M. DC. XXI. & CHRISTIANI FRIDERICI nomine ad fontem salutis mox signatus, non alia, opinor, fini, quam ut Christianam pacem per uitam omnem sollicitate ueneretur. Incidebat enim eius natiuitas in id temporis, quo post pacem a Pragensibus, ut sic dicamus, defenestratam bellum illud Bohemico Germanicum, quod in annos usque XXX. extractum esse nemo ignorat, pede impigro consequebatur. FRANCKENSTEINIVS interim, uti diuina praeditus erat indole, ita fidelissimos duces sortitus M. ADAMVM ROTHIVM, S. S. Theolog. Baccalaureum, & M HIERONYMVVM RECKLEBENIVM, insignem Organum Aristotelici Professore, ad stuporem usque in literis artibusque proficiebat. Anno enim sexto ac decimo uix completo laurum Philosophiae primam referebat, nec lectorem tantum diebus Cerealibus, seu ut communiter uocant, Canicularibus uicarium agebat, sed & sub clarissimis Magistris GVNZELIO. KLINGERO & LANGIO, postea Medicinae Doctore ac P. P. quantum in Philosophia & arte disputandi

prae-

praestitisset , publice nec sine meritissimo Musarum applausu ostendebat. Solidae enim ac minus usitatae eruditionis cupidine semel incensus , neque mortibus Parentum carissimorum (mater enim optima An. XXXIII. Parens nobilissimus Anno XXXVII. his terris eximebatur) neque calamitatibus aliis reuocari sese ab instituto suo patiebatur , perrumpendum per aspera ad astra existimans , & quod Albis subinde studiorum inscribebat , tentandam esse uiam , qua se quoque humi possit tollere. Maiora studiorum capeffiturus praemia Triumphiros Professorii Ordinis celebratissimos **CONRADVM BAVARVM** , **ANDR. CORVINVM** , & quem patris loco uenerabatur , **PHILIPPVM MVLLERVM** sectabatur , a Suffenis aliis toto , quod aiunt , coelo distans , qui , sapere sibi solis cum uideantur , publicas susque deque habent acroasses , & loco percae tandem , Heidero iudice , scorpionem capientes mirificas uel in Ecclesia uel in Republ. turbas mouent. Reportata summa Philosophiae laurea , non tam se alaurea , quam lauream exornari a se uoluit , turpissimum ratus Magistri gaudere titulo , & non omnia reapse Magisterii puncta adimplere. Disputationibus igitur binis , quarum alteram de Luna , alteram de maculis solaribus conscripserat , Magistrum sese non erubescendum , sed longe omnium dignissimum approbavit. Patefacto sic ad altiora tramite pro Themide,

de, cuius Sacerdotem se Parens profitebatur, Eusebien eligebat, & fama celeberrimae Theologorum bigae, IACOBI MARTINI, & IOANNIS SCHARFFII inflammatus, Vittembergam concedebat, splendidissimis horum luminum radiis se conuēsturus. Nec spe sua excidere sciuit FRANCKENSTEINIVM, incredibilis Theologorum laudatorum humanitas. Vterque enim Eum amavit ceu filium, & rerum sacrarum notitia, non tralatitia imbuat, cuius rei testis hodieque est disputatio illa de Principio fidei sub acutissimo MARTINI habita. Ceterum quamvis in exteris etiam Academiis excurrere induxisset animum, a calamitatibus tamen bellicis ad incertas propemodum redactus, desistere ab illo proposito cogebatur. Cum enim ab Arctoo milite obsideretur haec Lipsia, fortunarum suarum ingens naufragium patiebatur, mola Thomanica in cinerem redacta, hortoque & aedibus appertinentibus miserandum in modum deuastatis. Duro itaque necessitatis telo urgente non Tertiatum tantum & Conrectoratum Scholae Nicolaitanae, sed & functionem templi Sabbathicam exambiit. His muneribus potitus, enunciari non potest, qua dexteritate, qua fide per aliquot annos, ea obierit. Nec minorem ex facultate Philosophica, cuius in Senatum post edita rite Specimina Anno XLIV. cooptabatur laudem reportabat. Nam & examinantis partes

res expediebat egregie, & Decanatum Anno L. sibi collatum, ea, qua par, prudentia administrabat. Neque enim Theologum tantum examussitatum moliebatur FRANKENSTEINUS, sed Philosophum pariter ac Philologum nulli secundum. Quam in rem non parum faciebat, illustre illud COLLEGIVM GELLIANVM a RAPPOLTIS, STRAVCHIIS & ZIEGLERIS (ac quantis Viris!) inchoatum feliciter, & per BORNIOS, SCHERZEROS, ALBERTOS & OLEARIOS, quibus & nos interesse non diffitemur, hucusque continuatum & deinceps quoque in Bibliotheca publica, bono cum Deo, continuandum. Nam uti proponi in illo argumenta ex amplissimo rerum scibilibus circulo non ignorabat, ita adiungi Gellianis desiderabat, cum maxime, uetique sui damnatus, longe plurimos eosque selectissimos in mellificium illud fauos congestit, Senioris quippe & nomine & munere in laudatissima hac societate tractatus. Nec contineri intra patriae pomoeria potuit, tam rari & cari ingenii celebritas. Cum enim fatis concessisset CHRISTIANVS GVEINIZIVS, Gymnasiarcha Hallensis & Panepistemon sine pari, FRANKENSTEINVS inoster dignissimus, praeter ceteros uisus est Aeneas, qui nauem illam, excusso Palinuro, dirigeret. Et uero direxit feliciter, seque successorem GVEINTZIO non imparem toti praecclaris doctrinae omnigenae

genae speciminibus demonstravit. Sed Patriae cum primis Academiae destinatum fuisse hoc coeli depositum euentus docuit. Vocato enim An. LII. ad Iuridicam Ienensium exhedram IOANNE STRAVCHIO, Historiarum ac Latinae Linguae Professore in hac Alma celeberrimo, non alius ipsi successor datus est, nisi amicissimus Gellianus, FRANKENSTEINIVS; atque uti theatrum sic nactus est ingenio studiisque suis quam convenientissimum, ita Roscium in hoc ad extrema usque se stitit, quin Lipsiae suae id fuit, quod Lipsius & Merula Lugduno Batavorum, Boeclerus Argentinae, & Ienae vicinae Bosius. Verum ut uara trahit uibiam, secundum paroemiam, ita hoc quoque publicum docendi munus decora & axiomata alia exceperunt. Nam ut de Procancellariatu ac Decanatu, quibus uice plus simplici laudabiliter functus est, nihil iam dicamus, purpuram regni huiusce literarii gessit Anno LXII. thesaurosque politicae prudentiae reconditos ad salutem Academicam promouendam depromsit. Idemque fecit dexterrime, ex quo post adeptam Alumnorum Electoralium Ephoriam & Decemuiratus Academiae, & Facult. Philosophicae Senioratus fuit ipsi delegatus. Salutem namque Academiae legem supremam esse existimans, non minus pro eius & facultatis, quam pro Stipendiatorum sibi con-

E

credi

creditorum commodis pernox perdius excubavit, dignissimus id propter, qui cum Bornero, Camerario, Dressero, Friderico, Müllero, aliisque meritissimis Viris memoriae indelebilis fano inferatur. Sed haec attigisse saltem sufficiat. Neque enim deerunt facundissimi Oratores, FRANCKENSTEINII merita ad seram usque posteritatem tralaturi. Veniendum nunc ad thalamos, antequam ad tumulum ipsum accedamus. Prima uxor Anno L. ei contigit Virgo profapiae ac Virtutis probatissimae MAGDALENA, GOTHOFREDI GROSII, Senatoris prudentissimi & Bibliopolae apud Lipsienses primicerii filia, eaque suauissima & concordissima vitae consors, ex qua quinque liberos sustulit, tres uidelicet filios ac binas sexus sequioris, sed non nisi duos uidit superstites, CHRISTIANVM FRIDERICVM, Iurium Cultorem solertissimum, & CHRISTINAM MAGDALENAM Viro nobilissimo Excellentissimo, consultissimoque FRIDERICO GEISLERO I.V.D. & P.P. nunc beato nuptui datam, & duarum ex eo filiarum ROSINAE MAGDALENAE & DOROTHEAE ELISABETHAE matrem factam. Altera uero Anno LX. magnarum Virtutum femina ELISABETHA, nata MERCKIA, & L. PHILIPPI MVLLER celeberrimi Mathematicum in hac Philosophiae Professoris, Maioris Collegii Collegae

Alumnorum Electoralium Ephori, Academiae Decemviri, nec facultatis tantum Philosophicae, sed & totius Academiae Senioris undiquaque optime meriti, relicta uidua, quae non incredibili tantum fide & prudenti rei Oeconomicae administratione, sed unici quoque filii GOTHOFREDI CHRISTIANI in alma Gieffensi studiorum gratia nunc commorantis, ingentemque de se spem ostentantis prouentu, coniugium isthoc secundum, uere secundum reddidit. Hos thalamos autem excepit tumultus, sic tamen, ut lentus admodum morbus eum antegrederetur. Annus enim propemodum est, ex quo conflictari cum tussi angustiaeque spiritus occoepit Vir laudatissimus. Quorum alterum illud malum cum in siccum tandem & conuulsium astma degeneraret, non retardare somnum, & vires depopulari sensim non potuit. Accessit tandem & tumor pedum, qui magis magisque increbens, respirationem difficiliorem longe reddidit, imo spiritum tandem ipsum interclusit. Etenim nec Medicorum optimorum uigilantia nec exquisitissima Maritae cura alleuamenti quicquam nedum sanitatem reducere ipsam poterat. FRANCKENSTEINVS uero, quo minorem sibi uitae huius retinendae spem superesse animaduvertebat, hoc citius ac diligentius de altera uita cogitabat, nobisque aduocatis, quibus curam animae suae commiserat, post exomologesin

non semel factam sacra mysteria tanquam uitae & pacis aeternae pignora iterum atque iterum praebere sibi petiit. Et ecce pacem tandem in Christo (nam hic pax nostra, dicente Apostolo) impetrauit eo ipse die, qui Sacra illa pro redonata pace Eucharistica quam proxime antecedeat. Dicendum ergo de FRANCKENSTEINIO nostro, quod Hoseas c. XIV. de resipiscentibus & electis in populo pronunciauit: Et erit quasi oliua gloria eius. Oliua enim perpetuae uiriditatis est in uita altera; neque fama eius non oliuae instar, quoad aliquis & literis & literatis honos constabit, florida in his terris ac fructifera perennabit. Faciendum interea & nobis, ut sepulcrum celeberrimi huius & uere CHRISTIANI FRIDERICI uiridantibus oleae ramis exornetur; id quod factum tum a Vobis interpretabimur, si iusta ei post horam I. frequentia, quanta potestis, maxima (tantam enim & Viri merita exigunt, & nos a uobis exposcimus) persolueritis. P. P. Lipsiae D. X. Nouembr. Ann. Aer. Chr. M. DC. LXXIX.

SCRIPTA:

Notae in Beniam. Prioli Historiae Gallicae
Lib. XII.

Disputationes

De Religione Romanorum ex Gell. Lib. II.
Noct. Attic. c. 28.

De Terrae motu ex eodem.

Do

De Ephialte seu Incubo.

De Philostorgia.

De Antipatia Nationum.

De Consule Romano.

De Consiliario.

De ratione exigendorum Tributorum.

De Aerario Romano.

De Epistola Paulli ad Philemonem.

De nouo Anno.

Iusta anniuersaria Memoriae IOANNIS
GEORGII I. Elect. Saxon.

VII.

VITA

THOMAE HOBBSII,
Angli,

Philosophi Malmesburiensis fami-
geratissimi, descripta ab Anonymo.

THOMAS HOBBSIVS natus est *Malmesburiae agri Wiltoniensis*, Nonis Aprilis, anno a partu Virginis Millesimo Quingentesimo Octuagesimo octauo; cuius Mater Hispaniae classis metu perculsa, quae tanquam portubus nostris imminens fama passim differebatur, ipsum, puellum tamen, quod euentu patuit, fatis uiuacem, praemature partu enixa est. Patrem nactus est *Concionatorem*, qualem tunc ferebant tempora, qui leuiori doctrinae armatura instructus, *Orationes pu-
blicas*

blicas & quas uocant *Homilias*, satis apte populo praelegere poterat.

Quadriennis factus uernaculis literarum elementis operam dedit: octennis doctiorum linguarum tyrocinium posuit sub ROBERTO LATIMERO *Oxonienſe*, *Malmesburiae* literas docente; qui quod in puero docilitas tanta, quanta in nullo alio ostenderetur, & simulacris animi & praestantis ingenii illustria signa perspicue cernerentur, illum praecipue in sinu fouit & supra aequales excolere & incitare solitus est. Tantos autem iam adhuc in ludo literario degens in literatura tam Latina quam Graeca progressus fecit, ut *Euripidis Medeam* simili metro Latinis uersibus eleganter expresserit.

Anno 88. Id est III. ad percipiendum uberiorem ingenii cultum, *Oxonium* missus est, in aulam Beatae Mariae Magdalenae, sub Praefecto tunc temporis IACOBO HVSSEE Legum Doctore, postea equite aurato & Cancellario Sarisburiensi, bonorum ingeniorum fautore summo. Eum ibi morantem FRANCISCVS HOBBIVS auunculus *Malmesburiae* Altermanus (qui summus est eius loci Magistratus) suis impensis aluit, qui & postea moriens, modicum illi fundum testamento legauit. Post quadriennium autem usitato Philosophiae cursu iam emenso, gradu Academico quem Baccalaureatum appellant, ornatus est. Anno 89.

Id est

Lo c VIII. Interea *Guilelmus Cauendish Baro de Hardvvick* ac (non multo post) *Deuoniae* Comes, aliquem qui filii natu maximi studia & mores regeret, diligenter conquisiuit; qua in re uirum annis pene aequalem, ideoque ob morum similitudinem gratiorem futurum, quam aetate & moribus grauem, praeoptauit. *Hobbius* itaque iam uicennis, literis commendaticiiis *Ioan. VVilkinsoni* aulae *B. Magdalenae* tunc Praesidis adiutus, huic muneri obeundo in illustrem illam familiam adscitus est. Eo loci nobilissimi iuuenis latus assiduo texit, atque artibus tanto genere dignis quibusque ingenia ad magnae fortunae cultum excitantur, instituit; nec solum in studiis grauioribus, sed etiam in uenatione, aucupio, ceterisque innocuis exercitiorum uoluptatibus indiuiduus comes perpetuo adfuit. Quare summa morum comitate, ingenii elegantia, animi prudentia, tantum sibi tum patris & filii, fauorem concilliauit, ut iuueni *Galliam Italianamque* peregre ∞. Lo c X. adituro dignus uisus est qui inseruiret.

Versatus autem aliquamdiu illis in regionibus doctissimorum hominum copia florentissimis, luculentis naturae muneribus uenerandis antiquitatis Monumentis & ipsa populorum indole celeberrimis, solidam demum Sapientiam (qui uerus est peregrinandi finis) secum domum retulit.

Reuersus itaque cum iam *Candisianae*

gentis munificentia tempus atque otium ipsi suppeteret priora studia respiciendi, magno literaturae Academicæ fastidio affici cepit; utpote quam affectata ambitione efformatam ac ueluti personatam iudicauit; nec apud prudentes adeo in pretio habitam, nec ad uitæ ciuilis usus, ut specie præ se ferret comparatam uidit. Non placuerunt illi Logicæ illæ Metaphysicæque argutiae, tanquam parum in se bonæ frugis habentes, & fouendis solum clamoris sophistarum contentionibus natae; Ethicam autem tanquam uulgi potius opinionibus & imaginariae uirtutis mediocritati quam ueritati innixam; Et Physicam quæ in Scholis docetur quæque sola pene *Aristotelica* est, tanquam nimis umbraticam, & potius super ingeniorum technis quam experimentis naturæ fundatam contempsit. Aliam itaque Philosophandi rationem sibi ineundam ratus, lectioni ueterum Philosophorum, Poëtarum, Historicorum tum e Graecis tum e Latinis diligenter incubuit, & ex eorum thesauris quid in suos usus faceret, accurate deprompsit. Non autem, quod plerisque in more positum est aut ueterum placitis ingenium suum mancipauit, aut intra Scholasticorum terminos circumscripsit; aut seipsum quasi unicum humanæ rationis exemplar proponens, & reconditis quibusdam notionibus proprio de cerebello erutis, licet rerum naturæ & experientiae

rietiae prorsus contrariis scenicam quandam conflavit Philosophiam, aut triobolaribus experimentis tempus dicavit uitium huius aevi literatis nimium familiarae. Sed ex uniuerso scientiarum orbe amplissimas opes in aerarium suum comportauit, & fidae rationis auspiciis sapientissime digessit. Illis temporibus in amicitiam receptus est *Francisci Baconi Verulamii* Baronis & Vice-Comitis *Sanct. Albani*, magni *Angliae* Cancellarii & Philosophiae *Atlantis*, qui illius consuetudine magnopere delectatus est; & eo ipso in nonnullis scriptis suis Latine uertendis adiutus, qui neminem cogitata sua tanta facilitate concipere atque *Thomam Hobbium* passim praedicare solitus est. Carus etiam fuit *Eduardo Herbert* Baroni de *Cherbury* Philosopho & Historico summo & scriptis claro coluit quoque *Ben. Johnsonum* Poëtam laureatum, Anglicani Dramatis facile Principem; & *Thucydidem* suum antequam Prelo committeretur, eius examini & iudicio subiecit. Ad eiusdem quoque operis censuram in partes uocauit amicum summum *Robertum Ayton* Equitem auratum, Scoto-Britannum, *Annae* Reginae e Secretis, uirum Poësi celebrem & styli arbiterum elegantem.

Duobus interea nobilissimis funeribus lugubris facta est *Candisiana* domus, Anno m. dcXXVI. GVILELMVS DEVONIAE Comes ad superos migravit; quem biennio

E s

post

post morte nimis immatura, insecutus est filius, cuius obitus ut bonis omnibus luctuosus, ita HOBBIUS tristissimum reliquit desiderium magnifici studiorum Patroni ac Maecenatis. Tanto itaque dolori cum solatium inueniri uix possit, diuerticulum saltem quaesivit Hobbius; quare relicta patria in *Galliam* profectus est, conditionem ferente nobilissimo Viro GERVASIO CLIFTON, (antiqua est summe generosa eo nomine in agro *Nottinghammiensi* familia) ut filio peregre ituro adesset itineris simul dux & studiorum informator. Illo tempore annum iam quadragesimum praeteruectus, Euclidi operam dare cepit, non tam demonstrationum materia allectus, quam perspicuitate, certitudine, & diuisa rationum serie delectatus. Non enim mathematicas artes admiratus est uir perspicacissimus, ob laterum & angulorum affectiones, aut numerorum, linearum, superficierum corporumue mutuas inter se proportionibus (de homogeneis intelligo quantitibus) subtiliter indicatas; quippe istiusmodi omnia a communi uita remotiora facile animaduertit; licet ad praxin relatâ usus non adeo contemnendi; sed quod methodo ipsis propria intellectus ad rerum cognitionem optime duceretur, atque difficilia inueniendi, uera asserendi, falsa redarguendi certissima ratione imbueretur. Quare illi uiae ad scientias inposterum

rum promouendas insistere decreuit; per-
taesus Philosophiae vulgaris, quae infidis
principiis male compaginatæ notiones ita
superstruxerat, ut tota aedificii moles rui-
nam factura palam uideretur, cum interim
artes illae Mathematicae certis & in expe-
rientia communi fundatis principiis innixae
multa in lucem inuenta protulissent, huma-
no generi utilia, sibi ipsis gloriosa. Dolen-
dum tamen nobile hoc ingenium, eodem
quo & magnum *Scaligerum* infortunio la-
borasse, quod Mathematicis studiis, quae
nisi in teneris animis, altæ radices uix agunt,
serius paullo animum adiecit, aliter pro-
cul dubio ob praeclara inuenta *Musis* & *Apol-
lini* Hecatombas immolasse potuisset; aut
certe, quod summe optandum foret, aduer-
sariis minorem ipsum uellicandi ansam prae-
buisset.

Anno ∞ . Id est XXXI. in *Deuoniae* Comi-
tum familiam reuocatus est a Comitissa ui-
dua, ad filium iam tredecennem in literis
instituendum. Huius itaque curam pro gra-
to erga paternos manes affectu libentissime
suscepit, & singulari cum iudicio per amoe-
na studiorum ad rerum cognitionem per-
duxit; quem hodie in uiridi senectâ con-
stitutum illustris familiae prudentissimum
patrem aetas nostra merito ueneratur.

Circa hæc tempora in lucem prodiit
primus Hobbiani ingenii partus Nobilissima
illa Thucydidis e Graeco in Anglicanum
sermo-

sermonem uersio ceteris omnibus quae gens nostra unquam uidit antiquorum interpretationibus iure anteferenda; quam Domino suo Deuoniae Comiti dicauit, licet Patri defuncto destinatam Historiam illam charta Chorographica *Gracciae* propria manu descripta ornauit adiecto etiam indice Geographico, & dissertatione de uita & scriptis Thucydidis, non tam ex Marcellino uitae Thucydideae scriptore sumpta, quam proprio iudicio conscripta.

Tunc etiam prodiit elegans illud Poëma de *Mirabilibus Pecci*, quo nomine uenit *Derbiensis* agri pars Occidentior, regio montosa atque aspera sed nonnullis quae rariora habentur celeberrima; ubi, ut mitam aedificia antiqua & noua, magna artis opera, *Pecci* castrum & *Chatshuvorthum* nobilem *Deuoniensium* Comitum sedem; inter naturalia eminent thermae corpori humano saluberrimae; metallifodinae plumbo & antimonio foetae, & subterranei specus, quorum unus (*honorem praefabor*) *Diaboli podex* nominatur, de quo, siue ueri ignorantia, siue mentiendi libidine, multa fabulosa circumferuntur.

Anno ∞ . Id. c XXXIV. cum Domino in *Galliam* transit, ubi *Parisiis* degens, praecipuam naturali Philosophiae promouenda operam impendit. Quum autem ex iis quae longo rerum usu, atque acrimientis studio compererat, animo alte defixa insedisset sen-

sententia, in Natura omnia mechanice fieri, & ex una materia uariis motuum generibus & mensuris agitata uniuersa rerum phaenomena exurgere, tam quoad animalium sensationes, quam ceterorum corporum afflictiones ideo naturae motus indagandae ante omnia incubuit, communicatis assiduo cogitatis cum *Mario Merfeno*, ex *Minimorum* ordine, uiro eximie bono, docto, curioso, & in illustrandis scientiis Parario & Proxeneta indefesso; qui etsi propriis scriptis inuentisque non exiguam sibi laudem comparauit, tamen in acuendis aliorum ingeniis, & faciliori reddendo commercio Philosophico, ceteros huius sacculi omnes superauit.

Post haec HOBBIUS in *Italiam* profectus, *Pisis* quotidiana consuetudine usus est GALILEI GALILEI Lyncei, Mediceorum Syderum & Solarium macularum inuentione clari; qui etsi prae aliis ad res Astronomicas impetu quodam ferebatur, in Philosophia, tamen naturali magna cum laude uersatus est, & in naturam motus (cui fidem faciunt scripta Cedro dignissima) supra Antiquos longissime penetrauit. Amicitiam inter ipsos conciliauit idem studiorum cursus, & summa morum ac temperaturae similitudo; quae fortasse communis infortunii causa, ut uterque acerrimis Ecclesiasticorum censuris uexaretur; quo iure, quae iniuria, non est meum pronunciare.

Anno

Anno ∞ . 15 c XXXVII. cum Patrōno in Patriam reuersus, efflagraturi paullo post belli intestini scintillas animaduertere sibi uisus est. Nempe *Scoti* depulsis Episcopis, in Regiam Maiestatem inuolabant, fauentibus interim quipusdam quos uocant *Ministros*, Anglis; turpissimis seditionum flabelis. Quare huic malo, quantum in se erat, occurrendum ratus; tum pro suo in Regem officio atque obsequio, tum pro decumano, quo semper in Democraticos odio laborauit, libellum scripsit Iuris Regii afferendi gratiam, qui postea in Librum *de Ciue*, & tandem in *Leuiathanem* excreuit. Eius autem summa haec fuit, sine Pace possibilem etiam incolumitatem, sine Imperio pacem, sine Armis Imperium, sine opibus in unam manum collatis nihil ualere arma, neque metu armorum quicquam ad pacem profici posse in illis, quos ad pugnandum concitat malum morte magis formidandum; nempe dum consensum non sit de iis rebus, quae ad salutem aeternam necessariae creduntur, pacem inter ciues non posse esse diuturnam.

Interea, Coelo criminibus nostris infenso, & fatali gentis nostrae in fortunio, gliscebant indies infelicia animorum dissidia. Tertio Nonas Nouembris Anni ∞ . 15 c XL. indictum est generale ordinum regni concilium, quod apud nos *Parlamentum* uocatur, ubi in ipsis initiis ex ingenti partium aestu,

aestu, ne dicam furore quodam Ciuilis belli miseriae imminere praesentens, aliosque qui ius Regium propugnassent libertate multatos uidens, patriam sibi intutam ratus *Parisiis* se in quietum studiorum secesum recepit.

Florebat tunc temporis urbs illa ingenti doctissimorum hominum frequentia, qui immortalis Eminentissimi Cardinalis RICHELII Munificentia permoti, ad artes ac scientias & unumquodque politioris literaturae genus illustrandum strenue contenderunt. Cum illis solitus est quotidianos sermones conferre atque arduis in Philosophia & Mathesi problematis ingenium exercitare, naturam uariis experimentis torquere, rerum principia indagare, inuenta ratiociniis stabilire. Prae caeteris autem arcta necessitudine iunctus est MARINO MERSENNO O. M. & PETRO GASSENDO Mathematicum Professore regio, uiro insigni doctrina & suauissimis moribus exulto, & quod honoris causa pronunciare licet, Philosophiae *Epicureae* instauratore.

An. ∞. l. c. XLI. MERSENNO procurante cum nobilissimo RENATO CARTESIO commercium instituit Epistolicum, in quo, de natura ac legibus motus, tam directi, quam reflexi aliisque ad *Dioptricen* spectantibus argumentis utrinque subtiliter disputatum est, quae omnia tomo tertio Epistolarum *Cartesii* plene exhibentur. Circa idem tempus Cartesius (praemisso iam antea

tea

tea Anno ∞. Idc XLVII. nouae Philosophiae (specimine) publicauit suas de Prima philosophia meditationes, in quibus Dei essentiam atque existentiam, animae humanae naturam, eamque ab omni corporeo prorsus distinctam, ipsius Materiae rationem & modos maxime proprios; omnis denique scientiae fundamenta, ex innatis quibusdam Ideis demonstrare contendit. Illos tanti uiri conatus digna cum laude, exceperunt omnes; at nihilominus tantam rerum molem tam imbecilibus fulcris inniti non passi sunt sagaciores Philosophi; scriptisque contrariis rationum eius incertitudinem ostenderunt, inter quos praecipue nominandi ueniunt, PETRVS GASSENDVS, ANTONIVS ARNALDVS celebris *e Sorbona* Theologus, & *Thomas* Hobbius.

Anno ∞. Idc XLIV. MARINVS MERSENNVS cogitata sua Physico-Mathematica in lucem emisit, ubi inter alia doctorum uirorum collectanea, nonnullis ingenii HOBBIANI monumentis opus suum insignire placuit.

Anno ∞. Idc XLV. Exarsit celebris illa controuersia inter CHRISTIANVM SEVERINI LONGOMONTANVM Cimbrum, superiorum Mathematicum in Regia *Danorum* Academia *Hafniensi* Professore publicum, & IOANNEM PELLIVM Anglum tunc temporis Matheseos in illustri *Amstelodamensium* Gymnasio Professore
 itidem

itidem publicum. LONGOMONTANVS
 nempe *Vraniburgi* sub *Tychone* astronomicis
 studiis initiatus, *Astronomia Danica* anno
 1600. lxxc XXII. edita, nonnullam sibi nominis
 celebritatem comparauerat, quam in Geo-
 metricis etiam affectans, ad infelicem il-
 lum Quadraturae circularis scopulum, cui
 tot praeclara ingenia allisa sunt, impegit.
 Doctissimus autem PELLIVS, LONGO-
 MONTANI paralogismos aperte depre-
 hendens, cum in uno theoremate proban-
 do totius controuersiae cardinem uerti fa-
 cile cerneret; hoc ipsum tum proprio Mar-
 te demonstrauit, tum adhibitis celebriorum
 totius Europae Mathematicorum calculis,
 sententiam suam munire conatus est. Illi
 autem ne aut gratiae causa suffragari, aut
 de rebus parum perspectis pronunciare ui-
 derentur, suas singuli demonstrationes illi
 miserunt, eorum nomina mihi historiae lite-
 rariae causa repetenti condonabitur spero.
 Erant autem AEGIDIUS PERSONERIVS
 de *Robernal*, Parisiis in Collegio Regio Fran-
 ciae, Mathematicum Professor; THOMAS
 HOBBSIVS Philosophus Anglicus; CARO-
 LVS CAVENDISHIVS Anglicus, eques auro-
 tus, illustrisissimi Noui Castri Marchionis fra-
 ter unicus; D. PALLIEVR nobilis *Parisi-
 nus*; PETRVS CARCAVIVS in supremo
 Galliae Consistorio Senator, MARINVS
 MERSENNVS Minimus; IO. ADOLPHVS
 TASSIVS, Mathematicus *Hamburgensis*;

IO. LVD. VVOLZOGEN Liber Baro AV-
 STRIACVS S. R. M. *Poloniae & Sueciae* Au-
 licus cubicularis RENATVS DES CARTES,
 BONAVENTVRA CAVALIERIVS, *Bono-*
niae Mathematices Professor publicus, qui-
 bus postea accesserunt CLAVDIVS MY-
 DORGIVS, patricius *Parisiensis & Picardiae*
 quaestor & *Iacobus Golius*, Mathematicum
 & linguae Arabicae in Academia Lugduno-
 Bataua Professor peritissimus. De HOBBI-
 ANO autem ratiocinio, ne pro affectu ali-
 quid immodica laude efferre uidear, hoc
 solum adilcere libet, illud aut eleganti bre-
 uitate aut euidenti perspicuitate cetero-
 rum nulli concedere.

Grassante interim per Angliam ciuili bello
 HOBBSIVS pro summo in patriam amore,
 quod bonum ciuem & fidelem subditum ma-
 xime decuit, populares suos sanioribus quam
 quae haecenus obtinuerant, principiis imbue-
 re, exacerbatos hominum animos ad pacis &
 concordiae rationes reuocare, & in summae
 potestatis obsequium addictiores praestare
 annis est. Quare reliquis posthabitis
 studiis, quantum ipsi suppetiit temporis
 Politicae scientiae impendens, Librum *de*
Ciue (cuius pauca duntaxat Exemplaria Pa-
 risiis ∞. l. c. XLII. euulgauerat) reuisit, &
 notis utilibus adauxit; in quo subditorum
 contra summum Imperatorem coniuratio-
 nes penitus damnauit; Potestati Ciuili Iu-
 ra ab *Ecclesiasticis* caliginosorum temporum
 bene-

beneficio praerepta restituit, & diram sectariorum hydram effroenam nempe conscientiae libertatem, heroico ausu perdomuit.

Eodem anno fortuna belli regiis partibus infensa, magnus honoratorum Exulum numerus Parisios confluxerat, interque illos PRINCEPS VVALLIAE, nunc REX optimus CAROLVS secundus. HOBBIUS itaque magna famae celebritate tum apud suos tum exteros florentissimus, a Magnatibus quibusdam Principi commendatus est, ut Mathematicam ipsi praelegeret. Quo munere magno cum iudicio perfunctus, eam Matheseos cognitionem impressit, quam hodie in tanto Principe admirantur omnes, adeoque placuit, ut apud ipsum regnis haereditariis restitutum maxima semper floruit gratia, annuo etiam honorario ornatus. Illo tempore *Samuel Sorbierius* M.D. doctissimi *Samuelis Petiti* nepos in *Hollandiam* profecturus, exemplar Libri de Ciue ultima auctoris manu limatum impetrauerat, quem ideo *Gassendus* & *Mersennus* missis duobus Epistoliis laudabant, & boni publici causa ut typis optimis committeret, incitabant; quae hic loci interferere non abs re alienum iudico.

GASSENDI EPISTOLA.

Per erudito ac peramico

Viro

SAMVELI SORBERIO

F 2

PETRVS

PETRVS GASSANDVSS.

QVod Epistolium ad me Caleto uela mox facturus, dedisti, accepi. Nihil opus fuit excusare, quod Vale coram non dixeris; nam praeclarus noster *Martellus* sat declarauit, quam improuisa discedendi occasio fuerit & quam requisieris me tamen, utcunque non adfuerim domi. Quod addis tamen potuisse te ante discessum extorquere ab Eximio illo HOBBEO, id exemplum Libri *de Ciue*, cui ipse manu propria marginales notas apposuit, ut cum isthuc, ubi te uoueo incolumem, perueneris, edi iterato procures, id summopere delectauit. Videlicet, tam pauca fuere excusa Libri exemplaria, ut illa sui sitim potius fecerint, quam expleuerint, siquidem innumeros uideo, qui librum ardentis, sed frustra requirant. Et Liber certe est non uulgaris, dignusque, qui omnium, qui altiora sapiunt, manibus teratur; neque (si illa seposuero, quae religionem in qua sumus *εἰς πόλιν*, attinent,) scriptorem agnosco, qui Argumentum scrutetur quam ille, profundius. Vtinam uero cetera etiam quae ille uersauit, perinde extorsisses! quippe ex iis in lucem prolatis summe beasses nationem totam Philosophantium solide; cum ego quidem neminem norim, qui sit inter philosophandum magis a praeiudicio liber, quique penitus, quicquid rerum edisseruit, intropiciat. Enim uero tu Virum satis nosti; frustra-

frustra; foret si quid praeterea in commendationem eius adderetur. Vale, & amicos optimos saluta, imprimisq; CVRCELLIVM, HEEREBOORDIVM, BORNIVM & alios
Parisiis IV. Calend. May clb lcc XLVI.

EPISTOLA MERSENNI.

Eruditissimo Viro

SAMVELI SORBERIO D.M.S.D.
MARINVS MERSENNVS, M.

EN audio doctissime SORBERI, tecum illud egregium opus *de Cive* Incomparabilis Viri D. HOBBI te *Hagam Comitum*, hoc est ingentem thesaurum literarium tulisse, nouis auctum cogitationibus, quae singulis difficultatibus satisfaciunt, planum iter exhibeant. Vide igitur ut quis egregius Typographus librum illum aureum gemmis auctum & ornatum, in lucem edat, neque diutius patiaris eum a nobis desiderari. Sed & Auctorem pro uiribus urgeas, ne totum corpus Philosophicum, quod mente premit, & calamo explicat, deinceps arca (nobis fatali) concludat, ne tandem nos ad auctoritatem Regiam prouocare cogat, qua ipsius arcam inuidam effringamus. Quanta autem uoluptate a nobis afficeris, quando uideris nobilem illam Philosophiam, non minus quam *Euclidis* elementa demonstrari? Quam libenter illi tuae *Εποχῇ* scepticis naeniis renunciaturus es, cum Dogmaticam firmissimis innixam fulcris fateri cogeris. Vale,
 F 3 ubi

ubi uero D. RIVETVM, ubi HVGENIVM
Mirabilem uirum uideris, millies eos meo
nomine salutes uelim, meque tui credas me-
morem & obsequentem.

Aureliae XXV. April.
cl. l. c. XLVI.

Prodiit autem Liber *de Cine* typis *Else-
uerianis* anno ∞. l. c. XLVII. annoque in-
sequente dicti *Sorbierii* opera Gallice uer-
fas, ex eadem officina prodiit Anno ∞. l. c.
XLIX. *Cornificio Vlesfeldio* Magno Danicae
militiae Magistro dicatus, addito etiam prae-
loquio, in quo & laus auctoris & libri di-
gnitas exponuntur.

Interea indefessum Philosophi nostri
studiorum cursum infelix casus interrup-
pit; ex improviso febre correptus est acu-
tissima, quae in tantum inualuit, ut remediis
frustra adhibitis naturae morbi uolentiae
succumbente, extremum pene spiritum
actus uideretur. Tunc autem cum non
amplius cuique relictus est fucum faciendi
locus, eo momento se religioni patriis le-
gibus stabilitae addictissimum ostendit, &
precibus iuxta Ecclesiae Anglicanae ritus
praemissis, supremum Viaticum recepit.
Nihilominus praeter omnem spem fausto
Numine conualuit.

Ineunte Anno ∞. l. c. L. GVLIELMVS
DAVENANTIVS Eques Auratus, Poëta
Laureatus, Poëmatiſ Heroici *Gondibertia-*
di

dis nomine insigniti anno proximo Londini prodituri, praefationem *Parisiis* edidit; in qua de Poëſios, Heroicae praefertim, natura ingenioſiſſime diſſeruit, & totum opus HOBBIANI iudicii cenſurae ſubmiſit. HOBIVS autem Amici poſtulatſi reſponſo ſatiſfecit, & quid de Nobili illo Poëmate ſentiret, expoſuit, nec non ulterius de Poëmaticis ratione in genere, & ſpecialius de Heroico, ratiocinatus eſt, ſupra vulgares literatorum notiones.

Eodem anno publicatum eſt opus eius Sermone patrio *de Natura Humana*, praefante (uti fama accepit) ſummi ingenii ac iudicii Viro SETHO VVARDO, tunc Aſtronomiae Profeſſore Sauiliano, nunc Epifcopo *Sariſburienſi*, & elegantiffimis Iambicis adornante RVDOLPHO BATHVRST, tunc Magiſtro artium Collegii Trinitatis *Oxon.* nunc Decano *Bathoniſi*. Sicut etiam anno uertente, liber de corpore politico Londini impreſſus eſt.

Anno 88. 1641. prodiit ſcriptum nomine *Leuiathan* (per ſtupendum illud animal deſignatur corpus Politicum) liber per *Europam* celeberrimus; ſcriptis interim contrariis uexatiſſimus; quem nonnulli quaſi inſolitum Politices miraculum uenerantur; alii interim quaſi monſtrum horrendum, informe, omni rationis lumine deſtitutum, fugiunt & deteſtantur. Fruatur quiſque ſuo per me ſenſu licet; mihi nec alienam

Philosophandi libertatem circumscribere, neque propriam prodere, animus est.

Missis autem in *Galliam* nonnullis *Leuiathanis* exemplaribus, Theologi Anglicani qui circa Regem erant, ob quaedam in eo opere Paradoxa, Hobbium tanquam partibus regis minus addictum, tum ut nouarum impiarumque in religione opinionum Auctorem criminabantur. Valuerunt apud Regem Pientissimum calumniae Religionis specie laruatae, & praeualentibus aduersariis ne ad Regem aut domum regiam accederet, mandato cautum est.

Hoc tanto praesidio orbatus HOBBIUS, Romanae Ecclesiae, Spiritualis Monarchiae satellitum metu correptus est, quorum odium implacabile sese merito incurrisse fenserat, ob detectas in *Leuiathane* Ecclesiasticorum technas, regni tenebrarum dolos, & PONTIFICIS ROMANI potestatem malis artibus occupatam, qua in civilis potestatis iura inuolando, qua simplici ac imperitae plebeculae sanctis praestigiis illudendo; quare *Parisis* se minus tutum iudicans, media Hyemis tempestate aufugiens, in patriam se contulit, cuius itineris molestiis fatigatus, iam senex plus quam sexagenarius, duiturnam stomachi aegritudinem contraxit; adhibitis nihilominus debitis medicinae auxiliis, pristinam tandem valetudinem recuperauit.

Annum 66. Io c LII. Londini insumsit,
urbe

urbe celebri & copiosa, liberalissimis studiis eruditissimisque hominibus affluente, quorum assidua consuetudine & quotidianis colloquiis fruebatur. Inter quos eminebat GVILELMVS HARVEVS M. D. CAROLI primi Medicus primarius, *circularis sanguinis motus* Inuentor, qui & postea moriens, Anno ∞. Id c LVII. (aetate 80.) in amicitiae testimonium, aliquot librarum Anglicarum summam ipsi testamento legauit. IOANNES SELDENVS I. C. Polyhistor, Antiquitatis, historiae & linguarum orientalium cognitione celeberrimus: IOAN. VAVGHAN I. C. postea in Banco communium Placitorum supremus Angliae Iustitarius; ABRAHAMVS COVVLEIVS, uir omnibus numeris Poëticis, quod ueterum nulli contigit, perfectissimus, qui etiam HOBBIUM immortalis *Carmine Pindarico* celebrauit; Nec omittere fas est CAROLVM SCARBVRGIVM M. D. Mathematices cognitione, & Medicinae praxi clarissimum.

Anno ∞. Id c LIII. in *Denoniensium* Comitum familiam, securum studiorum asyllum reuocatus, animum penitus applicuit absoluendae Philosophiae de corpore, in qua Physices elementa exponuntur. Illam Philosophiae partem primam animo designauerat, sed ob civile bellum interuenientes, de *Imperii & debita ciuium obedientia* quaestiones, Politices, partis alio-

quin ultimae, ceteris dilatis, prius maturandae absoluendaeque in causa fuerunt.

Tandem autem ad umbilicum perductus liber *de Corpore* prodiit. latine ∞. Io c LV. & proximo anno uernacule, una cum sex *Lectiōibus* ad Professores Mathematicae *Sauilianos*.

Illo tempore Clarissimus VVALLISIVS in Academia Oxoniensi Geometriae Professor SAVILIANVS editò *Elencho Geometriae Hobbianae*, Diuturni illius belli Mathematici classicum cecinit, quod acerri-
mo Marte adhibitis quadra & circino, interuolantibus nonnunquam acutissimis conuitorum telis, utrinque gestum, uicennium & amplius perdurauit, nec nisi tandem Hobbiana morte conqueuit.

Circa idem tempus HOBBIUS cum IO. BRAMBALLO, tunc Episcopo Derriensi, postea Archiepiscopo *Armacano*, & totius *Hyberniae* Primate, certamen exercuit literarium, de *Libertate & Necessitate* actionum humanarum; Libelli utrique conscripti sunt uarii, de quibus alibi plenius.

Anno ∞. Io c LVIII. in lucem emissus est Liber *de Homine*, qui est Philosophiae eius pars secunda, quae circa facultates affectusque humanos, imaginationem, memoriam, intellectum, ratiocinationem, appetitum, uoluntatem, bonum, malum, honestum, turpe, aliaque eius generis occupatur.

Anno

Anno illo mirabili ∞. Id c LX. summo Numine Britannicae Gentis infortunia miserante, depulsis Rebellionum furiis & profligata saevissima illa Tyrannide, quae sub *Religionis & boni publici* larua in uitas fortunasque omnium impune grassabatur; post complurium annorum exilium, Regnis suis restitutus est Serenissimus Princeps, CAROLVS SECVNDVS; Quod sicut bonis omnibus summam attulit laetitiae materiam, ita HOBBIVM, qui Regias partes pro uirili semper sustinuerat, incredibili gaudio affecit. Ingenti itaque desiderio optimi Principis adspectu fruendi excitatus, relicto rure, ubi tunc temporis degit, *Londinum* aduolauit, ubi quam uotis tantopere expetiit felicitatem, casus inopinatus ipsi ultro detulit. Rex enim aedes *Sarisburien- ses*, in quibus tunc cum *Patrono* moratus est HOBBIVS, carru praeteruectus, illum forte conspiciens ad se accessi iussit, manum osculandam praebuit de uoletudine ac rebus suis sciscitari dignatus est; ipso interim fauorem Regium, quo par est, cultu & obsequio excipiente. Non multo post, SAMVELE COOPERO Pictore Excellentissimo *Regem* admirandi penicilli ductu ad uiuum exprimente, eius opera ad secretiorem cum REGE congressum admissus est; Qui colloquio ipsius non minus prudenti, quam faceto plurimum oblectatus, de pristina apud se gratia securum reddidit & facilli-

cillimos semper in posterum aditus pro summa benignitate concessit.

Sub illud tempus CAROLI secundi auspiciis, fundata est *Societas Regia Londinensis* promouendae Philosphiae Naturalis causa; de cuius instituto honorifice sensit *Hobbius*, ita ut ueram Philosophiam relectis Academiis Londinum transmigrasse affirmaret; illud tamen improbare uisus est, quod de generali motus doctrina excolenda minus solliciti, *Proletariis Experimentorum Minutis* se addicerent nimis; saepe numero dicere solitus, si ex multifaria Experimentorum farragine congesta Philosophi titulus exurgeret; nihil obstare, quo minus Mulierculae, Olitores, Pharmocopoei & Ciniflones Chymici in Philosophorum album referrentur.

Tunc etiam HOBBIUS Mathematicae ulterius prouehendae studium impense intendit; Geometriam ab ipsis fundamentis restituere aggressus; in qua Naturam quantitatis lineae, anguli, Rationis seu Proportionis, se primum detexisse in animum induxit; praeterea admiranda illa Problemata, ad quae frustra haecenus Geometrae adspirauerant, (fastigium totius Geometriae altissimum) Circulo aequale exhibere Quadratum; Cubum Cubiduplum constituere; datum Circuli arcum iuxta datam rationem dispertiri; Rectam lineam Parabolicae aequalem inuenire; sese praestitisse & maxi-

maxima cum euidencia demonstrasse, re-
fragantibus licet uniuersis Mathematico-
rum calculis, sibi obfirmate persuasit.

Ab Arithemetica autem speciosa tan-
quam blanda ingeniorum seductrice pror-
sus abhorruit; ueritus ne illius opera, ab
antiqua construendi & demonstrandi ele-
gantia, cuius auxiliis *Euclides, Apollonius,*
Archimedes, Pappus, aliique e Veteribus sum-
mi artifices Matheseos Pomoeria tam feli-
citer protulerant, doctorum animi paullatim
aduocarentur.

Anno ∞ . Id c LXIV. ab Amico quo-
dam qui πολιτικάταλον eius ingenium expo-
liendis Reipublicae legibus summe accom-
modatum iudicauit, ad legum Nostrarum
studium impulsus est; causatus licet aeta-
tem iam grandiore, & materiae tam in-
cultae tantisque difficultatibus implexae,
vix suffecturam; usque adeo tamen perspi-
cacissimae mentis acies rerum interiora pe-
netrauit, ut de *Legibus Anglicanis* com-
mentarium scriberet doctissimis ICTis in
pretio habitum, qui adhuc Manuscriptus
asseruatur.

Iam uero cum in infinita pene mate-
riarum sylua sese haecenus uersatum fuisse
perpendisset, ueritus ne, quae olim seorsum
prodierant opera, uel ut *Sibyllae* folia, pas-
sim dispersa uolitarent; scripta sua in unum
compingendi desiderio ferebatur. Quare
uersis in Latinum quae sibi commoda uide-
bantur;

bantur ; praesertim famigerato *Leuiathane*, quem adiecta appendice auctiorem fecit ; Vniuersa simul prelo committere animo destinavit. Cum autem ab illis qui tunc prelo imperabant, apud *Londinenses*, *Oxonienſes*, aut *Cantabrigenses*, typorum licentia impetrari non poterat, destinato nihilominus proposito obnixè intentus, opera sua *Amstelodami* imprimenda tradidit *Ioanni Blauuio*, uiro optimo, & rei literariae promouendae studiosissimo ; cuius industria factum, ut Anno ∞. Id c LXVIII. pulcherri-
mis typis expressa in publicum prodierint. Quae etiam non multo post in Bibliothecam Aulæ *Magdalenensis*, cuius olim Alumnus fuerat, in grati animi testimonium, submisit.

Interea *Hobbius* magna ingenii gloria celebris, ab uniuersis summo honore afficiebatur, atque illum non solum colebant qui aliquid in Philosophia percipere atque audire studebant, uerum etiam si qui forte simulabant. Omnes passim aut genere aut literatura Nobiles, qui aliquid de ingeniis poterant iudicare, illum cognitione atque amicitia sua dignum existimabant. Exterorum Doctissimus quisque qui Angliam nostram inuiseret, ad ipsum quasi Philosophiae quoddam Oraculum proficiscebatur : Quin etiam Legati atque Principes tanquam ad singulare Gentis nostrae Ornamentum confluebant.

Anno

Anno ∞. I D C LXIX. *Cosmus Medicus*, *Ferdinandi* secundi filius, *Etruriae* Princeps, tanti Philosophi fama permotus, illum sapientius conuenire dignatus est; & insignem scientiam quam plurimum admiratus; Iconem eius & libros uniuersos, inter rarissima Bibliothecae *Mediceae* *Κεφάλια* reponendos, domum secum deportauit.

Tunc etiam in *Academiis* aliquantum obtinere cepit Philosophia *Hobbiana*, & iuuentus Academica in publicis Scholarum uelitationibus, opiniones *Hobbianas* haud raro defendere solita est. Inter alios *Daniel Scargil* Artium Baccalaureus & Collegii *Corporis Christi* in Academia *Cantabrigiensi* Socius, uir feruidi & praecocis ingenii, & uitae paullo solutioris, Theses quasdam incautius forsitan, & nimia cum acrimonia propugnauit. Illae autem, prout typis Academiae publicis expressae habentur, huiusmodi erant.

Ius Domini fundatur in potentia.

Iustitia Moralis pendet a Ciuilibus Institutis.

Scriptura Sacra in Legem sancitur solummodo ex Auctoritate Magistratus.

Supremi Magistratus iussis, etsi Legibus Diuinis quae de moribus latae sunt, contrariis obtemperare oportet.

Quibus aliam (quod suspicari licet) Inuidiae

diae augendae gratia attexuerunt boni censores, quam pro *Thesi Philosophica* sumat, qui uolet, si quis adeo caecus est:

Quod Gloriosum erat, Atheus esse & censeri.
Ista autem positio ex consequentia dicti cuiusdam trahi dicitur, quod gloriaretur se *Hobbii* discipulum atque *Atheum* esse: Vocabulis a Censoribus ita odiose dispositis, tanquam idem sonarent, *Hobbianus* atque *Atheus*.

Theologi autem, qui in *Academiis* semper regnant, quique in Rem suam aut commoda peccantibus haud facile ignoscunt, illum pro Senatu Academico, qui etiam ex ipsis praecipue conflatur, grauissimorum criminum postulant. Quare summa cum uehementia increpitus, Magistratus Academici auctoritate Carceri inclusus est; postea gradu priuatus, sodalitate exutus, Academia expulsus, Prius tamen summa cum ignominia & dedecore coactus est pro concione in Templo publico *Theses* suas tanquam sibi a *Plutone* submissas ad *Stygem* damnare; Easque erga Summum Numen impias, omnique humanae societati perniciosissimas, pronunciare.

Sic acta est isthaec Tragoediola; *Hobbii* autem nominis sui existimationem iniustis calumniis laesam facile sentiens; dogmatis suis tum in sequiorem sensum detortis, tum etiam turpiter & cum opprobrio damnatis, ipsoque tanquam *Atheorum* Antefi-

resignano publice descripto, per literas ad amicos de iniuria grauitè conquestus est, sed incassum, cum id temporis uindicias suas publico dare ipsi liberum non esset.

Anno ∞ . Io c LXX. *Antonius a Wood*, Collegii *Mertonensis* Socius, Vir doctissimus, Historiam & Antiquitates *Oxonienfis* Academiae, in quibus per decennium & amplius, admiranda cum industria laborauerat, tandem absoluit. Opus illud Anglice conscriptis duobus Voluminibus complexus est; quorum prius res in Academia gestas ab ipso ortu ad nostra usque tempora, recenset; in altero Collegiorum Fundatores Mecaenatesque & illustrium uirorum Elogia continentur. Placuit autem Iummis in Academia Viris, ut exterorum in gratiam *Latio* donaretur, studiosis nonnullis ad hanc operam delectis, qui tamen in cogitatis suis uertendis Auctori non fecerunt satis. Multo autem minus alia in re ipsi satisfactum est; cuius historia licet prolixior paullo, ueritatis tamen historicae curiosis, fortassis non iniucunda.

Aedis Christi *Decanus* nunc *Episcopus Oxoniensis*, (quem honoris causa nomino) quum & operis uertendi, & typorum sumptus maximam partem, propriis impensis sustentaret, eam sibi licentiam adseruit, ut quae suo adliberent animo, etsi ab Auctoris mentè aliena, passim interlereret; multa autem, quae ipsi pro affectu suo & Partium

tium studio displicerent, expurgaret. Ob isthoc factum incredibili dolore affectus est Auctor, & contaminatam Historiae fidem grauissime conquestus, nihil interim remedii impetrauit.

Prae aliis autem maculis, quibus a Censoria manu deturpata est celebris illa doctorum uirorum historia literaria, pessime deformatum est Elogium *Hobbianum*; detractis, quae ab Auctore adscriptae sunt, laudibus, earumque in locum uituperiis substitutis. Rem ipsam uero simpliciter exponere constitui, tum ut *Hobbio* debitus constet honos, tum Auctori, quoad fieri poterit, ius suum in integrum restituatur.

Ex Historia & Antiquitatibus Vniuersitatis Oxoniensis.

Edit. Oxon. ∞. Is c LXXIV. lib. 2. p. 376.
& 377.

THOMAS HOBBIUS uulgo HOBBS;
Westportae in *Malmesburia* oppido Mercatorio VViltonienses inter, natus quinto Aprilis Anno ∞. Is c LXXXVIII. Literis Latinis & Graecis initiatus, in hanc aulam admissus est Anno ∞. Is c III. ubi operam impendens studiis Philosophicis, admissus fuit ad lectionem cuiuslibet libri Logices 5. Febr. ∞. Is c VII. Post quem gradum quadragesimalibus determinationibus completum, in clientelam simul & familiam D. GVILEMI GAVENDISH Baronis de
HARD-

HARDVVICK, Comitis postea *Deuonien-*
sis, ex commendatione aulae Principalis uo-
 catus est. Apud hunc uirum nobilem, cum
 ingenio *acri* & industria nec tamen inu-
 cundo, non leuem gratiam iniisset, ab eo-
 dem habitus est dignus, ut filio natu ma-
 ximo in exterarum regiones proficiscenti latus
 tegeret. In *Galliam* ergo, & inde in *Italiam*
 transiens, non mediocrem istarum regio-
 num siue linguarum, siue homines moresque
 respicias, cognitionem reportauit. Non im-
 memor interim Graecae & Latinae linguae,
 quas Iuuenis hauerat, peritiam, horis suc-
 cessiuis renouandi, & augendi, Logices &
 Philosophiae Peripateticae haud usque adeo
 curiosus quas negligi passim, & praeteriri
 tanquam Scholarum friuola a *Viris Cordatis*
 prae se ferebat. In patriam reuersus Poëtas
 & Historicos Latinos diligenter relegit, ad-
 hibitis etiam Grammaticorum celebrium
 commentariis, non ut floride; sed ut Latine
 posset scribere, & uim uerborum cogi-
 tatis congruentem inuenire. Inter Histo-
 ricos Graecos *Thucyaidem* prae ceteris di-
 lexit, & uacuis horis, in Sermonem Angli-
 cum paullatim conuersum, cumulatam lau-
 de Anno ∞ . Io c XXVIII. in publicum edi-
 dit, eo fine, ut ineptiae Democraticorum
Atheniensium nostris hominibus patefie-
 rent. Eodem anno cum Comes *Deuonien-*
sis diem suum obiisset, cui per uiginti annos
 Clientis familiaris adhaeserat, in *Galliam* ite-

rum abiit, filii D. GERVASII CLIFTON Equitis, curam peragens. In qua peregrinatione, *Euclidem* primum inspexit, methodo eius, non tam ob Theoremata, quam ob artem ratiocinandi, delectatus. Anno ∞ . Id c XXXI. a Comitissa *Deuoniae* reuocatus est, ut filio eius, qui tredecennis erat, Praeceptoris munere fungeretur: Quod cum post triennium perfecisset, cum eodem in *Galiam & Italiam*, & uiae & uitae dux peregrinatus est. Dum moraretur *Parisiis*, principia Scientiae Naturalis inuestigare cepit. Cum uero haec in natura & uarietate motuum contineantur, quaesuit imprimis, qualis motus is esse posset, qui efficit sensationem, intellectum, phantasmata, aliasque proprietates animalium; cogitatis suis, cum MARINO MERSENNO, ordinis minimorum, in omni genere Philosophiae uersatissimo, *Viroque optimo* quotidie communicatis. An. Dom. ∞ . Id c XXXVIII. cum pupillo suo (nunc Patrono) in *Angliam* reuersus, in eius familia conuixit, instituto interim cum *Mersenno* praedicto, de rebus naturalibus, Epistolari commercio. Interea *Scoti*, depulsis Episcopis, sumserunt arma contra Regem, fauentibus etiam *Ministris* illis, qui uocari solent *Presbyteriani*. Itaque conuocatum est in *Anglia* Parlamentum illud notissimum, quod inchoabatur 3. Nou. ∞ . Id c XL. Ex iis quae in Parlamento tribus quatuorue diebus primis consulta

uideo

uiderat, Bellum ciuile ingruere, & tantum non adesse sentiens, retulit se rursus in Gallia, scientiarum studio *Parisiis* tutius uacaturus, cum *Mersenno*, *Gassendo*, aliisque uiris egregiis propter eruditionem, & uim in ratiocinando celeberrimis. Cum iam *Parisiis* ageret, libellum scripsit *rebus permiscendis natum De Ciue*, quem postea reuifit & auxit; quo quasi tempore, praeuolentibus *Parlamentariis* multi eorum qui *Partes Regias* sequuti erant, & in illis Princeps *Walliae* (qui nunc regnat) *Parisiis* confluxerunt. Statuerat circa idem tempus, hortatu amici cuiusdam Nobilis *Occitani* migrare in *Occitaniam*, & praemiserat iam quae sibi necessaria erant; sed commendatus Principi, ut Elementa Mathematica illi praelegeret, substitit *Parisiis*. Quod ab hoc munere temporis habuit uacuum, consumpsit in scribendo Librum *Monstrosissimum*, qui nunc non solum in *Anglia*, sed in uicinis gentibus publico damno notissimus est, nomine *Leuiathan*, quem etiam in *Anglia* edendum curauit, ipse manens adhuc *Parisiis*, annum agens LXIII. Aliquanto post, in Patriam, in ibique in aedes discipuli quondam sui, nunc Comitatus honoratissimi *Deuoniensis* inuitatus, ibi absoluit Libros duos, *De Corpore*, & *de Homine*, quos publicauit. *Publicati & alii*, in re praesertim *Mathematica*, cui *Musis* reclamantibus *Paralogismorum* perpetuus artifex operam infelicissimam addixit.

Vir sane de quo (inter tot prosperae & aduersae famae, quae de eo sparguntur, hominum sermones) hoc uerissime pronuntiare fas est; animum ipsi obtigisse, uti omnis scientiae capacissimum & infertum, ita diuitiarum, seculi & inuidiae negligentissimum; erga cognatos & alios pium & beneficum. Inter eos, quibuscum uixit, hilarem & apertum, & Sermone libero. Apud externos in summa semper ueneratione habitum. &c.

Haec pro Imperio agente Decano, ANTONIVS a VWOOD rem aegre ferens, ueniam solummodo obtinere potuit, HOB-BIVM, de eo quod factum erat, certiolem faciendi, ne in libro sub nomine suo prodeunte, HOBBIVS se notatum sentiens in ipsum postea durius animaduerneret.

HOBBIVS uero tanquam indigna affectus iniuria, (quod magnis semper animis a natura insitum fuit, ut optimus quisque maxime gloriae studio duceretur) sese debito laudis praefonio, unica uirtutis mercede, spoliatum, & per summam Iniustitiam, nomini suo insignem ad posteros inultam contumeliam, non dissimulauit. Ad Regiam etiam Maiestatem suam detulit querimoniam quae ipsi liberam contra Aduersariorum, calumnias sui defensionem, pro solita Clementia indulsit. Quare Epistolam Apologeticam ad ANTONIVM a VWOOD datam, circa Comitia Oxoniensia Anni 1660. Id est LXIV. publicauit, quae in hunc modum se habuit.

EPISTO-

EPISTOLA THOMAE HOBBSII

Malmesburiensis,

Ad ANTONIVM a VVOOD,

Auctorem Historiae & Antiquitatum

*Vniuersitatis OXONIENSIS.*Inferenda ad pag. 376. 377. lib. 2. eiusdem
Historiae.

ERuditissime Domine, mihique amicissime, indicauit mihi Amicus noster communis I. A. ea quae in Libro Tuo de *Antiquitatibus Academiae Oxoniensis* addidit & deleuit. Doct̃or IOANNES FELL, Decanus Aedis-Christi in ea parte, quae est de *uita mea*. Nimirum, ubi mihi Tu ingenium attribuis *Sobrium*, Ille, deletō *Sobrio*, substituit *Acra*. Quod quidem ille animo maleuolo pro conuicio posuit. Conuicium tamen non est, & facile ferri potest.

Rurfus, ubi Tu *Marinum Mersennum* appellas *Virum optimum*; Ille nescio qua inuidia, uerba illa deleuit. Sed contumelia ista non ad me pertinet.

Tertio, ubi Tu scripseras, *Libellum scripsit de Ciue*, interposuit ille inter *Libellum & de Ciue*, *rebus permiscendis natum*; ut esset, *libellum scripsit, rebus permiscendis natum, de Ciue*; quod ita manifeste falsum est, ut eorum qui temporis illius notitiam quantulamcunque habuerint, nemo illum aut ignorantiae aut malitiae non sit condemnaturus. Liber enim ille editus est,

G 4

Anno

Anno Domini ∞ . loc. XLII. quo tempore Bellum Ciuile per Angliam gereretur, ita ut res tunc permistae permisceri ab illo libro non potuerint.

Quarto, ubi Tu de libro meo *Leuiathan* scripsisti, primo, quod esset *Vicinis gentibus notissimus*, interposuit ille, *Publico damno* ut esset *Vicinis Gentibus publico damno notissimus*. Deinde, ubi Tu scripseras, *Scripsit Librum*, interposuit ille, *Monstruosissimum*. Magna quidem fuisset haec iniuria, si ille aut Doctrinarum Iudex idoneus, aut insigni aliqua eruditione domi uel foris notus esset.

Quinto, quae Tu de Moribus meis, de fama apud exteros, de Beneficiis in me Regiis, &c. tum uere, tum honorifice scripseras, deleuit omnia. Et haec quidem magna Tibi facta est iniuria; quae tamen aliqui nocitura mihi non est; (fama enim mea qualisunque est, iamdudum pennata euolauit irremouibilis) sed sibi, Academiae, etiam Generi Humano. Sibi, propter turpitudinem. Est enim etiam in Inimicitiiis exercendis aliud alio inhonestius. Itaque inimicitiae quidem iniurias aliquando extenuant. Nam iniuriae apertae Auctorem suum ostendunt, sed furtivae quemlibet potius alium, etiam amicum, discrimini obiciunt. Academiae, propter eam quam Inimicus habet in Academia Auctoritatem. Generi denique humano eo quod cum cognitum,

gnitum, tantum esse hominibus in alienas Historias Potestatis, nulla non Historia suspecta erit. Postremo, quod praeter sententiam Tuam de *Operibus meis Geometricis* addidit aut deleuit (cum qui hominem norint, non a sua ipsius cognitione, sed fide aliena locutum esse sciunt; & qui non norint, nomen eius inter Mathematicos aliosque Eruditos nunquam audiuerunt) mouebit neminem. Nulla ergo causa est ut publice cum Eo litigem. Neque si esset, facerem. Scio apud omnes gentes, ex ipsa Ciuitatum Natura, ciuibus singulis datam esse Actionem Iniuriarum (Anglice *an action of the Case*, Dic ergo quis Actor, quis reus, quis Iudex, quae erit iniuriae compensatio? Si Actor ego sum, Reus Tu solus eris, qui Libri huius Auctor es. Potes quidem Actor esse Tu, Reus ergo erit *Decanus Aedis Christi*, cuius arbitrio (propter sumptus) editionem, nimia bonitate Tua permisisti. Fac autem Actorem esse me, & Illum Reum, etiam iniuriae damnatum; quis erit damni aestimator? Nonne duodecim Viri, Iurati quidem & Legales (adde etiam) boni? Attamen inter damna, (nisi quae pecuniae aestimari solent) uerba non numerant. Nam Scholarum iurgia inter res serias raro habent. Ita scripto publico ulterius non contendam. Testimonia quidem Amicorum amo, Conuicia Inimicorum parui pendo. Ex *Antiquitatibus Oxoniensibus* nomen meum

meum (si libet) omnino expungant, laudabor tamen a maxima parte Academicorum qui nunc sunt, magisque (opinor) ab iis qui erunt. Praeterea homini leni offensarum uenia utilior est, quam ultio. Tibi uero si tanti est, existimationem Tuam & Veritatem Historiae uindicare, non tantum licet, sed etiam laudabile est. Et siquidem ita Tibi expedire uisum fuerit, poteris Epistolam hanc meam quibuscum uolueris communicare. Si quod aliud consilium in hanc rem inuenero, antequam hae literae Tabulario Tibi perferendae committantur, inclusum habebis ipsis literis. Vale.

*Londini Apr. XX,
613 1660 XLVII.*

Tune

THOMAS HOBBSIVS.

Decanus autem *Hobbessii* factum stomachatus; anteaactorum interim immemor, ANTONIVM a VVOOD acribus compellat uerbis, tanquam mala fide secum agentem, qui ipso inscio clanculum rerum notitiam *Hobbio* suggererat, quin & acerbiori sermone in HOBBIVM inuectus est; non decere scilicet Senem iam Capularem, atque alterum in *Charontis* cymba pedem habentem, de doctrinae fama & controuersis literariis sollicitum esse; Animae potius saluti consulere, & de iis quae ad faciliorem
in

in beatorum sedes ingressum conferrent, cogitaret. Cum porro ad colophonem Oxoniensis historiae uacaret folium, ut publica etiam reprehensione HOBBIUM corripere, quandam adiecit Epistolam.

EDITOR LECTORI,

PRodiit nuper Charta Famosa, quae *Epistola THOMAE HOBBSII Malmesburiensis, ad Auctorem Historiae & Antiquitatum Vniuersitatis Oxoniensis* esse dicitur, & *inferenda ad pag. 376. 377. in Lib. 2.* Ne autem incauto Lectori fucus exinde fiat, paucis monendum eum duximus, conuiciorum sarcinam hanc ad librum praedictum minime pertinere; porro nullam idoneam subesse causam cur *Irritabile illud & Vanissimum Malmesburiense Animal* aduersus Historiae praedictae Editorem inueheretur. Res tota sic se habet. Magnificum *Hobbessio* Elogium adornauit, aut quod uero propius, ab HOBBSIO ipsi sibi adornatum, huc transmisit quidam Dominus I. A., eum in finem, ut operi huic inseri possit: at uero cum ibidem multa occurrerent ab instituto satis aliena, & ueritati minime consona, pro iure suo illa recognouit Editor; ita tamen ut *Vixio pessime de Deo, honoribus, literisque merito*, locum inter literatos relinqueret.

Stomachatur nihilominus HOBBSIVS, *acre solummodo ingenium*, non uero *fortissimum* ipsi ab Editore attributum. In facti excu-

excusationem non opponit Editor illorum, qui aut cum iplo, scriptisue eius familiariter uersantur, sententiam; sed *Hobbesii* ipsius appellat fidem, qui in libello *de principiis & ratione Geometrarum*, haec habet. *In magno quidem periculo uersari uideo existimationem meam, qui a Geometris fere omnibus dissentio. Eorum enim, qui de iisdem rebus mecum aliquid ediderunt, aut solus insanio ego, aut solus non insanio; tertium non est nisi quid dicet forte aliquis, insaniamus omnes.* Si insanire eum contingat, non ab Editore iniuria facta est; si alii omnes eruditi mente sua moti insanire illum censeant, non est quod furiosorum sententia, illum moueat, nec queratur reperiri hominem unum, qui demens pariter cum fuerit, communi omnium suffragio calculum adiceret.

Secundo in loco male habet *Hobbesium*, quod, cum *historiae Scriptor Mersennum uirum optimum appellauerit*, Editor malignus *uerba illa deleuit*. Agnoscimus *Hobbesium*, aut saltem I. A. sic eum uocasse; sed quandoquidem nec *Historiae Scriptor*, nec Editor nouere, albus an ater homo fuerit *Mersennus*, certe absque illius iniuria uerba illa in impressis desuere.

Tertio, probat librum de *Ciue rebus permiscendis* minime *natum*, qui anno 1600. loc XLII. prodiit: quasi *Miltoni, Aschami, Goodwyni*, seditiosa scripta, rebus permiscendis

scendis apta, nata non sint, quia post annum praedictum edita.

Quarto, pariter ostendit *Librum suum Leviathan, publico damno non fuisse notum, nec monstrosissimum esse*, quia Editor nec doctrinarum index idoneus, aut insigni aliqua eruditione domi aut foris notus. Belle quidem haec cohaerent. Historiae Editor Hobbesio indoctus uidetur; proinde Leviathan nec publico damno est notus, nec est monstrosissimus.

Quinto, queritur HOBBIUS, *ea quae Auctor de moribus eius, de fama apud externos, &c. scripserat, deleuisse omnia Editorem.* Aio haec omnia Dm. I. A. (aut forte HOBBIUM ipsum, pro eximia, qua pollet, modestia) scripsisse, quae Auctori prorsus incomperta, pleraque uero omnino falsa fuisse nouerat Editor; qui etiam illa, quae ad partes CROMVELLIANAS fouendas egerit HOBBIUS, ut & alia eius flagitia silentio preffit. Iterum ergo subducatur rationes suas uir bonus, & consideret, an non pro conuiciis gratiae Editori debeantur.

Ultimo in loco bilem HOBBIUS mouet, quod Editor praeter sententiam Auctoris, de Operibus Geometricis addidit aut deleuit; cum qui hominem norint, non a sua ipsius cognitione, sed fide aliena locutum esse sciunt; & qui non norint, nomen eius inter Mathematicos aliosue eruditos nunquam adduc-

diuerunt. Sed lucrabitur *Hobbesius*, si eius *παροράματα* adeo sint immania, ut uel a tyronibus deprehendi possint: agnoscentem superius audiuius, egregias suas demonstrationes tam conspicuae esse euidentiae, *ut omnibus qui de iisdem rebus secum aliquid ediderunt*; h. e. Geometris uniuersis, infamire uideatur. Sed ab homine qui Reuerentissimum *Sarisburyensem* Episcopum, clarissimum VVALLISIVM, Professore Sauilianum, aliosque eruditissimos Viros, pro indoctissimis habuerit; contumelia coniungi, in elogium cedit: sobriis rerum aestimatoribus admodum bonus uidebitur, qui *Hobbesio* displicuerit; satis eruditus, quem ille mortalium ἀμαθιστάς, literarum imperitum affirmauerit.

Haec proinde non eum in finem dicta sunt, ut *furioso homini* satisfiat, sed ut intelligat Lector, nullum HOBBSIO, nec Historiae, nec Academiae, nec generi humano, quicquid ex aduerso inclamet *chartae fumosae scriptor*, iniuriam factam; quod dictata uiri pestifera notauerit, & obnoxias, ut nihil grauius dicam, sibi blandientis HOBBSII, aut Dom. I. A. laudes Vniuersitatis Oxoniensis Annalibus inseri, nisi prius castigatas, non permiserit Editor. Hactenus ille.

HOBBIVS autem, tum Conscientia propria, tum Doctorum Testimoniis satis fretus, cum *Decano* contentionis funem duce-

re recusauit, ulteriore responsione dignatus. Susplicandi tamen anſam arripuerunt nonnulli *Hobbiuſ* a *Decano* tam duriſſime habitum, eo minus in Libro *de Bello Ciuili Anglicano* ſuam de doctrina & Regimine Academico ſententiam diſſimulaſſe.

(Obiter autem ut moneam, de Cenſorio in Auctores iure, uideantur R. P. Iacobus Gretſerus e Soc. Ieſ. libro de iure modo, & more prohibendi, expurgandi & abolendi libros noxios & haereticos; R. P. Theophili Roynandi S. I. Erotemata de malis ac bonis Libris, deque iuſta aut iniuſta eorundem confixione: R. P. Antonius Poſſeuinus S. I. in Bibliotheca, & libro de cultura ingenuiorum, nec non uarii *Pontificiorum* Indices prohibitorii & Expurgatorii, Hiſpanicus, Romanus, Tridentinus.)

Eodem Anno ∞ . Io c LXXIV. etiam ſeni pene Nonagenario, fauentibus Muſis, libros aliquot ex Homeri odyſſea, ſpecimen integri operis Homerici mox prodituri, uernaculo ſermone euulgauit; ubi, ſi quis iuueniles aeſtus & furores Poëticos deſideret; *Maeonii* tamen *Senis* ſpiritus a *Malmesburienſi* noſtro ſermone maxime accommodato expreſſum, neceſſe eſt fateatur.

Menſe Iulio eiſdem anni Londinum reliquit, cum animo nunquam reuertendi, quibus ſe haëtenuſ oblectauerat ſtudiis, quoad uita ſuppeteret, uacaturus. Quod autem inter rara felicitatis exempla numerandum

randum est; summo ingenii uigore & sensibus integris ad obitum usque in Philosophia & Mathesi se assiduo exercitauit, & quod magis mirum, Poësin exercuit, qua propriis animi conceptibus exprimendis, qua aliorum transferendis.

Anno ∞. Id c LXXV. cum Homericum tentamen non exiguo literarum plausu exceptum constaret; Homeri Iliada & Odysseam coniunctim Anglicano carmine euulgauit, disertatione de Heroici Poëmatis Virtutibus praemissa.

Anno ∞. Id c LXXVI. Edidit Controuersiam de Libertate & necessitate Humanarum actionum cum BENIAMINO LANEY, Episcopo Eliensi olim agitatam.

Anno ∞. Id c LXXVIII. Prodiit *Decameron physiologicum* seu de Naturali Philosophia libri decem, una cum Lineae rectae ratione ad Arcum Quadrantis dimidium; Quo tempore etiam opus eius de *Bello Ciuili Anglicano*, ipso minime conscio, in lucem emerfit, cuius occasione Epistolam sequentem ad Librarium G. C. transmisit.

- - - Dialogum de *Bello ciuili Anglicano* diu est, quod publici iuris factum uoluisssem; quem in finem *Regi* obtuli, cui, paucos post dies cum libellum perlegisse mihi uisus esset, supplicauit, ut imprimendi facultatem concederet. REX autem solita me excipiens gratia, postulatum prorsus abnegauit. Quare Libri Apographum tibi concessi,
Authen-

Authenticum autem dedi Amico Nobili & Docto, anno abhinc defuncto. SVA MA-
 IESTAS, ad quam maxime spectat qui libri
 in publicum prodeant, me longe melius no-
 uit, quid facto opus sit. Nollem itaque hac
 in re in ipsius offensionem incurrere; neque
 Te huius Negotio immisceas, rogo. Ne uel
 minimas in Libro Publicando sustinerem
 partes, quouis pretio redimerem.

Ann. XIV. c. 13 l. c LXXIX.

Tunc

THOMAS HOBBS.

Circa medium Octobris, Anni ∞ . l. c
 LXXIX. Vrinae suppressione correptus est;
 Medici autem ob grandem aetatem, de
 morbo, quouis Remediorum apparatu pe-
 nitus amouendo, ipsoque in integrum re-
 stituendo, desperabant. Vicesimo Nouem-
 bris DEVONIAE Comite cum uniuersa
 familia a Gottisvortho Hardouicum trans-
 migrante, HOBBIUS Patronum comitandi
 animo obstinatus, lecticae impositus Viae
 committitur, ex itinere nihil quicquam
 molestiae pati uisus. Nihilominus sex se-
 ptemue diebus praeterlapsis, dextri lateris
 consummata Paralyti affectus, & loquelae
 usu priuatus est. Posthaec pauculos dies
 superuixit, parum sumens alimenti, dor-
 miens plurimum, per interualla loqui co-
 natus, sed frustra; Toto morbi decursu uix
 Febrile aliquod Symptoma comparuit; Ita

H

ut

ut ob extremam magis senectutem, extincto Biolychnio & deficiente Vitae fomite, quam aegritudinis uiolentia e uiuis excedere uideretur. Obiit autem Quarto Decembris eo. Id c LXXIX. anno aetatis suae XCI.

Elatum est ex aedibus Patroni sui, Pompa non magna, sed officio funeris satis decoro. Sepultus est in Ecclesia uicina de *Hault, Huchnall*, Sacerdote secundum Ecclesiae Anglicanae formulas Exequiarum iusta celebrante. Conditus est iuxta tumulum Comitissae DEVONIAE (GVILIELMI, qui nunc Comes est, Auiæ) sub nigro Marmore, cuius inscriptio solummodo locum eius Natalem, Tempus etiam Natale & Emortuale prae se fert.

Nunc autem operae pretium uidetur, nonnulla paullo specialius describere, quae ad corporis habitum Animi Mores & Ingenii studia attinent; cognitu forsitan haud ingrata, etiamsi superius aliquantum delibata.

Itaque ut inde incipiam, Statura illi procerior fuit, Habitus gracilis, Cutis tennerrima, qua de causa ne frigidior aër poros subiret, Crassioribus indutus uestibus, quouis anni tempore incescit. Faciem habuit satis decoram; Frontem amplam, & in rugas proniorem; Oculos uiuidos, & quasi scintillantes. Visum acutissimum, & ad obitum usque satis firmum, Nasum oblongiorem, Genas rubore temperatas; Capillitium,

tium, antequam, incanuit nigrum; Barbam autem subflauam; cuius Myrtacem labro superiore natura intortam gessit, sub inferiore pilos aluit, sed paucos; ne quod multis in more est, barbam Philosophiae indicem constitueret. Effigies eius a SAM. COOPERŌ celeberrimo Pictore delineata, inter *Κειμήλια* Regia asseruatur; quae & multoties caelo sculptorio adumbrata publice habetur. Temperamento praeditus est Sanguineo - Melancholico, ad uirtutis & Sapientiae excellentiam maxime proprio; quali naturae habitui non Philosophi modo & Poetae, sed & futurorum conscii Vates, si Veterum placitis stare fas est, plurimum debuerunt.

Primis annis Inualetudinarius fuit, & in Ictericam admodum propensus; progressu tamen aetatis, & circa annum Quadragesimum, ualetudine usus est satis confirmata. Toto autem uitae decursu raro decubuit, aut Pharmacum sumpsit. Circa annum Sexagesimum manuum tremore, Paralyseos praecursore, affectus est.

In Victu non admodum Curiosus, nullum cibi genus fugit, quo populus utitur: aetate magis prouecta, statam semper Prandii horam obseruauit, postea paucis Tabaci haustulis contentus, a coena prorsus abstinuit.

Aetate adhuc intra Iuuentutis terminas

constante, (Liceat uerum fateri) nec Abstemius fuit, nec *μισόβρυος*.

- - - *Haec omnia mediocriter.*

Homo fuit, humani nihil a se alienum putauit.

Coelibatum nihilominus tenuit, tanquam Philosophiae studiis maxime commodum.

Exercitio corporis multo utebatur, Pila palmaria saepe lusit, quamdiu prae senectute licuit, etiam ultra annum Septuagesimum. Eius in locum, cum opus erat, fortiores deambulationes substituit; post quas, adhibitis frictionibus, in lecto se ad quietem componere solitus est, ultima aetate, cum deambulare amplius uix posset, cubiculo ex arte calidioris facti, frictiones solum, ad motum sanguini alias forte stagnaturo conciliandum, usurpauit.

Quoad Mores; oportet primum de Religione testimonium dicere. Deum autem agnouit, eumque omnium rerum Originem, intra angustos tamen Humanae rationis Cancellos nullatenus circum scribendum. Quare fortiter calumniati sunt, qui ipsum Atheismi reum detulerunt; quod inde forsitan profectum, quia Scholasticorum aliorumque isto de Grege morem reiecerat, qui otiosi in Museis suis sedentes, iuxta imbecillum ingenii sui captum, Naturae Diuinae incomperta affingunt at-

tributa. Nec minus falso a nonnullis infirmulatus est, tanquam solitudinem fugeret, Spectra metuens & Phantasmata, Vana stultorum Terriculamenta, quae Philologiae suae lumine dissipauerat; Non iniuria tamen forte subueritus est, ne ab illis ad plures mitteretur quorum Commodis aduersatus, ipsorum Artificia ac Verlutias Publico aperte conspiciendas praeuisset. Religionem Christianam quatenus in Ecclesia Anglicana, Resectis superstitionis Ineptiis, Regni legibus stabilitur, ex animo amplexus est; quam etiam contra Pontificiorum simul & sectariorum Insultus strenue propugnauit. Controuersias quidem Theologicas maxime auersatus est: quicquid autem ad pietatis Exercitia aut Bonos mores conferret, plurimi fecit. Sanctius illi, & Reuerentius, uisum de Deo credere, quam Scire. Sacerdotes interim inculpare solitus est, qui Christianam Religionem absolutam ac simplicem, uel superstitione macularunt, uel Inanibus, interdum profanis speculationibus implicarent.

Optime autem populo consultum fore censuit, si Scholasticorum Dogmatum uice, aequi Rectique praecepta, & cuiusque Imperii Leges Ciuiles publice recitarentur, quibus homines ad suum erga Magistratus obsequium, mutuaque uitae Ciuilis officia formarentur. Ipse etiam conatus est maxime, ut post rectos de summo Numine conceptus,

H 3

ceptus,

ceptus, dictis Vitae officiis, tam publicis, quam priuatis, ad uirtutis & prudentiae dictamen rite fungeretur. Itaque patriae commodis impense studuit; & Regi Patriae Patri, fidelissime inseruiuit; in amicis colendis Religiosus fuit, in cognatos summe Munificus; cui fidem faciat Fundus Haereditarius pretii non contempnendi, multis abhinc annis Fratri dono datus; quod, etiam Nepotem ex Fratre bonorum decoctorem Ducentis libris Anglicanis subleuauit; ut taceam quae in suis in fortuna non adeo lauta constitutos Testamento prudentissime dispensauit. Erga pauperes etiam admodum liberalis, erga uniuersos ad omnem Iustitiae & humanitatis rationem accommodatus.

Quantam itaque in Republica literaria Tyrannidem affectant, qui talem tantumque uirum, ut humani generis pestem & capitalem Religionis, omnisque Ciuiſis conſortii Inimicum proſcribunt, eiusque Philoſophiam tanquam peſſime moratam, impietate, iniuſtitia, nequitia, diſcordia denique foetam e manibus hominum excutere contendunt? cum interim terantur paſſim *Philoſtrati, Porphyrii, Luciani, Iamblici, Iuliani, Eunapii, Rutilii, Zoſimi*, aliorumque Chriſtiani nominis hoſtium ſcripta Docto- rum inſuper uindictis ornata; neque Alcoranum inſpicere, neſas eſſe, emiſſa pro ſua Alcorani Editione Apologia oſtendit

THEO-

THEODORVS BIBLIANDER, Vir ut incomparabilis Doctrinae, Eloquentiae, ac tribus in linguis praestantiae, sic pietate, moribus & uita exemplar omnium, si GESNERO, VARRONI TIGVRINO, fides adhibenda.

Iustum igitur Examen subeant HOBESIANA, Prudentes, Aequos, Affectibus liberos experiantur Iudices; Quod uerum atque Bonum in humanos usus transferatur; quod secius, quo minus damnetur, non recusamus. Vis illa coelestis quae cuncta regit ac moderatur, uniuersa bonis malisque uariegate sustinet: nos interim, ob quaedem quae arrideant minus, optima quaeque de medio tollere, aequum non est, frustra ueritati Ignorantiae Clypeus praefertur: Diuque nimis in communem Literaturae perniciem, grassatus est importunus quorundam Mos qui opinionum suis aduersarum gratia, Doctis Auctoribus Bellum indixerunt; scriptaeque saepenumero flammis prosequentes, tot praeclara Senioris aevi monumenta latrocinio quodam Posteris surripuerunt. Sed prouectus ultra quam par est, ad institutum redeo.

Consuetudo eius ut prodesset, coniuncta Rerum Ponderi Sermonis Grauitas, ut delectaret, facetiae effecerunt. In responsis natura mire promptus, alioquin ex iudicio ad deliberandum, siue (ut ipse maluit dicere) computandum, propensior fuit.

Animo apertus ac simplex, alios instruendi cupidus, ad conceptus animi impertientes facillimus. Omnibus Comis & mansuetus, nisi forsitan Nouitii aliqui ingenii ostentandi gratia, Friuolis ipsum Quaestionibus & cauillis torquerent. In neminem inuectus est, nisi qui laesit prius, suarum quidem Opinionum fuit tenacior paullo.

Ingenium nactus est ad omnia natum atq; institutum, quicquid occurreret perspicaci Iudicio animaduertit; Animus illi indefesse cogitabundus: cuicunque se addixit materiae, in ea pertinacissime uersatus est. Illorum ignauiam detestatus est, qui caeca credulitate solis partium suarum principis astricti, non lubenter ferunt, alios ultra carceres quibus ipsi continentur, prodire; & arcana rerum Mysteria penetrando, Philosophiae limites propagare.

Lectio eius pro tanto aetatis decursu non magna; Auctores uersabat paucos, sed tamen optimos. *Homerus, Virgilius, Thucydides, Euclides* illi in deliciis erant. Ingentem Librorum supellectilem, qua superbiunt Bibliothecae, non magni fecit, cum Mortales plerumque pecorum ritu antecedentium insistentes uestigiis, uix extra tritos calles, & lemitas ab ipsis quorum Tutelae & Regimini subsunt, praestitutas, eugari audeant; Cum etiam qui omnem illam scriptorum uarietatem qua artes & scientiae exultant diligentius introspiciat; } ubique

que inueniet eiusdem rei repetitiones infinitas, Tractandi modis diuersas, inuentione praeoccupatas, ut omnia primo intuitu numerosa, facto examine pauca repellantur. Quin & illud saepe dicere solitus est, quod si tantum libris incubuisset, quantum alii ex literatis uulgo faciunt, eadem cum illis ignorantia laborasset.

EPITAPHIUM.

CONDITA HIC SVNT OSSA
THOMAE HOBBS MALMESBVRIENSIS
QVI PER MVLTOS ANNOS SERVIVIT
DVOBVS DEVONIAE COMITIBVS
PATRI ET FILIO

VIR PROBUS ET FAMA ERVDITIONIS
DOMI FORISQVE BENE COGNITVS

OBIIT ANNO DOMINI MDCLXXIX. MEN-
SIS DECEMBRIS DIE IV. AETATIS SVAE
XCI.

SCRIPTA:

Elementa Philosophica de Ciue 4. *Paris*
1642. & *Amstel.* 12. 1647. & 1669. & 4.
ibidem 1668. Lat. & 8. 1651. Angl. & 8.
1649. Gal.

De Mirabilibus Pecci *Lond.* secunda uice
1666. Lat. 8.

De Natura Hominis *Lond.* 1650. 12. Angl.

De Corpore Politico, siue Elementa iuris,
H 5 12. *Lond.*

12. Lond. 1650. Angl. & 12. Amstel. 1653.
Gal.

Leuiathan , siue de Republica. Fol. Lond.
1651. Angl. & 4. Amstel. 1668. Lat. & 4.
ibid. 1678. Belg.

Appendix ad Leuiathanem , 4. ibidem 1668.
Lat.

Elementorum Philosophiae sectio prima de
Corpore , 8. Lond. 1655. Lat. & 4. ibidem.
1656. Angl. & 4. Amstel. 1668. Lat.

Praelectiones sex ad Professores Sauiianos,
4. Lond. 1656. Angl.

Characteres siue indicia absurda Geome-
triae XC. Doctoris *Wallis* , 8. Lond. 1657.
Angl.

De Homine, siue Elementorum Philosophiae
Sectio secunda , 4. Lond. 1658. & 4. Am-
stel. 1668. Lat.

Quaestiones de Libertate , Necessitate &
casu , contra Doctorem *Bramhallum* Epi-
scopum Derriensem , 4. Lond. 1656. Angl.

De Principiis & Ratiocinatione Geometra-
rum , 4. Lond. 1666. & Amstel. 1668. Lat.

Dialogus Physicus , siue de Natura aëris , 4.
Lond. 1661. & 4. Amstel. 1668. Lat.]

De Duplicatione Cubi , 4. Lond. 1661. &
Amstel. 1668. Lat.

Problemata Physica , una cum magnitudine
Circuli , 4. Lond. 1662. & 4. Amstel. 1668.
Lat.

Examinatio & Emendatio Mathematicae
Hodiernae, 6. Dialogis , 4. Lond. 1660. &
4. Amstel. 1668. Lat. Qua-

Quadratura circuli Cubatio Sphaerae, Duplicatio Cubi; una cum Responsione ad obiectiones Geometriae Professoris *Sassiliani* Oxoniae editas anno 1669. 4. Lond. 1669. Lat. Omnia Magno Principi Etruriae *Cosmo Mediceo* dicata.

Rosetum Geometricum, siue Propositiones aliquot frustra antehac tentatae cum censura breui Doctrinae *Vallisianae* de Motu, 4. Lond. 1671. Lat.

Rescripta tria ad regiam Societatem contra Doctorem *Vallis*, 4. ibid. 1671. Angl.

Principia & Problemata aliquot Geometrica ante desperata, nunc breuiter explicata & demonstrata 4. Lond. 1674.

Thucydides e Graeco Anglice uersus, Fol. Lond. 1634. & 1676.

De libertate & Necessitate, 12. Lond. 1654. Angl.

Lux Mathematica, 4. Lond. 1672. Lat.

Vlysis Itinera, siue odysseae Homericae libri 9. 10. 11. 12. uersibus Anglicanis 8. Lond. 1674.

Epistola ad Ant. a *VWood* 1674. Lat. Fol. unic.

Homeri Ilias & Odyssea Anglicano carmine expressae, una cum praefatione, de uirtutibus Heroici Poematis, 8. Lond. 1675. & 1677.

Tractatus Opticus, in quo ex propriis hypothesebus Refractiones prosequitur, quem cogitatis suis Physico - Mathematicis

ut ob extremam magis senectutem, extincto Biolychnio & deficiente Vitae fomite, quam aegritudinis uiolentia e uiuis excedere uideretur. Obiit autem Quarto Decembris 1700. Id est LXXIX. anno aetatis suae XCI.

Elatus est ex aedibus Patroni sui, Pompa non magna, sed officio funeris satis decoro. Sepultus est in Ecclesia uicina de Hault, Huchnall, Sacerdote secundum Ecclesiae Anglicanae formulas Exequiarum iusta celebrante. Conditus est iuxta tumulum Comitissae DEVONIAE (GVILIELMI, qui nunc Comes est, Auiæ) sub nigro Marmore, cuius inscriptio solummodo locum eius Natalem, Tempus etiam Natale & Emortuale prae se fert.

Nunc autem operae pretium uidetur, nonnulla paullo specialius describere, quae ad corporis habitum Animi Mores & Ingenii studia attinent; cognitu forsan haud ingrata, etiamsi superius aliquantum delibata.

Itaque ut inde incipiam, Statura Illi procerior fuit, Habitus gracilis, Cutis tenerrima, qua de causa ne frigidior aer poros subiret, Crassioribus indutus uestibus, quouis anni tempore incescit. Faciem habuit satis decoram; Frontem amplam, & in rugas proniorem; Oculos uiuidos, & quasi scintillantes. Visum acutissimum, & ad obitum usque satis firmum, Nasum oblongiorem; Genas rubore temperatas; Capillitium,

tium, antequam, incanuit nigrum; Barbam autem subflauam; cuius Mystacem labro superiore natura intortam gessit, sub inferiore pilos aluit, sed paucos; ne quod multis in more est, barbam Philosophiae indicem constitueret. Effigies eius a SAM. COOPERŌ celeberrimo Pictore delineata, inter *Κεφάλια* Regia asseruatur; quae & multoties caelo sculptorio adumbrata publice habetur. Temperamento praeditus est Sanguineo - Melancholico, ad uirtutis & Sapientiae excellentiam maxime proprio; quali naturae habitui non Philosophi modo & Poetae, sed & futurorum conscii Vates, si Veterum placitis stare fas est, plurimum debuerunt.

Primis annis Inualetudinarius fuit, & in Ictericam admodum propensus; progressu tamen aetatis, & circa annum Quadragesimum, ualetudine usus est satis confirmata. Toto autem uitae decursu raro decubuit, aut Pharmacum sumpsit. Circa annum Sexagesimum manuum tremore, Paralyseos praecursore, affectus est.

In Victu non admodum Curiosus, nullum cibi genus fugit, quo populus utitur: aetate magis prouecta, statam semper Prandii horam obseruauit, postea paucis Tabaci haustulis contentus, a coena prorsus abstinuit.

Aetate adhuc intra Iuuentutis terminos

constante, (Liceat uerum fateri) nec Abstemius fuit, nec *Μισόβρυος*.

- - - *Haec omnia mediocriter.*

Homo fuit, humani nihil a se alienum putauit.

Coelibatum nihilominus tenuit, tanquam Philosophiae studiis maxime commodum.

Exercitio corporis multo utebatur, Pila palmaria saepe lusit, quamdiu prae senectute licuit, etiam ultra annum Septuagesimum. Eius in locum, cum opus erat, fortiores deambulationes substituit; post quas, adhibitis frictionibus, in lecto se ad quietem componere solitus est, ultima aetate, cum deambulare amplius uix posset, cubiculo ex arte calidiore facto, frictiones solum, ad motum sanguini alias forte stagnaturo conciliandum, usurpauit.

Quoad Mores; oportet primum de Religione testimonium dicere. Deum autem agnouit, eumque omnium rerum Originem, intra angustos tamen Humanae rationis Cancellos nullatenus circum scribendum. Quare fortiter calumniati sunt, qui ipsum Atheismi reum detulerunt; quod inde forsitan profectum, quia Scholasticorum aliorumque isto de Grege morem reiecerat, qui otiosi in Museis suis sedentes, iuxta imbecillem ingenio sui captum, Naturae Diuinae incomperta affingunt attrib-

tributa. Nec minus falso a nonnullis infirmulatus est, tanquam solitudinem fugeret, Spectra metuens & Phantasmata, Vana stultorum Terriculamenta, quae Philosophiae suae lumine dissipauerat; Non iniuria tamen forte subueritus est, ne ab illis ad plures mitteretur quorum Commodis aduersatus, ipsorum Artificia ac Verutias Publico aperte conspiciendas praeuisset. Religionem Christianam quatenus in Ecclesia Anglicana, Resectis superstitionis Ineptiis, Regni legibus stabilitur, ex animo amplexus est; quam etiam contra Pontificiorum simul & sectariorum Insultus strenue propugnauit. Controuersias quidem Theologicas maxime auersatus est: quicquid autem ad pietatis Exercitia aut Bonos mores conferret, plurimi fecit. Sanctius illi, & Reuerentius, uisum de Deo credere, quam Scire. Sacerdotes interim inculpate solitus est, qui Christianam Religionem absolutam ac simplicem, uel superstitione macularunt, uel Inanibus, interdum profanis speculationibus implicarent.

Optime autem populo consultum fore censuit, si Scholasticorum Dogmatum uice, aequi Rectique praecepta, & cuiusque Imperii Leges Ciuiles publice recitarentur, quibus homines ad suum erga Magistratus obsequium, mutuaque uitae Ciuilis officia formarentur. Iple etiam conatus est maxime, ut post rectos de summo Numine con-

H 2

ceptus,

ceptus, dictis Vitae officiis, tam publicis, quam priuatis, ad uirtutis & prudentiae dictamen rite fungeretur. Itaque patriae commodis impense studuit; & Regi Patriae Patri, fidelissime inseruiuit; in amicis colendis Religiosus fuit, in cognatos summe Munificus; cui fidem faciat Fundus Haereditarius pretii non contempnendi, multis abhinc annis Fratri dono datus; quod etiam Nepotem ex Fratre bonorum decoctorem Ducentis libris Anglicanis subleuauit; ut taceam quae in suos in fortuna non adeo lauta constitutos Testamento prudentissime dispensauit. Erga pauperes etiam admodum liberalis, erga uniuersos ad omnem Iustitiae & humanitatis rationem accommodatus.

Quantam itaque in Republica literaria Tyrannidem affectant, qui talem tantumque uirum, ut humani generis pestem & capitalem Religionis, omnisque Ciuiis consortii Inimicum proscribunt, eiusque Philosophiam tanquam pessime moratam, impietate, iniustitia, nequitia, discordia denique foetam e manibus hominum excutere contendunt? cum interim terantur passim *Philosophi, Porphyrii, Luciani, Iamblici, Iuliani, Eunapii, Rutilii, Zosimi*, aliorumque Christiani nominis hostium scripta Doctorum insuper uindictis ornata; neque Alcoranum inspicere, nefas esse, emissis pro sua Alcorani Editione Apologia ostendit

THEO.

THEODORVS BIBLIANDER, Vir ut incomparabilis Doctrinae, Eloquentiae, ac tribus in linguis praestantiae, sic pietate, moribus & uita exemplar omnium, si **GESNERO, VARRONI TIGVRINO**, fides adhibenda.

Iustum igitur Examen subeant **HOBESIANA**, Prudentes, Aequos, Affectibus liberos experiantur Iudices; Quod uerum atque Bonum in humanos usus transferatur; quod secius, quo minus damnetur, non recusamus. Vis illa coelestis quae cuncta regit ac moderatur, uniuersa bonis malisque uariiegata sustinet: nos interim, ob quaedem quae arrideant minus, optima quaeque de medio tollere, aequum non est, frustra ueritati Ignorantiae Clypeus praefertur: Diuque nimis in communem Literaturae perniciem, grassatus est importunus quorundam Mos qui opinionum suis aduersarum gratia, Doctis Auctoribus Bellum indixerunt; scriptaque saepenumero flammis prosequentes, tot praeclara Senioris aevi monumenta latrocinio quodam Posteris surripuerunt. Sed prouectus ultra quam par est, ad institutum redeo.

Consuetudo eius ut prodesset, coniuncta Rerum Ponderi Sermonis Grauitas, ut delectaret, facetiae effecerunt. In responsis natura mire promptus, alioquin ex iudicio ad deliberandum, siue (ut ipse maluit dicere) computandum, propensior fuit.

Animo apertus ac simplex, alios instruendi cupidus, ad conceptus animi impertientes facillimus. Omnibus Comis & mansuetus, nisi forsan Nouitii aliqui ingenii ostentandi gratia, Friuolis ipsum Quaestionibus & cauillis torquerent. In neminem inuectus est, nisi qui laesit prius, suarum quidem Opinionum fuit tenacior paullo.

Ingenium nactus est ad omnia natum atq; institutum, quicquid occurreret perspicaci Iudicio animaduertit: Animus illi indefesse cogitabundus: cuicunque se addixit materiae, in ea pertinacissime uersatus est. Illorum ignauiam detestatus est, qui caeca credulitate solis partium suarum principis astricti, non lubenter ferunt, alios ultra carceres quibus ipsi continentur, prodire; & arcana rerum Mysteria penetrando, Philosophiae limites propagare.

Lectio eius pro tanto aetatis decursu non magna; Auctores uersabat paucos, sed tamen optimos. *Homerus, Virgilius, Thucydides, Euclides* illi in deliciis erant. Ingentem Librorum supellectilem, qua superbiunt Bibliothecae, non magni fecit, cum Mortales plerumque pecorum ritu antecedentium insistentes uestigiis, uix extra tritos calles, & lemitas ab ipsis quorum Tutelae & Regimini subfunt, praestitutas, euegari audeant; Cum etiam qui omnem illam scriptorum uarietatem qua artes & scientiae exultant diligentius introspiciat; } ubique

que inueniet eiusdem rei repetitiones infinitas, Tractandi modis diuersas, inuentione praeoccupatas, ut omnia primo intuitu numerosa, facto examine pauca repariantur. Quin & illud saepe dicere solitus est, quod si tantum libris incubuisset, quantum alii ex literatis uulgo faciunt, eadem cum illis ignorantia laborasset.

EPITAPHIUM.

CONDITA HIC SVNT OSSA
THOMAE HOBBS MALMESBURIENSIS
QVI PER MVLTOS ANNOS SERVIVIT
DVOBVS DEVONIAE COMITIBVS
PATRI ET FILIO

VIR PROBUS ET FAMA ERVDITIONIS
DOMI FORISQUE BENE COGNITVS

OBIIT ANNO DOMINI MDCLXXIX. MEN-
SIS DECEMBRIS DIE IV. AETATIS SVAE
XCI.

SCRIPTA:

Elementa Philosophica de Ciue 4. *Paris*
1642. & *Amstel.* 12. 1647. & 1669. & 4.
ibidem 1668. Lat. & 8. 1651. Angl. & 8.
1649. Gal.

De Mirabilibus Pecci *Lond.* secunda uice
1666. Lat. 8.

De Natura Hominis *Lond.* 1650. 12. Angl.

De Corpore Politico, siue Elementa iuris,

H 5

12. *Lond.*

12. Lond. 1650. Angl. & 12. Amstel. 1653.
Gal.

Leuiathan , siue de Republica. Fol. Lond.
1651. Angl. & 4. Amstel. 1668. Lat. & 4.
ibid. 1678. Belg.

Appendix ad Leuiathanem , 4. ibidem 1668.
Lat.

Elementorum Philosophiae sectio prima de
Corpore , 8. Lond. 1655. Lat. & 4. ibidem.
1656. Angl. & 4. Amstel. 1668. Lat.

Praelectiones sex ad Professores Sauiilianos,
4. Lond. 1656. Angl.

Characteres siue indicia absurda Geome-
triae XC. Doctoris *Wallis* , 8. Lond. 1657.
Angl.

De Homine, siue Elementorum Philosophiae
Sectio secunda , 4. Lond. 1658. & 4. Am-
stel. 1668. Lat.

Quaestiones de Libertate , Necessitate &
casu , contra Doctorem *Bramhallum* Epi-
scopum Derriensem , 4. Lond. 1656. Angl.

De Principiis & Ratiocinatione Geometra-
rum , 4. Lond. 1666. & Amstel. 1668. Lat.

Dialogus Physicus , siue de Natura aëris , 4.
Lond. 1661. & 4. Amstel. 1668. Lat.]

De Duplicatione Cubi , 4. Lond. 1661. &
Amstel. 1668. Lat.

Problemata Physica , una cum magnitudine
Circuli , 4. Lond. 1662. & 4. Amstel. 1668.
Lat.

Examinatio & Emendatio Mathematicae
Hodiernae, 6. Dialogis , 4. Lond. 1660. &
4. Amstel. 1668. Lat. Qua-

Quadratura circuli Cubatio Sphaerae, Duplicatio Cubi; una cum Responsione ad obiectiones Geometriae Professoris *Sassiliani* Oxoniae editas anno 1669. 4. Lond. 1669. Lat. Omnia Magno Principi Etruriae *Cosmo Mediceo* dicata.

Rosetum Geometricum, siue Propositiones aliquot frustra antehac tentatae cum censura breui Doctrinae *Vallisianae* de Motu, 4. Lond. 1671. Lat.

Rescripta tria ad regiam Societatem contra Doctorem *Vallis*, 4. ibid. 1671. Angl.

Principia & Problemata aliquot Geometrica ante desperata, nunc breuiter explicata & demonstrata 4. Lond. 1674.

Thucydides e Graeco Anglice uersus, Fol. Lond. 1634. & 1676.

De libertate & Necessitate, 12. Lond. 1654. Angl.

Lux Mathematica, 4. Lond. 1672. Lat.

Vlyssis Itinera, siue odyssae Homericae libri 9. 10. 11. 12. uersibus Anglicanis 8. Lond. 1674.

Epistola ad Ant. a *VWood* 1674. Lat. Fol. unic.

Homeri Ilias & Odyssae Anglicano carmine expressae, una cum praefatione, de uirtutibus Heroici Poematis, 8. Lond. 1675. & 1677.

Tractatus Opticus, in quo ex propriis hypothsesibus Refractiones prosequitur, quem cogitatis suis Physico-Mathematicis

cis (4. Paris. 1644. editis) in opticae suae complementum inseruit M. Mersenus; qui ipsum ibi uirum nobilem & subtilissimum Philosophum appellat.

Obiectiones, in Cartesii de prima Philosophia Meditationes (uulgo audiunt obiectiones tertiae) cum iisdem Cartesii Meditationibus, Parisiis & Amstelodami saepius editae.

Epistolae ad Cartesium nonnullae, quas Tom. 3. Epistolarum Cartesii uidere est.

Litera ad Gulielmum Noui Castri Ducem, de controuersia circa libertatem & Necessitatem habita cum Beni. Laney Episcopo Eliensi. 12. Lond. 1676.

De mirabilibus Pecci liber Anglice & Lat. 8. Lond. 1678.

Decameron Physiologicum siue, Dialogi decem de Philosophia Naturali; cui adiecta est ratio lineae rectae ad arcum quadrantis dimidium, 8. Lond. 1678. Angl.

Considerationes de fama, de fidelitate in Regem, Moribus, & Religione Thom. Hobbes Malmesb. 4. Lond. 1662. & 8. ibid. 1680. Angl.

De bello Ciuili Anglicano, ab anno 1640. ad 1660. Dialogus in 8. 1679. Qui ipso inconsulto prodiit. In MSS. emendatior habetur.

Vita eius latino Carmine 4. Lond. 1680.

Eadem Angl. Fol. Lond. 1680.

Narratio Historica de Haeresi eiusque poe-
na Fol. 1680. Angl. Episto-

Epistola praefixa Principi Anglicanae Hon.
Ed. Hovvard. Edit. in 8. 1699. Angl.

Dicitur etiam edidisse compendium Rhetoricae Aristotelicae, & Logicae Rameae, circa annum 1652. nomine suo non apposito.

In Schedis MSS. afferuantur.

Dialogus inter Philosophum & iuris Anglicani studiosum Angl.

Historia Ecclesiastica Romana, Poëma supra bis mille uersibus constans, ubi de superstitionis origine progressu XC.

Defensio Leuiathanis aduersus librum D. Bramhalli cui Titulus Captura Leuiathanis. Et alia nonnulla.

VIII.

V I T A

IOANNIS ALPHONSI BORELLI, NEAPOLITANI,

Philosophiae & Mathematicum Professoris Florentini ac Pisani longe celeberrimi, pridie Calend. Ian. Anno clc lcc LXXIX. aetatis suae LXXII. denati,

Descripta a CAROLO IO. a IESV Clericorum Regularium pauperum Matris Dei Scholarum piarum Praeposito Generali.

Neapolis florentissima Italiae Vrbs, & recentium semper Heroum, Armis, literis omnique Virtutum genere coru-

coruscantium, foecundissima Parens IO. ALPHONSVM eorum albo addidisse gemit die XXVIII. Ianuarii ∞ . Io c VIII. MICHAËLE ALONSO & LAVRA Generatoribus, in Arcis munitissimae, quam Castrum Nouum appellant, praesidio; Inuictissimo Hispaniarum Regi PHILIPPO III. merentibus. Vitam Philosophiae, & Mathematicae studiis ad primas ubique Cathedras uocatus, Florentinam praesertim & Pisanaam; ubi a Serenissimis illis Principibus perhumanissime semper habitus, consumpsit; uaria iis de rebus edidit, ut de causis febrium malignarum Hetrusco sermone Anno ∞ . Io c XLIX. Euclidem restitutum Anno ∞ . Io c LVIII. qui tertiam huc usque lucem uidit, & semper politioem, nouissimam praesertim, quam Alexander Falconerius elegantissimae Indolis adolescens, & qui una cum tota sua nobili familia, in BORELLVM Praeceptorem singulari ferebatur beneuolentia, superiori anno suis impensis comparauit. Apollonii Pergaei Conicorum V. VI. & VII. libros anno ∞ . Io c LXI. Theoricarum Mediceorum planetarum ∞ . Io c LXVI. De ui percussione ∞ . Io c LXVII. subsequenti ∞ . Io c LXX. quando etiam Tractatum de motionibus naturalibus a grauitate pendentibus. In singulis & Sapientia, & perspicuitate se sibi aequalem praeferens. Extremis deinde annis Romae in beneficam suam a REGINA CHRISTINA cooptatus

clien-

clientelam in nostras Scholarum Piarum Sancti Pantaleonis prope Agonalem plateam ad nostros Religiosos Alumnos Mathematicis imbuendos Aedes receptus, (quo tempore Conica iisdem elucubratas Apolloniæ elementa, & Archimedis opera ∞ . Io c LXXIX. ceteris addidit) biennio fere ibidem genialiter uixit, ueteris memor uicissitudinis, qua nostra cum Religione Florentiæ usus, præsertim cum P. FRANCISCO a S. IOSEPHO in Pisana Cathedra Mathesis Rectore, qui ad Seculum reuersus, FAMIANS MICHAELINVS dictus est, opusque de Fluminum directione publicauit; & cum P. Angelo a S. DOMINICO, qui ibidem GALILEI clarissimi Viri Auditor fuit, & adhuc inter uiuos Religiosa probitate Sapientes canos honestat cumque aliis pluribus. Tamque raro modestiæ, sobrietatis æquanimittatis exemplo inter nos agebat, ut Socratem, Platonem, uel quempiam alium ex priscis illis sectarum Institutoribus spirare uideretur; nisi quod Catholici fidei adderet decus; in qua purissimum se semper exhibuit, adeo ut, cum in Astronomia edocenda de Systhetatibus oriretur sermo, *quicquid alii dixerint*, inquit, *omittendum*; *Ita Sancta docet Ecclesia ita credendum*, idque certum in illius obsequium habendum. Eius quoque Pietas in pluribus elucebat; quotidie enim Sacris intererat, Sanctissima Poenitentiae & Eucharistiæ

ristiae Sacramenta frequenter suscipiebat, P. Magistro IACOBO RICCIO e Dominica familia, Sacraeque Iudic: congregationis Secretario a confessionibus adhibito, quem una cum eius Germano fratre MICHAELE ANGELO, Sacrae Indulgentiarum & Reliquiarum congregationis pariter Secretario, ut bina huius Seculi nedum Urbis luminaria unice, & quoad scientias, & quoad mores suscipiebat. Antequam cubitum iret, saepe a nostris uisus, genibus ante lectum flexis, orationi & precibus uacare. Paruulam B. Virginis imaginem a lecto nunquam amoueri passus, in ea plurimum uenerationis & fidei sese habere testatus. Quae pauca in hoc genere insinuare duxi, ut quam felici nexu scientias Catholica cum pietate coniungeret, innotescat: quibus permotus argumentis dicere saepe eius Auditoribus solebam, eum Praeceptorum esse sortitos, qui non minus exemplo Religiosis moribus esse posset, quam uerbo doctrinae. Pleuritide tandem accensus, mortem sibi iam imminere cognoscens, Sacramentis omnibus, pie humiliterque petitis, munitus, aliisque Catholicae pietatis editis indiciis, decimo octauo morbi die inter postremam occidentis Anni ∞ . Id c LXXIX. & primam renascentis horam, nostris Religiosis de more astantibus, supremasque preces legentibus, quod maximo sibi solatio esse asseribat, uitam absoluit, cuius

cuius corpus in nostra pariter Ecclesia, in qua sepulcrum delegit, & quod omni haereditate (quam, etsi tenuissimam ut eius amoris argumentum, maximam ducimus) pretiosius nobis est, conditum fuit.

SCRIPTA:

De Caussis Februm malignarum. Anno 1649.

Euclides restitutus Anno 1658.

Notae ad Apollonii Pergaei Chronicorum V. VI. & VII. Lib. Anno 1661.

Theorias Mediceorum planetarum 1666.

De Vi percussionis 1667.

Historia Incendii Aetnaei Anno 1669.

De motibus naturalibus a grauitate pendentibus Anno 1670.

Opera Archimedis 1679.

IX.

In Obitum

Perquam Reuerendi Amplissimi & Clarissimi

VIRI

**CHRISTOPHORI SCHRA-
DERI,****Praepositi Bergensis & Eloquentiae
in Academia Iulia Professoris Ordinarii ce-
leberrimi & Scholarum per Ducatum Guelphicum
Inspectoris Generalis,***Anno cl. 13c LXXX. d. XXIV. Aprilis
pie beateque defuncti***ORATIO**

habita d. XXI. Maii in Iuleo

a

MELCHIORE SMIDIO, P.P. Ord.*Magnifice Dn. Pro-RECTOR, spectabilis
Dnn. Decani,*

VIRI

*Maxime Reuerendi, Nobilissimi, Amplissimi,
Consultissimi, Experientissimi, Clarissimi,
Professores omnium Ordinum celeberrimi.
Dnn. Fautores & Collegae maxime hono-
randi. Pl. Reuerendi Dnn. Pastores. Et tu
aetate, animis, uirtute ac eruditione flo-
rentissime studiosorum Iuuenum caetus.*

SI, quam facilis est nobis mortalibus ad
uitiorum ualles, ignauiae barathrum
socordiae abyssum descensus, tam ad
uirtutis, eruditionis ac rerum prae-
clare

clare gestarum apicem penetrare foret in procliui; Defunctorum optime meritorum iacturam deplorare, eorumque post obitum memoriam celebrare, esset supervacaneum. Nunc autem cum non nisi una sit ad honores & gloriam accedendi uia, laboris ac sudoris plena, animus uero noster ab hoc alienus procliuior sit ad uoluptatem, lubidinem ac molliem, ideoque praestantium uirorum semper fuerit, ac futura sit magna penuria, sane quoties Resp. insigni priuatur uiro, merito lugemus, & ob illius a nobis discesum animis tristamur. Gentilium ueterum, reuelatum diuinum uerbum ignorantium exempla monent nos, ne sine elogio & laude eiusmodi magnorum uirorum obitus ac memorias, praetermittamus, non solum, quod excellens uirtus, cuius beneficia, tam publice quam priuatim nota sunt, hoc mereatur: uerum etiam quod hisce aeterni nominis praemiis, aliorum animi ad similes labores subeundos uel superandos accenduntur. Quo quis enim est mente generosior, ueraeque laudis audior, eo magis & intentius alterius eadem uia ad summam gloriam grassati uitam spectat, eius consilia, tanquam cynosuram, obseruat, & instituta instar praelucentis facis, sectatur. Quorsum haec mea tendat oratio, Auditores honoratissimi, facile uobis est uidere. Dies sunt non ita multi, quod illustribus haec Acad. Iul. Viri Amplissimi

& per integrum fere seculi semissem de ea optime meriti, iacturam fecit. Fatis nimirum concessit, Vir maxime Reuerendus & Amplissimus CHRISTOPH. SCHRA-DERS, Praepositus Bergensis, Eloq. in hac Acad. Prof. Publ. & Scholarum in Ducatu Guelphico Inspector Generalis, Ordinis Philosophici Senior, Iuliae nostrae decus solidissimum. Cuius obitum iam luget non solum nobilissima *Schraderorum & Stufferorum* familia, sed & merito luget haec nostra Academia, Senatus cum ciuibus eius. Luget Ducatus Brunsv. & Lunaeburgensis, lugent Scholae eius curae paternae quondam commissae, lugent coenobia quibus praefuit, luget nostra, cuius iuventutem suavi uoce docuit Germania, luget denique uniuersus, quem gloria sua compleuit, literatus orbis. De huius eximii uiri uita & obitu uerba iam facere pietas me iubet, cogit uirtus eius illustris, quae, quicquid a me laudabile dici potest, sibi uindicat. Athenae aquisimis quondam legibus florentes, hoc inter alia obseruarunt, ut si parentum sepulchra a filiis non essent rite curata & ornata, id in liberorum notabile uergeret detrimentum. B. SCHRADERI nostri uirtus ac praestans eruditio iam XX. annis amplius est, cum ita me cepit, ut eum uirum parentis loco colendum ac uenerandum mihi proposuerim; cumque illius sepulchrum aliter ornandi copia non esset,

esset, hoc inculto, minimeque SCHRADE-
RIANAE Eloquentiae simili sermone funus
eius prosequi uolui, debui. Vtinam ea
mihi esset loquendi facultas, quam illius exi-
mia merita flagitant. Sed ueniam saltem,
si non gratiam, Auditores, spero a Vo-
bis, si pietate erga defunctum, peccaue-
ro. Equidem operam dabo, ut in manipu-
lo porrigam quae plenīs hōrreis dispen-
sanda essent, & signis potius, quam uerborum
ampullis, quae ingenuus animus meditatus
est, indicabo. Quod dum facio, me bene-
uole ut audire uelit, summopere & quam
officiosissime vos rogo atque obtestor.

Ab incunabulis itaque mihi ordiendum
puto, & quamuis absque ambage atque alie-
nae laudis mixtura ad illum de quo sermo
est faciendus, sit properandum, nullo tamen
breuitatis studio adduci possum ut paren-
tum SCHRADERI nostri mentionem hic
non faciam. Patrem habuit IOANNEM
SCRADERVM Gottingensem, uirum non
minus doctum quam pium, qui Graecae
pariter ac Latinae Linguae non uulgarem
habuit peritiam, quarum Linguarum amo-
rem & existimationem ueluti per genera-
tionem nostro SCHRADERO uidetur tra-
didisse. Integritatis ac probitatis eius ar-
gumentum non exiguum est, quod, cum
meliorem Spartam occupandi aliquoties
occasio oblata esset, maluit tamen Eccle-
siam sibi commissam *Rethmariensem* nimi-
rum

rum in Ducatu Lunaeburgensi, uerbo Diuino & pietatis exemplo annis quinquaginta duobus regere ac tueri, quam sui emolumentigratia alio migrare. Hoc patre & HELENA ROLICHIA natus est noster CHRISTOPHORVS SCHRADERVS paullo ante primam meridianam d. 28. Octobr. qui Michaëlis Archangeli dicitur, Anni millesimi sexcentissimi primi eo in loco, quem ipse sua eruditionis gloria illustrauit. Patriam namque suam non claram accepit, sed fecit. Vt quae futura sit tempestas uultus auro-rae ipso diluculo indicare solet, sic uoluit natura ut ex ipso huius puelli adspectu eius indoles eluceret, & sciti corporis decorem a longe pulchriore anima superatum iri, monstrauit. Non irato genio fatouae sinistro natus erat, uultus eius mascula uenustas, & frons lata apertaue candoris ueritatisque praesagia erant, oculi clari ac maiusculi olim cautionis ac prudentiae aliquod sacrarium hic fore protestabantur. Forma licet feminas potius quam Viros deceat, ingenuus tamen uultus, quo magis omnibus patet ac in promptu est, cum interiora naturae dona tegantur, eo utilior & certior est commendatio. Eluxit paullo post singularis eius indoles & ingenii uigor. Parens itaque pago illo Scholam filiis suis erudiendis idoneam non habente, nono statim aetatis anno una cum fratre natu maiore misit nostrum in Scholam Cellensem, cuius disci-

discipulus fuit per septennium, eosque fecit Graecae & Latinae Linguae addiscendae profectus, quos cum inde discederet, sine commendatione & elogio Scholae illius Rector M. Iacobus Eberhardus, dimittere non potuit. Relicta itaque hac Schola anno huius seculi XIIIX. Hannoueranam una cum fratre adiit, in qua triennii spatio, auscultando stylumque exercendo id est assequutus, ut Philosophica capienda sese maturum esse omnibus probauerit.

Annos itaque natus XX. in hanc illustrem Acad. Iuliam tanquam bonarum artium & liberalium scientiarum frequentem mercatum uenit, Museum in aedibus Berkelmannianis, mox uero Calixtinis nactus. Quamuis autem modici census parentem suum esse sciret, ut eius sumtibus non ex uoto illum quem proposuerat scopum attingere posset, Deo tamen confusus, noluit quicquam quod ad solidam eruditionem comparandam faceret, omittere. Etsi Linguarum optimarum notitiam aliquam attulisset, non tamen existimauit sese temporis iacturam facere si ueterum euoluendis optimis scriptis ingenium pasceret. Praeunte igitur *Rudolpho Diepholdo*, Graecorum praestantissima scripta antiqua legit sedulo, & ex iisdem ea quae aliquando uel in Schola uel in Ecclesia dicturo utilia esse possent, in locos suos ueluti ἀποθήκας diligenter reposuit formicae instar & apes fu-

turi temporis memor. Ut enim hic liberalius aut parcius sementem fecisset, ita aliquando messem futuram non uane augurabatur.

Eloquentiae autem studiis sese commisit auspiciis *Christophori Heumanni*, qui cum uberrimo Ciceronianae facundiae flumine acutam Senecae breuitatem commode coniungendi uiam praeiuit, & iam ex huius, iam uero illius scriptis optimas particulas decerpfit, quibus dextre expositis, alia domi eodem modo legendi exempla dedit. Ab hoc Oratore praestantissimo didicit noster Eloquentiam non solis uerborum floribus absolui, sed ex uariarum rerum notitia imbuto animo orationem efficacem aut scriptum aetatem ferens efflorescere. Huius, eximii in dicendo Magistri uestigia sibi pre-menda existimans *Nicolaus Granio Suedo*, siue Naturae arcana aperiret, siue optica traderet, siue Mathesin grata breuitate doceret, sedulo auscultauit. Qui Periclem fulminare, tonare, coelum cum terra miscere dicendo potuisse asserunt, ex Democriti Schola naturalium rerum peritiam in concionem attulisse dicunt.

Rationis disciplinam, qua mens in rerum cognitione dirigitur, *Conrado Horneio* tradente, accurate didicit, eodemque maximo censore & Doctore morum usus est ad ea Philosophiae praecepta imbibenda quibus uita nostra regitur ac gubernatur.

Non

Non uero erat ignaua opera, Philosophi sententia, sed ut uita exprimeret quae animo complexus erat uitae prudenter instituendae praecepta, operam dabat. Non substitit hic uiuida ingenii SCHRADERI acies, sed ad summam illam coelestes thesauros nobis recludentem Sapientiam, reliquis scientiis facile superiorem, Theologiam dico, animum appulit. O insignem felicitatem qua Dei prouidentia Te mactauit SCHRADERE! quem non excitabat eo tempore summi illius uiri G. Calixti fama & gloria? Cuius oculis ueternum non excutiebat incredibilis eius labor ac diligentia? Quis erat uitae tam profligatae, quam huius uiri, ut & B. Horneii candidi mores, & sanctissima uita non redire fecissent ad frugem? Illius ab ore pependisti integrum quadriennium, sacrae Scripturae arcana referantem, intricata & obscura explicantem audiuiisti, Prophetias Esaiæ, Ieremiae & Ezechielis clare exponentem percepisti. Nec temere ab eius, siue priuatis siue publicis Scholis emanasti. O auspiciatum tuorum studiorum primordium. In hisce uiris reperisti (quod Tullius filium suum in celebri Athenarum urbe nascisci optabat,) *probae uitae egregia exempla*, & diuinarum atque humanarum rerum *scientiam* eximiam.

Sicut cetera liberalium artium studia, pleraque hisce duobus uertuntur cardinibus,

15

breuio-

breuiore nimirum & simplici quadam fundamentorum traditione, qua tanquam in synopsin ueniunt quae fusius alibi tradita; & deinde accurata, operosa, longioreque pertractione. Ita studium Theologiae utroque modo adgressus SCHRADERVS, amplissimum totius sacri codicis campum Henrico Iulio & Ioanne a Fuchten praelucente, iniit; Epitomen, uero Christianae doctrinae summa capita ordine complexam, Calixtinam, diligentissimo studio comprehendit. Singulis enim Mercurii diebus ab hora matutina septima ad XI. portio quaedam illius Compendii Disputatorio, ut loquimur, examini subiiciebatur, cuius moderator & arbiter erat ipse libelli illius autor, quem ita totum dispartiti erant, ut semestri spacio commode ad finem perduceretur. Hoc factum est a SCHRADERO modo defendentis, modo oppugnantis partes habente per integrum fere quadriennium. O compendiosam & saluberrimam, si quid ego iudico, feliciter discendi uiam! Quid mirum si hanc industriam cum uitae innocentia & morum suauitate coniunctam, praeceptorum, omniumque bonorum fauor, & studiosorum ciuium applausus exceperit? Labor ac uirtus uiam sibi facit locordiae & ignauiae incognitam & inaccessam. Matthias Querbequius, ineuntis huius seculi uere Moecenas Magnificus, in studiosorum usum quotannis non exiguam pecuniae summam distribui

bui tabulis Testamenti sui iusserat, quam voluntatem heredes exequuti B. Cornelio Martini & G. Galixto curam dederant dispi-
ciendi ut non nisi in dignos hoc collocaretur beneficium. Huius itaque commendatione factum ut SCHRADERVS illa liberalitate, in hac ipsa dum adhuc uiueret Academia gaudere ceperit. Commode autem accidit, ut bello grauisimo has regiones infestante, tum etiam saeua pestilentia ingruente a Matthia Ouerbequio Matthiae Filio patrono suo in Hollandiam tanquam asylum tutissimum auocaretur.

Iam itaque, Auditores honoratissimi, uela nobis sunt facienda, ut per Oceanum in Belgium abeuntem SCHRADERVM comitemur. Instructus ille a B. Calixto commendatitiis ad Patronum scriptis, Hamburgum petit, ibique salutatis Petro ac Iusto Ouerbequiis Matthiae fratribus natu maioribus; a quibus humanissime exceptus est, nauem conscendit uentoque secundo Amstelodamum appulit. Ibi tum V^r Generosus & Nobilissimus Ioachimus a VVickefoort, qui Academiae Iuliae paullo ante ciuis fuerat, SCHRADERVMque nouerat, obuiis, quod aiunt, ulnis, tantaque animi laetitia excepit, ut non solum dextras copularint & amicitiam per totum postea uitae spacium sancte cultam firmauerint, sed etiam ille hunc omni ope Lugdunum ad Ouerbequium perueniendi instruxerit.

Fausto

Fausto itaque omine uenit Athenas Batauas disciplinarum & bonae mentis arcem nobilissimam. Cumque suarum ingenii uirium ipse censor acris, minimeque sibi suffenus esset, Ouerbequium timide accessit, ueritus ut magno suo fautori & Patrono mediocritate eruditionis suae satisfaceret. Verum longe aliter rem euenire statim intellexit, quippe Ouerbequius cognitis eius moribus sane quam commodis, uitaeque totius instituto accurato, & eruditione, qualis in iuuenem cadere possit, plane eximia, adeo eum amplexus est, ut priori suae liberalitati nouum addiderit cumulum. Namque talis ipsi quotannis erogabatur pecuniae summa, ex qua quaecunque ad honeste ibi uisendum studiorumque telam pertexendam necessaria erant, ipsi suppetebant. Hoc itaque in illustri Athenaeo, Academiarum omnium oculo, noster procul ab omni uoluptate corporis ac deliciis illis ad quas & locus & aetas poterat inuitare, unice delectabatur continuatione eorum studiorum quorum iam in Acad. Iulia primordia ceperat. Nactus ibi praeceptores & Doctores *Dan. Heinsum, Gerhardum Io. Vossium*, Gilbertum Iachaeum, Constantinum l'Empereur, Andream Riuetum, VVillebrordum Snellium, Franconem Burgersdicium, Iacobum Golum, proh! quantos in eruditione, quamque celebres uiros! quos uel uidisse tantum, nedum

nedum audiuisse, pulchrum atque gloriosum erat. Atqui horum doctissima informatione & institutione qua publica, qua priuata usus est noster per integrum sexennium. Nec satis habuit haurire ex illis doctrinae thesaurum; cepit alios partim exemplo suo excitare, editis speciminibus Academicis, partim docere, in coetu nimirum Lutherano uerbum DEI ad August. Confessionis normam proponendo. Inter literarum studia quae ipsi in medullis ueluti haerebant, excoluit enixius Ebraicas & illius gentis antiquitates. Tinxerat ipsum harum literarum aliqua peritia in hac IVLIA Christoph. Hunoldus; uerum in Lugduno-Bataua & informatione Constantini l'Empereur & Guilielmi Coddacii penitus illis est imbutus. Accessit Iudaeorum quorundam familiaris usus, ex quibus David de Haro, Lusitanus, Medicinae peritus quem in Rabbinicorum librorum lectione praeceptorem, in Logicis Scholis discipulum habebat, ut mutuas sibi docendi ac discendi darent operas. Quamuis non deessent, qui utiliora urgeret studia, monebant; accendit tamen cum ad Ebraicam eruditionem penitus capiendam B. Calixtus; qui, qua ratione aliquando eius Linguae docendae prouinciam in hac Academ. obtinere posset, per literas subinde monstrabat. Ut igitur eo felicius proficeret ab Hebraeis pariter ac Christianis erudiri expetiuit.

Vfus

Vfus propterea est Leidæ familiariter R. Iosepho del Medico Cretenfi, qui Medicinæ insignibus erat cohonestatus. Amstelodami salutavit Rabbīnorum nostri seculi longe doctissimum Menassen Ben Israel, editis scriptis clarissimum. Anno ∞. 10 c XXVII. per trimestre spatium Hamburgi degens, cum Rabbi David Haccohen de Lara Synagogæ ibidem Antistite, qui scriptis plane eximiis aeternam nominis sui famam condidit, familiaris usus intercessit. Hoc modo uelis remisque, quod aiunt, id facile pertinaci labore assequutus est, ut & Rabbīnorum scripta intelligere & Sacrorum uoluminum libros omnes quouis tempore interpretari sciret. Quamuis autem fors eum ad aliud munus postea detulerit, non tamen destitit has suas delicias occasione data reuifere, atque ea, quæ iuuenis didicerat, alios docere. Annus iam agitur XXI. cum, Ebraicis in hac Academia Iulia nullo publico doctore aliquamdiu traditis, SCHRADERVS noster rogatus a quibusdam ut priuatas Scholas illius Linguae aperiret, qui, ut erat facilis, annuit petitis. Ecce autem tantus factus est auditorum concursus, quasi Palladium aliquod coelitus decidisset. Et quia domesticum ἀκροατήριον non capiebat numerum Ebraisantium, Iuleo hoc, nouo & maiore auditorio uti cogeatur, cuius subsellia pleraque omnia occupabantur, meque etiam in illo numero fuisse non sine uoluptate

ptate recordor. Sed redeundum nobis est in Belgium, unde digressi, ubi iam tum fama notus erat noster ob peritiam Ebraicae Linguae, unde occasio orta ipsi primum in notitiam, postea etiam in familiam D. Ducis VVürtenbergici Roderici, Celsissimi Dn. Iulii Friderici Filii perueniendi. Vt animalium omnium infirmisimum est homo, & laboriosa eius educatio; sic inter homines Principum educatio est longe difficillima, nec cuius temere committenda. Salus populi a Principis uita, Principis salus ab educatione dependet. Prudentissime huic Iuuentutis Celsissimo Principi prospectum erat, duobus Ephoris praestantissimis daris, qui curam educationis & informationis haberent, quorum alter Vir Nobilissimus Melchior Schyk, Silesius, qui, praeter Mathematicas scientias, Iuris peritiam adeptus, uariarum Linguarum erat callentissimus, SCHRADERI nostri operam in addiscenda Ebraica expetiuit, quam & ipsi lubens addixit & praestitit ea dexteritate, ut ab Ephoro recte informato & docto, SCHRADERVS ad ipsum Principem informandum duceretur. Hic Rodericus laudatissimus Princeps, ita uoluntate Celsissimi Dn. Parentis ductus erat, ut praeter uernaculam, Hispanicam tantum calleret Linguam. Existimauit autem Generosus D. Ioannes Rauch, Nobilis Tyrolensis, primarius eius Ephorus, recte atque ordine fieri insti-

institutionem si Latinae Linguae tanquam reliquarum matris & uerissimi fontis, notitia praemitteretur illis hodie usitatis, Hisp. Italicae, Gallicae addiscendis. Eius igitur tradendae causa adhibebatur SCHRADERVS, qui quotidie horam instituendo principi dabat, qua in re ita sese probauit illis omnibus, ut mox in Principis comitum numerum adscisceretur, & curam simul haberet eius in religionis Christianae capitibus, fundamentis illius doctrinae, ex qua salus aeterna nascitur, recte informandi.

Iam tempus esse putauit liberalitati Querbequianae gratias agere: Quamuis ita illum uirum sibi deditum habuisset, ut manifesto appareret singularis eius beneuolentia uel ex eo, quod cum reliqui, non nisi per sexennium eo beneficio fruerentur, ipse per integros nouem annos eo erat gauisus, nec desperaret fores liberalitatis porro sibi patere posse; noluit tamen eius insigni beneuolentiae molestus esse, aut aliis impendendas pecunias ullo modo praeripere. Resignato itaque illo beneficio patronum suum Querbequium, grati animi promissione, quem etiam quamdiu uixit, praestitit, colens discessit.

Cum annum uertentem in Academia Lugduno Bataua cum Principe suo egisset, informator eius domesticus, Hagam Comitum, quam Belgii foederati *παιδαγωγία* eleganter ipse uocare solitus, commigrarunt, ubi
quae

quae ad uaria publica negotia pertinebant caute sciscitatus ex iis . cum quibus uiuendi copiam erat nactus. Deinde per reliquum Belgium iter faciens cum Principe, optimas illius regionis urbes & munimenta non sine uoluptate perlustrauit. Tandem Anno dō 1633. ut secundum DEVM, patriae imprimis seruiret, in clarissimam suam Iuliam reuersus est. Ibi uero B. G. Calixti aedibus ac conuictu usus ita se gessit, ut aliquot nobilium Iuuenum informatio & directio illi committeretur; quos quidem non solum ad ueram eruditionem hauriendam fidelissime manu duxit, sed etiam moribus & uitae institutis ita formauit, ut illi suum emolumentum, hic uero gloriam inde reportauerit. Et iam ea quae diuturno studio, nec leui labore in omni eruditionis genere erat assequutus, cum aliis communicare animus gestiebat. Cumque gratia ualeret apud Ordinem tam Philosophicum quam Theologicum, facile obtinuit facultatem priuatis Scholis apertis ea docendi, quae & hic, & alibi ab optimis Praeceptoribus acceperat, & quae propria meditatio suggesserat. Erat autem in SCHRADERO nostro suada quaedam singularis, quae eius labris insidens orationem omnem sic ornat, ut memoriam auditorum utilissimis impleret rebus, & incredibili quadam uoluptate simul eorum animos perfunderet. Docentem itaque summus Iuuenum studio-

K

forum

forum concursus & omnium applausus est subsequutus.

Vacabat eo tempore commodum Eloquentiae & humaniorum literarum Professio, cui capeffendae cum idoneus uisus esset omnibus, a Senatu Academico Serenissimo Duci Brunswic. & Lunaeburg. DN. AVGVSTO eo nomine Anno 1635. ut merebatur, fuit commendatus. Quod quidem eo euentu factum, ut statim sub finem illius anni Serenissimi uoluntate illa Sparta ei sit data, quam & solemni, pro more, oratione habita, initio Nouembris auspicatus est. Quanta autem industria quantoque studio mandato munere functus sit, fidem forsan superaret si recensere uellem. Testes appello quotquot eorum sunt in uiuis qui eum circa haec tempora audierunt, cum genua eius uirerent, ingenium floreret, memoria uoto responderet, humanitas autem & caritas omnium spem superarent. Incredibilem certe expectationem, studium singulare, fauorem omnium, tum propter egregios illos praeceptores, ex quorum Schola prodierat, tum suo merito & ingenio, quoties prodibat docturus, in cathedram secum afferebat. SCHRADERVM audientes, Ciceronem ipsum aut si quis eo melior gratioque unquam dicendo fuit, sese orantem audire credebat Iuuentus. Sequenti anno non alia de causa quam quod ita conueniens esset suo muneri, quod gere-

gerebat, d. IV. Febr. praemisso, de more, examine, bonarum artium Magister & Philosophiae Doctor in hoc illustri theatro publice a M. Henr. Iul. Schurleo Moraliū P. P. renunciatus est. Indefesso hinc studio in id annixus est, ut Iuuentus Academica ad eam quae omnes decet qui eruditionis nomine censerī uolunt, eloquentiam, ordine duceretur. Ideoque iam exponendo ipsa dicendi praecepta, non certe ex recentiorum lacunis & male sortis centonibus, sed ex ipsius Aristotelis, summi illius sapiendi & dicendi magistri auro contra non aestimandis monumentis. Iam dicendi tyrones suos ducebat in florentissima ueterum Eloquentissimorum Oratorum exempla, & artificium, uel in Ciceronis orationibus, uel in Historicorum utilissimis scriptis, exerto quasi digito monstrabat. Hisce traditis, ne tantum praeceptis nudis memoriam onustam haberent, nec aliorum orationes & artificiose contextos sermones sterili intuitu considerarent, manū operi ipsos ad mouere iussit, ut inuentione ex Aristotelicis praeceptis abunde hausta, Eloquentiae formam ab optimis scriptoribus ad imitandum propositis desumerent, & sic ueterum aemulatione ad laudabilem dicendi scribendique facultatem peruenirent. Hunc ille laborem semper in circulum reuertentem subinde iterumque repetebat, cum non laboris species, sed tantum auditorium mutaretur,

K 2

atque

atque ita hoc Sisyphi saxum perpetuo uoluebat. Magna haec industriae, fateor, sunt argumenta, sed audietis, honoratissimi Auditores longemaiora. Quia styli exercitium omnis eloquentiae praeludium ac progymnasma est, exercitatio autem illa sine labore, quem plerumque omnes fugimus, fieri nequit; hinc accidit interdum doctissimis & fidelissimis praeceptoribus, ut non tam sua culpa, quam discipulorum inertia aut ignorantia soli relinquantur in suis scholis; Imprimis cum hodie multis sit persuasum, non summopere necessariam esse eam dicendi facultatem, quae priscis temporibus, & quidem Romae, fuit quaesita. Hinc alii difficultatem illius rei superare desperantes, alii cum contemptu illarum festinant ad ea quae ipsis utiliora & propius ab usu quotidiano remota uidentur. Verum haec omnia SCHRADERO nostro parum uel nihil obstaculi praebebant. Is enim hoc tanquam palmarium multarum artium tradendarum artificium, & forsan multis incognitum tenebat, & felicissime exercebat. Nimirum in omni sua doctrina id operam dabat ut non solum, quae tradebantur, auide ab auditoribus arriperentur, sed ut semper plura addiscendi uoluntas constans ac perpetua in illis aleretur & conseruaretur. Nouerat beatus Senex ingenium humanum, imprimis adolescentum & iuuenum, non semper posse intentum esse serioque agere, sed in-

star

istat arcus remittendum si scopum ferire uelis, & hac in re infantibus simile esse, cum quibus nisi ludas, nihil agis: ideoque ut ingenia retineret attenta tantundem operae, si non amplius, ad delectandum quam ad docendum impendit. Hoc igitur efficiebat; ut ludibundi discerent ea, quae alias nunquam didicissent. Refert Laërtius, Diogenem, cum de uirtutibus ac uitiiis eleganter disseruisset, non reperisse auditores, sed cum concinna ac lepida uoce cantillare cepisset, magno numero discipulos confluxisse. SCHRADERVS nec cantillabat, neque quod non ita pridem factum alibi meminisse possumus, aliquid nunquam uisum, mirabile, sese monstraturum promittebat, & dein, ostenso *nouo cultro*, auditorium in risum conuertebat: sed longe meliore ratione ac modo nostris moribus ac temporibus magis conuenienti demulcere aures & animos, quorsum uolebat, flectere nouerat. Argutis nimirum modice instar salis dapibus aspersi, iocis & risu, hoc obtinuit;

Nam temperatae suaves sunt argutiae,

Immodicae offendunt.

Latinitatis purae, antiquae, ac Romanae, licet religiosissimus esset, & in emendandis iis, quae a dicendi studiosis ciuibus corrigenda exhibebantur, oculatissimus; aliorum tamen scriptorum non erat tam rigidus censor, aut morosus sugillator, sed ipse potius suo exemplo recte scribere ac loqui

docebat, quam ut gauderet alienorum laborum censorem agere. Hoc enim ab Humanitatem professio quam alienissimum esse putabat, & illud uitii, quod hodie huius generis hominibus nonnullis qui Scholas regunt uel regere affectant, familiarissimum est, abominabatur. Nempe sub antiquitatum singularis scientiae praetextu *tumidi, indeque tristi supercilio seueri, uultu tetrico austeri, ut suis terrori alii odio sint, quorum imperitia nihil imprudentius, ignorantia nihil arrogantius; qui cum ipsi desipiunt alios decipiunt, ut hinc tam discipulorum quam docentium miserrima fiat conditio.*

A tali caractere noster erat quam longissime remotus, omnes humanitate alliciebat, affabilitate & modestia uincebat, utili colloquio ac prudenti sermone superabat. Haec cum nemini non essent nota, Serenissimorum Ducum ac Principum nostrorum sapientissimo consilio factum est, ut huius Ducatus Scholarum ei committeretur inspectio & demandaretur uisitatio. Ut ipsi Scholarum illarum praeceptores hasce singulares uirtutes, omni bono adolescentum informatori perquam necessarias, in ipso SCHRADERO, tanquam uiuo exemplo, uiderent ac cognoscerent, cognitae amare inciperent, amatas sectarentur & adipiscerentur. O felices illas Scholas, quorum praeceptoribus talia uitia non sunt familiaria! Qui non minus pietatem, religionem,

gionem, quam morum elegantiam & prudentis uitae instituta tradere norunt!

Verum haec Rhetoricen & artem dicendi & docendi spectant, uideamus quid ipse dicendo praestare ac efficere potuerit. Atqui uero demonstrauit Orator noster saepissime artem illam dicendi minime uano ausu tradi ac doceri, neque Oratoriam facultatem in naturali quadam loquacitate, sed in grauitate rerum aequali uerborum pondere ac efficacia prolatarum consistere.

Testem appello hoc illustre Iuleum, quoties SCHRADERVS illud uoce suauissima ita repleuit, ut omnium auditorum si non manifestus, tacitus tamen & cum admiratione sequutus sit applausus! Testes illius eloquentiae propemodum diuinae uos ipsa haec sedilia & scamna appello, quoties auscultantium & ab ore eius pendentium concursu & numero fracta fuistis. Testor uos omnes, qui non ita pridem in solemnissima Iubilei nostri festiuitate huc confluxistis, uicinos, hospites, amicos aut inimicos, an non Nestoris illius nostri prudentissimo sermone summopere sitis delectati, animis commoti, affectibus abrepti?

Sed ne uestra abutar beneuolentia, Auditores honoratissimi, haec mitto, ut, quae domi egerit noster quantum potest, uideamus. Bono omine duxerat Anno XXXVII. VIRGINEM MARGARETHAM STISSERIAM, Viri maxime Reuerendi & Nobil.

DN. ERNESTI STISSERI SS. Theol. L. in hac Acad. Profess. Publ. Ecclesiarum S. Nicolai B. Virginis & S. Gangolphi in ciuitate Magdeburgensi Canonici, filiam ex priori matrimonio unicam, hodie uiduam modestissimam, quae exoptatissimum ei fecit matrimonium multaue prole saecundum, in qua educanda, cum esset potiore partem mascula, non minorem industriam & diligentiam, quam prudentiam, ac ueluti educationis artem, demonstrauit. Filios nimirum cum haberet nouem, non omnes parili genio aut ingenio natos, omnes ita instituit, ut admirationem non paruam cordatioribus attulerit. Quippe ad unum omnes utilissimi Ecclesiae & Reip. euaserunt uiri, absque omni degenerandi uel minima suspicione. Est aliquid illa fors nascendi, ut Academiae hospitium habeas patriam. Constat enim Academiam esse honestae uitae palaestram, sed magis prudenti artificio, saeque educationi paternae hanc suam felicitatem lese debere & fatentur ipsi filii, & res ipsa accuratius perpenſa clamat. Namque hic apparuit non in lingua tantum eius nataſſe praecepta sapientiae, sed in ipsum opus atque effectum deducere illum potuisse, quae aliis suaserat & quorum auctor existerat. Cum enim hanc ad rem singulari genio natus & ueluti dote quadam naturali a Deo praeditus uideretur, excitati passim sunt plurimi uiri nobilissimi, qui & filios suos

suos apud ipsum educari peterent, aut, si id obtinere non possent, educandi consilium ab eo flagitarent. Non solum igitur seorsim domi educandae proles saepe instituta sua cum aliis communicavit, uerum etiam Scholarum recte & utiliter aperiendarum rationem prudentissimam quoties desideraretur praescripsit.

Non sine bono publico factum, quod Generosus & Nobilissimus Dn. IOSIAS a VELTHEIM Ephoriam alumnorum Velthemanorum ipsi commisit. Hic enim dexterrimus ingeniorum arbiter, ne indignis illa beneficia conferrentur prudenter cavit, & ne otiosi fuci pecuniam perderent, ἐγρηγόρευεν fuit uigilantissimus.

Singulares autem gratias agit Tibi o beate senex, Bibliotheca Academiae nostrae, cuius curam XL. annis fideliter habuisti, bono ordine, indemnes omnes libros quos olim habebat Bibliotheca conseruasti, & accessione aliquot centum thalerorum pretio aestimanda auctiorem reliquisti: Et quidem ne friuolae chartae nullius pretii uel exiguae frugis libri congererentur, sed ea quae communi usui seruirent, prudenter curasti. Illa de cura, de tot molestiis & laboribus in publicum bonum, bene tibi sit in aeternum, *Tua molliter ossa quiescant!*

Quemadmodum autem Spartam suam uiua uoce tot annis exornauit, ita de po-

K 5

steri-

steritate etiam fuit sollicitus. Vox enim ad paucos emanat, libri uero & diutius & pluribus utilitatem praestare possunt. Quamquam uero sedulo & singulari methodo ipse ex aliorum operibus exciperet optima quaequae, & alios eandem methodum doceret, unde facillime dein poterat ex eis quae collegerat depromere & in usum publicum diuulgare; minime tamen praecox aut praecops in hisce fuit, sed Horatiani praecepti memor, premebat opera sua si non diutius, saltem nonnum usque in annum, nisi forte Orationis publice habitae aliud postularet conditio. Aeternitati sese scribere cogitabat, nec ex numero eorum erat, qui singulis semestribus non solum manus legentium sed & librarias tabernas suis deproperatis, parum duraturis libellis implent. Iudicabat idem quod Domitius Piso, teste Plinio, *libros thesauros esse debere*. Et talem reuera esse equidem sine adulatione arbitror Commentarium in Rhetoricam Aristotelis, quem si quis non librum sed uerum prudentiae & eloquentiae thesaurum dixerit, nihil a uero alienum dixerit. Diuturno enim usu obseruata hic reperiuntur, quae iuueni senilem aliquam inspirant prudentiam, ut (quod familiare solebat esse dictum beatissimo Seni) ex lectione huius libri possit *laudabilis fieri adolescens, in quo aliquid, & multum quidem esset senile*. Probat hic Commentarius abunde, quibus cogita-

gitatis fuerit deditus ; Solent alias uel antiquos Codices emendare , uel origines uocum curiosius rimari, qui huiusmodi studia ab humanitate appellata, accuratius tractant. Noster autem etsi talia studia non parui fecerit, nec ullius laborem laudabilem spreuerit ; maluit tamen in ea studium ac laborem suum conferre , quae longe , saltem hodie , sunt utiliora. Nec alterius sunt commatis reliqua eius scripta uniuersa, quae iam recensere , tanquam uobis notissima, supersedeo. Quo autem sunt pauciora, eo plus habent momenti & ponderis ad ueram eruditionem. Utinam autem ea quae affecta seruantur plurima , in posterum lucem adspiciant publicam , *de Excerpendi Methodo*, de Ordinatione scholarum & alia egregia beati uiri meletemata, quae quidem ut publico bono non inuideantur , equidem heredes obnixè rogo.

Sincerae pietatis infucataeque religionis fuit exemplum , aliique ut fierent omni ope ac studio laborauit. Sancta ipsi Scriptura optimum erat enchiridium ex qua, quaecunque in calamitatibus , aduersis & tentationibus depromi possent instar armorum, quibus Diabolo resistitur , dicta efficacissima descripsit , ut instar pugionis ad manum semper haberet. Corpore a Deo donatus erat firmo solidoque, (licet non nimis procero) sanitate constanti , nisi quod non ita pridem ferme quotannis febricula tenta-

tentaretur. Sesquiannus est cum apoplecticis affectibus labefactari cepit, ex quibus indies magis magisque deficientibus uiribus, imbecillior factus, tandemque XXIV. Aprilis uespertina hora VII. dulcissimo creatori suo inter preces & suspiria tam adstantium quam propria DEO creatori, Seruatori & Sanctificatori suo animam reddidit. Vixit beatus Vir ut probum, pium, Christianum decet, charitate erga omnes insignis, humanitate doctrina & uirtute summis pariter atque imis gratus acceptusque. Serenissimis Principibus nostris omnibus, prae reliquis Sereniss. Dn. AVGVSTO gloriosiss. memor: qui inter alia clementiae signa, Coenobii Bergensis Antistitem eum esse iubens, non exigua dignitate & honore eum maectauit, Dn. RVDOLPHO AVGVSTO eiusque fratri Dn. ANTONIO VLRICO, Ducibus Brunsv. & Lunae. Dnn. nostris clementissimis adeo charus, ut non solum dum uiueret, modo non omnia ipsi indulgerent sed etiam Gratiā suā & Clementiam post beatum eius decessum erga heredes pariter ac maestissimam uiduam illustribus Viris suo nomine qui exequias irent, clementissime missis, nudius duodecim-
mus luculenter comprobarent.

Felix igitur uitae tuae SCHRADERE curriculum fuit. Felicior ex uita discessus. Beatum te, terque quaterque beatum! qui iam remotis omnibus corporis animique molestiis,

stis, ea intueris & uides, quæ, si daretur ad nos reuerti, uerbis exponere non posses. Nunc liberatus ab omnibus malis, nostra hæc terrena, nostras tenebras in clarissima luce positus despicias ac contemnis. Nos, sicut te uiuentem amauius & coluimus, ita memoriam tui charissimam iucundissimamque merito deinceps conseruabimus!

SCRIPTA:

Tabulae Chronologicae

Epistola ad Sereniss. & Celsiss. Principem ac
Dn. D. FERDINANVM ALBERTVM
Ducem Brunswicensem & Luneburgensem,
interpres nummi Iudaici.

Commentarius de Rhetoricorum Aristotelis
sententia & usu.

Liuianarum Orationum XVIII. Analysis
Rhetorica.

Dispositiones Epistolicae.

Oratio in Visitatione Academiae Iuliae habita.

Oratio in studiorum Academiae instauratione habita.

Oratio funebris FRIDERICI Ducis Brunswicensis & Luneburgensis.

Dispositiones Oratoriae.

Hypotheses Oratoriae ad Io. Sleidani de statu Religionis & Reip. historiam, in eloquentiae usum contextae.

Oratio cum Academiae Iuliae Magistratum
iniret.

Oratio in obitum D. Georgii Calixti.

Oratio in obitum D. Conradi Horneii.

Programmata selectiora.

Oratio secularis, cum seculum suum pri-
mum finiret Academia Iulia.

Disputationes de gratuita per fidem iusti-
ficatione. De Conuenientia & Discrimi-
ne Oratoriae ac Poeseos etc.

X.

Oratio de Vita & Obitu

**IOANNIS PAVLLI FEL-
VVINGERI,**

Academiae Altdorfinae Senioris,
Logices ac Politices Professoris ibidem ce-
leberrimi, nec non Stipendiariorum Noricorum
Ephori grauissimi, habita

IOAN. IVSTINO ARNSCHVVANGERO,
Phil. Candidato.

Multa sane debemus antiquae Romá-
norum & Graecorum prudentiae,
quibus illa, partim ad eruditam uo-
luptatem, partim ad laudabilem
imitationem, se nobis non sine magna glo-
ria commendauit. Enim uero, (ut silentio
omnia

omnia inuoluam , quibus uterque alias populus ceteris gentibus palmam praeripuit) me tantum occupo in allegandis ritibus eorum ac moribus , quibus funera ornare amabant , quorumque unum & alterum ab his mutuatum merito adhuc tenemus atque colimus. Plurimas autem c  remonias defuncto olim corpori adhibebant , idem ungendo , pollinciendo , lauando ; procurabant praeficas , libitinarios , ac uespillones ; Suppeditabant uestes , ornamenta atque coronas ; funus erat usitato ritu collocandum , publice efferendum ac sepeliendum , mox in cinerem , cum fragrantissimis odoribus , unguentis ac liquoribus redigendum , quod inferiae , epulae , luctus , postremo celebrandi , excipiebant. Sicut tamen multi horum rituum , & praeter hos alii plurimi , non parum gentilis superstitionis redolebant , debentes incunabula populis nostrae ueritatis Sacramentum ignorantibus ; a Romanis etiam & Atheniensibus in quantum iis communibus usi sunt , non uno seruabantur modo ; ita nullus tam sapienter excogitatus , nullus tam sano omnium iudicio approbatus & exercitus occurrit , quam qui orationibus in laudem defunctorum habitis , Valerio Poplicola auctore , Romae uel cepit , uel inualuit. De hoc Plutarchus cum Dionysio affirmat , quod Brutum , posito in foro eius corpore super lectum

lectum splendidum , & populo ad concionem conuocato , atratus ibi laudauerit. Inde postea , quicquid funebris huius moris erat , Romani statuerunt , Graeci suis addiderunt , utrique cum discrimine propagarunt. Illi enim omnibus Viris Claris , Remp. armis , arte & consiliis iuuantibus , honorem hunc decreuerunt , opinati laudabiliter , ob totius actae uitae uirtutes , elogia tandem deberi ; hi uero bellicam solum mortem commendasse uidentur , & quidem extra Athenas , in loco Ceramico dicto , quod ex una uirtute , quae in ipsa morte apparuerit , uiros bonos iudicabant. Nos diuersitatis ratione nihil commoti , ad rectum potius institutum respiciamus , quod sapientia , pulchritudine , & quidni etiam necessitate sua ? in hunc usque diem durauit ac perstitit , cum uix ac ne uix quidem , praeclaro aliquo Reipublicae decore e terris emigrante , illud ullo magis quam hoc uinculo , ad uitae & morum exempla contineri queat. Dignissimum itaque est , quod posteritas sciat , quam blandum ad aeternitatem inuitamentum fuerit tota uita magni FELVVINGERI , cui lacrymas nostras cum Musis praeficis non ita pridem impendimus. Eiusdem Venerandi Senis nunc ego sepulcrum dicere iussus , non uideo , quomodo supra laudatos Romanorum mores imitando , iisdem non potius obstreparem. Requirebant nempe illi Orato-

rem

rem , qui defunctos uel sanguine accedebat ; sic Tiberius de Patre , Fabius de Filio , orationem habuit : uel eloquentissimum eius aetatis Virum ; ita Cornelius Tacitus Syllam , Cicero Crassum , Hortensium & Sulpitium laudauit : horum uero neutram conditionem apud me inuenio , nisi ut pro sanguine beneficiis , quibus omnes literarum cultores Beatus obligauit , cum ipso me coniunctum arbitremini. Quare accuretis una cum me ultimum hoc officium , uel saltem attentione uestra & fauore meum ne deseratis , qui immortalitatem , quam possum moerens merenti breuiter contribuam.

Inutilis & superuacanei laboris negotium , non pauci sunt , qui existimant , funebres Panegyricos a Patria inchoare , cum hac uane superbiant fere , quibus natale solum nihil , quam mater eaque saepe infelix existit ; sicut uicissim egregie inculpati ii , quibus nihil praeter hoc potest exprobrari. Non enim tam refert , illustris urbis ciuem esse , quam eadem se dignum exhibere ; non unde natus aliquis sit , quam qui sit , adeo meretur laudem , ut uel Themistocles , si Seriphius fuisset , ignobilis non sit habendus. Obscure itaque splendescere uidentur , qui natiuitatis loco gloriantes ipsi degenerant , plus sibi tribuendo , quam reddunt : quanquam etiam pondus habent , quae Simonides , referente Ammiano Marcellino ,

L

cellino, iudicabat: Bene perfecta ratione uicturo debere ante alia patriam esse gloriosam. Et quidni robur trahant a cultiore loco & regione, quae inde proueniunt hominum ingenia? Sunt haec certe agri instar, qui in Fauonium spectans uentum, & Soli ostentus, suapte natura melior euadit & foecundior. Hinc in praelio caesos Pericles laudauit, quod Patriam, Athenas nati fuissent, cuius idem Reipublicae formae summa non minus praeconia detulit. Nos quo piaculo Noribergam nostram dissimulabimus? cuius laudes non ego, sed qui grande epos molitur, expediat, cuique totus uixit Beatus noster, nullus sibi. Dixerit quis non immerito, hanc illi ideo natales impertiuisse, ut sibi in eo mille commodas nascerentur. Dixerit item, illum sibi minimam sui partem uindicasse, ut eo maiorem Patria uindicaret. Vno uerbo: Soli beneficium in illud ipsum impendit. Felices ergo Parentes, a quibus in hanc lucem editus Anno ∞ . Id. c. VI. d. XVI. Aprilis, Patrem sortitus IOANNEM FELVVINGERVM, Marchionatu superiore innatum, & tabernarium; Matrem CATHARINAM SCHVVARZIAM, ambos ex honestissimis familiis, oriundos, utut non maioribus adeo, ac in eo posteris clarescentes. Hinc licet familiarum nomina, ceu Romanum morem Seneca exprimit, non longo ordine, & multis stemmatum illigata flexuris appareant:

non

non tamen haec nascendi conditio Nostro fuit minori decori & honori, ac sua olim Agathocli, Socrati, Euripidi, & aliis, quorum omnium genus ab ipsis incipiebat, in aliis saepe definit. Aliena laudat, qui genus iactat, nisi simul generoso intus spiritu agitetur, & cum animi sui dotibus, sibi hoc usurpet. Iam aliena, quanto minus propriis praestant, tanto dignior admiratione cunctos tenet, qui in suam ipse gloriam uiuit, etiamsi uel pauperior cum Demosthene pater, uel uilior cum Aeschine mater eidem contigerit. Nec uice uersa filius sublimioris conditionis parentes humiles obscurat, sed potius aequae lucem illis praebet, ac artificiola umbra picturae alicui decus, aequae decus, ac umbrosus ramus arbori suae gratiam conciliat & pulchritudinem. Id ipsum uero celeberrimus senex beneficio ante omnia piaae & prosperae educationis, qua fruitus est, in parentes transmisit, quae cum multum faciat ad struendum sibi felicitatis fastigium, ita cessit haec etiam eo felicius, quo facilius ex ligno Mercurius erat sculpendus. Rapuit magnetica hac uirtute inter alios animum Auunculi sui Honoratissimi, Dn. Pauli Schvvarzii, Reipublicae Noribergensis id temporis, (ut uocant) Secundicerii, qui bonae indolis indigentia allectus sese cognato miro studio fruendum praebuit, ut uere laudabilis felicitas fuerit, dum consiliis & obsequio hinc inde certatum.

L 2

Iustum

Iustum enim mouebatur dubium, an cura in Patrono conspicua fauorem, fauor beneficium, beneficium, promptitudinem excederet, ficut ambigebatur, in cliente, an amor cultus, cultui placendi cupiditas, huic studium demerenti praeualeret. Suasu igitur laudati Viri, cui noster, ceu dixi, multum debuit, & debere uoluit, mitti cepit in publica uirtutis & doctrinae Seminaria, & primos eosque uberes profectus fecit sub felici ungue Dn. M. Ioannis Schirmeri, tertiae Classis Sebaldinae Praeceptoris, post Laurentiani Rectoris, qui Scholis suis tam fideliter praecepit fundamenta artium, ut eo inter coelites recepto, & Successore denominato Dn. M. Georgio Schroedero, hunc discipuli bonae frugis prouentus adeo illexerint ad amoris mutui coagulum, quo non solum de optimo ingenio spem conciperet opimam, uerum & eximium in eo fidei & industriae suae solitae monumentum constitueret. Atqui probe tinctus hac ratione Graecae & Latinae Linguae elegantiss (cuius utriusque studio, ex mente Catellii, potissimum continentur, quibus animus, oratio, mores, uita denique hominum egregie politur, & diuinitus perficitur; imo ut idem ille habet, Musarum arculae sunt, quibus thesauros sapientiae ipsae reconditos custodiunt) docilitate sua inuitauit qua Parentes qua Cognatos, ut de capeffendis solidioris scientiae augmentis illi imposte-
rum

rūm prospicerent. Inuitati uero hac ratione , ut quibus nihil antiquius erat pueri utilitate , morem gesserunt amorī & religioni , eumque delecto huic fini Altdorfio, tunc Gymnasio & Academia perinde claro, Anno ∞. 10c XXIII. d. I. Maii , adeoque ante Vniuersitatis priuilegia publicata , Dn. Christophoro Speccio concediderunt, cuius moderamine secunda classis eo tempore fruebatur. Hic tam pulchros profectus fecit , ut Anno ∞. 10c XXVIII. ad publicas Lectiones extraordinarie admitteretur , pollens ingenii tanta celeritate , qua alios instudiis excitare potuerit , ut animos suos per hunc tanquam molissima cote laeuigarent ; addo quod nihil fere praeposteri fuerit , exigere ab eo iam tum maturum fructum , cum arboris instar germinare primo uere inciperet. Neque dubitaret de hoc alius, nisi qui segregem eum ab ingenti laude uelit facere ; qua fretus ad Argentoratense iter tunc post Petro- Paullinum festum se accinxit , & prouectiora sua ac Helicone non indigna studia doctis comprobans , simul audacium in hoc negotio temeritatem reiecit. Praeterquam enim , quod recte arbitratus est, luuenem debere cum flumine congruere, quod ubi intra stagnantis aluei angustias coercetur, putredine corrumpitur, ubi brachia uariis ripis allidit, limpidius fluit & dulcius : noluit etiam amore uirtutis extra patriam trahi, nisi in ea se-

mentem prius rerum optimarum intelligentia, fecerit, unde fructus uirtutis felicius ita metere posset. Praestolatus ergo faustum successum instituti sui, pro hoc cladis non nihil sensit a tristi illa Homeri Ate, orbem hunc nescio quomodo magis celeri pede quam candidae Litae, perambulante, ut in uicem, quod de colendis Musis satageret Aesculapio litare necesse habuerit, dum breui ab aduentu suo modo maligna febris implicitus modo alii aegritudini obnoxius, a fine intercludebatur, quem pari uel fiducia uel laude sibi tenuit praefixum. Interim fama aduersae huius uoletudinis in patriam peruolante, immoderata Parentum anxietas non potuit in ipsis acriorem sitim accendere, ferendi aegroto suppetias, quam penetrantior ex eo dolorem acceperunt, quod loci interuallo ab effectu prohiberentur. Quare nullum campum, sumtibus praefertim oppido deficientibus, ad operam quantulamcunque uidentes, consilium intrare coacti sunt de filio domum reuocando, ne uel solatio remotioris eorum uigilantiae plane posset destitui. Obtemperauit is etiam retrahentibus fatiis atque auidis suorum amplexibus obuersus, mox dein eam recuperauit sanitatem, ut ueluti Antaeus aliquis, qui

ab ipso

sumit opes animumque casu,
 e fugiente malo emergeret. Tum uero,
 obtenta pristina quiete, primum de Musarum

rum

rum castris cogitauit, & cum ad eadenuo
sectanda nullus commodior Altdorfina lo-
cus appareret, haud secus electioni eius,
ceu benignae ante hoc nutricis suae, pro-
nus ipse fuit, ac Patronorum monitis simi-
liter adiuuabatur. Exceptauit haec quoque
antiquum hospitem summo cum gaudio,
quemadmodum maximo cum ardore is te-
lām suam retexuit; habuit nullam eruditio-
nem uenalem, quam non scopo suo utilem
hic mercaretur; potuit nullis utilibus prae-
ceptis scaturire, quae non auidus animo suo
imbiberet; protulit nullum uirtutis Alu-
rnum in medium, cuius uestigiis consigna-
tae uiae non insisteret; nihil magnum, ni-
hil exaggeratum in sinu est complexa, sem-
per in eo cum excelsis ingeniis desudauit.
Nec aliter hic totum pene biennium emen-
sus est, ubi cum noua studiorum sede hanc
iterum commutare duxit. Non poterat
non audire subinde de immortalī gloria,
quae super aethera notam excelluit illu-
strem illam Ienensem Vniuersitatem, cuius
tantae celebritas ipsum stimulat, ut in-
teriora eius ad ita intrare concupiuerit. Re-
spondit desiderio euentus Anno ∞. 10 c
XXVII. quando destinatum eo iter licuit illi
suasum omnium & applausum suscipere. Et
non opus erat tunc, ut Toxaris aliquis Ana-
charsim moneret in itinere, quod hic per
Gracciam instituit, ut Solonis rationem ha-
beret, qui solus sibi effet satisfactorius, quod

Graeciam totam complectebatur. Sponte enim FELVVINGERYS, & quasi naturali inclinatione cum doctis est uersatus; quid? quod Anacharsin etiam fortuna sua ante- iuit, incidendo ibidem non in unum Pro- fessorem, in quo Solonem uel plus eo, po- terat admirari, uerum in aliquot certe, & quidem in Daniele Stahlum, a quo in La- res pariter & conuictum est receptus, Hie- ronymum Praetorium, Paullum Schlee- vogt, Ioannem Maiorem, Ioannem Ger- hardum, Ioannem Himmelium, aliosque, qui omnes & nomen sibi excitarunt esecu- lo aeternaturum, & illi mella sua, tan- quam Diuina uirgula Doctores designati, omni cura suggererunt. At etiam serue- bat ille tam opportuna pro se occasione, quippe praeter debitam obseruantiam, quam auctoratus his totus, ad aram huma- nitatis eorum sacrauit, nullam patiebatur sationem abire, cui non agellum animum offerret, nullam messem, unde non in hor- reum colligeret, nullos labores, quibus non optatum fructum consequeretur. Imo fere nondum diuelli potuisset a meritorum Prae- ceptorum latere, nisi post exactum Ienae triennium illic affectare uoluisset Bellona diuisum cum Musis imperium; quam ob rem ut pedem reflecteret maturius patroni & agnati illi auctores fuerunt. Obsecun- dauit hortatibus ipsorum, praesertim cum eam gloriam mantica conditam afferret, quam

quam e tergo in pectus reiiicere, atque laetis etiam Parentum & Patronorum amplexibus posset offerre, quanque ipsam aliquis non parum temeraret, cui suauiter adhuc in Philosophiae aditis ille quieuiſſet, cum in ea iam ſedes domicilii fixit, metendaeque laureae fere tuit proximus. Scilicet in patriam reuerſus, quaſi apud uariarum florum ſucco grauida undique delibato, quinae ſibi a ſeruato ueteri amore ad priſtinum Hymettum, Altdorſium, expeditae inhaereret, non poterat non fieri facile; uti etiam paullo poſt optima uirium fiducia nixus concinna diligentiae proemia quaefuit, quaefita obtinuit, & uelut unio tandem ex matrice concha prodiuit. Sane non mediocriter eruditionem eius, quaerat iam tum ſingulari, commendauit, quod iuxta cum aliis duodecim Candidatis, aditu ad Honoriſ, uti appellant, Magiſterialiſ templum ſibi faſto, primum locum rite exornabat; ſi tamen hoc mirum uideri debuit, dum ante ſemper in ſtudiis ſecundi gradus impatiens fuerat. Vnum hoc infauſtum atro notandum lapillo eſt, Panegyrim, quam uocamus Petro - Paullinam, tunc ſolemni Magiſtrorum creandorum actui deſtinatam, praepeditam fuiſſe claſſico a Furiarum, maxima incentivo, ut hinc eodem momento clauderetur Muſarum palatium, quo Iani fanum pandebatur. Sed ſucceſſit mox intercalata ſolemnitas, ipſa adhuc bellorum

rum turbine correpta , quando Apollo (cuius alias toto coelo distat ratio & Martis) subsecuto anno seculi tertio & trigesimo , mense Ianuario , ea indixit halcyonia Parnasso , quae palmam in medio positam nouis Magistris concesserunt , literatorum iustam tristitiam subleuarunt , & excussam pacem uelut e fuga consistentem ad commune solatium repraesentarunt. Atque decoratus hoc titulo FELVVINGERVS totus postea in eo fuit , ut dignitatem factis aequipararet , ne uirtutum & diligentiae suae torrens honore , ut obice , uideretur repressus. Ea propter ad aliora enixurus se iuuare imprimis censuit , si ingenium uel explicaret , uel excoleret in Helinstadiensi Vniuersitate , quam sub istud tempus perfundebant clarissima luce Céleberrimi Theologi , Georgius Calixtus , Conradus Horneius & Paulus Müllerus , a quibus & aliis ingentium & animarum sideribus , tantum luminis auditor mutuauit , quo de non uni deinde ipse accendit. Nam Theologiae inter philosophandum eam operam dedit , ut , qui profectus eius animo complecteretur , uix fieri potuisse crederet , ut aliquod unquam tempus alii studio impenderet ; quemadmodum qui de ciuili sapientia disserentem ipsum audiuerit , sibi facile persuaderet , eum nihil aliud tota uita , quam Philosophiam tractasse. Ex utriusque igitur doctrinae genere ad literati orbis decus contendens ,

tendens, magnos illos Praeceptores suos in altissima specula pari animi ardore ad culturam & amorem sui reddidit intentos, ut, cum e patria Caesareo exercitu circumfusa solitis adiuuari subsidiis nequiret, tristem eius fortunam consiliis & opera promiscue temperauerint, nec prius a cura sua destiterint, quam eum commendassent Viro Nobilissimo & Perstrenuo, Dn. Iulio Augusto de Streithorst, a quo Rottdorffii liberis suis praefectus est bonis artibus imbuendis, atque primum peritiae suae cum aliis communicandae prospero successu periculum fecit. Abdicauit uero paullo post se ea conditione, & Halae-Saxonum iuxta cum affectibus Dn. Samuelis Ritteri, Prouinciae Magdeburgensis Syndici & Scabinatus Assessoris, duos quoque nobilissimos adolescentes, Guolfgangum a Brandenstein, & Carolum a Diskau, in fidem ac informationem suam conferri passus est; quos, ut bonis moribus, sic & elegantiarum literarum interiori cognitione instituit, ut laudum suarum materiam, decora ingenia, procuderet. Impeditus solum metu belli fuit, quo minus & hac sede diu se reficeret. Cum enim non unus exercitus, Caesarianus, Suecicus & Saxonicus castris insiderent oras illas, & multa, Halensi imprimis ciuitati, adiacentia loca non finerent esse secura, inde se tempestiue proripere, tutioremque domum uiam per Helmestadium ipse iam
in

in animo habuit. At uidete Diuini Numinis prouidentiam, quod commodis rei literariae in patria augendis prius destinauerat ipsum, quam ex inquietatis bello terris eo refugium meditaretur. Vacabat inspectionis Alumnorum Noricorum functio, eamque curae eius ideo uoluerunt demandare Patres Conscripti, quod excultae indolis fama clarebat, quae circumlata haecenus dudum meruit in eo centro quiescere. Et certe nihil fugit eum, quod perceptione dignum fuisset; nihil inexpertum reliquit, in quo statuisset sibi esse elaborandum; admirabiles, difficilesque scientias instar rupis proruptae superauit, & quod magis fuit, ea iunctim uniuersa possedit, quae in sublimibus naturis singula solemus mirari. Ipsa hac inexpugnabili eruditionis illecebra totum cepit animum Generosi & Magnifici DN. VLRICI GRVNDHERRI, tunc Septem-Viri & Proto-Scholarchae; cuius benigniore indultu cunctatus nonnihil ab exteris reditum est, donec locis a se lustratis etiam Hamburgum adiecerat, ipsa experientia auctus, quae cum multiplici in eo scientia contendit. Exorsus deinde spartam suam, omne quod in expectatione fuit, adimpleuit: a magisterio eius literae ac disciplinae, uelut reddita iuuentute, efflorescebant, Musasque olim in contubernium admissas nunc in splendorem is asseruit; doctum se monstrauit, sed & in explanandi facul-

facultate dextrum , ne iuxta secum aliis faceret iniuriam , ubi contemplationis sibi succo uiuens ingenii thesaurum infidelis siuisset delitescere. Annus secundus agebatur , ex quo adscitus in hanc prouinciam affulsit , ecce oblata alia debebat frui , quae eum ab Academia auocatum Ecclesiae inaedificandae uindicaret. Superintendens opus erat Illustrissimis & Generosissimis Dnn. Baronibus , hodie Comitibus , in oberrn **Gulzburg** ; cumque uiciniores FELVVINGERI nomen tanto pleniore tuba accepissent , simul praeconia admirati exarserunt ad aequam cupidinem , ea ipsum dignatione circundandi , quae cura & auctoritate illorum aliud nouum caput exspectabat. Huc ita desideratus ; noluit , nec temere debuit , fortunae incrementis suae ductui repugnare ; solum , ne ingratus ullo modo peccaret , rei etiam successum in consensu Incluti Senatus Noribergensis posuit , tunc ex sola hac prouidente moderatione noscendus , quod ad alta , uitaeque genus aliud , natus esset , id quod felicibus mox astris eripuit , quando recens oblatum munus deprecatus , priorem stationem indefesso continuauit studio , donec breui post Publici Professoris titulo merito ornabatur suo. Vbi enim Clarissimo & Excellentissimo Dn. M. Ioanni Kobio , Logices & Metaphysices Professori Publ. summo cum Doctoris honore iuris fatorum interpretatio decernebatur

batur, isque dicatus iam Imperialibus institutionibus, professione altera Metaphysica sponte abibat. Nostro rariore sorte usu sic uenit, ut superiorum nutu ei succederet in officio, sub cuius aegide olim solemnem disputationem defendit. Nec nisi tantum antecessorem habere debuit, quo, sicut per Genium huius docti iurarunt, aeque eum digitis monstrarent, omnium uirtutum exasse haeredem, quas ille tam insigni celebritate exercuit, ut in eo uno literarum proceres quaesierint, quod in toto pene orbe erudito passim uenerabantur. Respuat uero laudes suas, si potest, etiam inuitus accipiet ob merita, quae cum laborum honorumque incrementis aequaliter creuisse oportet. Nuncium uix miserat Alumnorum inspectioni, cui inter adiectas occupationes integrum adhuc annum latis fecit, insuper in humeros suos aptata est, ut quibus optime federet, cura tantum non diuinae artis, Logices, cuius magna uis & utilitas nisi iam per omnes scientiarum partes fusa manasset, hic eam manare fecisse uideri potuisset. Sed & praeter ulum, quem egregie docuit, una discantium uota alio paucis communi dono aequauit, uidelicet, cum illis subtiliorem hanc doctrinam, & ob id austeram nonnullis, blanda quadam methodo, tanquam suauissimum nectar, propinauit, ut & impressum ei perspicuitatis characterem apprime intelligerent, & ipsi hoc

hoc lumine ducti non incerti uagerentur, aut more coecorum andabatarum pugnant. Imo quantus Logices Magister fuerit, illi sciunt, quos contra usus est in scriptis acuta sua, qua polluit, solertia aduersitatis indagationem, eaque bona fide ab ipsis hostibus celebrata, qui dum clades suas occultare nesciebant, simul eruditum eius ac fortem ratiocinandi modum commendarunt. At non ingratiore operas Metaphysicae dumetis uepribusque locasse censendus est, quod uel sola haecce plena urna laureas ei statuisset, si non utriusque ipsum indiuiduae manerent. Scito eas & plane sororio nexu administrauit, unde facile & iucundum fuerit uidere, quam posceret alterius altera opem, amice conspirando; prout etiam, perinde ac fascis illius senis, non in singulis bacillis, sed in omnibus uinculo coniunctis, unita in ui scientiarum robur solet consistere. Hoc amplius, quod iungenda bene iungeret, simili cura separanda seperauit. Non uerborum quaestionumque minutiis grauissimum Metaphysices pondus fregit: non illorum; quod excessum huius rei adeo iuste deuittauit, ut, quemadmodum Hercules, cum obseruare in templo statuam Adonidis, Veneris deliciarum, indignabundus dixit: *Nil sacri*; ita Herculeus hic literarum pugil in rebus potius attentus, huiusmodi lautitias nihil dubitauit commodiori loco relinquere: non

non quaestionum ; quod plane insipidum duxit eorum morem, qui omissis perspicuis argumentis, comparationibus & exemplis, minutos quosque scrupulos eximunt, captiunculas expediunt, dubitationes soluunt, & uix generalia non perperam tradentes, ubi ad distinctiones decisionesque uenitur, Scyllae fabulam hoc in Philosophiae genere exprimunt, quae ore tantum & pectore formosam uirginem proferens, pro foecundo utero ad uitae humanae commoda, in portentosas & latrantes quaestiones desinat. Gignitur inde accuratiori huic disciplinae id quoque detrimenti, quo tanta ueritas, ceu illius est, propter motas circa eam controuersias multorum fere contemptui sunt obnoxia, non ita absurde existimantium, eos errare omnes, qui nunquam inter se conuenire possunt. Longe in aliud Noster incumberebat, cui praesertim non fuit difficile ducere uia facili & iucunda ad cuius rei, quae scientia comprehendi potest, uitae titiam, qua sibi fixam in Mularum regno sedem conciliauerat. Hoc unum de erat inlicitati eius & literarum, ut operaretur illi pariter Philosophiae, quae uitae dux, ueritatis indagatrix Ciceroni dicitur, sine qua non modo nos, sed omnino uita hominum esse non potuisset: quae urbes peperit, quae dissipatos homines in societatem uitae conuocauit, quae eos primo inter se domicilia deinde coniugiis, tum literarum & uocum iunxit.

iunxit communione. Huic igitur disciplinarum Reginae, Politicae, Procerum uoluntate, commodauit prudentiam & dexteritatem suam, quouis doctorum ordine, totaque Republica admirante, quae talium aduerfudine, & quadam confluentis eruditionis facietate nihil didicit admirari. Maximum autem ftudium eo circa iftam pro-uinciam detulit, ut generofam patriae fperam fobolemque regnaturam iis praeceptis intimius imbueret, quibus non uni atque alteri, fed plurimis, imo Reipubl. omni, inferuire, hanc inftitutis, legibus, bonis moribus, fundare, fundatam conferuare, conferuatam augere atque amplificare, felicem denique reddere & florentiffimam ualeret. De optima Rep. ac Ciuitate feptem Graeciae Sapientes diuerfas aluerunt opinionones, adeo ut illam Solon cenfuerit optimam, in qua iniuriarum auctores, tam illaeli quam laeli, in ius rapiant, ac puniant; Bias, in qua Legem, tanquam aliquem tyrannum, uniuerfi formident: Thales, in qua nec diuites, nec pauperes ciues reperiantur. Cleobulus, in qua reprehenfionem magis, quam legem, metuant fubditi: Anacharfis, in qua non opes, fed uirtutes fpectenter: Pittacus, in qua boni tantum magiftratum gerant: Chilo denique, in qua Legibus maxime, minime Oratoribus, praebeatur audientia. Haecce talia Prudentiae Politicae placita, & longe plura,

M

tam

tam alta mente depromsit FELVVINGE-RVS, ut ea uel docendo uel scribendo in utroque excellens fuerit, ubique admirandus, nusquam sui dissimilis. Sane quod de Themistocle inflatum ualde sonuit, cum rogatus in conuiuio, ut citharam pulsaret, respondit: Fidibus canere se nescire; ceterum posse oppidum paruum in magnam ciuitatem euehere; id modestiore ueritate Nostro liceat applicare, qui etsi grauioris huius momenti nihil sibi sumeret, tamen non facile ignorabat. Quare solo Politici nomine plura merita, quam dies numerans, aeternum de hoc studio merere dignus fuisset. Sed uero affectauit maiorem in modum, ut qui esset non aequiore in Musas quam liberos amore, uidere etiamnum uegetus Filium suum charissimum, IOANNEM IODOCVM, V.I. Doctorandum, strenuum in hoc munere successorem, quod imprimis illas nullam mutatione hac iacturam pati arbitrabatur. Sciuit, quid Filii uiribus confidendum, sat eas non ipse modo, sed cum toto Lyceo exploratas habens; sciuit, quid prouinciam posset ornandam iuuare, si ad frugales suas curas, quas nunquam pro eodem negotio plene remitteret, uiuus assuefaceret filium, quo terras aliquando destituere coactus, in eo tanto maiore uiuacitate, feliciorisque Parentis exemplo, superesset. Interim uero poterat accidere quid magis inopinatum? It in uanum

num uix exortum gaudium, luctusque obii-
citur grauisissimus; qui laeta professionis
auspicia feralibus moestis funestaret, nec
uulgarem paternae exspectationi dolorem
circumponeret, quemuis etiam peregrinum
adum nos, incopiosas lachrymas tristi sua
attrectationae soluturum. Eheu! dulcio-
ris gratulationis loco, quam a posteritate,
filium miratura, optimus Parens in ante-
cessum cupiebat lucrari, offensus in hoc so-
lo est a filio; quod susceptam semel spartam
turbato mortalitatis ordine reddebat;
quanquam & cordolium istud aequie mode-
rato cum Anaxagora animo tulerit, qui
audita morte filii, Nihil, inquires, mihi
in expertum aut nouum nuncias, ego enim
illum ex me natum sciebam esse mortalem;
ueri & imperterriti Philosophi encomio
retinetur. Atque notari hic debet mira-
utique uicissitudo, qua aliquot ante annos
Metaphysica, Logica breui ante obitum,
abscedens, e cunctis Politicam, postquam
denovo in eam rediuit, semper fama comite
prosecutus est, donec labefactatus hic uni-
tatis contextus fatali diuisione totus dissol-
ueretur. Id unum cum dispendio uiri huius
coniunctum esse rei literariae conducit,
quod tamen duabus hisce ueluti consecra-
tum caput donatus sit Excellentissimus Roe-
tenbeccius, Gener Beati non magis quon-
dam exoptatus, quam tantorum studiorum
felicissimus propagator; qui cum iis non

quidem nouo foedere inito, iamiam praeclare excogitat, quomodo non Socerum tantum referat, sed ingentium meritorum fulgorem adaequet, memoriam FELVVINGERI in ultimas usque terras porrecturus, ut quo celebritatis illius pondus non peruenisset, uirtus sua aemula penetraret; cuius etiam amabili ui ab iniqua obliuione uindicaretur, si quando ulli eius monumento suprema dies immineret. Neque metus est mihi, ne a me quicquam auribus suis dari credatur, recepto iam more Patronis assentandi, si publice hic agnosco, me non unum apud eum nomen dispungendum habere, quorum magnitudo uel inde appareat, quod sola beneficii professione possit exsolui, utut pro modestia sua & eandem neget celebrari. At enim uere amens ego, qui rem attingere audeo, cui uix ex instituto par tractando esse possem. Abducendus est animus a legitimo hoc obsequio ad ipsum Defunctum, de reliquo nuncio liberiori uitae remisso, successu maritali contemplandum. Subiit coniugii leges cum Virgine Gratiis suis incomparabili, Anna Catharina, Nobilissimi, Consultissimi, Excellentissimique Dn. Christophori Heldii, Icti & Reip. Norib. Consiliarii primarii, filia; cuius decoram bellissimi corporis faciem hinc animi forma, centum hinc aliae pulchritudines honestabant, ob quas biennio abhinc, & quod excurrit, fato fun-

cta

eta, lacrumosum sui desiderium relique-
 rat. Ex ista, sine iurgio, sine offensa, so-
 roris instar a FELVVINGERO amata, octo-
 na prole felix pater factus est, & quidem
 terna masculina, quina foeminina; quibus
 deinceps floribus immissi Austri eam, par-
 tim ipso uere, partim altiore aetate stra-
 gem dedere, ut solum duos periculum ami-
 ferit, Annam Mariam, Perquam Reue-
 rendo & Clarissimo Dn. M. Ioanni Guiliel-
 mo Reinsbergero, Happurgensium Pasto-
 ri Vigilantissimo, & Catharinam Sibyllam,
 modo laudato Röttenbeccio nuptiarum pacto
 uinctas; quarumque ex illa uarios nepotes
 & neptes deosculabatur, sicut non minus
 ex altera nepte, qua eum filia natu maxi-
 ma Clara Catharina augebat, Proauus pro-
 neptem conspexit. Gratulanda esset haec
 ei felicitas, suis quoque acerbis permixta,
 nisi potius mors eius, quo tandem delabor,
 iunctis simul totius eruditi orbis suspiriis
 conquerenda. Extremum hunc Arethusa
 mihi concede laborem, etsi nullus diffici-
 lior possit iniungi! Iactatus in iuuentute
 FELVVINGERVS crebris morbis, ab iis
 in senectute, quae ipsa est morbus, multo
 minus erat liber, sed nunc catarrho uali-
 do, linguae usum sufflaminante, nunc re-
 cidiuo, modo erysipelate, modo alio con-
 flictatus malo, singulis peculiarem ualetu-
 dini cladem afferentibus, ac semper iterata
 cum uisce inualescentibus, illam tantum

M 3

non

non subiit afflictionem, ut plane a tuendo suo officio impediretur; cui etiam inter salutis discrimen saepe uacabat. Nihil quippe aduersi patientiam eius laesit, cum, turbinibus fortuitorum calcatis, aduersus ea constante durauit proposito, quo pro molesto aut graui quicquam non habebat. Certe calamitates miraculum faciunt aliquem, naturam superando; tale in eo merito comploramus ereptum, qui quod in acupictis est, lucidioris coloris imago, iis, uelut ex opaco magis flamine, tota uita praefulsit. Itaque nullis angustiiis, soli fato succubuit, cuius necessitatem exponere sensit nouum aegrorem tenaciore alui profluvio uires eius breui depopulantem, ut de quantulacunque colligendi eas spe conclamatum sit. Tristi coniecturae tristior superuenit euentus anni expirati (1681.) die 23. Octobris, quando in mortis potestatem omni, quod mortale acceperat, dato, uita-les auras, pias inter preces Dn. Generi, Filiarum, Neptis, & quorundam studiosorum, media tertia pomeridiana liquit, atque hinc in communem locum placide commigravit. Lessus ei, naeniae & mortualia fiebant, neque sepulchrum eius ulli adhuc indefsetum uidemus. Lugent Musae ac uirtutes utriusque chori Coryphaeum, quas, ipsis earum sacris tanquam Iupiter Stator, labentes iamiamque casuras haecenus sustinuit, ut famam eius iisdem fere ac Solis termi-

terminis circumscripserint, dolentes illud sibi ob stare, ne plenum & solidum consequantur solatium, quod, dum luce fruebatur, hanc non omnes magni ingenii sui foetus aspexerunt. Lugent omnes, qui literis censentur decus & ornamentum, siquidem non tantum intelligunt scriptorum eius prae excellentiam, quam multitudinem exquisitam mirantur, cuius nervo, licet in ea secula incidat, in quibus uix ullum, quod non dictum sit, dicatur, tamen existimatio sua, quo usque honos studiis, constat. Luget Academia splendidissimum membrum, quae quasi theatrum illius ingenii fuit, nulla pro eo cura defatigati, nullo unquam labore fracti, quin vigilanter attendentis subinde, recto ut omnia talo starent, seque ea rerum copia & thesauro instrueret, ad quem, quoties usus exigebat, tanquam ad diues aliquod penarium iretur. Lugent honores dexterrimum custodem, quorum studium rite decurrit, &, siue Philosophicum Decanatum gereret, (gessit uero hunc nonum) nunquam fere Candidati defuerunt, ope & auspiciis eius in interitus Sapientiae delubrum introducti; siue Rectoratus insignibus distingueretur, (id quod ei bis contigit) non tristi supercilio, non uoce asperiore, sed gratia & placido quodam rigore effrenem sustulit licentiam, ut intra unum aut alterum exemplum stante omni delicto felix maneret Respublica, quam

quam Philosophus gubernabat. Lugent pauperes liberalem Eleemosynarium, dum quotidianis sparsim largitionibus coelestes diuitias foenerato consecutus, diuites docuit suas augere opes inopibus dispergendo. Lugent denique orbata Domus Columnen, Boni candidam Mentem, Vos Dnn. Professores & Studiosi Collegam & Patronum aestumatissimum, qui etiam ad leniendum uestrum desiderium, non caduco lapide & mortalibus materiis templum decernitis, sed in fidissimis pectoribus Virtutis suae simulacrum duraturum ponitis. Modo non lugent inuidi, quorum antiquum & uetus est promeritae laudi obsistere, & ubi semina intra glebas elidere non potuerunt, eam adultam quomodocunque praefocare. Quid ego ereptum redditurus, si lacrimis emereri Manes possent? Gratulor Tibi, Beatissime FELVVINGERE, aeterna iubila, sed non minus grauem Tui iacturam doleo; sicque uerbis parco, quod dolores leues loquuntur, ingentes stupent.

SCRIPTA:

In Theologicis.

Collatio Religionis Evangelicorum seu Lutheranorum, cum Religione Unitariorum, siue Photinianorum, contra M. Valentinum Baumgart.

Immodesta Modestia, qua immodestus Photinianus e Transyuania M. Valentinus Baum-

Baumgart, coetus Claudio politani Minister, & Gymnasiae ibidem Rector, Ioan. Paul. Felvvingerum, Prof. Altdorfinum excepit.

Concussio primae Normae Religionis Photiniano-Zvickerianae, de disparatis.

Incarnatio Iesu Christi contra M. Valentinum Baumgart.

Solida & in Scripturis fundata Demonstratio verae & ab aeterno Iesu Christi cum Patre suo coessentialis Diuinitatis.

Ioanae Schlichtingii a Bukovviek, Photiniani magni nominis, centum argumentorum, a Nicolao Cichouio, pro vera & aeterna Iesu Christi Deitate, Excisio.

Examen Methodi Augustinianae, contra VValenburgios.

Vindiciae Incarnationis Iesu Christi, aeterni Patris, aeterni Filii, pro Alberto Gravvero, contra Valentinum Schmalcium.

Speculum Veritatis, contra VWilhelmum Christianum Marchionem Brandenburgensem, de Sacra Scriptura.

Aucupium pecuniae, i. e. de Missis Solitariis, contra Ioan. Theophilum Klibniz.

Disceptatio Theologica Anti-Photiniana, de Ratione in Theologia, contra Florianum Crusium, uel contra Crellium.

Αἰνέσιμος.

Democritus relegatus i. e. Refutatio libelli Papistici, cuius titulus: *Lacht überlaut / M s die*

die Acatholischen wollen einmahl Römisch Catholisch werden.

In Logics.

Explicatio Prioritatis Naturae.

De Praedicamentis, X. Disputationibus expositis.

De Propositionibus & Syllogismis Modalibus.

De Syllogismis Imperfectis, & aliis similibus.

Methodus Disputandi Kesleri, cui addita est Appendix de Disputatione.

De Demonstratione.

Palaestra Rationis de Propositionibus & Syllogismis Exponibilibus.

De Doctrina Suppositionis, Ampliationis & Status.

De Sophisticis Elenchis, contra Faustum Socinum.

De Syllogismo Expositorio, A. Ioan. Henrico Prister.

Ἀνέκδοτα.

Commentarius in septem libros Topicos.

Commentarius in librum primum Analyticorum priorum.

Commentarius in librum secundum Analyticorum priorum.

Commentarius in librum primum Posteriorum Analyticorum.

Commentarius in librum πρὸς ἰσχυρίαν.

In

In Metaphysicis.

Commentarius in sex libros Metaphysicos
Aristotelis.

De Bono. De Malo. De Vero. 1. 2. De Falso.

De Distinctione, eiusque generibus,

De Causa Sine qua Non.

De Potentia DEI Absoluta,

De Concurſu DEI, siue Causae primae cum
secundis.

De Causa Formali Mali,

De Habitibus in genere,

De Essentia ac Existentia.

De Principio Indiuiduationis.

De Simplici & Composito.

De Causa per Emanationem.

De Necessario & Contingenti,

De natura & Essentia Luminis Naturae siue
Rectae Rationis & Lumine Reuelationis,

De Existentia DEI natura cognoscibili.

De Potentia & Potestate DEI in homines,

De Potentia DEI Absoluta & Ordinata,

De Aeternitate,

Adiecta.

Institutiones Metaphysicae, libri Tres,

De Causis Tractatus.

Institutiones Metaphysicae breuiores,

In Politicis.

Dissertationum Politicarum, Tom. 1. 2. 3.

Tractatus de Arte *χρηματισμῶν*.

Tractatus de Iudice.

Tracta-

Tractatus de Magistratu.

Tractatus de Consiliariis , Senatoribus & Legibus.

Observationes in Ideam Franconis Burgersdicii.

Disputatio de Dictatore.

Disputatio de Seruo Naturali.

Disputatio de Praeda Militari.

De praeda Militari , pars altera.

Disputatio de Dominio Eminente.

Disputatio de Nouitatibus in Republ. uitandis.

Disputatio de Temeraria Prouinciarum inuasionem & occupationem.

Disputatio de Mediatoris Officio , eiusque requisitis, de uniuersali Mediatoris officio.

Veltatio Quaestionis , An in Tractatione Pacis, Belli causae a Pacis conciliatoribus examinandae?

Disputatio de Armatura Epistolari.

De Origine, Progressu & Fatali Rerumpubl. periodo.

Decades duae Quaestionum Nomico - Politicarum.

De Principiis siue Fundamentis Ciuilibus Prudentiae.

De Genuina Rerumpubl. Origine.

De Spoliis belligerantium.

De Bello.

FINIS.

MEMO-

MEMORIAE
PHILOSOPHORVM
ORATORVM POETARVM
HISTORICORVM ET PHILOLO-
GORVM
NOSTRAE AETATIS
CLARISSIMORVM
DECAS SECVNDA

SÉRIÉS
PHILOSOPHORVM, ORA-
TORVM, POETARVM, ETC.

SECYNDÆ DECADIS.

Obiit Anno

1681. SIGISMVNDVS a BIRCKEN, Comes Pa-
lat. Caesar.

1681. GEORGIVS FRIDERICVS BEHAIM de
Schvvarzbach, Senator & Polyhi-
stor Norimb.

1682. OCTAVIVS FERRARIVS, Eloquentiae
Polit. ac Graec. Lit. Profess. Patavi-
nus.

1683. DANIEL CASPAR a LOHENSTEIN, Syn-
dicus Vratislaviensis.

1684. IACOBVS THOMASIVS, Professor Elo-
quentiae Lipsiensis, Minor. Prin-
cip. Collegii Collegiatus, Acade-
miae Decem - Vir & Facult. suae
Senior.

1684. BALTHASAR STOLBERGIUS, Graec. Lit.
Professor Vitembergensis.

1685. CHRISTOPHORVS ARNOLDVS, Eloqu.
Poet. & Graec. Lit. Prof. Norim-
bergensis, nec non templi Mariani
Diaconus.

1687. IOANNES FRISCHMYTHIVS, Linguar.
Orientalium Profess. Ienenfis.

1687. CHRISTIANVS DAMIVS, Cygneus,
Gymnasii Patrii Rector.

1688. SIMÓN BORNMEISTER, Histor. Prof. No-
rimb. ac Scholae Sebaldinae Rect.

VITA

XI.

VITA ET OBITVS
SIGISMVNDI A BIRCKEN,
COMITIS PALAT. CAESAR.

SIGISMVNDVS A BIRCKEN, Comes
Palat. Caesar. miseram hanc vitam
auspicatus est VVildenstenii, uico in
Bohemia sito, non nisi unico lapide
ab urbe Egrana distante, loco pro-
pter uasa fictilia quae ibidem parantur, ma-
xime celebri. Patrem nactus est DANIE-
LEM BETVLIVM, Pastorem loci uigilan-
tissimum, matrem uero VERONICAM,
MICHAELIS KOBELTI, Ciuis Norimber-
gensis filiam. Auum ex propagine paterna ue-
nerabatur DANIELEM BIRCKENERVM,
Pastorem quondam Frauenreuthensem in a-
gro Egrano. Proauum uero GVOLFGAN-
GVM BIRCKENERVM pariter olim Pasto-
rem Ecclesiae Stolbergensis prope Hercini-
nam. Natalis ipsi fuit VII. Calend. Maii
A. R. G. ∞. Idc XXVI. Tertio die post, cum
Duci salutis Christo initiandus offerretur,
rem sacram faciebat, GEORGIVS MAR-
TIVS, Pastor Ecclesiae Klinckhartiensis,
qui exoptatam pueri natiuitatem uersibus
hiscce cohonestauit:

Euax

EVax cantandum! noua proles nascitur,
euax!

Betuliae nostrae, quae maxima gloria gentis.
Euax! non proles tantum, sed mascula proles
Vere nouo uenit, spondet quae sanguinis alti
Indicium magnum, & curarum dulce leua-
men.

Nam uelut extremam minitatur filua rui-
nam,

Si non cottidie ramusculus unus & alter
Inferitur, uacuis & sedibus insitus exstat:
Sic genus omnigenum subito emarcescit
& aret.

Sanguinis antiqui, suboles ni mascula uiuo
Aduentu faciat magnum generi incremen-
tum.

Ergo euax! euax! merito tu gaudia gaudes
Atque diem roseum signas meliore lapillo:
Nam Deus heredem concessit cernere, spem-
que,

Nunc dedit esse ratam, cecidit nunc alea
dextre,

O te felicem, o te Numinis argumentum
Ingens Diuini! Tua iam perblandula costa
Dante Deo peperit: peramandus pusio fugit
Lactis alumnantem nutricis ab ubere suc-
cum,

Laetificat fibras materni pectoris imas.
Nec non excitis, noue plausor, plausibus
aequis,

Cordis ab abscessu exultas, bona iubila mi-
licens

Ob

Ob magnum sobolis donum : quam tempore
longo,

In spem multiplicem serues , generisque ui-
gorem ,

Betulii , magnum & diui paradigma fauoris.
Haec sunt quae uoueo : Dominus mea uota
secundet!

Incidit autem SIGISMVNDI natiuitas in
tristia illa tempora , quibus purior doctrina
a Diuo Luthero restituta ex Bohemiae fini-
bus eiiciebatur. Quae calamitas patri quo-
que suo usu uenit , qui postremus omnium
Pastorum Euangelico - Lutheranorum , a-
grum Egranum cum exilio commutare co-
gebatur. Contigit hoc anno .m.c.c.c.XXIX.
atque adeo aetatis suae tertio. Tenerrima
haec pueri aetas patri ob tam inopinatum
fortunae aduersae casum moestissimo , sola-
tio succurrere poterat ; siquidem cum non
sine ingenti animi moerore secum pondera-
ret , quo posthaec se uerteret , aut qua
ratione familiam aleret ; en ! puer co-
mes patri in itinere , explicato fronte at-
que ore ad risum composito schedulam mox
in uia inuentam parenti tradidit , cui in-
scripta erant uerba : PATER NOSTER.
Mox deinde obulum reperiit quem eidem
tradidit , atque hoc ipso futurae diuini Nu-
minis prouidentiae , firmum quasi submini-
strauit argumentum. Sic patriam in tene-
ra aetate constitutus , exilio mulctatus , re-
liquit , Hohenbergamque , ubi munitissima

N

arx

arx est atq; asylum Principum Brandenburgico-Baruthinorum, se contulit, patrem, qui Egrae subsistere cogebatur, expectans, qui tandem summorum Virorum precibus adiutus, ueniam ex patria migrandi atque alio se conferendi impetrabat. Sic Hohenbergam reliquit, ac consanguineo suo PAVLO SVESERO, iudici ibidem Pater ualedixit, ac cum uxore pariter atque Ascanio Baruthum, urbem, quam sedes Principum Brandenburgicorum illustrat, migravit. Hinc Norimbergam abiit, quae tunc temporis commune quoddam exulum erat asylum, quo auus maternus, ac patruus ipsos inuitauerat. Hinc cum in portu se neuigare existimarent pii exules, noua quaedam exorta est tempestas, quae plane interitum ipsis minabatur. Namque Anno ∞ IdcXXXII. uniuersa haec regio bello isto Germaniae infausto, premebatur, cum GVSTAVVS ADOLPHVS Suecorum, Gothorum ac Vandalorum Rex gloriosissimae memoriae, castra propter urbem Norimbergam fecit, e contrario MAXIMILIANVS, Princeps Elector Bauariae, cum Duce Fridlandiae, una cum Octoginta millibus armatorum montem antiquum non nisi lapide ab urbe distantem, occupauit. Tanta hominum multitudo, quae centum & uiginti millibus constare credebatur, incredibilem annonae difficultatem caussabatur, adeo, ut medimnus hordei quatuor & uiginti

uiginti imperialibus uenderetur. Quae summa caritas atque inopia frumenti familiae BIRCKIANAE uires adeo fregit, ut modicae opes, quae VVildensteinii colligebantur, omnes consumerentur. Creuit uero calamitas, cum eodem anno febris quaedam maligna, eademque acuta, ciuium Noricorum corpora inuaderet, quae successu temporis in dysenteriam, ac tandem in pestem ipsam degenerauit, ut in urbe saltim Norimbergensi duodecim millia hominum misero hoc mortis genere occumberent. Sed quemadmodum diuina prouidentia oculos gratiae suae Piis nunquam claudit; ita BIRCKENIANAM familiam adeo fouit in sinu, ut in tanta calamitate mali huius crudelitatem non sentiret, quin potius uicinatorum funeribus circumfusa, sarta pariter ac recta floreret. Sed anno qui sequebatur, ingentem fecit iacturam, cum mater Sigismundi hydrope corrumperetur, ac praematura morte aetatis suae sexto die supra annum quadragesimum filio, liberisque ceteris eriperetur. Dici non potest, quanta magnanimitate marito liberisque Vale ultimum dixerit, quibus adhortationibus, eisdemque literis consignatis, utrosque dimiserit, quam florigeri sodales libro honori Praesidis sui B. Sigismundi a BIRCKEN consecrato, sub titulo *die betrübte Pegnesis* p. 85. 86. 87. & 89. copiose recensere non dubitarunt. Tacitus praetermitto luctum,

N 2

quem

quem cum Pater, tum liberi praecipue, materno praesidio orbatı publice contestati sunt, qui Spectatoribus lacrimas expressit. Praecipue uero tantum uulnus sensit SIGISMUNDVS, quem pia mater in prima aetate M. Georgio Pfistero, Conrectori Scholae ad Spiritum Sanctum, nec non Concentus Musici Directori erudiendum tradiderat. Huius uiri ductu cum in uernaculo, tum sermone Romanis consueto, artem legendi ac scribendi, una cum capitibus pietatis addidicit. Sed biennio post traditus est Adamo Zannero, Scholae quam dixi, Reçtori, in disciplinam, qui, prout singulari polluit docendi facultate, ita Beatum uariis locupletauit artibus ac scientiis, ut ipsum reliquis antefere-ret praeceptoribus, ac postea meritissimo huic Viro, qui ex infimo Praeceptoris Scholae in qua docebat, gradu, ad Reçtoris usque dignitatem, conscenderat, gratias acturus, ansam arriperet effigiem eius ex nominis sui literis initialibus A. Z. sequente Epigrammate ornandi, Zannerumque suum finem ac principium omnium in Scholis Praeceptorum uersibus hisce praedicandi:

Ecce scholis quatuor praelustri clarus in urbe,

*Qui modo Reçtorum summus, is imus erat.
Ad primum doctrina gradum sic duxit ab imo:*

*Littera sic princeps nominis omen habet.
Haec*

Haec merces uirtutis honor. Cumulata cupiscens

Discat ab hoc, meritis fata cedere, Viro.

Cum ita sub Praeceptore hoc fidelissimo magis ac magis florere inciperet, extremum ipsi solatium in Patre carissimo eripiebatur, qui anno ∞ Id c XLII. V. Calendarum Maii naturae debitum reddidit. Sic Patre orbatus fidei curatoris sui Ioannis Kreufelmanni Iurium Doctoris, se ac bona sua a parte hereditario accepta, concredidit. Hic cum uideret, orphano rem angustam esse domi, auctor fuit ipsi, ut scribendi ac computandi artem addisceret, quo paterna bona conseruaret. Ad tam altas ad literarum studia cupiditas in animo eius fixerat radices, ut nullis plane argumentis eo potuerit adduci, ut a proposito suo recederet. Maxime uero incredibili amore ad iuris studium excolendum Beatus trahebatur, adeo, ut Patri suo morti uicino desiderium suum exponeret, ac nulla prorsus ratione sibi persuaderi pateretur, ut relictis Iustiniani legibus, sacrarum literarum studium amplecteretur. Quo ipso Pater moribundus excandescebat ira, ac filio per tres dies integros aditum denegabat. Causa cur iureconsultos odio prosequeretur haec erat, quod nonnulli causarum Patroni Ius ipsi uitiare non dubitauerunt. Quam pertinaciam Beatus SIGIS-

MVNDVS posthac saepius detestatus , ac publice confessus est , poenitere se facti, quod nunc demum cognosceret uim paternae indignationis, fortunam scilicet in hoc studiorum genere sibi nouercam. Quare deniceps alios frequenter hortatus est, ut Parentum monita sequerentur; cum morientium consensus amplissima benedictio, eorum uero indignatio grauisima sit execratio. Sic itaque literis quasi consecratus sapientiae studia fundamenti loco posuit, quibus eum DILLHERRVS & VVVLFE-RVS fidelissime innutriebant. Tandem horum Virorum iussu ad altiora Academia- rum subsellia abiit, ac XIV. Calendarum Augusti Ienam peruenit. Ibi fortuna aduersa ipsius aduentum iam manebat. Nam primo post accessum suum die rhedarius quidam , cui Norimbergae arcam libris ac uestibus impletam tradiderat, adueniebat, atque arcam uacuam plane ipsi restituebat, causam interserens, quod res inclusae in uia a praedonibus ipsi essent aberptae. Alii cuidam homini quandam pecuniae summam Norimbergae crediderat, ea lege, ut Ienae sibi eandem redderet; sed malae fidei homo nihil ipsi soluebat, nisi quod uictu quotidiano pecuniae loco ipsi faceret satis. Tandem noua calamitas oborta est. Nam cum aliquando comoediae spectator inter- esset, ac puer qui studioso cuidam a serui- tiis erat, ipsi impedimento esset, quo minus

actio-

actiones in scenam prodeuntium contemplari posset, atque admonitus, ei se opponeret, iniuriam hanc BETVLIVS noster aliquot alapis uindicavit. Quod pueri Dominum eo commouit, ut nostrum gratisime persequeretur, ita, ut cum commensales in auxilium uocaret, uix praesidium inueniret. Vt uero haec omnia aequo tulit animo; sic mirifice laetabatur, cum in notitiam illustri Dn. IOANNIS CHRISTIANI a BOYNEBOVRG ueniret, atque a PETRO MVSAEO in Contubernium reciperetur; siquidem uiri huius Scholis per multa in acceptis retulit, eiusque institutionem grato semper animo prosecutus est. Audiuit praeterea Daniele Stahljum, ac Ioannem Musaeum, qui Philosophiae Historiarumque praecepta tunc temporis publice tradebant. Iurium uero doctrinam hausit a D. Krausio, a cuius ore assidue pendit. Hicce literarum studiis, cum in percelebri hac Academia incumberet, haud maiori felicitate adiuuabatur; siquidem cum anno Poenalismi, ut uocabatur, confecto, honestiori habitu incederet, ac caput crista ornaret, homines quidam, qui bonarum artium Cultores non ingenio, sed natiuitate distinguunt, odio ipsum habuerunt, nocturnoque tempore coniunctis uiribus & strictis gladiis eum petierunt. Procul dubio tot hostibus succubuisset, dextra enim eius iam uulnus acceperat, nisi amicorum quidam a par-

tibus eius steterissent, illumque a tanto periculo liberassent. Breui tempore post in novum uitae periculum incurrebat, dum inter ambulandum Salae fluuio appropinquans, in undis fere eius interiisset, nisi paruae admodum uirgulae adhaesisset. Nec minus uitae discrimen subiit, cum per foramen foeno tectum in humum lapidibus stratum decideret. Reliquis quae ipsum lenae expectabant periculis, inopia eum eripiebat. Namque cum uitae praesidia a parentibus relictis consumsisset, domum reuocabatur, quo lubens quidem reuertebatur, sed non absque lenam redeundi proposito. Hic tamen mirifice eum **GEORGII PHILIPPI HARSDORFERI**, Viri celeberrimi, praesentia solabatur. Nam cum natura ad Poesios studium ferretur, laudatissimus Harsdorferus una cum **IOANNE KLAIO** Poëta percelebri, B. animum ad Poësin natum, excitarunt. Cum enim eo tempore Ordo Florigerus ab Harsdorfero instituere-
 tur, Anno ∞ Idc XLIV. inter Sodales eius sub nomine **FLORIDANI** receptus est. Hoc honoris elogio auctus, in Saxoniam inferiorem abiit, Serenissimoque Principi ac Domino, Dn. **AVGVSTO**, Duci Brunsvicensi & Luneburg. commendatus est, qui eum Guelferbytam acciri iussit, ut filiorum Principum, Dom. Antonii Vlrici, & Dom. Ferdinandi Alberti, studia moderaretur. Sed cum uita aulica ipsi non usque
 quaque

quaque placeret, eidem ualedixit. Post-
haec Saxoniam inferiorem peragrauit, do-
nec tandem Dannebergam uocaretur, ut
Virginem quandam Principem ex gente Se-
ren. Ducum Megapolitanorum oriundam,
in bonis literis erudiret. Hanc prouinciam
cum per aliquod temporis spatium admini-
strasset, Belgium uidendi, animo eius cupi-
do incescit; sed cum in uia constitutus esset,
Lubecam inuitatus est, ut ibi duorum
adolescentum nobilium Bovvischiorum stu-
dia moresque formaret. Hoc uero munus
sibi oblatum suscipere recusauit. Nam cum
ad aures eius perueniret, pacem Osnabru-
gae initam, Norimbergae peculiari conuen-
tu Imperii iri confirmatam, isque facile
intelligeret, multa ibi uisu digna futura,
occasionem hanc sibi ipsi inuidere noluit.
Quare Dannebergam reliquit, ac Norim-
bergam abiit. At in itinere cum ulcus quo
pedes laborabant, tum miles Caesareus
remoram ipsi posuerunt. Sed uix Norim-
bergam uenit, cum singularibus animi do-
tibus atque eruditionis fama omnium ocu-
los in se conuerteret, Optimatesque Reip.
sibi ita conciliaret, ut filios suos fidei ipsius
committerent, quos in Politicos ac Poeticos
studio erudiret. Post haec cum orationem
de *Pace Germanica* solemniter, in confesso
Legatorum ac Patrum Reip. Norimber, re-
citaret, in notitiam uenit tantorum Vi-
rorum, quorum auctoritate impulsus, iu-
uenes

uenes quosdam nobiles in scenam prodire iussit, epulas fictas in conuiuio pacis solemniter appositas, emblematis argutisque inscriptionibus exornauit, hospitesque ad mensam eleganti oratione adduxit. Comparauit sibi hoc ipso gratiam Serenissimi Principis Piccolomini de Arragona, cuius desiderio quo satisfiat, Amalfis in lucem publicam prodibat. Tantis itaque speciminibus insignem peperit sibi laudem, adeo ut cum illustrissimus Comes a VVindischgraez gloriosissimo Rom. Imperatori Ferdinando III. uirum hunc submississime commendaret, Sac. Caes. Maiest. Betulium inter Comites Sacri Palatii cooptaret, eundemque nobilitatis praerogatiua exornaret. Augmentum successu temporis Augustissimi Imperatoris in Sigismundum, clementia, adeo, ut torquem effigie gloriosissimi FERDINANDI exornatam, singularis gratiae documento eidem, illustrissimo Principe de Harrach interprete, transmitteret. Repetit eandem gratiam gloriosissimus in Imperio Successor LEOPOLDVS M. ex cuius singulari clementia eiusdem generis donum exilarabatur pridie Kalend. Septembr. Anno 1706 c LXVI. Atque hi summi honores, quibus gloriosissimorum Imperatorum manibus ornabatur, coniuncti erant cum aliis; siquidem non solum societati fructiferae, a Serenissimo eius Praeside sub nomine der *Erwachsenen* adscribebatur, sed etiam a Carolo

rolo Patino , Academiae Recuperatorum quae Patauii floret Principe , ob insignem uirtutem , singularemque doctrinam (ut ipse Patinus in diplomate testatur) Academico-
rum albo inscriptus est Kalend. Febr. ∞ Io c LXXIX. Tanti honores quamuis durorum memoriam iuuentutis fatorum dulcedine sua lenire poterant, maximum tamen quae-
fuit pariter atque inuenit leuamentum in Coniugio, quod bis inniit , prima uice cum MARGARETHA MAGDALENA, SIMONIS GOERINGII; Consulis Crusiensis filia M. Ioannis Dambachii Pastoris Crusiensis ac Reu. Capit. Baruthini Senioris , Vidua re-
lictā, quam XIV. Kalend. Martii anno ∞ Io c XXXVI. Baruthi Francorum solemniter domum duxit. Quo sanctius uero hanc ar-
etissimo societatis foedere sibi iunctam ama-
bat , eo maiori luctu mortem eius prose-
quebatur, qua coniugium ipsius sterile qui-
dem , dulce tamen ac tranquillum , decem annis feliciter transactis , soluebatur. Sic per quatuor fere annos integros lacrumis suspiriisque uxoris obitum deplorabat, do-
nec tandem diuino plane fato dolores quos inde conceperat, in amplexu Clarae Catharinae, natae Boschiae, Ioannis Reinhardi, S. Theolog. D. eiusdemque in Academia Altdorfina Professoris P. Primarii, totius Academiae Senioris ac Pastoris ibidem Prim. ui-
duae relictāe leniuit , quam Anno ∞ Io c LXXIII. d. III. Decembr. sibi despondendam cura-

curauit. Sed nec secunda haec uota primis erant feliciora, siquidem neque ex hac Coniuge liberos genuit. Anno eiusdem seculi LXXIX. matrona hac castissima, morte priuabatur, quam in oculis animoque tulit, cuius obitu eo magis affligebatur, quo magis fidem atque amorem ipsius subinde experiebatur. Ac cum de uita beate finienda semper cogitaret, (namque pietas uera atque infucata, germanaque fides & candor praecipue erant uirtutes, quas praeceteris, quibus cumulatissime instructus erat, frequentissime excoluit,) tum praecipue ex eo tempore, quo carissima Coniux naturae debitum reddiderat, rerum humanarum pertaesus, nil nisi felicem in coelum reditum desiderauit. Quod petiit, tandem pridie Eidus Iunii An. ∞ I. c. LXXXI. impetrauit. Nam inde a tenera aetate uariis morbis, tum maxime catharris uexatus est. Quamquam uero prudenti Medicorum consilio mala haec leniebantur, prorsus tamen ab iis liberari non potuit. Octo enim ante beatissimum ipsius obitum diebus de nouo catharris inuadebatur; ac quamquam omnes medicinae uires ad morbum depellendum parabantur, conualescendi tamen facultas erepta erat. Hinc cum XII. Iunii die, anni quem diximus, apoplexia correptus est, eodem die desiderii sui anxii particeps, sub precibus amicorum, Spiritum Deo reddidit, atque ad exoptatas
beato-

beatorum sedes emigravit. Exanime corpus Patrum Reip. Norimbergens. singulari indultu, pompa nobili digna, tumultu a B. sibi ipsi parato, inferbatur, in quo sibi sequens posuit

MONIMENTVM:

VITA

VIA EST MORTIS

VERAE

MORS IANVA VITAE

VITA MORTIS MORS VITAE INTROITVS

MORIMVR ORIENTES MORIENTES ORIMVR

MORIMVR DVM IN CARNE MORAMVR

A CORPORE MORTIS LIBERAMVR

DVM MORIMVR

MORTEM CVM VITA DVM VITAM CVM

MORTE COMMVTAMVS

HORVM MEMOR

SIGISMVNDVS A Birken

COM. PAL. CAES

DVM MORTEM VIVERET

SIBI ET DESIDERATISSIMAE CONIVGI

MARGARETHAE MAGDALENAE

GOERINGIAE

HOC VITAE OSTIVM ELEGIT

ANIMAE IN PATRIAM REDVCES

HIC DEPOSITAS EXVVIAS PVLCRIVS

REPETENT

FIDES

FIDES VIDEBIT

IESVS VIVIT ET NOS VIVEMVS
IPSE FACIET

TV METAM COGITANS VIAM CARPE

ITA VIVE VIATOR
NE MORIENS MORIARE
VITAM VT MORTE
INVENIAS

In Obitum

ILLVSTRIS VIRI DOMINI
SIGISMVNDI A BIRCKEN,
Com. Palat. Poetae Laur. e Recuperato-
rum ordine Academici,

Epigramma

GABRIELIDIS CAROLAE PATINAE,
Academicae, Caroli Patini, Equitis & Me-
dici filiae,

QVam nova Parnasfi facies ! plena omnia
luctu :

Sueta laetitia culmen utrumque uacat.
Oderunt Choreas, lamentantesque Camoe-
nae

Tristia lugubri carmina uoce sonant.
Suspensa cithara & posita de uertice lauro,
Delius atrato sirmate membra tegit.
Fons Aganippeus testatur & ipse dolorem :
Lacrymat, & rauco dum fluit amne, ge-
mit,

Iusti-

Iustitii caussam coniecto : BETVLIVS ille.
 Antistes Vatum, castalidumque decus
 Heu functus uita siluit. Sic rite decebat,
 Et Phoebum, & Mulas, Orpheia flere
 suum.

Patauii Non. Iulii ∞ Ioc LXXXI.

SCRIPTA.

Teutscher Oliven, Berg / oder Fried, erfreutes
 Teutschland/ Nürnberg 1650. in 4.

Geistlicher Wenrauch: Ein Dußet Andacht-Lie-
 der samt XII. Dußet Tag Seuffzer. 1652.
 in 12.

Passions Andachten in der Dillherrischen Char-
 Woche/ 1653. in 12.

Vom Fato oder Ottes, Geschicke / ein Dußet
 Andachten und Lieder. 1655. in 12.

Ost, Ländischer Lorbeer-Hayn. 1657. in 12.

Die truckene Trunckenheit; vom Gebrauch und
 Mißbrauch des Tabacks. 1658. in 12.

Commenii Orbis pictus verteutscht und mit
 Figuren versehen. 1658. in 8.

Die verliebte / betrübte und wieder erfreute Mar-
 genis. 1650. in 12.

Sonn- und Festags Andachten in der Dillherris-
 schen Hand, Postill. 1661. in 8.

Der Donau, Strand und Hungarische Chro-
 nick. 1664. in 12.

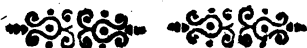
Mausoleum der Hungarischen Könige. 1665.
 in Fol.

Windischgrätz, Dettingisches Belager. 1665.
 in 12. Dester:

- Oesterreichischer Ehren- Spiegel/ bis auf Kay-
ser Maximil. I. incl. 1667. in Fol.
Hoch- Fürstl. Brandenburgischer Vlyses. Bay-
reuth/ 1669. in 4. und Nürnberg. 1678. in 12.
Swelfis oder Nieder- Sächsischer Lorbeer Hayn/
Nürnberg 1669. in 12.
Todes Gedancken und Toden- Andencken / vor-
stellend eine tägliche Sterb- Bereitschaft/
Bayreuth 1670. in 12.
Pegnesis/Erster Theil/ bestehend in IX. Hirten-
Gedichten. Nürnberg 1673. in 12.
Pegnesis Zwoenter Theil/ bestehend in VIII. Hir-
ten- Gedichten 1679. in 12.
Chur- und Fürstl. Sächsischer Helden- Saal.
1677. in 12.
Teutsche Red- Bind- und Dicht- Kunst / oder
Anweisung zur teutschen Poësie. 1679. in 12.
Heiliger Sonntags- Handel und Kirchen- Wan-
del. 1681. in 8.

In Manuscript : asseruantur.

- Der beste Freund der Tod / in XII. Andachten.
Heilige Hauß- Capelle oder irdischer Himmels-
Gegenhall.
Teutsche Schau- Bühne/ in IV. Schauspielen
bestehend.
Teutsche Lorbeer- Wälder / oder Ehren- Ge-
dichte an hohe Standes Personen.

XII.

Sacra Parentalia,

quae piis Manibus

*Prosapia Nobilissimi, uirtutibus Strenuissimi,**& omnino Summi*

VIRI

DOMINI GEORGII FRIDE-
RICI BEHAIMII

DE

SCHVARTZBACH,

Inclutae Reip. Norimbergensis Se-
natoris, Septemuii & Scholarchae, &c.*In magnis ab eo beneficiis immortaliter aucta**Aldorfina Academia*

publica pietate lubens meritoque persoluit

IOANNES CHRISTOPHORVS
VYAGENSEILIVS,

ante diem XVII. Aug. A.C. MDCCXXXII.

Incluti Sapientissimique Proceres Almae
Reipublicae Norimbergensis: Vos in-
primis, clara multum stirpis antiquae
BEHAIMICAE & generosa Propago: Tu-
que reliqua, tam Virorum in Dei Ecele-
sia, ac Civili & literaria Republica iam
dudum multis meritis insignium, quam
eorum, quibus spes certa mox ornandi

O

iuuan-

iuuandique seculi incumbit , ueneranda
Concio.

Equidem, si GEORGIVM FRIDERI-
CUM BEHAIMIVM de Schvartzbach,
Almae Reipublicae Noribergensis Septem-
uirum & Scholarcham, Virum maxime insi-
gnem, omnibusque titulis parem, τὸν μακαρί-
την, quem non ita pridem atra dies inexpi-
abili clade postquam abstulit, ereptum ex
oculis quaerimus inuidi, meopte confi-
lio pro Rostris celebrandum suscepissem, non
defugio, quo minus frontem me perfricu-
isse, ac parum cordis habere, palam quis
mihi obiiciat. Cum enim in omni literatu-
ra perexiguum, in eloquentiae uero stu-
diis minus nihilo profecerim, improbum
ac paene furiosum fuerit, si Virum singu-
laris in Patriam amoris & maximorum me-
ritorum, efficacisque naturae dicam, an
copiosae virtutis ostentum? digne latis ad-
mirationi omnium ac venerationi expone-
re me posse confidam. Quoniam autem
quicquid huius sit, uoluntate non fit mea,
hancque prouinciam ii mihi demandarunt,
quibus dicto me esse audientem obseruan-
tia iubet, ipsumque ius & fas cogunt, ab
illis utique ratio exigetur, me meum ex-
cusabit obsequium. Etsi uero periculosa
plenum aleae est hoc munus, etiam cum
illi necessitas lenocinatur, tamen, quod
uix dictu credibile est, ipsa leuamento ac
solatio quodammodo subuenit, suscepti o-
peris

peris difficultas. Scio enim, id, quod mihi liquido eueniet, hoc est, ut & multa memoratu dignissima praetermittam, & ea ipsa, quae attingam, ieiuniis multo atque exilius quam pro ipsorum dignitate percurram, resque pulcherrimas dicendi inopia dereram, idem plane etiam illis euenturum fuisse, quorum oratio facundiae cothurno subnixa, altissime assurgit, ac ipsis amplissimis argumentis increfcit. Tum uero, quia in praesentia unice Pietatis munus erga Defunctum peragendum est, sola eas partes obeuntis sufficiet simplicitas, quae phalerata dicta, & meditatum ac Pegaseum melos procul habens, inconditum animi moerentis murmur, & flebiles sonos languide eliquat. Sum in dolore, uehementique perturbatione; nec reapse sim, nisi & esse sermo uideatur. Eius igitur nulla mihi cura esse poterit, sed istud potius operam sedulo dabo, ut in laudando BEHAIMO, nihil me praeter fidem & ueritatem spectasse, omnes queant intelligere. Principio igitur, si, ceu nos facere res ipsa postulat, splendorem & dignitatem Generis aliquid ad commendationem pertinere existimamus, quod ita fere comparatum, ut fortes fortibus nascantur, & qua in familia multi praeclari, uirtuteque & rerum gestarum magnitudine insignes Viri floruerunt, ex eadem qui sunt, illorum uestigia cupide per sequantur; iam illico medicentem mole sua obruit, claritudo &

decus BEHAIMICAE gentis. Scilicet, de ea id asseuerare, & adeo ipsam inuidiam hoc libero, ueroque uerbo laceffere ausim, non multas uspiam terrarum reperiri Nobiles Familias, quae cum hac, uel antiquitate, uel gloria comparari queant. Sapientissimi Viri, Maiores nostri, eos, quorum & certa prosapiae uetustas, & incertum erat sanguinis primordium, Deorum filios dixerunt, & senectam, quam in terris terminare non poterant, coelo consecrabant. Quod, si de ullis unquam, certe de BEHAIMIS dici potest, quorum stirps sola laborat antiquitate, ita ut annos, & spatium temporis post se relinquat. Et enim nihil aliud memorare in re ab omni hominum memoria procul remota licet, quam priscos Familiae huius Conditores, in BOHEMIA ad Schvartzam fluuium sedes suas habuisse, ex Schvartzam amne Schvartzbachios dictos. Ibi, cum opibus & re familiari ultra priuatum censum aucti, diu rerum potiti essent, atque possessiones suas longe lateque extendissent, accidit tandem ut circa initium decimi post natum Christum Seruatorem Seculi, facto agmine patriam suam desererent, loca alia ad habitandum sibi quaerentes. Pepulit sine dubio Dei ueri cultui addictos sanctos piosque homines laurigeris penatibus, arcibusque & ladifundiis auitis, Drahomiae quae post mariti VVratislai Minoris mortem, illa tempestate in BOHEMIA imperium

rium tenebat, atque paganas superstitiones profitebatur, immanis erga Christianos ferocia; quos ipsa gravissimis suppliciis omnique carnificinae genere ad necem excruciatos, funditus eradicare summa contentione nitebatur. Cepit tum ante alias Germaniae urbes fastigium suum efferre Noriberga nostra, moenibus a Conrado I. Imperatore recens circumdata. Hanc ergo potissimum pro sacro alylo sibi elegerunt exules nostri, ibique laeti, & prospera quaeque ominantes larès fixerunt suos. Nouam sic patriam cum nacti essent, una cura uiris erat, ut non indecoros ciues se praestarent, & qui, qualesque pridem apud alios fuissent, illustribus facinoribus ostenderent. Est ea uirtutis uis, ut confestim omnes in sui amorem & reuerentiam, aut uolentes ducat, aut nolentes trahat; unde & magna statim Schvvartzbachiorum apud omnes fuit existimatio, ita ut Chronicon Noribergense a Balthasare Herdenio collectum, iam dum ad annum Epochae Christianae nongentesimum & decimum nonum, Nobiliores Familias ciuium enumerando, BEHAIMICAM quoque inter ceteras recenseat. Namque, quod praenarrasse me oportuit, ex quo Schvvartzbachii Noribergam incoluerunt, a uulgo ceu fieri solet, ob natale solum unde aduenerant, BOHEMORVM, seu, quod cum popularium dialecto magis conuenit, BEHAIMORVM nomen iis inditum est. Cum-

que hanc appellationem Schvvartzbachii honori sibi ducerent, eam non solum haud grauatim admiserunt, sed & pristinum genuinumque nomen passi sunt obsolescere. Nimirum, abunde sufficere arbitrabantur, si ueteris nominis in Scuto seruaretur memoria, quod bipartitum (ex Heraldorum formulis mihi loquendum est) & hinc rubrum, inde album gestabant, amne nigro transuersario, ex superiore dextro scuti angulo ad inum usque sinistrum superfluente. Scuto, passis alis Phoenix candidus, sed linguam rubram, & collum nigro diadematē ornatum habens, erat impositus. Quamquam nonnulli BEHAIMI, qui Noriberga deserta, in Abusinam Vindeliciae oppidum concesserant, ne hanc quidem notam perpetuarunt, amnem nigrum, incertum quam ob causam, in eius coloris pinnata moenia, rectis lineis medium secantia scutum, commutantes, atque bisontis aut bubali, ceu uulgo creditur, uel potius elephantorum gemina proboscide illud fastigiantes. Beneque multi tam illius, quam huius formae clypei, e tholis templi quod Noribergae S. Catharinae Martyri dicatum est, cernuntur suspensi. Sed uero Augustissimi Caesaris nostri Leopoldi indulgentia, iusta petentibus BEHAIMIS, non tantum antiquum (Anno 1677. die 10. Iulii per diploma) Schvvartzbachiorum nomen, pro cognomine deinde usurpandum haud ita pridem resti-

restituit, sed & utrumque, quod depinxi, scutum, in unum quadripartitum, cuius campus primus & ultimus fluuiatiles, secundus uero & tertius moeniti comparent, redegit. Caeterum, cum aeque Noribergae BEHAIMORVM propagines aliquae ac eae quae Abusinam commigrarant, successu temporis exaruiscent, ea, quae ALBERTVM BEHAIMVM duodecimo post Christum natum Seculo sactorem habuit, Noribergae infixa & implantata, radicata quasi est, ita, ut in hunc usque diem laeta uireat, & cum aeternitate, quam Deo commendamus, Reipublicae semper, ceu confidimus, sit perennatura. Iste ALBERTVS, quem dixi BEHAIMVS, Annam VVilmersdorfiam, primariae nobilitatis uirginem (Henrico, Nepoti eius, etiam Sekendorfia obtigit) duxit uxorem; & in Ludis Equestribus Henrici VI. Imperatoris auspiciis Noribergae anno supra millesimum & centesimum nonagesimo octauo celebratis, nulli fortitudine secundus, pugnavit acriter; ac congregi secum uolentibus, equum equo, uultum uultui, pectus pectori opponens, ingentibus lacertorum toris explicuit sua Victor arma. Comitatus deinde est abeuntem Caesarem nouem equitibus Donavvertham usque eorundem cum aliis, qui imperatorem prosecuti fuerant, Nobilibus Patritiis, priuilegiorum, quae nota sunt, factus particeps. Obiit tandem diem suum, initio

decimi tertii Seculi, Noribergae in S. Laurentii Aede sepultus. Ab hoc igitur Alberto, BEHAIMORVM, quos Noriberga nostra postea tenuit, quique eidem praefuerunt, incorrupto splendore decurrit decus & triumphalis series, nouis subinde & raris uirtutum radiis illustrata. Atque ut raptim, tantas imagines uelut constipem, & in unum commisceam, prodire, Fastis Consularibus fidem facientibus, haecenus ex ea familia, uiginti omnino tres, siue Senatores, siue Supremo in Republica Magistratu functi Septemuii aut Praetores, in quibus nemo est, quin publicis auribus nomen eius singillatim mereatur commendari. Horum enim ope, consilio, sudoribus, & uiguerunt plurimum Patriae nostrae res prosperae, & aduersa conualuerunt. Nempe quotiescunque maximis rebus, siue domi, siue foris, dignum os dabant, omnia laetissimo splendore, grata lubentia impleuerunt. Traxere animos, rexere tempora, transegerunt negotia: Ciuium obsequium, audientium uenerationem, Principum fauorem meruerunt; &, ut paucissimis uerbis ubertim multa dicam, fecere semper paria, cum Reipubl. amplitudine. Sed, resciscant istorum res gestas, mirenturque posterī, aeterno annalium atque historiarum honore conditas, non mea hominis indiserti haesitante balbutie. Id tamen mihi non tempero, quo minus unius
&

& alterius uirtutis, quae ad regimen togatae Reipublicae nihil attinent, exemplorum quasi portenta, ex BEHAIMIS huc afferam; cum in ea tempora nati simus, quibus firmare animum expedit, egregiis Maiorum factis. Hoc dum exequor, premam institutum meum, parcamque ex se claris nominibus, longum titulorum Syrma addere, a ueteribus Graecis, Romanis, imo & Hebraeis sic edoctus, solius nominis proprii expressionem, confertis honorum elogiis longe laudabiliorem censerem. Atque scitum est Hebraeorum Sapientum (nam de Graecis & Romanis ostendere rem omnibus manifestam, ineptum foret) in Aruch: Rabbi praeclaribus epitheton est quam Raf, sed Rabbam prae Rabbi magis ualet ad honorem; his autem uniuersis antecellit, nudum cuiusque nomen, sine ullo titulo pronuntiatur. Ergo nemo mihi, obsecro, uitio det, si prisci bonique quod fecerunt, idem ego imitari sustineo, & potius in CONRADVM BEHAIMVM intueamur, qui Conradum IV. Regem Romanorum sectatus, cum eo in Siciliam militatum abiit, uir opere strenuus, corde impavidus, cuicunque periculo caput intrepide offerens. Quamobrem nec ad suos reuersus est, sed in illa Insula aevi in reliquum bellando exegit. Huic proximum subiungimus, FRIDERICVM BEHAIMVM Aerarri Noribergensis per totos triginta & quatuor annos Praefectum. Qui in Beatae Ca-

tharinae Sancti monialium Coenobium, insigniter liberalis extitit, prouentus illius & adiecti templi cultum ualde adaugens. Sepultus ideo ibidem fuit post obitum, anno, quem pro genio eius aevi, rudi Minerua concepta proletaria conscriptio, nobis etiam nominare monumenti sic proloquitur:

*BEHAIMVS hic iacet senior Fridericus & anno
Milleno Tercenteno ac Sexagesimo quinto,
Die Venceslai, quem fata amara tulerunt,
Oret uiator pro ipso quisque ydelis,*

In eodem decimo quarto Seculo ad finem uergente, offert se nobis FRANCISCVS BEHAIMVS, Militiae Teutonicae Eques, atque sic uel solus BEHAIMICAE Nobilitatis, si reliqua omnia argumenta deficiant, potentissimus assertor. Nec enim unquam cuiquam ad eum honorem patuit aditus, nisi qui Maioribus Nobilissimis se editum esse, prius dedisset probatum. Scutum uiri, in S. Iacobi templo, Deo Feretrio dicatum cernitur. Aequalis horum temporum fuit MICHAEL BEHAIMVS. Senator, qui extribus Coniugibus, uniuerfos uiginti nouem liberos suscepit, recte educauit, ac in plerisque desideria sua impleta uidit. O Hymenae Hymen, Hymen o Hymenae! Seculo decimo quinto SEBALDVS BEHAIMVS cniuit, a Sigismundo Imperatore Romae solemni ceremonia in ponte Tiberino Eques creatus. Ingens documentum posteris, quan-

quanto sibi constet honestum, quantaque mercede fortitudo paretur. Vixit tum quoque STEPHANVS BEHAIMVS, Canonorum S. Stephani in Bambergensi urbe Praepositus, uixitque in exemplum seruatae disciplinae, & morum castimoniae. Ex seculo decimo sexto multos sciens dum praetereo, solum nominare placet GEORGIVM BEHAIMVM, qui anno redemptionis nostrae millesimo quingentesimo & nonagesimo tertio, prope Hungariae Fillekum inter confertissimos Turcarum cuneos, frendentis more apri saeuens, magna hostium caede propriam mortem ultus est. Nostra haec aetas uidit LVCAM FRIDERICVM BEHAIMVM, Septemuirum & Proto-Scholarcham, τὸ μακαρίτην patrem, quem iuuenem, sacer impetus cepit, perlustrandi sanctissimam regionum Palaestinae, Dei ipsius quondam in terris sedem & domicilium. Ei auiditati ut satisfaceret, cum sodale, nobilissimorum natalium non minus, quam ingenuae uirtutis iubare prope conspicuo, Rudolpho de Bunau, Equite Misnico, iter maritimum ingressus est. Post uarios igitur casus, multaue discrimina, in beatum littus cum appulisset, solo quod reptans pressit, crebra oscula figens, positus mox genibus, pias preces fudit aeterno Numini gratias agens, pro priuata, maxime uero publica generis humani salute, quae in his ofis fuerat olim procurata.

Sic

Sic peragrauit deinde uenerabundus loca, in quibus Dei Filius ab intaminata Virgine Matre natus est, & educatus, ubi a Ioanne praecurlore & emissario admiserat baptismum; ubi coelestem docuerat sapientiam; ubi editis stupendis prodigiis, naturae rerumque creaturarum omnium arbitrum se ostenderat; ubi acerbissimos cruciatus mortisque infame supplicium passus, ubi sepulchro conditus fuit; denique ubi resurrexit, & mortis, diaboli, ac inferorum domitor, glorioso triumpho in coelum est reuectus. Vidit amplius hoc aeuum ANDRAEAM IOANNEM BEHAIMVM, qui in famosissimo Norlingensi praelio, uiriliter pugnans, & suo exemplo alios prouocans, toto aduerso corpore uulneratus, audacem animam effudit. Nouissime uidimus IOANNEM IACOBVM BEHAIMVM, fratrem τῷ μακαρίῳ, qui postquam Mathematicas disciplinas peruigili studio excoluisset, & iam puer, in abaco aut puluere, rerum magnarum simulacra, captasque aut defensas urbis & acies ac praelia lusisset, adultior factus militiae bona fide se addixit. Qua propter fulmen illud belli, terrorem gentium, quem nunc Condeum Principem (tum enim Engui, enius appellabatur) uocamus in Belgio cum exercitu haerentem, Imperatorem & Magistrum sibi elegit, sub cuius uictricibus signis & auspiciis, ad heroicam fortitudinem tiro proficeret. Iam in maxime strenuis habebatur. BEHAIMVS, & Ducis sui fauorem

rem atque adeo Tribunatum cohortis meruerat. Ibi in Mardicki obsidione, ingens belli machina, incertum iratis an propitiis Diis excogitata, naturae trepidantis metus, urbium strages, nouaque praeceps addita fatis uia, terrestre fulmen, & coeli tonantis imago, quod tormentum indigitamus, exitium ei intulit, fato suo, iuxta cum aliis suae profapiae, quos recitauimus (& nominare plures in promptu erat) ueteranis, nimis profecto probantem ueritatem triti illius diasyrlici: Matres timidorum flere non solere. Nunc tandem retro paulum legendo uestigia, & ad Seculum decimum quintum iam aduultum redeundo extra ordinem, cum horrore & religione commemorandus mihi est in prodigium & gloriam omnis aevi exortus, in comparabilis & diuinus Heros MARTINVS BEHAIMVS, MARTINI BEHAIMI & Agnetis Schoberiae, hoc est Tritaui τριταυι *μακαριτου* ex fratre filius: quem, non Norberga, non Germania; non Europa, imo nec totus quidem immensus terrarum orbis cepit. Is enim, cum a teneris, quod Graeci dicunt, unguiculis, ad coeli siderumque doctrinam animum eleuasset, maturus aetate Belgium adiit, ubi tum Isabella, Iohannis I. Lusitaniae Regis filia, post obitum mariti (Philippus III. Burgundus, cognomento Bonus, hic fuit) dominabatur. Isti operam cum addixisset suam, ac singularis sapientiae, rerumque multipli-

cis usus, imprimis uero in credibilis in nauigando peritiae, multa dedisset experimenta, facile nauem impetrauit, qua, ducem suum Genium sequutus, ignota maria & intentata uada scrutaretur. Nil mortalibus arduum est, quotius numina praesto sunt, rebusque ingentibus fiduciam conmodant. Soluit enim robur & aes triplex circa pectus indutus, auspicato Martinus, uelaeque uentis dedit, spes suas coelo & astris committens. Praeteruectus igitur Oceani hactenus cogniti terminos ac fines, metasque hominum extremas, & ultimam Thulen, cum monstra natantia, & scopulos, magis quam Cyaneae cautes, & mutuo concursu collisae Symplegades fremunt, insanum latrantes, ceteraque omnia quae maris naufragi iratae procellae, & uentorum furor secum ferre solent, diu multumque perpeffus esset, primus post hominum memoriam, Fagalem Insulam reperit, coegitque partem metus fieri nostri, Mare sepositum. Erat ea Insula inculta quidem, ac habitatoribus uacua, sed tamen mire amoena, fertilis, & Fago arbore, quam Lusitani Faya uocant, ac unde nomen ei haesit, abundans, passuum octodecim milia habens in circuitu. Mare Insulam ambiens, laborabat piscium copia. Nec mora: Flandri qui cum Martino socii comitesque uenerant, abiecta in patriam redeundi uoluntate, non alibi, quam in nouis his
ter-

terris, & uiuere, & mori se velle, testabantur. Eam ob causam ab Isabella Dux atque moderator Martinus constitutus est, qui Insulam imperio regeret, ac sacras profanasque res, ex sententia ordinaret. Non ibi consistunt uirtutis praeclara facta ubi ceperunt, sed assidue altius progrediendo, culmen meditantur, ultra quod ascendere non potest. Ita noster entheus Martinus, cum conatus eius tam prospere cessissent, haud contentus Fagalem, quam latine Fagutalem uocare liceret, finitimasque Insulas, uno nomine ab Accipitrum ibi nidificantium multitudine uulgo Afores dictas, Lusitani enim Accipitres hoc uocabulo efferunt, & Galli quoque in Aucupiiis uerbum Efforer adhibent, detexisse, per Oceanum, Atlanticum hac illac annos plusculos oberrans, ante Christophorum Columbum Americae Insulas ante Ferdinandum Magellanum, Fretum quod ab eo cognomentum, habet peruestigauit. Vnde & in Geographica tabella, longe prius quam Magellanus de expeditione sua cogitasset, omnem circa insigne clarissimumque illud Fretum, quod ratione mirabili, utriusque bene dissepti foedera mundi Traxit in unum, orae habitudinem, Lusitaniae Regi radio delineauit. Sed Columbum quidem, & Magellanum, ingens fama per omnes huius uniuersi plagas, plenis buccis, Nostrum, qui Diis maris proximus constitui debebat, nulla circumfert.

Nimi-

Nimirum recte & eleganter sic dicente Plinio, alia clariora, alia maiora sunt. Et usque adeo, non semper digito monstrari & dicier hic est, eos manet, qui os populi metuerant. Quamvis autem huic malo mederi, & resacrare ceremonias quibus in augusto orbis terrarum templo, apothéosis Columbo & Magellano pridem tributa est, nostrae facultati minime conceditur, nec facile quēquam obsequenter habiturus sum, si maxime edicam, Non Orbi Occidentalis BOHEMIAE, Fretis Magellanico, seu, uti aliqui uocant, Patagonico, BOHEMICI appellationem imponitur faciendam esse nihilo secius illud interim curabo, quod me decet, prohiberetur, ne quis noua, & uix ullis fortasse audita, quae dixi, de industria me confinxisse, atque in re tanta ludum insolentem ferderē, aut aliis imponere, uoluisset, existimet. Proinde, quod Romanis ac Graecis Rhetoribus usitatum esse scimus, ut in medio orationis cursu testes audiant, mihi quoque concedendum, atque huc rram adducam, quae saltem Vestrum, auditores omnium ordinum Honoratissimi, assensum, mihi uel inuitis extorqueat. Patriae Archiua, arcem roburque conspectus caussae meae. atque sic tali eam munusculum gumento, quod non aliud sanctius, nobilius & extra contradictionis aleam repositum, in rebus humanis sese offert. Quod si fieri

si enim certa ac uera non sint, quae in Republica Sapientissimo Magistratu, industriis ciuibus, fortunae bonorum opulentia ante plerasque alias florente, legum quoque suarum, priuilegiorum & disciplinae tenacissima custode publica auctoritate, & quidem de euentis, ad illam eiusq; Ciues attinentibus, monumentis literarum consignata deprehenduntur, perire, pol! certitudo & ueritas de rebus, nec superest, quo fidem negotio alicui conciliemus. Nisi Euangelium in Archiuis reperero, non credam S. Ignatio in Epistola ad Philadelphenses teste, quondam Gentiles Christianis, identidem ogganniebant. Ex quo intelligere datur, sic ipsos fuisse persuasos, nemini fas esse, ex Archiuis quae producuntur, in dubium uocando sollicitare. Atqui, ex Voluminis Membranacei de Patritiorum Noribergensium Origine quod in urbis nostrae sanctiore Aerario custoditur, folio 119. itemque ex Tomi I. Analium Noribergensium Manuscriptorum folio 385. hausta sunt, quae de MARTINO BOHEMO protuli in medium, relata utique in eos Commentarios, ex fideli narratione Filii ipsius, Patri cognominis, quem Ioanna de Macedo, Lusitaniae, regis Archistratego genita, illi pepererat. Is enim Martinus Filius, ad Noribergam uisit, Magnique parentis memoriae, scutum sacrauit, in S. Catharinae Aede etiam num suspensum,

P

cum

cum prius anno superioris seculi sexto, Vlyssipponae exequias ei iuisset, & struxisset Sepulchrum, cui nihil aequius erat, quam ut uel saltem inscriberentur Sacratissimi Maximiliani I. Imperatoris; in quae, Martini Expeditiones miratus, erupit uerba: MARTINO BOHEMO, *nemo unus imperii ciuium magis unquam Peregrinator fuit, magisque remotas orbis adiuit regiones.* Enim uero, non sola domestica testimonia iactare cogor; suppetant mihi, si tanti hoc est, &, siquis ea abs me requirat, etiam peregrina. Faialem Insulam, cum ceteris Afores, Flandricas uocant qui terrarum situs describunt; vocant Chartae Geographicae, Globique terrestres meliores omnes. Nempe, quia a Flandris Argonautis, quorum Antesignanus Martinus fuit inuentae, Suntque Petri Bertii indicio, usque nunc Familiae quaedam Flandrorum in Faiali Insula superstites; est ibi Flumen, cui Ribera de los Flamengos nomen. Multos agnouisse, quod Columbus Martinum magis, quam duas Arctos, Helicen & Cynosuram, in itinere suo sequutus fuerit, ignorare nos non patiuntur, ista Io. Baptistae Riccioli, quae ex Geographia eius & Hydrographia Reformata re-
 „praesentamus: Christophorus Columbus,
 „ex Palestrella stirpe Placentina oriundus,
 „& postea Liguriaie incolae, cum prius in
 „Madera Insula, ubi conficiendis, ac de line-
 „andis chartis Geographicis uacabat, suo
 suo-

soupte ingenio, ut erat Vir Astronomiae[“]
 Cosmograph. & Physices gnarus, siue indi-[“]
 cio habito a MARTINO BOHEMO, aut, ut[“]
 Hispani dictitant, ab Alphonso Sanchez de[“]
 Helua, nauclero, qui forte inciderat in Insulã[“]
 postea Dominicam dictam, cogitasset, de Na-[“]
 uigatione in Indiam Occidentale: & cetera,[“]
 quae apud Scriptorem hunc sequuntur. Deni-[“]
 que Martinum, Ferdinando Magellano ad de-[“]
 cantatum Fretum inueniendum, uiam praei-[“]
 uisse, ab Hieronymo Benzono in Historiade
 reperta Occidentali India, his uerbis proditũ
 est: Hui⁹ freti obseruatio Magellano tribuẽ-[“]
 da est: nam reliquarum nauium praefecti,[“]
 Fretum esse negabant. Magellanus tamen[“]
 Fretum istic esse norat, quia (ut fertur) in[“]
 Charta mariana adnotatum uiderat, descri-[“]
 pta ab insigni quẽdam Nauclero, cui nomen[“]
 MARTINVS BOHEMVS, quam Lusitaniae[“]
 Rex in suo Museo adseruabat. Nec ex alia,
 quam a nobis indicata causa, natus est Hen-
 rici Salmuthi, ad Guidonis Pancirolli Noua
 Reperta, titubans, aut rectius, seipsum cor-
 rigens sermo: Ferdinandus Magellanus,[“]
 (inquit) anno reparatae salutis uigesimo,[“]
 secundo supra, millesimum quingentesi-[“]
 mum, ulterius uersus Austrum nauigans,[“]
 primus mortalium angustias illas (Freti pu-[“]
 ta Americani) inuenit, aut superauit. At-[“]
 que ita officio functus sum, & fidem libera-[“]
 ui meam. Nihil est, quod quis dicat mi-
 hi. BEHAIMVS omnino Nouum Orbem,
 BEHAIMVS Fretum quo per Occiden-

tem in Orientem patet aditus, & cuius beneficio totius mundi periplus fit, reperit alii honores tanti inuenti tulerunt. De reliquo autem, uim mihi facio Auditores, dum animum nunc abduco a contemplatione maximi Herois, quod idem oculis meis contingit, quoties in obtutu imaginis eius, quae Noribergae in aedibus τῆ μακαρίτης spectatur, defixi haerent, & illam pulcherrimam uiri florentis aetatis, corporis compositionem, oculorum fulgorem, decus serenae frontis, & prolixam caesariem, erecta ceruice genisque fusam, cum sensu & uoluptate aspiciunt. Sed ualete multum manes! ad Viuos BEHAIMOS ueniendum est, quorum praeter eos qui nondum ex ephebis excefferunt, & qui tamen ipsi uelut generosa semina in ortus exsurgunt suos, quatuor omnino familia nunc ostentat, iisque magnifice se effert. Quae, dum dico, PAVLLVM BEHAIMVM, Arcis Hohensteinensis Praefecturam gerentem, dico, Virum cordatum grauem, & quo nihil simplicius, nihil fidelius nouimus. Quem omnes Boni certatim, & tamen aequaliter amant. Cui post sextum & sexagesimum aetatis annum, aurium oculorumque vigor integer, agile & uiuidum corpus solaque ex senectute prudentia. Ei altissimam, qua inter Florum culturam, flos ipse uirorum, fruitur, quietem gratulamur, Deum precati, ut feli-

felicitatis hac praerogativa, diutissime gaudet. Dico praeterea CHRISTOPHORVM IACOBVM, GEORGIVM CHRISTOPHORVM, & IOANNEM FRIDERICVM BEHAIMVM, Fratres, GEORGI CHRISTOPHORI BEHAIMI, Summi Praetoris, ante hoc quadriennium, cum omnium moerore defuncti, quique perennibus Pietatis Virtutumque operibus, omnem Posteritatem ad perpetuas gratiarum actiones sibi reddidit obnoxiam, Filios. Ex his CHRISTOPHORVS IACOBVS acceptam a maioribus gloriam auget, tollitque in maius, & nouum atque illustrius, quam in priorum titulis fulserat, Baronatus, *lumen ex se natis, qui & nascentur ab illis* accendit; mea longe praeclariores animas, aeternitati suae uectigales habiturus. Alter GEORGIVS CHRISTOPHORVS, nuper ad Summum togae honorem, & Senatoriam dignitatem ascendit, postquam comperitum fuerat, illum largiter ab auctore & naturae & fortunae Deo, iis instructum, esse bonis, quibus Res publicas tueri, crescere, ornari, quibus mortalium societatem semper uoluit iuuari atque contineri. IOANNIS FRIDERICI innumerae atque excellentissimae dotes sunt, a coelesti Providentia inusitata ratione, in uota tutelamque Patriae, ei concessae. Cuius cum Virgine, in qua formae omnibus simulacris emendatior species, prosapiae nobilitas

tas, & oris uerecundia, suauiter inuicem certant, faustissima nudius tertius contracta sponsalia, ceteraque, quae suscipiet ac ager, prosperet DEVS prouehatque. Atenim de Illustri BEHAIMICA Gente, ampliorem sermonem, breui huius & miscellaneae Orationis ambitus non admittit, ac tempus est, missis reliquis omnibus soli τῷ μακαρίῳ impoſterum uacemus: qui anno incipientis Seculi huius decimo sexto, ante diem quintum Martii lucem uitalem aspexit, rara nascendi felicitate, & quae dubito, an ulli alii in urbe, nostra unquam obtigerit, Patre, Auo, Proauo, Abauo, Atauo, Tritauo, & Tritauī rursus Patre, Auo Proauo, Abauo omnibus haud unquam interrupto ordine Senatoribus, genitus. Ac Patrem quidem LVCAM FRIDERICVM BOHAIMVM fuisse, & in Republica Noribergensi, Septemuirum ac Proto-Scholarcham egisse, modo ex occasione innui. Eius Viri, inter praecipua Seculi Patriaeque nostrae ornamenta numerandi, examussum, perfecta Virtus, quia iam olim triginta & amplius ab hinc annis, celebrem Iure Consultum VVilhelmum Ludvvellum, ex hoc ipso loco locupletem praedictorem nacta est, mihi solius silentii applaususque gloria relinquuntur. Mater, BOHAIMVM nostrum felici partu Noribergae in excelsa Caesarea arce, apud PAVLLVM BEHAIMVM, Urbis

bis praesidium & Praetorem, Socerum suum, enixa est Anna Maria Pfinzingia, Paulli Pfinzingii genere, uita & moribus inque Patriam fide Nobilissimi Viri filia, decus ingens Matronae, & sui sexus honestamentum. Natus autem est ὁ μακάριος corpore pulchello, succi pleno, & congruae membrorum concinnitatis. Quapropter, postquam lustralibus sacris, in quibus Vir ευδοκίμωντας Georgius Christophorus Volcamerus, Senator, ex ueteri Ecclesiae instituto, uadem se praestitit, fuerat initiatus, optimi Parentes in bene nutriendo educandoque infante hoc suo nulli pepercerunt sedulitati industriaeque. Hinc actutum cum ulus rationis exere se cepit, iis literis imbuendus datus est, quibus formari ad humanitatem infantia solet. Potissimum uero Pietatis habita ratio, & ad eam pueri indoles excitata; cum haud frustra iudicarent Genitores, hanc uirtutum omnium, non obstetricem sedulam tantum, sed & nutricem optimam, ac fidelissimam custodem haberi. Selecti autem praeceptores modesti, lenes, sobrii integrae uitae, doctrina eximia, a quibus nihil nisi honestum audiret filius, nihil disceret, nisi profuturum; iam enim tum ea dementia, quae nunc nescio quomodo indies latius grassatur, & in ipsas Principum aulas sese insinuat, multorum animos ceperat.

P 4

Put

Putat, ut domus procuratorem constituerent uirum fidelem, ianuae custodiam committerent atriensi non inepto ac reliquos rei familiaris administratos uellent, esse omni exceptione meliores, solis uero liberis, sanctissimis pignoribus & caritatibus suis praeficerent homines corruptos corruptoresque, qui sibi semitam non sapiebant, alteris monstraturos uiam. Solent, qui tractandis equis operam nauant, a primo mox ortu, nobilis caballi pullum non degenerem agnoscere; si altius incedat, petulanter ferociat, & spectari gaudens, adhinniat, adlusitet, adsultot. Si arrectis superbe auribus, si emissis acriter oculis, si ronchissantibus clare & sonore naribus, iram & robur, & impetum, licet non ultra quam minetur. Prorsus aliquid simile habuit BEHAIMI nostri pueritia, in qua insita naturae & pectoris bene nati uis, quotidie magis magisque se exerebat, ubique & in praesens, officio, annis, expectationi satisfaciens, & in posterum concitans de se spem praecelaram. Quantas ipse iam tum, quamque crebras in illa aetate, quae nihil cogitare, nihil loqui, nisi leue & ludicrum solet, singularis prudentiae significationes dedit! quam graues, seueri, compositi, & humanitatis tamen ac facilitatis dulcedine conditi erant illius mores! Nimirum quos insignibus rebus publicis Rectores destinauit Conservator earundem Deus,

Deus, in illis plerumque uirtus non ex spectat annos, Sapientiaeque semina eorum animi & comprehendunt facilius, & aristas maturant. Magnorum fluminum nauigabiles sunt fontes, & optimae cuiusque arboris statim planta cum fructu est. Neque tamen uel sic praecipitarunt uota sua prudentissimi Parentes, nimisque cito filium abs se in Academiam ablegarunt, id longe satius futurum opinati, si prius intra suos Penates artium fundamenta fideliter iaceret, atque religione erga Deum, & generoso honesto pectus probe probeque incogueret. Scio aliud nunc communiter fieri, & pueros, ceu Arbiter uocat, adhuc nascentes, nullis rudimentis litterarum, nullis praeceptis uirtutum imbutos sine custode in studiorum uniuersitates, & adeo longe diffitas, ablegari. Verum & hoc scio, hisque oculis mecum stomachando saepe institutus sum, quam tristes ea res habeat exitus, quamque infelix lolium, & graciles sterilesque auenae in laetae segetis uicem, inde pronascantur. Nolim autem saeuis unguibus tangere ulcus foedum. Quin potius uoueo, in concionem cunctorum, liberis suis bene prospicere uolentium, mittere possem, non meum, sed Plinii mei monitum, quod Municipi suo, filium praetextatum peregre Mediolanum, ut literis operam daret mittendi, multis aliis patribus una cum

eo praesentibus, suggestit: *Vehementer intererat uestra, qui patres estis, liberos uestros apud uos potissimum discere, ubi enim aut iucundius morarentur, quam in patria aut pudicius continerentur, quam sub oculis parentum aut minore sumptu, quam domi.* Noster impleuerat iam aetatis decimum nonum annum cum Palaecomen hanc, patriam Academiam saluaret, ac ante ex Grammatica, & primae Classis purissimis Scriptoribus, Latine eleganter fari, ex logica ratiocinari, ex Oratoria comtas Epistolas & Declamationes formare, ceteraque omnia didicerat, quibus uia ad *Edita doctrina Sapientum templa serena* ulterius lustranda munitur. Moratus est hic loci triennium, illudque spatium ita collocauit, ut nemo potuerit melius. & ceu ii se gerere solent, qui non praeter propter studia uiuunt, sed in ipsis. Capiebatur multum historiis, qua ueteribus, qua recentibus, & utrarumque mediis. Ex iis regionum diuersarum coeli solique uim quam qualitatem dicimus, uariarumque gentium instituta, ingenia moresque, nec minus gesta temporum, inuenta prudentum, pernoscentia sibi proposuit, maxime uero, ex aliorum laetis aut tristibus notabat, quae sequi, & quae uitare oporteat. Eundem in finem, & ut tanto magis a Virtute ac Sapientia in necessitudinem admitteretur, addebat Philosophiae

phiae pulcherrimam partem, quam Socrates mortalium omnium in Graecia olim Sapientissimus deuocauisse e coelo in terram, & in urbibus collocasse, atque in domos introduxisse, dicitur. Quae, uelut unica uitae hominum Rectrix ac Moderatrix, singulos sui muneris ac officii admonet; quae uoluntatem iracundiae fluctibus agitatam, uoluptatem blanditiis irretitam, fluctuantemque passionum motibus: quae, quid inter patrem & liberos, quid inter uirum & uxorem, quid inter fratres, amicos, cognatos, ciues ac inter omnes homines obseruari par sit, explicat. Studio iuris quoque se addixit, non tantum illius priuati, sed & gentium ac publici, quam praestabilem sententiam Cicero uocans, consistere ait in foederibus, pactionibus, conditionibus populorum, Regum, nationum, denique belli iure & pacis. Quod his subduci poterat temporis, Mathematicis disciplinis indulgebat, ut alternis quibusdam seueriores Musas leniret. Fecerat ingens operae pretium in literis BEHAIMVS noster, ita ut cum doctissimis comparari possit; & iam uni amplius loco incubare, ac in eo uelut torpescere, turpe sibi ratus, pro nobilitate excelsi animi, nec repugnantibus Parentibus, alio uersum sibi abeundum proposuit. Cogitabat enim, eo se natum loco, qui umbram & tenebras minime pateretur, sed maiorem lucem splendoremque desideraret. Quin & scie-

sciebat, ad iuuandum Patriam, non eruditione tantum, uerum & experientia strenua ac solerti opus esse. Hanc autem, domi & in Academiis quidem inchoari, foris perfici. Priusquam uero iter ingrederetur, periculum ex aliis faciens, sibi quod ex usu fiet, diligenter meditabatur, quomodo non peregrinari tantum sed & ex peregrinatione fructum referre posset uberrimum. Viderat namq; multos, qui linguae unius mediocriter cognoscendae, & uisendis urbibus, arcibus, uiridariis, multos annos, multosque numos cum impendissent, domum ita reuerfi fuerant, ut nisi abstrudere ueritatem uellent cum Plautina muliere fateri cogerentur: *Urbis speciem uidi, hominum mores perspexi parum.* Horum exempla sibi cauenda, & contra manibus pedibusque, quod aiunt, annitendum censuit, ut longe alium se praestaret. Saepe de hac re, uti solebat, me ueneratorem non fastidire, sed ad familiaria colloquia crebro perbenigne admittere, cum eo mihi sermo fuit, dignatusque est aliquando totum profectio- nis suae consilium, & successum, ediffere- re. Cuius lepidis dictis, quae bibulis abs me auribus percepta, in animo mihi scri- pta manserunt, non possum, quin *Vos* quoque *Ornatissimi Auditores*, permulceam. Primus inquebat ipse, mihi ad Batauos ex- cursus fuit. Didiceram puer Phaebo Mu- sis-

fisque dignos, de ea Regione Scaligeri ad
Ianium Doufam uersus :

*Ignorata tuae referam miracula terrae
Doufa, peregrinis non habitura fidem.
Omnia lanicium hic lassat textrina Mi-
nervae,*

*Lanigeros tamen hinc scimus abesse greges,
Non capiunt operas fabriles oppida vestra,
Nulla fabris tamen haec ligna ministrat
humus.*

Horrea triticea erumpunt huc frugis accerui.

*Pascuus hic tamen est, non Cerealis ager.
Hic numerosa meri stipantur dolia cellis
Quae uincta colat, nulla putator habet!
Hic nulla, aut certe seges est rarissima lini,
Linifici tamen est copia maior ubi?*

*Hic mediis habitamus aquis : quis credere
possit?*

*Et tamen hic nullae, Doufa, bibuntur
aquae.*

Sed haec, aenigmatibus simillima dicta,
pergebat Noster; cum nullus unquam asse-
quutus essem, cupiditati, quae sensum ue-
ritatemque illorum cognoscendi, diu me
torserat, tandem satis facere me posse,
impense gaudebam. Plane autem expertus
sum, omnia ita se habere, prout affirma-
uerat Scaliger, & ipsa res ostendebat, esse
Hollandiam totius orbis emporium, ubi
cernuntur Europae deliciae, Americae
(imo uero BOHEMIAE Occidentalis) ra-
riores opes, felicitas Asiae, Africaeque foc-
cunda,

cunda ubertas; omnibus certatim diuitias suas eo congerentibus. Hinc igitur consequi animaduvertebam, ut non difficulter a mari impetrent Bataui, quod a terra negatur, & ut ubique potent unum, cum nullas uites conserant; gestent linum, quod non colunt; ferrum cudant, quod non fodiunt; naues fabricent, cum lignis destituuntur. Amplius uidi stupuique, homines illos uix natos nubibus assuescere, cum aëre nudo & Ioue contrahere, mare non accolere, & iam aut nauigare optime aut natare; ita ut nihil referre putent, brachiis utantur an remis. Ex Belgio subiiciebat ὁ μακαρίτης, in Britanniam traieci, fidem Eumenii Panegyristae examinaturus, cuius, aequè mirificum de illa insula ac Scaligeri de Batauia pronunciatum, tenebam memoriter, & ecce tibi, etiamnum aetate profectior, teneo: *O fortunata & omnibus beator terris Britannia, quae Constantinum Caesarem prima uidisti. Merito te omnis coeli ac soli bonis, Natura donauit; in qua nec rigor est nimis hyemis, nec ardor aestatis, in qua segetum tanta foecunditas, ut muneribus utriusque sufficiat, & Cereris & Liberi, in qua nemora sine immanibus bestiis, terra sine serpentibus noxiis, contra pecorum mitium innumerable multitudo, lacte distenta, & onusta uelleribus. Certe quidem quod propter uita diligitur, longissimae dies, & nullae sine.*

sine aliqua luce noctes; dum illa litorum extrema planicies non attolit umbras, noctisque metam, coeli & siderum transit aspectus, ut Sol ipse, qui nobis uidetur occidere, ibi appareat praeterire. Enim uero, docuit me euentus, hunc quoque nihil perperam proloquutum, aut Oratorum more, parua in maius extollendo rhetoricatum esse. Respondebat ubique genius regionis tantis laudibus, & prope dixerim, eas superabat. Inter cetera autem, quae Bona Fortuna, mihi non apud Anglos tantum, sed unquam usquam gentium, totaque adeo uita, obiecit munera, fuit Henrici VVottoni, Cantiani, erga me fauor. Viri, qui a Iacobo Magnae Britanniae Rege in Equestrem titulum adscitus, eiusdem ter ad Rempublicam Venetam, semel ad Confoederatarum Prouinciarum Ordines in Iuliacensi negotio, bis ad Carolum Emanulem Alobrogum Ducem, semel ad Vnitos Germaniae Principes in Conuentu Heilbronensi, postremo ad Archiducem Leopoldum Ducem VVürtembergensem, Ciuitates Imperiales Argentoratum, Vlmamque, & ipsum Romanorum Imperatorem Ferdinandum II. Legatus iuerat. Quique ingenii facultate, iudicii copia, apparatu scientiae, prudentiae actu, facundiae uiribus, omnes amore sui impleuit: diuina benignitate, ad animos hominum, uel gratia demerendos, uel auctoritate permouendos, quod-

quodammodo fictus. Is, cum Londini, forte fortuna ei innotuisssem, nescio, quo occulto motu pertractus, statim arcte familiariterque me dilexit, eaque mihi tribuit, ut plura a parente proficisci non potuerint. Ille me in urbe in secessu contubernalem sibi polcebat, ille mecum seria & iocos miscuit. Ille siue sedens in Museo, siue obambulans in horto, siue una iterfaciens, de animi moribus, de uitae officiis benigne me admonebat. Ille iura societatum, pacta populorum, instituta Rerum. Regnorum fata, factorum casus, casuum rationes, omnemque praeferim Romani causam imperii, eiusque ad postrema usque nostra tempora uariationes, me edocuit. Ille, quomodo perturbationi temporum intercedendum, quomodo cum magnis necessitatibus, aerarii tenuitas ac ciuium paupertas conciliandae sint, ex rerum bene cognitarum experientia, mihi commonstrauit. Euenit hinc, ut tantum Virum suspexerim magis, an amauerim, dubitem, eumque defunctum etiam nunc perseuerantissime ardentique diligo. Ad huius latere, cum me lacrymantem necessitas diuulsisset, Galliam adiui; quam omne genus opulentiis ex diuite cornu infartam, in meditullio Europae, uelut arbitram reliquorum regnorum sitam animaduerti, coelo maxime salubri serenoque eam ambiente. Neque minus ad totius
gene-

generis humani commercia, terra marique aptam, aduersus hostium uero insultus & machinationes undique securam deprehendi, mari mediterraneo & oceano geminum latus claudentibus, reliqua duo, Pyreneorum montium, Alpiumque circumvallantibus iugis, arte, naturam, ubi opus est haud legniter adiuuante. Ibi, prout in Vottoni ludo enutritum, eiusque disciplinae alumnum se exhibere, acquam erat, emissitiis oculis inuisebam. Aulam, intrabam Curias, frequentabam domos, intereram coetibus, attendebam colloctionibus, & inspicere praesentia, adire remota, penetrare occulta conabar. Haec, Noster, de seipso sic narrabat, cuius o utinam! omnes in peregrinas regiones profectionem suscipientes uiatores, aemuli ac imitatores sint, & similem ei quoque qua ipse usus est fortuna experimatur. Ibat iam in serum Autumnum annus ab instaurata salute millesimus sexcentessimus & quadragesimus primus, cum ὁ μακαρίτης patrios lares repeteret. In his quieti se dabat, euentuum quos peregrinando obseruauerat, aliarumque humanarum & diuinarum rerum contemplationi uacans, & pios Parentes, auxilio in laetis, solatio in tristibus exhilarans. Est hoc egregie in Republica nostra constitutum, quod non cursu aut saltu ad supremos honores fit ascensus. Nam ne-

Q

que

que festinato impetu in aequor undisonum irrumpunt nautae, sed prius in placido lacubus clavi regimen periclitantur. Illi les etiam tum demum animi atque fiduciae plenus procedit in aciem, & de uictoria confidit, cum in campo ante luctando, diu exercuit robur, & leuioribus praeliis se indurauit. Per annos igitur bene multos, cum BEHAIMVS noster minoribus Magistratus officiis functus esset, tandem annis supra millesimum & sexcentisimum quinquagesimo quarto ad ampliora munera tanta & talis uirtus, hoc est, curlor indefessus in stadium, animosus athleta in arenam, equus acer in circum uocabatur, plenisque suffragiis senator creatus est. Illic tanquam in splendidissimo aliquo theatro exhibere se Roscius noster, & artis suae pericula facere. Aut igitur tum, aut nunquam alias apparuit, quid posset liberrimis permessa spatiis, praeclaris artibus suffulta prudentia. Veniebat assidue in curiam, & intentum, consideratum ac sobrium animum domo secum afferens. Praemeditabatur cum cura quae diceret, alios censentes studiose ac patienter audiebat. Si quod dubium incidisset, inquirebat comiter, non altercabatur respondendo. Quae uera existimabat, sine acerbitate & arrogantia, constanter tamen proferebat. Quae meliora alii proferebant, plene laudabat, & ita semper induxit.

ma-

mauitque animum ut neq; moueretur metu,
neque flecteretur gratia, nec largitione cor-
rumperetur, contemtor omnis pecuniae,
quae per sordes ueniret. In iure dicendo sic
uersabatur, ut id subinde cum aequitate mi-
skeret, pariter iustus ac bonus. Bonus sine
personarum odio, & sine earundem respo-
ctu iustus. Erga omnes ciues tanta erat
facilitate ac comitate, ut communis uide-
retur omnium parens, & quasi usus,
non utens auctoritate. Proinde neminem
aut aspectu aut colloquio suo arcebat,
nec quis tam humilis erat, cui non ad eum
pateret aditus. Cognoscebat libenter o-
mnium postulata, nihil honesta roganti-
bus denegabat. Si quid negare cogeatur,
eam tamen adhibuit lenitatem sermonis, ut
eos quoque qui repulsam tulerant, aequos
a se tranquillosque dimitteret. Inadiu-
uandis amicis strenuus ac diligens, nihil
non eorum causa tentabat. Innitendo ue-
ro quod semel admisisset, tanta ei erat cu-
ra, ut non mandatam, sed suam rem ui-
deretur agere. Liberalitatem eius mul-
tis, imprimis uero uiduis & pupillis, sa-
lutarem fuisse publicitus constat. Atque
ut sua beneficia tanto melius tueretur, ea
quotidie augebat, antiquiora se subuerrere
existimans, nisi illa posterioribus cumula-
ret. Si uideret alicubi magnam uirtutem
latere eam extrahere in lucem hominum
studebat, & interdum indignos quoque

com-

complectebatur, ne pauciores iuaret. Nullas inimicitias gessit, quod neque laedebat quenquam, neque si quam iniuriam aut contumeliam acceperat, malebat ulcisci quam obliuisci, procul ob omni malitia, & uaferrima fraude. Atque sic confuse singulis propemodum uerbis complexus sum, uirtutes, quae multa ac ingentia praeconia requirebant, idque eo excusatius, quod apud eos mihi sermonem esse satis memini, quorum exacta sapientia sibi met potest saecundissime explicare, quae Oratoris tenuitas tractationis plenitudine assequi desperat. Etsi uero praeclara atque eximia sunt, quae recitavi hactenus, tamen modica uideri queunt, praeciis, quae BEHAIMVS noster ex decennii postquam in Senatum lectus fuerat, intervallo, iam Scholarcha ac denique ante hoc sexennium Septemuir factus, praestitit: Tum enim ultra priores limites ac terminos progressa illius Virtus, longo usu robustae sapientiae bonitatisque potestatem exeruit maxime, ac in salutem & commoda patriae efficacissime conuertit; nunquam remissa aut otiosa, sollicita semper atque intenta; neque praesentia tantum uerissima pensitatione aestimans, sed solertissima etiam sagacitate augurans futura. Verum & hae laudes pace circumscribendae sunt, quas diducere, in immensum excrecente oratione, uox simul cum di-

m

me deficeret. Amorem autem illius in hanc Academiam prorsus silentio inuoluere, nefarium scelus & piaculum foret, quam ille semper curae habuit cordique, id unum uehementer agens, ne quod detrimentum pateretur Respublica haec nostra Literaria, & ne aliquid, aut studiorum honori, aut dignitati profitentium, aut publico omnium bono decederet. Quin, non conseruare modo ac tueri ista, sed amplificare etiam, atque ornare perpetuo semper contendebat. Atque hunc propensissimum erga nos affectum, quem ego ob oculos ponere minime ualerem, commodum rursus ipsius τὸ μακρίτε uerbis, repraesentare mihi conceditur. Effluxere anni ex quo Reipublicae Noribergensis *Patres Conscripti*, id satagente Venerabili Amplissimorum *Scholarcharum* ordine, in hoc Musarum templo Mystam me constituerunt, omnino quindecim. Fuit tum BEHAIMO id negotii datum, ut Illustris Senatus nomine, me in fanum & delubrum introduceret, atque numero eorum insereret, qui sacris hic rite operantur. Ergo, cum uterque Noriberga discedentes, carpento simul ueherentur, ille solita sermonis grauitate, qua sicubi opus esset, non delinire tantum animos, sed concutere, & in iisdem aculeum relinquere consueuerat, sic incipit: O Heus o noster VVagenleili, uelim intelligas bona tua, & dignum te

Q3

impo-

imposterum Academiae ulibus praestes; de qua sic optimus quisque ex Senatoribus Collegis meis sentit, eam publicis fatis longe magis innexam esse, quam Palladii icuncula, aut uigil perpetuo Vestalis foci flamma, aut ex Deorum sedibus lapsa Ancilia, Romano statui salutaria credebantur. Quocunque te in oppido uertes, incidēs in loca, Heroum uestigiis calcata; in aedes, quas ingentes animae coeloque receptae sacrarunt; in tecta, sub quibus magnarum mentium foetus concepti & editi in monumenta, quae sacros diuinarum umbrarum cineres asseruant; in auditoria & conclauiā centum annorum oraculis personantia; in parietes docentium uocibus pulsatos & fractos. Ex hac Academia, tanquam ex agro fertili, eodemque bene ac diligenter subacto & culto, Viri, & eruditionis ubertate, & bonae mentis gloria praestantes nunquam alii aliis succrescere, alii post alios continenter profeminari ac propagari desierunt. Hic formatur decora fascibus ac tribunali-bus florentissima pubes, sacrorum pars ac regimen futura, redditura ius gentibus, humanae salutis fatorumque ministra exitura supremas urbis potestates consilio rectum, & per uarias fortunae species ac modos, dispari sorte, latura rerum humanarum arbitrium. Huc Gaetae, Suedi, Cimbri, & Sarmatae, huc toto penitus-orbe

orbe diuisi iuuenes, mortalium flos delibutus, magnarum animarum incrementa, seculi spes & uotum confluxerunt, ingenii cultum, & ea diligentiae premia referentes, quae nec dare Dea caeca potest, nec eripere. Vt facile colligas, ad ea loca Altdorfii nostri nomen penetrasse, ad quae nec Romanorum, nec Pellaei iuuenis arma peruaferunt. Nolo quicquam ceteris Academiis detractum. Nostra iuuentus, generosae indolis, mansuetudinis ac modestiae, animique laboribus inuicti, a conditae Academiae primordiis, singulare exemplum semper fuit. Atque esto, alibi plus hominum sit, nobis semper sufficiet, habere plus solidae doctrinae & probitatis Studioforum. Addebat plura alia, quibus illa fauoris erga hoc Prytaneum abundantia, ebulliebat, dextram denique meam capeffens, eamque multum cum pressisset, in pias faustasque gratulationes desit. Hunc ergo Patronum, aut, ut conuenienti magis uoce flagrantissimum erga nos amorem exprimam, Amasium, cum eheu! amiserimus plane uideor, *Patres Academici Collegae*, illas Plinii, funus Corellii Rufi sui, in amici Calestrij sinu deflentis, querulas quas ediderat uoces, ex uobis audire: *Proinde adhibe solatia nobis: non haec*, Senex erat, infirmus erat, (*haec enim nouimus*) *sed noua aliqua, sed magna, quae*

audi-

audierimus nunquam, legerimus nunquam. Nam quae audiuius, quae legimus, sponte succurrunt, sed tanto dolore superantur. Bonum factum! Haec noua, haec magna solatia, tute nobis praebes, Carole V Vellere, Senator splendidissime. Tu cuius benignitatem nemo unquam in se sensit claudier, BEHAIMO nostro, quod aeternum bene uortat! Successor datus, facis ne de statu nostro posterum extimescamus, reparasque ex asse damnum, quod Eximii Maecenatis mors nobis intulit. Audiuit DEVS uota nostra, nosque uotorum reos fecit, dum tu Musis ac literis praefectus es, quo nemo politiora studia tractauit propius ac interius, nemo Musarum cultores fouet impensius. Tu inquam, qui totam, ut sic loquar, prudentiae historiam, siue omnis historiae prudentiam, capaci animo pridem complexus es, imo in Larario tuo dicam, an uenerandae antiquitatis sacratio? Romanam Graecamque historiam uniuersam, auro argento, aere, per sacros uultus signatam, per augusta Caesarum ora, uiuasque Consulum effigies, nuspiam hiulca seculorum serie expressam, possides. Qui improbo labore, assiduaque diligentia, tempora semper somni arctiora quam noctis habens, tantam horum omnium notitiam tibi parasti, ut non solum suis oculis conuenienter disposita serues, sed

sed & oculis dignoscendi peritiae adfuetis, tot innumeras ac tam dissimiles formas, ueluti unius familiae capita cognita habeas, de omnibus erudite differas, sensus abditos occultasque notas explices, & quandam ueluti Imperatori; populi lustrationem quotidie diribitor instituas. Bene te Superi ament, faueantque muneribus quae dederunt, & iis iugiter immorentur. Hoc est lenem, comem placidum, affabilem, beneficum, qualis semper extitisti, in ultimam usque senectam, & in Pylii Regis, qui

-- *Magno si quicquam credis Homero,
Exemplum uitae fuit a Cornice secundae,*

Aetatem seram conseruent. Nos interim tuas laudes, & uorsa & prorsa oratione, Apollinisque plectro sonabimus, ut qualis, quantusque es, ab omni hominum memoria, ab omni aevo aestimeris. Spectauimus ea, quae in publicum protulit BEHAIMVS, unde ad gloriam eius nihil accommodatius fuerit, quam ut illa quoque inspiciamus, quae in priuato limine tenebat. Est enim solui nunquam metuens nexus quidam, inter publicam & priuatam uitam, nec utilis temere publico fit, nisi qui domi suae, quae & ipsa imaginem quandam Reipublicae gerit, truggi deprehenditur. Capiamus initium ab illa uirtutum omnium regula simul & ani-

Qs

ma,

ma, Pictate. Quam uti cum materno lacte luxerat ὁ μακαρίτης, ita eius studium, tota deinde uita, non sub larua & furo, sed uerbis seriis, factisque professus est, illamque omnium actionum suarum pro-ram & puppim constituit, curam istam ceteris curis anteuertens, quomodo illi placeret, cui & praesentis uitae bona ac commodata accepta ferret, & a quo futurae, sempiternam felicitatem expectaret. Psallebat igitur crebro in conclavi suo; aut mente, oculis, uoce, gemitu, in DEVM uersis, sanctis precibus summam Maiestatem, Reipublicae, sibi suisque propitiabat. Nec minus quotidie coelestia euoluebat oraçula, cum horum lectione oculos aperiens claudensque firmissime de iis persuasus:

*Quod quid sit pulchrum, quid turpe,
quid utile, quid non
Plenius ac melius Chrysippo & Crantore
dicant.*

Concionibus deuote intererat, opere semper exprimere gestiens praecepta saluberrima, quae audiuit. Neque uero sanus ualensque tantum templâ frequentabat, sed & aeger imbecilli uoletudine, ita ut haud diu ante obitum, inter auscultandum, mentis, omniumque uirium deliquium publice passus sit, cum summa totius qui confluxerat, coetus, consternatione,

one, & e locis, quae quisque occupaerant, accursu. Quoties sacrorum mysteriorum particeps fieri uolebat, peccata sua (non enim ab iis immunis fuit, & passus est per humanam imbecillitatem suos manes) prius ita confitebatur, ut eorum uere se atque ex animo poenitere, omnemque spem sibi in diuina bonitate ac misericordia constitutam esse, ostenderet. Post oblatas aeterno Numini supplicationes labori se Noster dabat, & a publicis curis otium aliquod nactus, inter libros suos uagabatur, ac quicquid clarorum ingenia hominum, ad nominis immortalitatem superesse uoluerunt, peruoluebat. Sumebat quoque ipse calamus in manus, & multa insignia monumenta, maxime talia, quae ad Geographiam aut nostri aevi historiam illustrandas pertinent, in uernaculam e linguis exoticis transtulit, dictione usus castigata, pura, concinna ac perspicua. Quae omnia, licet dissimulata & suppressa hominis auctoritate publicata sint, quia rara animi magnitudine praeditus BEHAIMVS, nihil ad ostentationem, omnia ad conscientiam referebat, recteque facti non ex fama, aut populi sermone mercedem, sed ex facto petebat, neque sic tamen is fulgor condipotuit, quin se proderet, spretaque gloria auctior redundaret. Itaque per ora hominum feruntur eius libri, iisdemque quibus

bus germana lingua spatiis peruagantur. Aedes quoque eius, & imprimis ipse, notis ignotisque aperti erant. Ac cum Amicis quidem quando simul una agebat, quas ille historias, quas narrationes, tum ueteres tum nouas, recitabat; quae dicta ac apophthegmata, seria iuxta & lepida, ex ore suauiter surridentis effluerunt? Erat enim ante alios egregius iocandi artifex, & suauis argutias, facetiasque in promptu habebat, sed tales, quibus Crassum Antonium, Scaeuolam, Scipionem Nasicam, ipsumque Iulium Caesarem excelluisse, Ciceroni credimus. Nec enim graui distringebat alios contumelia, aut uerbum ullum proferebat quod Sanctus Numa non nominaret, quodque Dea Bona a sacello suo exulare uellet. A peregrinis uero, quod crebro, & maxime ab Anglis Noribergam transeuntibus, fiebat, quando conueniebatur, colloquia sua tam accinctae attentionis iudicio dispensabat, ut ambiguum relinqueret peritis, plusne doctrinae, an prudentiae, an bonitatis haberet, quod audierant. Sicubi autem satietas hominum, aut negotii odium BEHAIMVM nostrum ceperat, requiescere quasi cum uellet, molestasque ex animo expuere sollicitudines, fidibus uarii generis ludebat organa, chordas, barbiton pulsans. Epaminondam imitatus, qui citharizare & cantare ad chordarum sonum solebat

lebat; aut Achillem, qui uictoricibus illis manibus, in excidium Ilii protentis, lyram saepe capiebat, qua, belli taedia dispungeret, & illos perpetuos labores, hoc otii uelut condimento, sibi faceret, aut fingeret saltem, minus molestos. Et uero non minore BEHAIMVS apud nos in Musicis gloria fuit, quam Damon & Lamprus, quorum quondam peruulgata apud suos erant nomina. Quin & summos studio prohibuit, ne ars Musica Deorum inuentum, cuius ipse publicam tutelam gerebat, in Vrbe nostra ad paucos recideret, ac ne illius ingenui Magistri, aut suaves phonaeci, esurirent, & pari loco cum iis haberentur, qui in triuiis, dissonis sonis, clamant, tinniunt, & ceu ciconiae crotalistriae, stridunt ad aurium dentiumque grauem offensionem, Nuptias bis celebruit BEHAIMVS noster: atque primis, anno Seculi quadragesimo secundo sibi sociauit Mariam Salomen, Tobiae Tucher, sapientia, ac qui iustique amore & rerum gerendarum dexteritate spectabilis Senatoris, filiam: Virginem, cui multo sanguine, multo rubore suffusa uenusta facies, & ingenua totius corporis pulchritudo. Pulchritudinem, uirtus, morumque apta compositio & condecencia gratiorem reddebant. Cum ista decennium exegit, ac perenni concordia, & dulcissimo amore mutuo uixerunt. Prognati sunt ex hoc toro Liberi quia-

quinque, filius nimirum unus, Filiaeque quatuor. Sed, reliquis acerbam mortem diem obeuntibus, filiae duae, Maria Salome & Susanna Sabina, aetatem tulere, ex iisque uidit *ἡ μακρὴν* complures utriusque sexus ingenti spe blandientes Nepotes. Namque prior *Maria Salome*, egregiae formae atque aetatis integrae, sedecim abhinc annis, nupsit *Georgio Carolo Muffelio*, Nobilissimo ac Egregio uiro, sed quem singulares, quas in eius pectore collocauerat coeli benignitas, pertinaces quibus cum diu multumque conflictatus est morbi, in usum Patriae impendere nondum permiserunt. Dignum meliore valetudine, nisi Deus malit ipsum porro una cum fidissima Coniuge, magnae patientiae in aerumnis, & aequanimitatis mirificae documenta inter mortales edere. Maioris natu Filiae nuptias, consequutae sunt anno uertente aliae huius, quibus altera (quae tamen & ipsa ante quinquennium uita concessit.) *Susanna Sabina* egregiis morata moribus, & uultu adeo modesto, adeo uenusto, ut nihil supra, iuncta fuit Carolo Gottlieb Harsdorffero, Georgii Philippi, Germaniae Varronis, quem sua dies nostrae & Literariae Reipublicae usibus magis, quam generationi subduxit; Filio Senatori nunc grauissimo, & eruditione, iudicio, consilii copia, recti studio, omnibusque togae

togae artibus insigni. Quem, ut in longum Rei bonaeque publico incolumem seruet omnipotens DEVS, atque non degeneraturos a gloria tantorum Patris A uorumque liberos fortunet, uota facio, uotisque cupio damnari. Ceterum BE-HAIMVS, cum primae Coniugis obitum, inconsolabilis prope, per uniuersum quadriennium luxisset, tandem ad noua uota transiit, atque Christophori Praunii, canae nobilitatis, & antiquae uirtutis fideique Viri, filiam uirginem, Barbaram Helenam, solemnibus nuptiarum sibi pactam, domum duxit, foeminei sexus splendorem, & in quam, suorum munerum prodiga natura, contulerat omnia, quibus potest aut coli corpus ad summam formae elegantiam, aut praeparari animus, ad cuiusvis generis uirtutes. Ille genarum honos, illa suauitas oris, ille frontis nitens apex, & oculis inditus fidereus fulgor, illa iusta statura, membrorum dignitas, & ingens ubique species, iucundissime sensus τῆ μακαρίτης mulcebant. Huic autem annos uiginti quinque iunctus fuit & quinque suscepta pignora, Filii nempe duo, Filiaeque tres, quos tamen omnes, uix Patri ostensos immaturis funeribus praeceps fatum eripuit. Hos ille interitus ac obitus, alto quidem doloris sensu, (qui enim aliter gerere se potuisset singularis illa bonitas?) in animum admisit, sed, ne immemor tamen uidetur,

tur illius constantiae, qua aduersus omnes alias calamitates, inuictus semper steterat, semper erat staturus. Reputabat enim secum rem recta uia, noueratque, gigni liberos si DEVS non annuat, haud posse. Tum uero insigniter leniuit totam hanc aegritudinem, nimium felix cetera connubium. Cuius quo uetustior nexus, hoc firmior non tantum, sed & iucundior copula erat, ut opes uiresque ab aetate haud magis, quam dulcedinem lumeret, quod Falerna solent. Siquidem, increfcebat subinde ingenii & affectuum paritate mutua fides: una mens, unum uotum, inuicem ad amandum prouocabant, ut qui non nosset coniuges, sanctissimum fratris sororisque contubernium iudicasset. Neque amabat solum castissima Marita Maritum suum impensissime, uerum & decenter reuerebatur, omnem semper animum ei addicens. Non tamen unquam illius se consiliis ingerebat, cum ipsam suis negotiis intentam affixamque, & sexus pudor, & parsimoniae studium continerent. Quamobrem, curabat assidue rem familiarem, admonebat officii ancillas, conficiebat diurnas rationes; ne quid periret, ne parum laute instructa mensa esset, cauebat. Seruabat aedium cultum munditiemque, & sursum deorsum cursando, modo sintriclinio modo in penuria aut uinaria cella fungebatur officio, inque

inque his omnibus, ceu ille apud Phaedrum frugi pater familias, afferebat ubique centum oculos, eum quoque & lanam tractare, aut ad noctis usque concubium accubare, haud infra dignitatem & fortunam suam positum arbitrans. Quod si uoletudo Mariti tentaretur, qua sollicitudine ipsa eum fouebat, quam diligentiam quae medicamina adhibuit, ut cito cum sanitate rediret in gratiam. Inprimis autem in postremo illius morbo qualem se praestiterit, si dignis laudibus efferre pararem, longius mittenda oratio foret. Aderat semper aegrotus; iuuabat e lecto surgentem, manum porrigebat cubile repetenti, cibos aut pharmaca blandis alloquiis prosequabatur, noctu humi in strato propter dormiebat, uel somnum oculis non uidens, uigilabat potius, nec unquam destitit, uerbis, ut poterat, animum & solamina illi addere. Semper enim, etiam ingrauescente indies imbecillitate, ipsa spem uultu simulabat altum dolorem corde premens. Quod si uero diu cohibitae lacrumae uincerent prorumperentque, egrediebatur; tunc se moerori dabat, & fletu os totum opplebat sibi. Satiata, siccis oculis, composito uultu redibat, quasi tristitiam foris reliquisset. Odignam (quod coelo teste dico) foeminam, quae in exemplum seculi ueniat; dignam, quam uxoribus nostris

R.   **osten-**

ostentemus, dignam ex qua uiri quoque uirtutem uerumque amorem discamus. Illa quod fecit, nemo Sapiens non pluris aestimauerit, quam cum Arria, ferrum stringere, perfodere pectus, extrahere pugionem, tradere marito, addere illam, Plinio uisam immortalem & paene diuinam uocem: *Paete, non dolet.* Sed ecce, prorsus inopinanter, deduxit nos sic feralis orationis ordo, ad grauem & mortiferum BEHAIMI Nostri morbum, lentum & difficile malum. Inuaserat eum pridem respirandi angustia, membrorum languor, & uirium defectio. Ad haec effusa postea bilis totum corpus peruagabatur. Quamuis uero uxoris, & industriorum Medicorum cura, singularisque uictus temperantia, depulisse nonnihil uiderentur in ualitudinem pernicipalem, Spiritus quoque paullo liberius meare inciperent, tamen prorupit paullo post denuo male sepulta uis morbi, magis etiam inflammata, uelut doloso cineri suppositus ignis, & ita paulatim τὸν μακαρίτην attriuit ac labefactauit, ut ad postremum ineuitabilem ei attulerit ex hac uita migrandi necessitatem. Ita decumbentem, cum aliquando uisitarem, pauore resupinatus obstupui miseram corporis habitudinem. Erant nares accutae, oculi concaui, collapsa tempora, facies cadauerosa, imbecillum latus. Pendebant lacerti, haesitabat lingua, animus tamen

tamen uigebat. Ad me igitur conuersus, Salve & Vale inquebat, mi Carissime, cum ceteris rebus humanis omnibus. Ego nunc nihil nisi coelum cogito, & Seruatoris mei Iesu uulneribus inuolutus, minime omnium timeo mori, sed solui cupio: ex turbulento hoc ac inquieto salo, in illum placidissimum portum perpetuae quietis ac tranquillitatis, migraturus. Exspecto post exantlatas huius uitae aerumnas, illa gaudia, quae nullus moeror, nullus metus contaminant; quae humana mens minime assequitur. Mox Coelitem triumphantibus choris immixtus, per roseos astrorum ignes humana forma maior incedens, omnem pulcherrimum stellati Poli ornatum, coram dimetiar oculis, Ipsumque Numen supremum, Deum Sabaoth, nullo fine terminandis celebrabo laudibus. Vorum interim pro Academia facio, & illa dico atque impleo, quae opere omisi. Cum manum illius pectori & ori admouissem, & imminuentem aeternam beatitatem paucis, fleituque & singultu ruptis uerbis, gratulatus essem, discedebam moestissimus, nec multo post nunciatum nobis fuit, peruenisse BEHAIMVM ad mortalitatis suae finem; eumque anni supra millesimum & sexcentessimum octogesimi primi, iam exacti, quarta Decembris dies, ei attulit. Cuius obitus ubi percrebuit, uti in urbe lacrimis omnium oculi madebant, omnia plantibus gemitibusque circumsonabant, undique

dique querelae & lamentationes exaudiebantur, ita quoque nec apud nos quis fuit, qui non ingentis moeroris, grauisque moestitiae signum luculentum ostentaret, prout diuersis diuersa non diuersus dolor suggererat. Quin, ipsas diuās, Astream, Hygeam & Mineruam, in solemnī Panegyri, ore facundissimorum Interpretum, iacturam delicii sui, non sine commotione intimorum sensuum, amare plorantes nuper uidimus. Quemadmodum uero BEHAIMVM luximus hactenus, ita eundem pro se quisque uenerabimur deinceps, & quamdiu nobis sana, ac diuini humanique iuris intelligens mens erit, praeconis & bonis recordationibus, Viri Magni facta, & famam nominis prosequemur. Quo sic memoria & gloria illius, seculis nullis intercidat, ac cum orbe hoc, cum omni temporum decursu perennet. Quod potui DIXI.

SCRIPTA

Sequentia ex Anglicano sermone translata:

Relationem de Vocatione eiusque requisiti.

Iacobi Houels Discursus Historicus & Politicus de bellis ciuilibus in Anglia Scotia & Hibernia.

Io. Dauenantii Concordiam Religionis Protestantium & Reformatorum.

Thesaurum biblicum.

Maccabaeum Britannicum, de expeditionibus bellicis Thomae Fairfax.

Politicum sine exemplo, siue de belli ac status ratione Oliuarii Cromuuels.

Historiarum belli ciuilis in Anglia Scotia & Hibernia tomos tres.

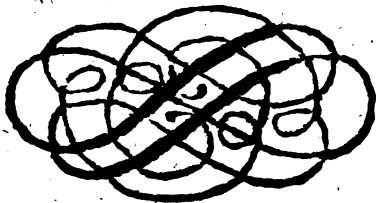
P. Hieronymi descriptionem nouam Indiae, de origine Nili, Sacerdotibus Ioanniticis, mari rubro, palmis.

Historiam Tafilette.

Lancelloti Addisonii de Barbaria Occidentali.

Notabilia Asiae & Africae.

De conspiratione Anglicana, cum executione Eduu. Colemanni seq.

XIII.

VITA

OCTAVII FERRARII,

Eloquentiae, Politices ac Graecarum
Literarum in Academia Pataurina
Professoris Publici,

descripta

CAROLO PATINO,

Equite diui Marci, Doctore Medico
Parisiense, & Primario Chirurgiae
Professore Patauino.

OCTAVIVS FERRARIUS, natus est Mediolani, anno cl. lo. ciii. die dominico. xx. Maii, gente patricia, quod amplissimo testimonio comprobatum est a Praesidibus & Senatu Regio Id. August. M D C LXXX. Ea liberatis hominibus semper, floruit, praesertim Hieronymo & huius filio OCTAVIANO & graecis & latinis literis uariisque libris editis eximio. Deinde FRANCISCO BERNARDINO, OCTAVII patruo, quem eruditione summum, tum fama, tum quae extant eius volumina, depraedicant. Quodam patre orbatus, apud eundem patru-

trum diligentissime educatus est, mox inter Collegii Ambrosiani Doctores, Federico Cardinali Borro meo commendatus, qui perspecta pueri indole, ut largius latina greecaque literatura imbueretur, in magnum Ephaebeum transtulit, ubi mira felicitate confecto Philosophiae & Theologiae curriculo, se totum ad humaniores literas transtulit. Grandior factus, ita sibi purpurati Principis optimi gratiam & benevolentiam conciliauit, ut illo neminem chariorem haberet, qui cum fessum curis animum leuaret, plura confessus Senex a iuvene didicisse. Alterum ac uigesimum annum agens, in Ambrosianum Collegium, quod tunc erat Italiae florentissimum, adscitus, in docendae Rhetoricae munere, semper cum latinis graeca ceteris contigit antecellere. Cuius rei fama septimo & uigesimo aetatis anno, Christi scilicet MDCCCXXXIV. quingentorum Ducatorum stipendio allectus est a Veneta Republica, ut in Archi-Gymnasio Patauino Eloquentiam & Politicam, graecasque literas profiteretur. Quam ille scholam, nescio quo literarum fato & temporum iniuria iam pridem prope lapsam, non sustinuit modo, sed arte, ingenio, industria, labore & diligentia praeter spem erexit, atque reparato antiquae doctrinae studio, supra ceteras huiusce sortis scholas extulit.

Quare permoti Veneti,

R 4

neti,

neti Patres, nouo ante hanc diem exemplo, nouis post singula sexcennia incrementis, ad usque bis millena, stipendium auxerunt, qui honos hactenus nemini datus est. Exteri porro Principes quanti facerent, clara saepenumero signa patefecerant tum inuidiosis stipendiis euocantes, tum munificentissimis donis cumulantes. Ex quibus Christ na Augusta nullis tacenda seculis millenorum aureorum torque ornauit, & Ludouicus Magnus, Christianissimus Francorum Rex, quingentorum aureorum honorario per septennium profecutus est. Interim ut Patriae Mediolani res posteris proderet, ab eiusdem urbis Decurionibus absens insciensque oblato ducentorum aureorum stipendio renunciatus est. Qua prouincia, quantum subsecare poterat, a publica docendi cura, quantumque licebat per ingrauescentem aetatem & obstinatos morbos, toto quinquennio defunctus, ultro libereque abdicauit. Anno octauo & quadragesimo publice docendi recurrente diutius aegritudine praepeditus, nec dum bene confirmatus, habuit extremam de graecis literis praefationem: & postera luce praelectionem de Manibus & umbris. Inde subito morbo correptus, post septem dies, quinque & septuaginta natus annos, mortuus est. Non. Mart. hora noctis octaua. CIO IO CLXXXII. Ceterum praeter insignia animi ornamenta,
uis

uis illi inerat acris ingenii, fida memoria, plena consilii mens, animi candor, fides & comitas: per quae summis & infimis mirum in modum charus, atque in reconciliandis dissidentium-animis facile Princeps. Vltus est ut literatus incommoda uoletudine maxime capitis atque artuum doloribus conflictatus: uix tamen diem a Musarum sacris abstinuit.

SCRIPTA

De Re Vestiaria libri septem Patarii, in 4to.

Prolusiones XXVI. Epistolae, Formulae ad capienda Doctoris insignia, inscriptiones. Patauii 1668. in 4to. & Chemnitii 1665. in 12mo.

Prolusionum & Epistolarum pars tertia, cui accessit Panegyricus Ludouico Magno Francorum Regi dictus, Patauii 1674. in 4.

Electorum libri duo. Accesserunt Epistolae & Inscriptiones. Patauii 1679. in 4.

Origines Linguae Italicae. Patauii 1676. In fol.

XIV.

DANIELIS CASPARIS
A LOHENSTEIN.

Hereditarii, in Kittlau, Reifau &
Rofchkovvitz, Sacrae Caesareae Maiestatis
Consiliarii & Reipubl. Vratislauienfis Proto-
Syndici. IV. Kal. Maii Clod. D. C. LXXXIII.
repentina morte Viuis erepti, ex
curriculo Vituae reno-
uata.

Diuini Numinis iussu pueri nascun-
tur, quos elegit, ut olim lumina
ecclesiae suae & fulcra Reipubli-
cae euadant. Plerumque Astro-
nomi ex fideribus quae in natalibus eorum
comparuerunt, quos diuina prouidentia
ceteris anteposuit, prospera pariter atque
aduersa mysteria quaerunt. Virum quon-
dam praenobilissimum ac perquam strenu-
um, Dominum DANIELEM CASPAREM
A LOHENSTEIN Hereditarium in Kitt-
lau, Reifau & Rofchkovvitz, Sacrae Cae-
sareae Maiestatis Consiliarum & Reipubli-
cae Vratislauienfis Proto-Syndicum non
felicia tantum in natiuitate sidera exce-
perunt, si his certi quidquamtribuendum
est, sed celebris ille dies memoriae con-
uerfionis Diuini PAVLLI Apostoli in fa-
stis

stis sacratus, ipsi natalis erat, quo post-
haec quamvis non in ecclesiastico, in po-
litico tamen ordine, electum Dei organon
sit futurus; siquidem Deus utrumque bra-
chium requirit, nec minus tribunali
quam sacrae cathedrae prospicit. Hoc
ipso die atque adeo VII. Calendarum Fe-
bruarii Anno R. G. clō Io c xxxv. post
horam I. postmeridianam in uitam hanc
communem exiit, inter medias bel-
li tempestates, Nimptschii, urbe in
principatu Brigenfi sita, in ipsa arce prin-
cipali. Patrem coluit IOANNEM CA-
SPAREM A LOHENSTEIN, Senatorem,
nec non Redituum Augustissimi Imperato-
ris in urbe quam modo diximus, Praefe-
ctum; matrem uero SVSANNAM nata-
libus SCHAEDELIAM: Communis pa-
triae tumultus in utero adhuc materno in
arcem principalem ad quaerendum ibi
praesidium collocabat, quem Principes
postea Virum in curiam uocarunt. Pa-
rentes, quo officio suo facerent satis, fi-
lium mox Christo consecrarunt quo macu-
lam, quam quasi hereditatem cernunt
mortales & propagant in posteros, sacro
fonte elueret; ubi fausto auspicio DANI-
ELIS nomen tulit, quod parentes postea
docuit, nominibus nonnunquam secre-
ta inesse mysteria, & felicem saepius
exitum denominationis finem quem sibi
proposuerunt, longe superasse. Cum ue-
ro

ro nemo mortalium perfectus nascitur, quemadmodum silices qui in Insula Cuba egregiae formae inueniuntur, imo Socrates ipse, cui sapientia coelitus delapsa tribuitur, truncus natus est; hinc proba educatio rectaque institutio fuit necessaria, Principia usque ad annum septimum Tobiae Iungio, progressum uero M. Klossio, M. Valentino Kleinvaechtero, & M. Iechnero Rectoribus Gymnasii S. Mariae Magdalenae in urbe Regia Vratislauiensi meritissimis in acceptis retulit. Singularis industria, quam ibi per nouem adhibuit annos ac felix quo a natura instructus erat ingenium, anno clo lo CLII. atque adeo iam XIV. aetatis suae anno apum reddidit Academicas Doctorum Lectiones frequentandi. Quare Lipsiam adiit, ubi singularis ei obtigit felicitas, praeter ceteros Professores celeberrimos, magnum ac scriptorum celebritate in toto orbe literato famigeratissimum Carpzouium e cathedra differentem audiendi. Exinde fama excellentissimi Lauterbachii inuitatus, Tubingam abiit, cuius praesidio munitus, eruditam disputationem, quam inauguralem appellare consueuimus, de Voluntate (adicetium nomen certas ob causas studio omisit) summo cum Auditorum applausu publice habuit. Si labor atque ars naturae auxilio ueniunt, per insitionem arborum, transplantationem
florum

florum ac certa uitra, uarias plantas citius ad maturitatem perducere potest. Quid mirum itaque in LOHENSTEINIO, qui uelut alter Demosthenes, nemini opificum in officina sua cedebat, & cum Carneade saepius cibo ac potu obliuisceretur, si industria nobile quinquennium studio Iuridico alias sacratū superauit, quo oculos animumque citius in Contemplatione orbis terrarum, quemadmodum haecenus in libris, pasceret, quoniam haec eius ope demum ad perfectionem perducitur, eadem ratione ac coralli in aere demum indurescunt. Perlustrabat itaque ab initio caput Europae, Romanum imperium, aulas Principum Electorum ceterorumque Ducum, praecipue anno c1o 10c LIV. in Comitibus Imperii, Ratisbonae praesentes. Exinde paragrata magna Helvetiae parte, ad elegantissimum Rheni tractum se conuertit, tandemque in Belgium foederatum, ubi cum amore urbium elegantissimarum, tum praecipue Virorum eruditissimorum retentus, temporis quoddam spatium consumsit. Cum uero in reditu, patriam, quae omnes omnium carissimas complectitur, feliciter attingere speraret, fere finem uitae cum itinere fecisset, siquidem tredecim naues tempestate quadam maris oborta, in conspectu ipsius interierunt, atque unica demum qua uehebatur, diuino plane beneficio ab interitu uindicata est. Hic uero Ario Lesbius

buis cum nauibus pereuntibus animum non perire passus est, & quamuis non delphin se ad traiciendum offerret, spem tamen omnem uelut anchoram in diuini Numinis posuit auxilio, quod nec ipsum patria, nec patriam tanto filio orbare uoluit, sed hoc praesentissimo periculo exemptum ad urbes Hannseaticas comitatum est, tandemque Vratislauiam feliciter reduxit. Hic uariae ad munera publica promotiones, cum in patria, tum extra eius fines ipsi offerebantur, iuuentus tamen ac cupiditas Italiam ac Galliam peragrandi, (quarum sermones una cum lingua Hispanica eadem ratione ac Scaliger, Muretus & Casaubonus eruditionem suam fere sine cuiusquam ductu cum omnium admiratione didicerat,) honores sibi oblatos deprecabuntur. Quo facto iter in Italiam suscepit, pestis uero quae tunc grassabatur, causa erat, cur Graecii in Stiria, Vindobonam reuerteretur. Itaque magnam Hungariae partem uidit, ac cum domum reuocaretur, eadem promptitudine qua antea patri obsequium praestabat. Breui tempore post fructus studiorum per felix matrimonium cum ELISABETHA A LOHENSTEIN, nata HEERMANNIA anno cl^o l^o clvii. xvi. Octobris solemni ritu contractum, percepit. Immortale Numen foecundum reddidit hoc coniugium, felici natiuitate trium filia-

filiarum uniusque filii magnae expectationis. Quemadmodum uero DEVS nobilissimis hisce pignoribus familiam eius auxit, nam coniugium sine prole est quasi dies sine sole, hortus sine floribus, atque arbor sine fructibus: sic quoque officia quae patriae multisque hominibus praestabat, omni tempore ex uoto succedebant. Testis est curia VVürtenbergico Oelfensis, quantos uberrimos fructus Domui huic Serenissimae tulerit ex eo tempore, ex quo eiusdem commodis inseruire cepit. Merita eius summos huius orbis eo impulere, ut de felicitate ipsius officiis utendi, inter se inuicem contenderent, donec tandem Vratislaviae, patriae suae, se maxime obstrictum esse existimauit. Officia quae in Syndici munere Regiae huic urbi praestitit, non egent ut publice narrentur, publica autem calamitas, quod ipsum ut ante hac grauissimae causae Viennam, Curiam Imperatoris Augustissimi ablegauerit. Euentus felicissimus semper coronauit expeditiones suas, & multi exterorum quibus ipse haud magis quam Demetrius Hermogeni notus erat, experiebantur: Quod Silesia Viros alat, qui Sinensibus oculum prudentiae mutuo dare, ac nihilo tamen secius acutissimo ingenio esse ualerent. Quare in multo clementissimo Diplomate receptionis Augustissimi LEOPOLDI in numerum Consiliari-
orum

orum merita singularia, atque admirabiles animi dotes grauissimum subministrabant argumentum. Curiae rebus, quibus se totum sacrauit, dies noctesque dedit operam, saepe etiam cum insigni ualetudinis suae damno; noctes uero curis magis quam somno consumpsit; secum fortasse ponderans, quod nimis tempestiue ad perpetuam quietem sit transiturus: Quod reliquum erat temporis magnam partem expositioni linguae nostrae uernaculae sacrauit; Siquidem Cleopatra, Agrippina, Epicharis, Sophonisbe & Ibrahim, sacraeque meditationes, una cum panegyrico postremi Ducis Brigenfis, Serenissimi quondam GEORGII GVILIELMI manibus sacer, uisatis superque testantur. Arminius uero argute scriptus uariisque scientiis locupletatus, auctoris licet iam pridem in cineres sit redactus, memoriam apud posteros conseruabit. Exitus tot caussarum forensium gruuissimarum comprobauit: quod alter Papinianus perfectissimusque fuerit I C T V S; Orationes funebres pro concione habitae; quod alter Demosthenes atque Aristides; Aulae Imperatoris Romani, multorumque Principum, quod Politicus fuerit exactissimus; Vita uero per XLVIII. annos & XIV. hebdomadas acta, quod optimus Christianus uixerit ac mortuus sit. Equidem repentino mortis genere correptus est, siquidem VI.

Ca-

Calend. Maii A. clo lo c LXXXIII. hora XII. meridiana praeter expectationem apoplexia tactus, beate tamen ex hac uita discessit. Impossibile enim est, ut is qui DEO atque Imperatori suo fidelis, sanctae iustitiae ac patriae uniuersae incrementa & commoda promouens, proximoque utilis fuit, alia quam beata morte uitam finire potuerit. Si uero beatus est, prout reuera est, non lacrimis nostris ipse, nos uero aeterna ipsius gloria indigemus.

SCRIPTA:

Cum singula in Curriculo Vitae iam sint recensita, hic indicare superledemus.

XV.

Philosophus Christianus
in Viro Celeberrimo

DN. JACOBO THOMASIO
Lipsiensi, Eloquentiae in Academia
Patria Professore Publico.

Minoris Principum Collegii Collegiato,
Academiae Decemuiro, Facultatis Philosophicae
Seniore.

Die IX. Septembr. Anno MDCLXXXV.
in Anniuersariam eius memoriam Au-
ctoritate publica

Delineatus & laudatus

D. VALENTINO ALBERTI. P.P.
S IACO.

IACOBVM THOMASIVM lugemus;
Philosophum Christianum ce ebramus.
Scio Vos, R. M. Cons. Nobil. & quot-
quot adestis, omnium ordinum ac digni-
tatum auditores honoratissimi, audita hac
praeconis quasi funebris uoce, statim in-
telligere tam ea, quae iam agimus uniuers-
si, tum illud, de quo ego dicturus sum,
argumentum. IACOBVM THOMASI-
VM lugemus; at quantum Virum, &
quam immature, hoc die, superiori Anno,
nobis ereptum! Hoc uno nomine, A.
enunero, damna illa omnia, quae per
iacturam tanti Viri patimur magis quam
sentimus. Philosophum enim amisimus,
non plepeium; quo titulo Ciceroni omnes
ii, qui a Platone & Socrate, & ab illa
familia dissident, appellandi uidentur; sed
eximium, sed consummatissimum, unoque
uerbo Christianum. Hunc celebramus,
postquam non licet nobis ulterius uenerari
uiuentem, aliaq; humanitatis officia exhi-
bere. Plura uero cum sint ingenii eius ac
uirtutum monumenta, laude omnino di-
gnissima; duo tamen ego semper admira-
tus sum inprimis in Viro summo, quod
illa non in omnibus, qui nomen Philoso-
phorum obtinuerunt, aequè inuenire po-
tuerim. Vnum est quod in humaniori-
bus non minus literis quam Philosophia,
raro exemplo, adeo excelluerit, ut pau-
cos

cos pares, neminem facile superiorem haberet. Alterum, quod Christianus Philosophus fuerit. Vtrumque, A. elogi-um tantae est amplitudinis, ut una Oratione describi neutrum, nedum celebrari possit. Non enim uulgare animal est, quodque passim obuium habeas, Philosophus qui simul Poëta sit, simul Orator, imo Polyhistor. Magna, inquit Seneca & spatiosa, res est sapientia: de diuinis humanisque dicendum est, de praeteritis, de futuris, de caducis, de aeternis. Quamcunque partem rerum humanarum diuinarumque comprehenderis, ingenti copia quaerendorum ac discendorum fatigaberis. Nec angustius spatium est, quo literae illae, quae humaniores non immerito appellantur, plene continentur. Ex his Eloquentiam se cum Philosophia iunxisse gloriatur Cicero: Platonem, Demosthenem, Aristotelem ac Isocratem idem facere potuisse concedit; suo tamen studio delectatos contempsisse alterum notat. Noster uero, quod illi potuerunt re ipsa praestitit, imo longius progressus geminoque illo cum Philosophia dicendique arte connubio non contentus, omnes, quae in elegantioribus spirant literis, Veneres Gratiasque conciliauit sibi atque copulauit. Longe tamen nobilius encomium mihi semper uisum est, Philosophum dici Christianum. Quod si enim Christianum no-

men sublimius est, quam Patritii & Consularis, iudice Hieronymo; quantae dignationis erit titulus Philosophi Christiani, si componatur cum nominibus profanis omnibus, quae humanae sapientiae speciose magis quam uere tribuuntur. Verus, inquit Gregorius Nazianzenus est Philosophus, Christianus. Nouit ille, quae gentili cognita sunt omnia, praeterea uero certior euadit de multis, quae gentile n latent; audiens nimirum narrante n Spiritum S. multa de natura rerum, multa de moribus hominum, aliisque rebus, de quibus Gentilis Philosophus percipit aliquid ex metallorum fossoribus, agricolis peregrinatoribus, uerbo, ex hominibus. Qua propter, cum THOMASIVS tantus, quod est, Christianus Philosophus omnino fuerit putauit ego, me mandatum Inclutae Facultatis Philosophicae melius implere non posse, quam si Senioremem Eius optime de nobis omnibus meritum, Christianum Philosophum fuisse, luculenter atque certo demonstrarem; cumque Beatus ipse, quod probe ego noui publice fateor & attestor, summam laudum suarum quaesierit in hoc atque posuerit; Spero fore, ut toti etiam iugenti familiae, Vobisque omnibus, A. id non ingratum sit futurum; quo etiam nomine Vos omnes atque singulos, ea qua par est, obseruantia & humanitate compello, oro & obtestor.

IA-

IACOBVM THOMASIVM lugemus; Lipsiensem Philosophum celebramus. Ita liceat mihi, una mutata uoce, proaemiari, ubi de Patria Beati dicendum est nobis. Laudes uero Lipsiae, quas cum Orbis nouerit, ipsa ignorare non potest, nec expectate a me, A. laborante non inopia sed copia earum laudum, quas uirtus atque eruditio proprias Nostro fecerunt atque peculiare. Nec Seriphius olim, si Athenae patria ei contigissent, fuisset Themistocles, nec hodie unus quisque, qui Lipsiae nascitur, est THOMASIVS. Tantillum soli Patriae solo, si uerum fateamur, est adscribendum. Id tamen dissimulare non possum, quod etiam ad argumentum meum accedit propius, Philosophos Lipsienses a tempore Reformationis in hunc usque diem, Philosophiam, quam Christianam uoco constanter docuisse, eamque, ubi data fuit occasio, commendasse. De Camerario Viro Maximo, tot mihi suppetunt testimonia, ut ubi in recensendis iis incipere possim, ubi desinere debeam, mihi non constet. Sed nec opus est ea proferre de Philosopho, Melanchthonis amantissimo simillimoque, inter Doctores Philosophiae Christianae merito suo eminet, quantum

Inter stellas luna minores,

Inter recentiores nostrique Seculi Lumina

S 3

dignus

dignus est, qui nominetur prae aliis, Neldelius; nam

quod omni

*Naturae regimen Sol est & gratia mundo,
Lipsidos ille fuit;*

quo elogio a vicina Academia Poeta publice honoratur. Hunc autem quo propius mihi communis iungit Patria, eo magis gratulor Nobis de consensu eius, imo de luculentissimis speciminibus in asserenda tradendaque Philosophia Christiana. Ex innumeris audite unum, A. idque illustre oppido maximeque obseruandum. Nihil Aristoteles frequentius, nihil grauius in doctrina nobilissima, quae modum demonstrandi tradit, ipse adducit atque inculcat, quam τὰ πρῶτα καὶ ἀληθῆ quae sunt propositiones ueritatem suam, quam possident plenissime, non accipientes aliunde, commodantes autem liberaliter omnibus, quorum demonstrationem instituimus. Harum aliquae cum e Lumine Naturae innotescant nobis, quae omnibus tam gentilibus quam Christianis sunt notissimae; quasdam tamen nouas e Lumine Gratiae adiecit Neldelius, nulli, nisi Christiano Philosopho notas atque approbatas; quales dicit omnes esse illas; quas per Filium per Prophetas & Apostolos patefecit nobis Deus. Nihil tamen his certius: cur igitur non referrentur ad τὰ ἀληθῆ aut uera? Nihil prius

prius ipsis, per quod probentur; ad quid itaque, nisi ad τὰ πρῶτα pertinerent? Non enim, inquit Neldelius ipse, licet sine impietate quaerere, cur ea, quae Deus nobis per filium reuelauit, aut per Prophetas & Apostolos patefecit, uera sint & credenda, quia Deus ipse causa illa est, propter quam uera sunt, quae nobis per Christum, Prophetas & Apostolos, patefecit: Θεὸς ἔφα, χριστὸς ἔφα. O ingens lucrum, quod Christiana inde Philosophia largissime accipit, inque usum suum felicissime uertit. Hae enim cum sint theses in scientia Theologica uerissimae, eua sunt subinde hypotheses in Philosophia Christiana certissimae, quibus uti saepius tutoque niti possit. Lipsia uero cum hunc aliosque eis similes Christianae Philosophiae Doctores habuerit olim; quis THOMASIVM eodem loco natum, natura quasi ad idem studium destinatum fuisse miretur? Non negauerim quidem:

*Summos posse viros & magna exempla
daturus,*

*Veruecum in Patria crassoque sub aëre
nasci;*

Veteres tamen sapientes uero non minus, quam uulgato dicto, τῷ εὐδαίμονι τὴν πόλιν εὐδόμεν beato, ciuitatem laudatam & probatam assignant patriam, multumque ei prodesse credunt. Quanquam enim loco

ipsi, quod iam facti sumus, parum tribuimus, exempla tamen incolarum multum ualent, & ad imitationem uirtutis tenellam aetatem incitant ualde ac impellunt. Talia uero cum non pauca Lipsiae ante oculos habuerit Noster, quae fortunae benignitas ipsi cum aliis pluribus communis fuit; in eo tamen plerisque felicior extitit, quod inter Maiores suos inuenit Doctorem, quid? Ductorem in sectando Philosophiae Christianae studio fidelissimum celebratissimumque. Nomen requiritis A? Dignum est, quod semper memoretur, & inprimis inter laudes Nepotis sui referatur. Sed quis, hoc audito, non meminit statim Iacobi Schultesii, quem Beatus Auum habuit ex Matre honoratissimum? Inter Ictos quidem eminebat ille adeo, ut propter summam in respondendo de iure dexteritatem plurimaque in foro edita Specimina, Serenissimus Saxoniae Princeps in Aulam Altenburgensem ad consilia danda ipsum euocaret; & tanquam Oraculum suum audiret atque ueneraretur; memor tamen ille, Iurisprudentiam esse debere ueram Philosophiam, putabat talem haud esse posse certius, quam si euadat Philosophia Christiana. Ad hanc igitur excolendam, quid? ad docendam, quid? ad defendendam eam omnem ingenii aciem conuertit, omnes scientiae nervos intendit. Nec frustra; cum contra

tra Christianorum Sophistarum pessimos fidem haereticis seruandam esse, publico scripto asseruerit, breui quidem illo, sed erudito omnino, sed uero Christiano, quodque non ex alia, quam Christiana Philosophia, desumpsit, & in immortalis nominis sui laudem apud ueros Christianos testem doctrinae fideique suae reliquit. Inter mutos Praeceptores, hunc beate pridem mortuum, habebat Noster cum per decennium Parentes optimos, Michaëlem Thomam, Iurium Doctorem Eximium, & caussarum Patronum insignem, Annamque Schultesium, foeminam honestissimam, uiuentes sequeretur Duces, non ad aliud quam quod uere Christiana Religio exposcit aut admittit studium. Credi uix potest, A. quam efficax sit pietas in bonis etiam literis pure imbibendis, si tenerae illa aetati debite instilletur nouisque subinde accessionibus augeatur. Debit has Beatus noster Auiæ suae, Marthae Grossiae, omnibus sexus sui uirtutibus ornatissimae foeminae, quae omnem, qua inprimis pollebat, prudentiam & dexteritatem, in educando Nostrum fratresque ad idem decus natos, post immaturum beatissimorum Parentum obitum fideliter insumebat, feliciter consummabat. Debit easdem Doctoribus domesticis Oelero, Colero, Blauschmido, Praetorio, Franco, qui linguas artes-

S f

que

que liberales docebant adolescentem sedulo atque diligenter, & quod laude atque commemoratione imprimis dignum est, pie planeque Methodo Christiana, qua nihil inter partes eruditionis numeratur ac proponitur, quod a pietate non mandatur aut commendatur. Quae cum domi facta esset praeparatio ad discendam Philosophiam Christianam exquisitissime, foris continuata fuit diuina prouidentia prorsus singulari. Gymnasium cum a Iuene frequentandum esset, antequam in edita illa & serena sapientum templa pedem interret; nullum aliud placuit, quam Geranum; sed quo nullum etiam aliud, quod absque adulatione dixerim, magis adhibuit unquam methodum docendi Christianam; illo quidem tempore per Lindemuthium & Saltzmanum; post per Mitternachtium, hodie per Cöberum; Viros, tanta pietate, quanta eruditione, quod est maxima, & ad utramque discipulis suis inculcandam aptissimos intentissimosque. Academiam uero cum ingredi uellet, sic instructus foris, sic domi praeparatus, quam qui optime; elegit non sine nutu Dei prudentumque consensu uicinam Vitembergensem, officinam illam omnis eruditionis instructissimam, Magistram uitae fideique Christianae nulli secundam. Nostis A. quanta sint huius Academiae merita in religionem puriorem, tanta nimirum,

rum, quanta solent esse, cum sunt maxima; sed & studium eius quod in Philosophiam Christianam semper impendit, singulare, non ignoratis. Nihil dicam de Melanchthone. quem iam laudauimus huius Philosophiae Coryphaeum. Nihil de Vito Vinsemio, Successore eius dignissimo, qui tanto Philosophiae Christianae amore flagrabant, ut tempore Interregni Crypto-Caluinistici iacturam Dialecticae Professionis quam unius exempli propositionum inusitatarum, quod propositiones sacramentales recte dicebat esse, facere mallet. Nihil adiiciam de aliis horum simillimis atque aemulis; cum e iunioribus unus sufficiat Balthasar Meisnerus, qui Philosophiam Christianam Vitembergae, successu non minori quam conatu, ad tempus docuit, aeternum stabilivit. Quo respiciam, intelligitis facile, A, qui sobriam ab ipso Philosophiam in literas publicamque lucem missam esse, probe meministis. Videbat nimirum Vir perspicacissimus, Sapientiam humanam, nisi diuinam agnoscat Ducem, homini temulento non esse dissimilem, & in lapsum procliuem. Hinc de sobria, aut quae ad instar sobrii, ab erroribus sibi solícite prudenterque caueret, cogitauit, eamque non aliam quam quae a me Christiana dicitur, esseprehendit. Hanc inuenitis, Studiosi iuuenes, Commilitones Suauissimi, per omnes

omnes Philosophiae partes diffusam, totamque delineatam, quid? expressam in aureis illis Voluminibus, quibus titulum Philosophiae sobriae ipse imposuit. Hac inebriamini saepius, si sobrie philosophari uelitis; hanc consulite semper, si Christianam Philosophiam adipisci cupiatis. En THOMASIVM Nostrum exemplum Vobis ex amussim, quod non minus tuto quam utiliter imitari potestis. Veniebat ille Vtembergam, postquam mortuus quidem iam ante tredecennium circiter, esset tantus Philosophiae Christianae Doctor; qui tamen ab ore eius sedulo pependerant, discipuli eius atque asscae fidissimi dexterrimique, Scharfius in primis atque Spenglerus, uigebant ibi, nec tam sibi quam Iuuentuti, eamque ad ductum Doctoris sui Meisneri in penetralia Philosophiae, nulli, nisi Christiano, patentia, perducebant. Pompeium quidem, Euclidem alterum, & Buchnerum, nostri Seculi Ciceronem, frequenter audire, seduloque imitari haud negliebat unquam, tanto utriusque applausu, ut cum Buchnerum postea referret ipse Lipsiae, Orator imo Doctor Eloquentiae facundissimus, colloquium ipsi redintegrare cum illo atque continuare liceret. Studio tamen Christianae Philosophiae inprimis tenebatur, adeo quidem, ut Sperlingium etiam Naturae Mysteria suauiter explicantem

tem diligenter auscultaret, quippe quod, secundum Methodum Christianae Philosophiae propriam, sententiam suam narratione Spiritus S. saepius confirmaret, tametsi ab Aristotele diuersum haud raro sentiret. Ita spectatus Vitembergae publice priuatimque; praesertim cum sub Christiano illo Philosopho, Iohanne Scharfio, assertiones de Relatione, quas ipse in chartam coniecerat, iudicioque doctiorum submiserat, non sine applausu in Cathedra defendisset, Lipsiam reuersus est, quod sciret hic etiam esse, quos in omni eruditionis parte, ipsaque Philosophia Christiana, Duces sequi posset. Academia Nostra, A. Aristoteli ailas fauet, eumque, adhibet Ducem, quem in lectionibus publicis docentes non minus quam discentes sequantur. In quo paria facit in Germania cum Academia inprimis Rigiomontana & Helmstädiensi, apud Batavos cum Leidensi; de qua scribit ad Ianum Doulam Iosephus Scaliger, incolumitatem eius omnem a Philosophia Aristotelis dependere, adeo, ut aliam illi sectam iungere uelle, nihil aliud sit, quam Venetorum factiones & Prasynorum inter se committere, aut Pontificiam Religionem inducere. Nec abnuerim ego Doctores illos publicos egregiosque, quorum doctrinam Beatus inprimis amplexus est, Coruinum, Riuinum, Mullerum,

rum, Bauarum, Preibisium, Aristoteli addictiores fuisse, quam Nouatores, ex ingenii sui petulantia aut luxuria, uelint aut consultum esse putent. Per calumniam tamen iurare dicimur in uerba Magistri Nostri, Aristotelis, amicum habentes Platonem, amicum Aristotelem, sed amicam magis ueritatem; tantum abest, ut si quid coelisti ueritati aduersum uideatur; in gratiam gentilis Philosophi asseramus, doceamus, propagemus. Hac libertate usi sunt Magistri eius in docendo; hanc ipse adhibuit, quamdiu disceret, imo, postquam alios priuatim publiceque informaret. Tantas nimirum tum in Vitembergensi, tum in Nostra Academia in bonis literis fecerat progressiones, ut primitias honorum Philosophicorum, quas Baccalaureatum dicimus, primum, deinde decimas quoque, per quas Magisterium eiusque iura & Priuilegia omnia intelligimus, & ambire sine Superbia, & consequi sine difficultate, & sustinere, cum laude inque commodum Boni publici exercere posset ac dispensare. Faciebat hoc solertissime, tam disputando acute acriterque, quam explicando bonos Auctores eleganter utiliterque, tum quoque cum nullo adhuc, nisi Magistri axioma, ornatus esset. Sed parua mora; cum tantus Superiorum applausus eum exciperet, ut in ordinem Philosophorum unanimi omnium

[con;

consensu, quid? in coetum Doctorum publicorum, Dei ac Principis gratia, promte reciperetur. In laudes horum officiorum excurrerem, A. nisi apud maleuolos in causa communi Suffenus uideri possem; aut his phaleris laboriosissimum, sed & utilissimum uitae nostrae genus, opus haberet.

Viuimus moleste, ut suauiter alii discant uiuere; consumimur ipsi, ut alii consummentur. Id tamen fatendum est mihi, quodque e. Vobis; A. ingenuus quisque non dissimulabit; non omnes nos, qui publicae doctrinae praefecti sumus, THOMASIOS esse aut esse posse.

DEVS quidem in omnes est indulgentissimus; diuerso tamen modulo sua distribuit munera, grato ab omnibus animo agnoscenda & depraedicanda.

Quis uero nisi Inuidia ipsa negauerit, Beatum prae aliis a DEO benignius habitum fuisse? Friderichius Noster erat; hinc in Cathedra tam Scholastica quam Academica docebat non minori cum laude quam fructu; Dreslerus, imo Camerarius Noster erat; hinc non minus ac illi, plures, quanquam non easdem Professiones, nec simul omnes, sed unam post alteram, applaudentibus omnibus obibat.

Memini adhuc illius horae, qua ante duos & triginta annos ex hac Cathedra doctrinam morum, me nouitio Auditore, auspiciatus fuit. O quam solide probabat, quam

per-

perspicue explicabat, quam eleganter exprimebat omnia! Eandem laudem consecutus tuitusque est, imo auxit nagis magisque, cum Dialecticam deinde, tandem Eloquentiam e Cathedra publice doceret. Tanta uarietas doctrinae quem non rapiat in admirationem? quem ad celebrandum DEVM, qui tam liberalis in hoc organum suum fuit, non impellat? Quid fiet, si obseruauerimus, ceu par est, atque depraedicauerimus, inter alia docendi artificia, etiam illud, quod materiam laudum elegimus in primis, & in quo Beatum Nostrum, christiana Philolophantem methodo, insigniter excelluisse, nouimus omnes. Testes erunt, qui publice audierunt ipsum, qui priuatim. Collegia Domi aperuit absoluitque septuaginta & unum. Ex his non paucorum pars per triennium & ultra, ego quoque fui. Attestor uero, coram Vobis, Audit. Solemniter, & qua decet, fide, me nihil magis admiratum fuisse unquam in Praeceptore Optimo, quam utilem illum atque licitum, imo necessarium Christianismi & Philosophiae Syncretismum, e quo ipsa Philosophia Christiana nascitur, perficiturque. Exercitationum publicarum, quas disputationes uulgo uocamus, plures habuit quam septem & septuaginta. Audeo dicere, uix unam esse ex illis, in qua uestigia Christianae Philosophiae non sint expressa; non pau-

paucas, in quibus integra compareat atque regnet; e quibus si solam illam de styli Ethnicismo fugiendo nominauero, facile fidem meam apud omnes liberabo. Libros conscripsit non paucos, sed ad amussim Philosophiae Christianae, omnes. Loquitur hoc integra Dissertatio de Exustione mundi Stoica, totumque Schediasma Historicum de antiqua Philosophiae definitione. Testantur hoc inspersi ubique flosculi in reliquis omnibus, quae aeternitati consecrauit, scriptis. Euoluatur Ethica Eius, Metaphysica & imprimis Physica; e quibus uerba producerem ipse, si patientia Vestra A. abuti uellem, idque iam alibi a me non esset factum. Ex hac causa siue hic cum nemine, siue alibi degeret, lubentius egit, quam qui Christianum Philosophum se gereret, factoque non minus quam doctrina talem se esse comprobaret. Inter hos merito, suo, dum uiueret, eminebat Par incomparabile, Conringius & Bœclerus. Vterque amauit Beatum & aestimauit; utrumque redamauit ille atque coluit, eoque lubentius, quo certius nouerat, Philosophiae Christianae Studiosos illos atque addictos esse. Ad Christianae Philosophiae rigorem pertinet, negare, uirtutem ueram atque perfectam a gentili describi posse. Sed ita statuit, seque statuere fassus est Conringius.

T

Ad

Ad Christianae Philosophiae methodum spectat, ius Naturae ad Decalogum, tanquam ad normam exigere ac docere. Sed id faciendum esse censuit scripsitque Boecklerus. Quid igitur mirer, Beatum, cum Philosophiae Christianae doctrinam in tantis Heroibus ueneratus sit & secutus, studium eius in me comprobasse, quid? integra Epistola, quae luce publica a me donata est, commendasse? Huius autem speciminis, quod in gratiam mei non minus quam ipsius Philosophiae Christianae edidit, haud alium in finem memini, quam ut ostenderem, exteros non tantum sed & Collegas, ob simile studium, charos ipsi fuisse atque probatos. Plura affectus in se prolixissimi testimonia experti sunt alii, eaque ipsi, ubi libuerit, enarrabunt. Audiuitis autem, A. hactenus, quantopere Philosophiam Christianam in doctrina sua secutus sit Noster; idem de uita Eius demonstrandum est, sed eo breuius, quo certius de eo iam omnibus constat. Ipsi enim, A. nouistis, qualem in eo Rectorem semel, qualem quinque Decanum, qualem Collegiatum & Decem-Virum perpetuo, quod est, Optimum, de singulis his aliisque, quae ordine, diuersis temporibus, in ipsum fuerunt deuoluta, officiis praeclare meritum, habueritis. Domi uero si eum spectemus, cui ignotum est, quam auersatus sit plurimorum

morum gentilium Philosophorum , quin
imo Pontificiorum impurissimum coelibat-
tum? Quid igitur mirum , quod uxores
duas, alteram Mariam VVeberiam, Vir-
ginem, alteram Mariam Elisabetham Ei-
chorniam, Viduam Hornschuchianam, ac-
ceperit, DEO singulariter benedicente,
sui similes, quod est, pias uereque Chri-
stianas? Quid mirum, quod ex iis decem
susceperit liberos suauissimos, quos inter
duo Filii supremos studiorum honores ex
merito consecuti sunt, Christianus ICtus
famigeratissimus, & Gothofredus, Medi-
cus insignis; duae Filiae, totidem Professo-
ribus celeberrimis, felici Matrimonio iun-
ctae, Ioanna, Fello, Maria Elisabetha, Re-
chenbergio, utinam immatura morte a
cordis sui dimidio, non auulsa! Horum
pietati debemus effigiem eius, ad latus
huius Cathedrae conspicuam, quid mirum?
nam intuebantur non minus ac liberi at-
que nepotes ipsi uiuentem cum quotidie,
tanquam exemplar uirtutum Christiana-
rum omnium quod ipsi suo loco studiose
imitarentur, aliisque intuendum, simul,
simul imitandum, post fata ipsa exhiberent.
Tam pie, tam caste, tam iuste ac beni-
gne cum se gerere; Deoque, sibi, Proxi-
mo, pro modulo gratiae diuinae, satisfa-
cere, quotidie deprehendebant; imo an-
tequam moreretur, mortem, quid? ui-
tam aeternam ipsam piis cogitationibus

T 2

prae-

praecipere obseruabant. Elegerat sibi iam dudum uerba illa aurea, A. quibus uiam se, ueritatem atque uitam professus est seruator ipse, ut inter ceremonias funebres coram Exequiatoribus more laudatissimo, exponerentur. In haec collegit ipse, ea, quae erat industria & prudentia, quatuor & sexaginta diuersorum Auctorum & Veterum & Recentiorum, interpretationes, ut sermonem funebrem non unum audire uiuus uideretur ipse; haud aliter ac Carolus V. Augustus uiuens uidensque funeri aliquando suo interfuit. O Meditationem Christiano Philosopho dignissimam nobisque imitandam non minus quam de praedicandam! Philosophia, inquebant Veteres, est meditatio mortis. Hanc descriptionem iam dudum examinauit Beatus publice, priuatim impleuit ipse. Quo ipso consecutus est, ut moriens non sentiret mortem, sed per uiam, per uitam suam, Iesum Christum ereptus morti, transferretur, ad uitam, quae aeternum durat. O! quam feliciter uno momento prostrauit insultus febriles omnes, quibus diu satis impetebatur, delassabatur; quam fortiter subegit carnem; uicit mundum; mortem ac diabolum; hostes omnino potentissimos, quibus cum quotidie congrediebatur, colluctabatur. Iam quiescit in pace apud Patrem ad quem peruenit per uiam, per ueritatem, per uitam suam Iesum Christum

stum. En IACOBVM THCMASIVM,
quem hodie lugemus ! En Christianum
Philosophum, quem semper celebramus
Dixi.

SCRIPTA:

Philosophia Practica Tabulis comprehensa.
Breuiarium Ethicorum Aristotelis.

Doctrina Imperii Rom. Germ. Tabulis com-
prehensa.

Physica, Metaphysica, Logica & Rheto-
tica.

Praelectiones in Regulas Philosoph. Dan.
Stahlii.

Oratio contra Praeexistentiam animarum
humanarum.

Dissert. de Plagio Literario.

De stoica mundi Exustione Dissert. XXI.

Orationes XXI.

Praefationes sub auspica Disputat. suarum
LXXXVI.

Schediasma Histor. de ultimis originibus
Theologiae Mystice & Scholasticae.

Dictionary Historicum Io. Mehlfurerei
contin.

Disput. ultra LXXX. scilicet.

De potestate Legislatoria.

De notitiis innatis.

De Sale.

De Lumine.

De Coperatione DEI cum caussis secundis naturaliter agentibus.

De Stellis Castoribus.

De Virtute Heroica.

De Cingaris.

De Principe eiusque uirtutibus.

De Mansuetudine.

De Liberalitate.

De Societate Paterna.

De Maiestate.

De Nobilitate.

De Simulatione.

De Actionibus humanis.

De Subditis.

De Temperantia.

De Mandragora.

De Bello iusto.

De Societate nuptiali.

De Iure Primogeniti.

De Distinctione.

De Hibernaculis Hirundinum.

De Ariostocratia.

De Electione summi Magistratus.

De natura & constitutione Politices.

De causa Efficiente.

De Ostracismo.

De Tempore.

De Visu Talparum.

De Putredine.

De Fortitudine.

De Actionum humanarum Principiis.

De Certamine Praestantiae inter regnum electum & successum.

De

- De Ciuitate.
De Philautia.
De Gemmis.
Ad Libr. II. Liuii c. 21. seqq.
De Scabinis.
An caussa per Accidens sit ex serie uerarum caussarum?
De principio Indiuidui.
De minimo numero personarum familiariae, & Ciuitatis.
De officio hominis circa notitiam futurorum contingentium.
De IV. uirtutibus cardinalibus.
De Patria potestate.
De Anima rationali.
De ratione status.
De iure Belli Maiestatico.
De morborum in Republica intestinis ac moralibus caussis.
De iudicibus Papistarum, expurgatoriis.
De amore Parentum.
De Gynaecocratia subsidiaria.
De Latrocinio gentis in Gentem?
De morte in undis.
De nominibus atque insignibus Lupinis.
De Transformatione hominum in Bruta.
De Legato inuiolabili.
De Potestate agendi censum.
De Insignibus IV. Euangelistarum.
De Ministrissimo.
De idea Boni perfectique Politici.
An DEVS sit materia Prima?

De Origine animae humanae.

De ritu ueterum Christianorum precandi uersus orientem.

Religione Christiana non minui fortitudinem bellicam, contra Machiauellum.

De societatis ciuilis statu rationali & legali.

De foeminarum eruditione.

De Duellorum moralitate.

De Barba.

De Elisabetha Angliae Regina.

De cautelis Principum circa colloquia & congressus mutuos.

De iustitia & iure Belli primi Punici.

De Poculo S. Ioannis.

De uagantibus Scholasticis.

De primo falso.

De fabulis Poëtarum.

De Doëtoribus Scholasticis Latinis.

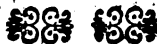
De forma hominis.

De Petro Dresdenfi.

De Nigello Virekero.

De styli Ethnicismo, circa iurandi aduerbia fugiendo.

De Pontii Pilati iniusto Iudicio &c.

XVI.

PROGRAMMA

Quo

Rector Academiae Vitembergenfis

FVNVS

BALTHASARIS STOLBERGII.

Graecarum Literarum Profess. Publ.
celeberrimi.

Eidibus Nouembr. anno clō Is c LXXXIV.

*hora postmeridieſi I. ſolemniter efferendum
indixit.*

VEre quidem exiſtimarunt ueteres, ſumma & ingenii laude & omnibus doctrinae copiis floruiſſe Graecos, primasque artium tenuiſſe omnium, & mira quadam inueniendi ſolertia antecelluiſſe ceteris, tantaque dicendi facultate cepiſſe animos, ut nemo niſi Graecus eorum dignitatem adaequaret, & Romani etiam, quanta contentione poſſent, Graecorum duntaxat ueſtigia ſequerentur. Quo genere elegantiae praeſtabat quondam Alexander ſcitiffimus diſſerendi artifex & doctor, ut non inſtrueret ingenia ſed aleret, nec doceret, auditores, ſed paſceret ſuauiſſe literarum teneretque his deliciis,

T s

ne

ne saturati quoque dapes suas fastidirent. Nihil concessit Alexandro BALTHASAR STOLBERGIVS, nec minorem operam fumsit in exornandis graecae linguae studiis & varia ac multiplici eruditione disputationes suas distinxit, & sententiis exemplisque optimis prorsus illuminavit. Graecorum disertissimo par, in quo omnes sapientiae liberalisque doctrinae opes recondebantur, quas pari industria fundatas & bene constitutas habuit, & perinde de nobis atque Alexander de Cotyaeis meritus est, multos nec obscuros homines diligentia & eruditionis fama ad se audiendum inuitavit. Quem admirata est iuventus nostra & studiotè coluit, memor ingenii operum, in quibus expressam eius imaginem uidit. Siue enim exponeret scriptores, siue emendaret codices, certe ad praeceptorum accessit gloriam, & graecae dictionis genus, formamque dissimilis styli & rationes differentiasque omnes, ornamenta denique omnia tam apte commonstravit, ut ad solidam eius laudem nostro testimonio nihil adiici posse uideatur. Multi nomen eruditioni praetendunt, sed eruditionem ignorant, & a quibus fontibus hauriatur, non rectè secum reputant, graecasque literas, unde omnis doctrina proficiscitur illiberaliter fugiunt atque auersantur. Quos STOLBERGIVS quanto maximo conatu poterat, ab inutili & absurdo incepta

cepto retraxit, & Alexandrum cuius magnum & perenne nomen posteritati commendatum est, rationibus a uulgo quam longissime abductis exaequauit, ut nostra oratio eius meritis non sufficiat, sed Aristide quodam praedicatore doctrinae opus esse uideatur. Nunquam illi ad explicandas res difficiles ingenium, nunquam ad iuuandos ciues uoluntas defuit, sed id egit semper conatusque est, ut magnae eruditionis copia, & lectionis uarietate operam studiumque diligentibus ultro offerret. Sed in ea elegantiae sede ita sibi constabat, ut literarum studia minime quaestui haberet, diceretque se labore officii malle opprimi, quam committere, ut literarum decus splendorque omittantur. Mittvveidae Misenorum ex honestissimis parentibus ortus, Anno ∞. Io c XL. quo patria bello ciuili afflicta, ueterem amplitudinem dignitatemque aegre tuebatur. Patrem habuit DAVIDEM STOLBERGIVM, uirum consularem, prudentia & grauitate insignem, matremque Iustinam, Ioannis Romeri, consulatu illic perfuncti filiam, a quibus pietate & moribus optimis est imbutus. Postea ubi uis ingenii apparuit, cultus capiendi causa Anno ∞. Io c LXV. Dresdenam missus, iudicii maturitatem anteuertit. Inde Grimmam profectus, indolis bonitatem magistris approbavit, & omnium prope expectationem uicit. Ibi graecarum literarum

rarum amor paullatim tunc excitari cepit, cum opportunitatem nactus, diligentia & animi alacritate ipsum se praeceptoribus commendaret. Per id tempus se in disciplinam tradidit Ioannis Merckii, Rectoris Scholae principalis, & Ioannis Schreineri, Prorektoris, qui pariter atque Christophorus Schindlerus nullam eius erudiendi occasionem praetermiserunt, et si ut par est, confitendo inficiari nolumus, futurae magnitudinis fundamenta iecerunt. Posthac Anno ∞ . Id c LVIII. Vitēbergam uenit, statimque in uirtutis ac gloriae campum descendit, & in certaminibus pulchre stetit, tempusque in humanioribus literis & philosophiae studiis consumpsit. Cuius operae specimen ab eo datum est, cum Idyllium graeco sermone scriptum recitaret publice, & suauitate numerorum Dorici moris grauitatem imitatus, facta Saxonici Achillis Diui IOANNIS GEORGII I. summa religione animi celebraret. Lauream philosophicam Anno ∞ . Id c LX. adeptus est, quo tempore maxime reuerendus amplissimusque CONSTANTINVS ZIEGRA, Doctor Theologus & scientiae naturalis Professor publicus summa honorum praemia dilargiebatur. Non fefellit opinionem Stolbergius, & aliquanto post facto uirium periculo, in arena graece disputantium sub signis summi uiri IOANNIS ERICI OSTERMANNI uictor constitit, ac deinde in hoc pugnae

pugnae genere nemine inferior fuit. Haec agenti noua emergendi occasio oblata est, quod Saxoniae Antistiti Iacobo Vellero, honesti eius conatus mirifice placebant : igitur cum res postularer, ipsum filiorum studiis praefecit. Mox Patroni iudicio obsecutus est, & uitae consuetudinem ac res rationesque omnes cum adolescentibus illis fidei suae creditis iunxit. Cum hos & alios labores tam fructuose collocaret, uisum est Patribus, artes & sapientiae studia profitentibus, ei iter ad ingrediendam amplioris doctrinae rationem monstrare. Quam ab rem ∞. 15 c LXIV. locum industria sua dignum in ordine sapientum affectus, ad graecas literas maxime se conuertit, & crebra artis suae exercitertione, omnium uoluntatem sibi conciliauit. Quod ubi potentissimo PRINCIPI Electori significatum est, dato commendationi loco, cum muneris Professoris Graecae linguae extra ordinem gerendo imposuit, usque dum Ostermanno, in quo Graeca maiestas summa scribendi ornamenta & lumina habuit, defuncto surrogaretur : Quod anno ∞. 15 c LXVIII. euenit, & aditu ad publicam gloriam facto, rempublicam multis atque eximiis ingenii monimentis decorauit, multa etiam imperfecta reliquit, consiliis morte interceptis. Cum autem frugalis prouidusque esset, ratioque uitae sic ferret, postea de familia constituenda cogita-

gitauit. Sub id tempus ad comitia prouincialia ab Academia delegatus uenit, & amplissimo prudentissimoque urbis consule, Paulo Zinckio, Viro spectatae & priscae integritatis, familiariter uti cepit. Itaque patefacto ei consilio, rationibusque subductis, filiam Paulli sanctissimam, & castimonia, frugalitate temperantiaque nulli secundam, DOROTHEAM in matrimonii fidem accepit. Ille graecas literas, ista familiam ornauit, paribus utrinque studiis, sociatisque curis. Si calamitates imminabant, si orbitatis metus, si mala alia ingruiebant, praesidium contra dolores a coelesti philosophia petebatur. Haec uera Christianorum fiducia est, non cedere aduersis, & quauis etiam fortuna seruare animi moderationem, & res spesque ita moderari, ut se ipsos non obliuiscantur. Hoc solatio erectus noster, grauem diuturnumque morbum leuiter ferebat, & inter summos exquisitissimosque dolores, legendo meditandoque praesidia aduersus morbum sibi comparabat. Cumque res eo rediisset, ut tumoribus plane conficeretur, neque ab incredibili Senerti prudentia, neque ab insigni Losii & Sperlingii diligentia auxilium expectari posset, non tamen animus torpuit, nec a cogitatione rerum seriarum auocari potuit, nullamque partem temporis ne in morbo quidem ad otia sibi concessit. Nunquam uero pendebat a uulgi

gi iudiciis , sed rationem sequebatur , nec tamen negligebat , quid alii sentirent : animo certe supra casus suos elato , omnes in se intuentes in amorem admirationemque pertraxit.

In Senatu & congressibus , in consiliis atque negotiis publicis , in comitiis patriae arduis , in consulatu Academiae permolesto , & grauisimo ordinis munere , quo sapientiae studia reguntur , atque in perfunctione honore omnium , cum decoram animi praesentiam , tum praecipue singularem prudentiam demonstrauit. De sacris pie , de rebus ciuilibus sapienter & circumspecte , de literarum studiis ingenuè disseruit ac diiudicauit.

Tandem morbo difficili & lento exhaustum supremo uiatico refecit uenerandus , & solandò egregius sacerdos, IOANNES FABRICIVS, eumque contra inferorum accusationes & insidias impetumque firmo & fallendi nescio praesidio muniuit. Vestra refert ciues , ut nobilissimi STOLBERGII , meritisimi doctoris uestri , scitisimique interpretis , & celeberrimi professoris memoriam reuerenter habeatis , eiusque funus ab hora I. ritu solemni deducendum comitatu honesto & lugubri cohonestetis , & uiduae etiam necessitudinumque causa id ultro libenterque faciatis , gloriam ceteroquin defuncti non tam in tumulto , quam in animi monimentis quae reliquit circumspectiatis. Eid. Nouembr. An. salutis reparatae ∞. 10 c LXXXVI.

EPITHAPHIVM T.T.

SVB. HOC. SAXO.

CONDITAE. SVNT. EXVIVIAE.

BALTHASARIS. STOLBERGII.

MITVVEIDA. MISNICI.

QVI

DEO. DVCE. COMITE. VIRTUTE.

TANTAM. GLORIAM. CONSECVTVS. EST.

VT. SACRIS. PARITER. AC. SECVLARIBVS.

LITERIS.

IN. OMNI. GENERE.

ERVEDITISSIMVS. SVO. MERITO.

HABERETVR.

AVCTORITATE. CONSILIO. ET. ORATIONE.

GRAVIS.

IN. VITA. SANCTVS. NEMINIQUE.

MOLESTVS.

OMNIBVS. CARVS.

GRAECAS. ARTES. IN. ACADEMIA.

PER. HOS. XIIIX. ANNOS.

FIDELISSIME. ET. ACCVRATE. DOCVIT.

MAGISTRATV. SEMEL. IN. TVRBVLENTO.

CIVITATIS. STATV. FVNCTVS.

EXEMPLO. AD. OMNEM. POSTERITATEM.

MEMORABILI

DECANATV. COLLEGII.

SAEPIVS. EGREGIE.

EX-

EXCESSIT. ANN. AER. CHR. CIO. 126.

XXCIV. D. XV. OCTOBR.

AETATIS. XLIV.

DOROTHEA. ZINCKIA.

CONIVGII. MEMOR. QVOAD. VSQVE.

VICTVRA. EST.

EXOPTATISSIMI.

MARITO. OPTIMO.

SINE. LIBERIS.

SED. AFFECTV. SEMPER. PIO.

SVPERSTES.

P. S.

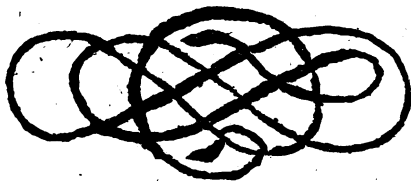
SCRIPTA :

Exercitationes de soloecismis & Barbarismis N. T. falso tributis. Vitemb. 1685. in 4.

Notae in Aiacem Sopholis Vitemb. 1678. in 8avo.

Programmata & carmina uarii generis seorsim edita.

Dissertationes Variac.

XVII.

ANATHMA

DIS MANIBVS

CHRISTIANI DAVMII,

Polyhistoris, Philologi, Critici & Poë-
tae incomparabilis, Cygnensis Scholae Re-toris Famigeratissimi, de humanioribus Musis
immortaliter meriti,*Doct̃oris sui heu! desideratissimi, suspensum*

A

M. CHRISTIANO FEVSTELIO,

CYGN. MISN. P. L. C.

ET sic etiam

ex nostri temporis Triumviratu ultimus
uiuere desiit.Non enim minus nostra, quam superiora
temporasuos habuere Triumuiros,
anni superiores Scaligerum, Casaubonum,
Lipsum,proximi Salmasium, Gaulmynum,
Mauffacum, (a)nostri Barthium, Reinesium, Daumium. (β)
Barthio(a) V. quae ex P. Colomesii Cimeliorum li-
terar. p. 99. refert Spizel. Felic. Literat.
p. 228.(β) Respicitur ad Io. Cinelli Biblioth. Vo-
lantem

lantem Florentiae 1677. in 8. editam, ubi *Stanza Seconda della Bibliotheca volante* p. 24. elegantissima de his uiris habet, quae ex libro rarissimo nec cuiusuis usui obuius huc apponere lubet. Sic autem ille. l. c. *Palponista Bernardi &c.* In una lettera de' 31. Genn. de questo anno 1677. ho ueduto, che l' eruditissimo Sig. Cristiano (Cristoforo) Arnolfo scrive al Sig. Magliabechi gloria della Toscana: Cl. Christ. Daumius, qui Bernhardum Geyst. primus edidisse cum notis sibi uidebatur, recipit iam a Cl. Beckmanno Fr. ad Od. Bibliothecario Editionem Colon. anni 1501. ex qua errores suos corrigit & lacunas denique supplebit, & de uita Auctoris multa adiciet: Onde chiaramente si uede, che chi tbe sia e abile ad errare, poiche il nostro secolo non ha avuto alcuno piu informato dell' erudizione, e de gli Scrittori de' tempi Barbari (eccettuato, il che anche non so, il dottissimo Barthio) del Reinesio, e del Daumio, e pure essi diedero fuori il detto opuscolo, per non mai stampato, che era stato impresso pocomeno di due secoli auanti: Perche il detto opuscolo in uersi leonini e assai raro, e molti auranno curiosita di sapere perche l' intitol Palponista, trascriuero qui le parole dell' eruditissimo Daumio a 44. delle sue Note &c.

Barthio ergo & Reinesio mortuis,
 Triumviratus ad unum delatus est Daumium.
 Qualem habituri essemus, docuit dies
 natalis, (2)
 qui paucis magna minitantibus vitam
 dedit; (3)
 ut recens nati praediceretur excellentia
 futura singularis,
 singularis ipsum in auras protulit dies.
 Patrem in suo ordine habebat primum, (1)
 ut filius in suo ordine non ultimus
 uideretur futurus.
 Matrem habebat elegantissimis moribus, (2)
 ut filii morum elegantia ex illis
 colligeretur.
 Quae omnia in eo prima probarunt
 incunabula.

Surcu-

- (2) qui erat 29. Martii, Domin. Iudica 1612.
 (3) eodem die natus Anno 1534. *Sigism.*
Vernerus, Scholae Culmbac. Rector.
 Cui annumerare liceat *Io. Huniadem*,
 Voivodam Transylvaniae, anno 1390.
 natum.
 (1) Pater ipsi fuit *David*, avus *Martinus*
 Cygn. 1527. 7. Nov. natus, undecim,
 quibus interfuit, bellicis expeditioni-
 bus, clarus, denatus 1596. 27. Febr.
 proavus, abavus, tritavus, 1508. Cygn.
 denatus, Cognomines *Ioannes*, omnes
 chirurgicae artis exercitio clari.
 (2) Mater fuit *Catharina*, nata *Streitia*,
 Norimbergensis.

Surculus enim quinquennis ostendebat,
quid ab arbore sperandum annosa,
iuuentus docebat, qualem uirilis aetas sit
datura,

uirilis aetas, qualem feneſtus..

Infantia iuuenilem ſpirabat notitiam,

iuuentus uirilem eruditionem,

uirilis aetas ſenilem prudentiam,

ut ſic ubique

non tam alios, quam ſe ipſum uiciſſe
uideretur,

annos praecurrendo ſuos.

Parentum praecceptorumque ſuperabat
uota,

dum ſine Grammatica ad Grammaticae
regulas ſcribere,

imo citius loqui, quam ſcribere nouerat;

Nullas regulas doctus, regulas
obſeruabat,

nullius audiens doctoris formationem

omnium reportabat approbationem.

Aetas non niſi Germanicis diſcendis apta
literis

ex ſe diſcebat Graecas, Hebraicas,

diſcebat & tenebat,

tenebat & reddebat.

Festinae feſtiuaeque erat indolis.

Magnam nouerat deberi laudem diligentiae,

maiorē diligentiae ſpontaneae,

maximam diligentiae ſpontaneae

continuationi;

hinc erat diligens ſponte & indefinenter.

Cereo erat ad bona , ad mala ferreo
 ingenio,
 difficili ad uitia, ad uirtutes facili ,
 ut sponte currenti
 non tam calcar , quam frenum addendum
 esset.

Et si unquam
 in Nostro prouerbum non fuit ueriuerbium:
 praecocia ingenia non esse duratura.
 Nec enim ad eam potuisset pertingere
 perfectionem ,
 nisi ante tempus maturuisset ,
 uixmaturuisset,
 nisi spem omnium praeuertisset.
 Hinc etiam eos in schola experiebatur
 Patronos, (n)

quos

(n) ex multis nominasse sufficiat *D. Thom. Steinmezius*, Poetam non infelicem, qui cum Nostro non ueritus est saepissime carmine decertare, cuius etiam nomini propterea *Wunstii* preces in-scripsit. Nec tacendus *D. Ioh. Richter*, Consil. Schönburg. qui tempestatibus bellicis Academia exclusum liberali hospitio sustinebat. Cum quo paria faciebat *M. Christoph. Richter*, Superint. Geranus, qui ann. 33. Mense Octobri Lipsia reducem factum mensa & domo sua excipiebat.

quos aliis uix Academia potest spondere,
 Academia eos ipsi conciliabat, (0)
 quos aliis uix summi honores & officia,
 Dolendum tamen,
 Marte, morte & peste studia Academica
 interrupta, (1)
 dolendum,
 naturae obstetricanti obfuisse fortunam
 novercantem.
 Sed quid?

Vita, non studia Academica impedita,
 Academice enim etiam extra Academiam
 uiuebat,
 legendo, meditando, scribendo,
 & quod sumtibus non poterat, labore
 impetrabat,
 quo fortuna impeditus non poterat,
 duce ingenio, comite industria, penetrabat.
 Patriae ab Academia & Marte redditus,
 eosdem inueniebat Patronos, quos
 reliquerat,

V 4

imo

(0) *Barthius* unicus fit instar omnium, in
 cuius intimiorem penetrauit admissio-
 nem, cum 664. festo Ascensionis me-
 liora & pacatiora sperans tempora Phi-
 luram nostram iterato accederet.

(1) anno 1635. Barthium negotiis ad alia
 loca auocantibus, & Marte, & peste
 omnia uastantibus.

imo nouum surgere uidebat, Göetziū, (x)
 cuius filios iisdem praeparabat honoribus,
 quos hodiernum tenent,
 iisdem characteribus aptos reddebat,
 quos hodie non sine laude sustinent.
 Priuatus publica collustrabat, in publicum
 emittens radios, (λ)
 ut publica sibi quaerent,
 quem priuata sibi acquisierant.
 Patriam enim,
 quam olim φιλομαθῆς discendo ornauerat,
 Πολυμαθῆς docendo debebat illustrare.
 Patriae iam ipse gloriam,
 patria ipsi honores debebat.
 Natum ergo omnibus patria sibi uindicare,
 toti mundo editum Cygnea retinere
 uolebat;
 Sic tamen,
 ut ipsum toti mundo natum constaret.
 Proinde Tritodidascalum (μ) uocabat,
 & demum Rectorem, (ν)

ubi

-
- (x) *Nicolaus Götzius*, Ictus famigerabilis,
 hospes eius factus ann. eod.
 (λ) Edidit enim in Götzianis aedibus 1642.
 librum suum de Rad. amissis.
 (μ) Tertius in scholam uocatus 1642.
 12. Mart.
 (ν) Praefecturam Scholae, quam Rectora-
 tum uocant, humeris eius imposuere
 Patroni 1662. 21. Iulii.

ubi parelium ex perigaeo ascendentem
uidebat,

Sole adhuc in apogaeo lucente.

Doctore scilicet eruditissimo adhuc docente,
eruditissimus docebat discipulus.

Lucebat parelius, Sole lucente,
sed non aliena, sed propria luce,
quae Sole maiores emittebat radios.
Aequalis enim erat doctori linguarum
orientalium notitia,

superior uidebatur Latinae, Graecae,
Arabicae,
maior erat Gallicae, Italicae, Hispanicae,
Bohemicae.

Candelam ipsi praeceptor praetulerat,
ipse discipulis facem praeferebat.

Extra scholam uiuens
se dignissimum ostendebat scholica
functione,

Tertius uocatus, cui scholae regimen
traderetur.

Scholae praefectus, cui academica
cathedra. (§)

Ad utrumque uocatus,
illud suscipiebat, hoc repudiabat;
annis Academiae destinandis iam a schola
ereptis.

Per gradus ergo ascendebat,

V s

ut

(§) factum illud anno 1675.

ut subinde se dignum probaret, qui altius
ascenderet. (o)

Magnus (π) se maiores sibi que non degeneres
educavit discipulos,

Polyhistor Theologos,,

Felleros, Schmidios, Sebischios, Pezoldos,
Heidleros,

Thymos, Fritzschios,

Philologus Iure Consultos,

Ferberos, Reiheros, Blumbergios, Götzius,
Martinios,

VVeisenbornios, Peiskeros,

Criticus Medicos,

Götzius, Dittmannos,

Poëta Philologos,

Stepneros, Grafios, VVinteros,

Daumius Theologos, ICros, Medicos,

Philologos,

Oratores, Poëtas.

Sicuti olim discipulus discendo docuerat,
dum bene discendo aliis diligentiae
exemplum praeberat,

ita

(o) Sic enim *Bosius* praef. ad Lect. ad Corn.
Nep. C. D. *uir meliore fortuna dignissi-*
mus. Et *Francus* de Papp. Indic. Expurg.
libb. proh. & expurg. c. VII. §. 93. pag.
106. *Ct. Daumius, Vir, si quisquam alius*
altioris honoris fastigio dignissimus.

(π) Sic iam olim *Tertius* magno *Scherzera*
uocabatur in suis ad Zechend. 16. Febr.
1656.

ita praeceptor docendo discebat,
 dum non male docendo aliis doctrinam
 eruditione praeibat,
 & uiarum anfractus discebat,
 non ut tereret, sed ut euitaret aliosque
 reduceret.

Per multas enim ambages olim deductos
 per uiarum compendia incedere docebat,
 prolixiores Syntaxeos regulas septenario
 includens numero.

Fidem omnem superantia peragebat,
 dum pueri memoriam
 unico momento uocabulorum myriadibus
 imbuebat,

ut nunquam audita sciret,
 nunquam nota exprimere posset.

Πολυδιδάσκαλος erat, ubi erat φιλοδιδάσκαλος.

Proderat discipulorum scientiae,
 sed ut noceret inſcitiae,
 ignorantiam exſtirpabat, ignorantes
 reducebat,

errores eradicabat, errantes corrigebat.

Gaudium capiebat
 non ex discipulorum inſcitia & negligentia,
 ut tempore rem suam faceret,

unde eius apparet αὐτάρκεια,
 sed ex eorum diligentia & studio,
 quando sua uestigia legentes uidebat,
 unde animus omni uacuum inuidia.

Sicque
 Scholae praeerat & proderat, nunquam
 deerat.

Prac-

Praeerat uero scholae,
 nec tamen operam suam denegabat amicis.
 In schola enim uiuens Academicos
 docebat, (e) quos

(e) Ex innumeris testibus adduxisse sufficiat
 C. L. ad Beatum 4. Oct. 64. scribentem:
*Nec est, cur Tua merita in publicum &
 meum quoque bonum adeo extenuas. Sa-
 tis dixerō (plura enim Tibi dicere, qui
 a propria Tua laude alienissimus es, mi-
 bi non erit integrum) si fuero confessus,
 me ex Tuis scriptis plus hactenus ha-
 sisse eruditionis, quam. Et I. F. II. Iun. 52.
 Tibi uero, Vir Clarissime, gratias habeo
 ingentes, quod subinde me multa doceas
 in libris Tuis, non ignorata mihi tantum
 hactenus, sed & fortasse, absque iis fo-
 ret, ignoranda in perpetuum. R. M. G.
 28. Aug. 70. Ignosce, si tibi negotium fa-
 cesso. Credotamen te eiusmodi quaesita
 non despuere. Satisfecisti hactenus, qua-
 ties aliquid rogavi, nec id Tibi difficile,
 quippe qui in omni genere autorum longe
 es uersatissimus. Id. 26. Dec. 70. Obser-
 uationes Tuas in S. d. V. C. accepi, & gra-
 tissimas habui; multa me monuisti, de qui-
 bus antea mihi non constabat aut parum.
 Id. 30. Mart. 74. Superest, ut meo more
 agam, & a Te scire cupiam, quid sibi ue-
 lint &c. Id. 1. Iul. 76. nunc pro more meo ad
 quaesita me confero. I. G. O. 22. Mart. 76.
 Vnum tamen aut alterum addam festi-
 mans licet, ne informatione tua circa haec
 ulterius carens, ambiguus haeream.*

quos non poterat lingua, calamo,

quos non calamo, typis.

Hinc tot epistolae, tot ingenii monumenta.

Amicorum surgebat precibus priuatim,
nec publice scholam in se quid desiderare
patiebatur.

Ita tractabat publica, ut nunquam seponeret
priuata.

Publicis ita praeerat, ut nunquam deesset
priuatis.

Vnde tantus amicorum exercitus (σ)

ad

(σ) Ex innumeris, qui iam succurrunt, sunt
sequentes: Val. *Alberti*, Casp. *Alexan-*
dri, Christoph. *Arnoldus*, Petr. *Axenius*,
Balth. & Gottl. *Balduini*, Steph. *Balu-*
zius, Th. & Casp. *Bartholini*, Casp. *Bar-*
thius, Chr. *Becmannus*, Henric. *Besse-*
lius, Emer. *Bigotius*, Sigism. *Betulinus*,
Io. *Bohemus*, Bornmeister / Io. Andr. &
Paulus *Bossi*, Iodoc. Laur. *Boy*, Aug. *Buch-*
nerus, Christoph. *Bulaeus*, G. Arnold.
Burgerus, Fr. *Calenus*, Sam. Bened. &
Frid. Bened. *Carpzouii*, Guil. *Capofer-*
reus, al. *Jserntopff* / Christoph. *Cellarius*,
Iol. & Ilr. *Clauderii*, Petr. *Colbouius*,
Theophil. *Cölerus*, G. *Crauserus*, Calpar.
Cünradus, Sim. *Dach* / Io. Mich. *Dilber-*
rus, Esdr. *Etzardi*, Io. Aug. *Egenolphus*,
Ioach. *Fellerus*, Io. *Fidlerus*, Mart. *Foge-*
lius, Chr. Frider. *Franckensteinus*, Dan.
Francus, Io. *Frischmuthius*, Christian.

Func-

Funccius, Io. *Gebhardus*, *Methodius*
Georgensfelder/ Io. Ern. *Gerhardus*, Io.
Georg. Graevius, Io. Frid. *Gronovius*,
Marqu. Gudius, Christian. *Gueinzius*,
 Io. *Heinr. Haenerus*, Ge. *Reichard. Ham-*
merus, Dan. *Hanifius*, Mart. *Hanckius*,
 Io. Lud. *Hartmannus*, Tob. *Hauschko-*
nius, Nic. *Heinsius*, Io. Fr. *Hekelius*, Fr.
Helmius, Christoph. *Hendrich*/ Chr. *Hi-*
larius, Fr. *Hildebrandus*, Bened. *Hopffe-*
rus, Chr. *Iacobius*, Frid. *Kettnerus*, Ge.
Calpar. Kirchmaierus, Io. *Frider. Köbe-*
rus, Ge. *Matth. Königius*, Matth. von der
 Lage / Luc. *Langermannus*, Christ. &
 Sam. *Langii*, Casp. *Loescherus*, Io. Petr.
Lotichius, Iobus *Ludolfus*, Ludolf. Ge.
Lundenius, Anton. *Magliabechius*,
Heinr. Meibomius, Aegid. *Menagius*,
 Io. Seb. *Mitternacht* / Dan. Guil. *Molle-*
rus, Sam. *Monachus*, Dan. Ge. *Mörbo-*
fius, Heinr. *Mühlpsfort* / Thom. *Mun-*
ckerus, Gothfr. & Io. & Io. *Gothofr.*
Olearii, Mar. *Opitius*, Io. Eric. *Oster-*
mannus, Io. & Heinr. *Gothofr. Peiskeri*,
 Tob. *Petermannus*, Theod. *Petraeus*,
 Vinc. *Placcius*, Io. & Otto *Praetorii*,
 Esa. *Pufendorffius*, *Frider. Rappoldus*, Io.
Ravius, Ad. *Rechenbergius*, *Reichen-*
bach / Andr. *Reichmannus*, Thom. *Rei-*
nesius, Io. *Reiskius*, Andr. *Rivinus*,
 Guern. *Rolsinck* / Io. *Rosenberg* / Th. *Ry-*
ckius, Casp. *Sagittarius*, Balth. Frid.
 Salz-

Salzmannus, Io. Schefferus, Io. Schellerus, uterque, Ioh. Ad. Scherzerus, Bernh. Schmidius, Ge. Schubartus, Conr. Sam. Schurzfleischius, Io. Sebischius, Io. Sextus, Io. Phil. Slenogtus, Seu. VValt. Sluterus, Theoph. Spizelius, Adr. Stegerus, Io. Ge. Stryzelius, Io. Theilius, Iac. Thomafius, Io. Topferus, Ad. Tulsnerus, Chr. & Ge. Vechneri, Elias Veielius, Io. Christ. VVagenseilius, Chr. VVeisus, Aeg. VVildius, Dau. VWinterus, Henn. Witte, Io. Zechendorfius, Fr. Ziegnerus uterque, Matth. Zimmermannus.

ad hoc oraculum concurrebat,
qui amicitiam eius ambiebant, (τ) obtentam
aestimabant. (υ)

Omnium

(τ) Magni Ludolfi exemplum hic adducere liceat 18. Oct. 73. his Daum. alloquentem:
Cum eruditionis tuae ea fama sit, ut apud cives & externos iam percrebuerit, utique & ego ea frui desideravi &c.

(υ) De ea sic B. Scherzerus ad Zechend. 16. Febr. 56. *Excellentiss. Dn. Daumium honorificentissime saluto, cuius amicitia auro mihi est contra, ex eo, quo ab E. V. percepi tempore, meam qualem qualem animi promptitudinem & affectum VIRO senio non fuisse. Valete nobile Literarum Restauratorum par.*

Omnium sentiebat amicitiam, nullius
inimicitiam,
quia se omnibus amicum, nulli inimicum
exhibebat.

Quia nulli odium, omnibus amorem
probabat,
omnium amorem, nullius experiebatur
odium,
nisi homunciones quosdam aut umbellas
excipias,
qui contra ipsum insurgendo aliquid
uoluere esse,
non scribendo, sed rixando,
non calamo, sed superbia.
Semper uero laetus, etiam laesus,
laudabilior certe,
quod ferret inimicitias non meritis,
quam inimici, quod non ferrent uindictas,
meriti.

Humilitate enim sua ferebat,
quod aliorum superbia inferebat,
ut doceret, interdum de suo iure cedendum,
& cedendo posse uincere.

Aut si cum istis exercebat similitudines,
factum ipsius ingratis, sine odio.

Si odio quosdam habebat, factum sine
contemptu.

Aequae erat facilis & amicis & inimicis,
illis sine blanditiis, his sine morositate,
illis iuuando, his condonando.

Aequae durus omnibus, & amantibus se,
& odio habentibus,

illis

illis sine felle, his sine aculeo,
 illis dissuadendo, his monendo.
 Multum debebat ipse literis, ipsi multum
 literae,
 ipsi enim hae conciliabant eruditionem,
 his ipse incrementum.
 Vtrumque probant scriptorum monumenta.
 Plura tamen fuisset scripturus,
 si famam captasset,
 plura eruditis dedisset, si minus fuisset
 humilis.
 Quamquam nec laus nec gloria editis desit.
 Sed tamen adhuc amplius sibi suaeque
 famae profuisset,
 si scribendo eruditis plus adfuisset,
 adhuc plus sumisset laudis,
 si plus dedisset scriptorum.
 Ambitio ergo, in aliis detestanda, ipsi
 apprecanda fuisset,
 ut huius oestro percitus
 plura erudito orbi indulgisset scripta.
 Multa quidem scripsit & edidit, (φ)
 plura scripsit & non edidit, (χ)

pluri-

(φ) Operibus eius a Cl. *Vittio* in *Diario suo*
Biographico magno studio, nec infelici
 successu collecto, annotatis ad *Dau-*
mium nostrum, annumeranda: *Cato* &
Columbanus tertia uice editi, *Valonis*
Britanni *Satyra cum notis*, Bernhard.
Geystenfi addita, *Strenaes. vota me-*
 X *trica*

trica palindroma, Ps. CIII. *hyporchemate*. *Onomasteria* D. Balduini, D. Bar. *Stepneri*, L. Go. Si. *Peiskeri*, D. Cas. Löscheri *Ephorum Cygnensium*, *Xeniorum schedia Zechendorfio oblata*, *Vertumni poetici tres millenarii*, *Thyrfigeri 300. hexametris uariati*. *Hieronymus Graecus de Trinitate & Gennadii opuscula*. Ei. *Disputatio ad Institutionem Christianorum utilisima*, ex cuius praefatione, tanquam ex ungue leo, *Dauinii* notitia in historia erudita colligi potest, quam etiam propterea D. Zimmermannus in sua de *Stylli* elegantia diatribe, *Florilegio* suo praefixa, maximam partem repeti iussit. *Notae ad Porphyrium Optatianum*, in fol. inter opera *Velferi*. *Notae ad Paulinum Petronium*. *Fabulae Camerarii*, cum *Indice ab aliis carmine redditarum & alibi reperendarum & notis*. Cura ipsius etiam edita: *VVunstii preces Auenarii*, cum dedic. ad *Th. Steinmezium*, quae tamen a pluribus abest exemplaribus. *Barthii Soliloquia*, *Claud. Mamertus*, *Guil. Brito*, *Statius*, in quem ipse confecit indices, *Pornodidascentus*, *Gerontica*.

- (x) Typis parata & ferè absoluta sunt: *Gymnasium L. L. Indices L. L. analogici*, quibus omnis omnium seculorum & aetatum inest Latinitas, quorum spes iam olim

olim Vossii Etymologici editionem ad decimum retinuit annum, *Stichographia*, de qua Ep. 4. ad Reines. p. 12. citius Sciagraphiam inter mea habeo, *Diatribes de nullitate Aoristi 2. & Futuri 2.* omnium eruditorum calculo approbata, quorum os in praesentiarum sit Roscius in Gr. L. Magnif. Dn. D. Olearius, qui ad Daumium 24. Apr. 73. *Diatriben*, inquit, *Tuam de futili Graeculorum aoristi & futuri secundi figmento cum cura perlegi integram. Duci non potest, quantum me hic delectarint* *ἡ ἀποδείξις* tam accuratae, inque pondere non magno satis ponderosae Viri ad repurgandas eiusmodi mendas, quae infinite scates Grammaticalis ille caudex, peculiari quapiam Genio nati Charitibusque educati. Eam ut ipse manu mihi mea describerem, operam dedi, cum nescirem, an brevis, Deo uolente, excusam habituri simus. Quamuis libentius excusam eam legerem, quam in membranis. Neque dubito, quin Lectores nactura sit doctos, & aestimium his talibus suum ponentes. Bonum praeterea factum, & perquam utile, quod ad magis convincendum contumaces, Indagatorem Graecae Linguae. b. e. uerorum Thematum apud Graecos, restitutionem, pares. Tecum enim, quisquis naris hanc obesa est, faterbitur, quam ignorantia causarum &

abolitarum radicum, tam in Gr. quam L.L. rem omnem confundat Grammaticam, tricus implicet, imo magnam felicitatis partem Criticae ademptum eat. Utinam uero mox integro ipso potiamur. De commodo inde orituro non tacebit egregium publicum. Indagator & Restitutor Gr. & L.L. Radicum. Variarum Lectiones, in quibus Mamilius, Claudianus Mamertus, Caelius Aurelianus & alii ad membranas collati, nonnulli ex ingenio emendati, quarum mentio saepissime fit in epistolis Heinsii, Thomasi, Konigii, Axenii, aliorum. Observationes. Vitae Poetarum, quae multis post se relinquunt parasangis Vossium de P.L. non tantum ob Poetarum maiorem numerum, sed ob curatius elaboratas eorum aetates, de quibus Konigius Daumio aurem uellit, 12. Aug. 71. O si, inquit, tu poetarum uitas, quas conscripsisti, aliquando emitteres. Multa inde disci possent. Iamborum parorum & Anacreonticorum liber. Palindroma. Epistolae Clarorum Virorum. Notiones Generales. Bernh. Palponista duplo auctior. De Radicibus amissis quadruplo auctior, Millenarius quartus Vertumni & quintus, nondum expletus. Thyrsigerorum 2000. hexametri & 250. Phalaecii. VVeizii notae in Sodomam Cypriani. Melissi Carmina, multo labore

bore & studio collecta. Inter quae fortasse non ultimum occupabunt locum *Epistolae eius ad Viros CLL.* quibus multa erudita nec ubiuis obuia insunt, ut Amalthees cornu aut κεραυνιαρχαίων non immerito dici possint, quarum successiva editione haeredes non parum gratiae ab erudito orbe inituri, Virique beatissimi famae maximo consulturi essent opere. Non uero nisi quae aut memoriae sponte succurrerunt, aut ex relectis ad Beatum Virorum doctorum Epistolis, colligi potuerunt, L. B. hic expressa uides, tantum abest, ut annotata omnia Daumianaesupellectilis editioni parata absoluant.

---

plurima tamen nec scripsit, nec edidit,
sed secum abstulit. (↓)

Nihil unquam scribebat, quod non
cogitaret prius,
nihil dicebat, quod non perpenderet.
Hinc in omnibus fere recte sentiebat,
& si fortasse in quibusdam minus,

X 3

in

(↓) Nominasse sufficiat *Syntaxin*, cuius supra mentio iniecta, quam ab eruditis plus unis ardentissimis uotis & obsecrationibus efflagitatam, nunquam integram chartae inscripsit, sed uiua uoce traditam, secum abstulit.

in paucissimis factum, (ω)

Vt

(ω). Quibus uix annumerandum puto illud Reinesii: *bene quod mutasti*. Ep. xv. p. 50. Si enim quid conicio & ex collatione Ep. xii. p. 33. ex qua Reinesio haec uerba nata, diuino, Daumio nostro; eo tempore cum illis tantum in MEN & MENTVM deriuatis erat res, quae a Supino descendunt, non cum omnibus, quae uel ab Infia, uel Supino deriuantur, quod exempli c. a Daumio adducta, probare uidentur, quae omnia Supinis originem suam debent. Quod uero Daumius nunquam docuerit, tantum a Supinis iam dicta descendere deriuata, ex Ep. xiv. p. 39. seqq. facile uidere est, ubi ex utroque descendencia distinctim affert, nec tamen mutatae sententiae mentionem iniicit. Nec huc trahenda controuersia de Mantuani natali & emortuali, in qua Daumio Reinesius cum maxima contentione contradicit, inprimis quoad illud chronodistichon, quod, a Reinesio Ep. xv. p. 51. & quidem, ut ipse Ep. xxv. p. 83. fatetur, ex Schradero, cui plus fidei habebat, quam Daumio sua ex ipso Mantuano probante, desumptum, eius sepulchrali lapidi incisum dicitur. Daumium enim Ep. xx. p. 58. non tantum recte in

dubium uocasse chronodistichi fidem, curis secundis ex Itinerario Italiae Scottorum Reinesio Ep. LIX. p. 153. probauit, sed eius genuinum patrem, quem l. c. ex *πρὸς* Lutheranum aliquem coniecibat, uideo esse *Bernardum Sturmium* alias *Valterum* dictum, cuius Eteosticha Gorlicii 1580. edita Cent. V. num. 73. iam adductum ostendunt.

Vt ipsum hominem esse probaretur;
in nullo enim errare, non hominis, sed Dei
est.

Quanquam peccata eius fuerint sine uitio,
errores sine errore, quia docti. (A)

Et quia errores sine pertinacia,

παρορμήματα sine seductione,

uix pro erroribus habendi.

Meliora enim docenti paratus erat cedere;
quia in errore perseverare diabolicum.

Quanquam paucis cedebat, quia optima
docebat.

Meliora discenti sua concedebat,

quia a se nouiter inuenta,

& quia amicorum omnia communia sciebat.

Vnde non minus facilitatem suam
probabat,

meliora docenti cedendo,

quam constantiam,

X 4

suae

(A) Reines. Var. Lect. l. I. c. 15. p. 58. *Eruditum cum errant errant errores eruditos.*

suae sententiae firmissimo fundamento
innixae innitendo.

Hinc etiam

stilum acutum aut limam aliorum,
quam eruditorum tantum non omnes
experti sunt,

Lipſius, Kornherdi, Thomſoni, (B)
Scioppius, (r) Barthii, (Δ) Berneggeri, (E)
Taub-

(B) Vterque integrum librum c. Lipſium
ſcripſit. Ne quid de *Sealigero* dicam,
qui ſub uoce *Lipſius* in *Electis Scalige-
rianiſ* ſcientiam eius Politicam non
tantum in dubium uocat, ſed plane
negat, qui tamen tantum non in omni-
bus limites cenſoris tranſgreſſus uide-
tur, imprimis, quod hac occaſione
monere liceat, quando de ſcriptori-
bus *Σκωπείων* ipſi ſermo. Quibus an-
numerandus Berneggerus in Diſſertat.
de Idolo Halleenſi, & qui unus eſt inſtar
omnium *Th. Sagittarius* in *Lipſio Proteo*.

(r) Qui ſuo tempore ſolus Latinā ſcire di-
cebatur, quique nullius, praeter unius
Barthii, licet ab ipſo Satyrico prouoca-
tus, pepercit famae & eruditioni.

(Δ) In Satyrico; *Caue Canem. De Vita, Mo-
ribus, rebus geſtis, diuinitate Caſparis
Scioppii Apoſtatae, ſub nomine Tar-
raei Hebii, Nobilis à Sperga, Germani,
edito.*

(E) In

- (E) In *Obferuat. Miscell. c. 13.* Ne iam referam *Confutationem Tabulae Burdonum*, cuius auctorem nonnulli ipsum *Iof. Iuft. Scaligerum* faciunt, fed *Ianum Rutgerium* effe ex Geiftero cum aliis *Vinc. Placcius de Script. Anon. n. 239. p. 65.* nobis detegit; nec de Iefuitarum fcriptis, quae *Alegambe* peculiari Catalogo inclufa, Bibliothecae fuae Iefuiticae fubjecit, quaeque iam laudatus Scioppius Anti-Iefuiticis fuis, fub nomine *Alphonfi de Vargas* editis, & a *Placcio* l. c. n. 248. p. 67. recenfitis, in fe concitauit,

Taubmannus, Putfchii, (Z) Fabricii, (H)

Barthius, Reinesii, (Θ) Vlitii, (I)

alii, aliorum,

iple haud ultima eorum portio, nunquam fenfit. (K)

X 5

Ignota

- (Z) De quo ipfe Taubmannus in fuis ad Iungermannum, quas a Daumio collectae & typis iam praeparatae Epiftolae CLL. Virorum nobis exhibebunt, conquiritur.

- (H) In *Pranfo* fuo *Parato*, ubi fub *Polyphila* nomine, p. m. 139. & 151. intemperanter Taubm. lacerat.

- (Θ) In V. L. pafim.

- (I) In *Notis ad Gratium, Nemesianum & Calpurnium*, ubi duriffimis in Barthium inuehi-

uehitur uerbis, cui *Matth. von der Lages* nonnulla opposuit. Ne de *Heinsius*, *Scriuerius*, *Vossius*, *Gronovius*, *Gebhardis*, quid dicam, quorum calamus haud uulgari modo contra B. insurrexit.

- (K) Huic nostro effato obstare uidetur *CL. Vrsinus*, qui in *Obseru. suis Philolog.* c. VI. p. 77. Daumium accusat, *quasi nimium hac in parte sibi permisisset, quod pro lubitu non raro uerborum thesauri omni aetate ueteri ignorata, auctoritate certe omni plane destituta, comminiscatur*; sed sine pondere. Multa enim a Daumio ficta uidentur, quae iamdudum ab aliis usurpata. Quod uel ex uerbo *dapere* patet, cuius patrem *CL. Vrsinus* l. c. Daumium putat, quod tamen multo antiquiore gaudet autoritate. Occurrit enim in *Glossario Lat. Gr.* ab *Henr. Stephano* iam superiori seculo anno 73. ex MS. edito; ubi *daper* per *ἐμπερα* redditur. Quod propterea *Vrsinum* non poterat latere. Vbi *Stephanus* quasi Daumio nostro Apologiam scripturus in praet. sua ad Gloss. * III. b. *insignes*, ait, *antiquitatis reliquiae hic promuntur in uocibus partim simplicibus, partim compositis. Atque hae quo antiquiores sunt, eo magis nouae (& sine hoc libro esset, plane fictae & excogitatae) futurae sunt: utpote quae per tot annos tenebrismersae, nunc primum emer-*

emergunt. Vt propterea nequaquam Daumius carpendus, etiamsi quaedam sine autoritate nobis hodie non obuia finxisse uideretur. Sicuti enim multa ante nos quaesita, quae a nobis non amplius desiderantur; ita aliis haud exigua relinquetur messis eorum, quae a nobis frustra expectantur. Nec enim L. L. diuitiae iuxta editorum librorum modulos metiendi. Quot sunt deperditi autores integri? quot adhuc latent, ex quibus nouiter excogitatorum antiquitas optime posset probari? Vt nec adeo simpliciter, dum autoribus destituimur, reiiciendi *Vocabulisticae, Vocabularii, Breuiloqui, Catholici, Onomastica, Glossaria*, & alii hoc genus libri, qui sua ex autoribus suis temporibus ubiuis obuiis, nobis uero hodie uel denegatis uel plane deperditis desumere, ad quos propterea ad sua defendenda non raro prouocare uidemus eruditos. Nec incongrue huc illud *Reuerti* trahi potest, quod Daumio nostro lectionem aliquam ob autoritatis defectum non statim recipienti Ep. xxxiii. p. 105. reposuit: *non dixisse autores absurdum fuerit putare, etsi autor non succurrat.* NB. Nimis multa non erunt pro Latinis agnoscenda, si agnoscenda non sunt, nisi ea, quae apud Latinos autores in Editionibus hodie reperiuntur. Et quod
Ep.

Ep. LV. p. 146. Eidem de *τῷ ubertate* auctoritate sollicito reposuit: *nondum legisti? at leges aliquando*. Imo si per Glossarium liceret, demus CL. Vrsino, *dapere* a Daumio esse fictum, quid deinde? An ipsi prohibitum, quod Vrsino, ad sua stabilienda, licitum, quod aliis eruditis integrum? Sic enim *ἡρίκωτος* *Calo Borrichius* in Tr. suo de *Quantitate penultima Denominativorum in inus & uerbalium in icis*, Analectis suis ad Cogg. de L. L. additis p. 36. in ipso Vrsino carpit, quod in suis Obseru. Phil. c. XI. p. 199. *mordo* fingat. Sic & alii Viri eruditi alias minus obuia posuere, quod a Daumio de R. A. p. 55. probatum. Quamquam uix hoc in subsidium nostrum uocandum, quia Daumius non nisi auctoritatibus & analogiae fundamento nixus sua protulit. Et quid multis? Etiam si auctoritate huius uocabuli destituere-mur, annon dicere liceret, *dapere* omnino fuisse, etiam si non amplius extet, quia eius paragogicum *dapinare*, habetur, quod apud *Plautum* legitur Capt. Act. 4. Sec. 3. ubi *dapinabo uictum*, & apud Petrum Gruterum Epist. XIII. l. I. p. 53. *Tibi inquam dico: alius dapinato hoc modo, nam tuus uictus scruposam commeat uiam: sentes esitandas locas: ueniendum calceatis dentibus*. Sicuti enim *albicare* est ab *albere*, *flauicare* a *flauere*,

*flauere, frondicare a frondere, sorbire a sorbere, rubrare, rubricare a rubere, & hoc genus alia, ita dapinare a dapere esse possemus dicere. Vnde tantum abest, ut Daumius aliquid, praeter rationem & Analogiae fundamentum finxerit, ut potius omnia in libris inueniantur, etiamsi non statim nostris occurrant oculis aut manibus. Nec incongrue Daumii nostri uerba ex Ep. xiv. ad Reines. p. 43. huc trahere possumus: *Radices omnino restitui. NB. ob fundamentum grammaticale (& sic tantum ad γῶσιν non ad χεῖρον) oportere, licet non in usum sermonis reproducendas: aliter uix operae pretium facturos nos esse in omni re Grammatica. Et hanc utique unicam causam ignorationem scilicet uerorum thematicum haecenus omnia praecepta confudisse.* Vnde etiam alterum, quod supra laudatus *Vrsinus* l. c. in Daumio nostro carpit, non adeo firmo stare uidetur talo, quasi nominum deriuatio apud Latinos omnium non a uerbis sit petenda, quod & Reinesius improbarit, siquidem ad reliquarum linguarum, inprimis Hebraicae Analogiam illud a Daumio factum. In quam hypothesin uix adeo firmis insurrexit argumentis Reinesius, ut eorum fundamentum a Daumio non potuisset subruui, si controuersiae huius serram*

cum

cum Reinesio reciprocare maluisset, quam opponendo amicitiae nondum inueteratae etiam suis ingratis uim inferre. Sicuti enim Reinesius, ut *Nestersus* in sua Praefat. ad Reinesii ad se & patrem epp. loquitur, *uir erat, qui ob locutionem nullo modo patiebatur*; ita contra Daumii mores erant sedati, animus facilis, qui citius de suo remittebat iure, quam aliorum irritando spiritus sua etiam firmissimo superstructa fundamento, defendebat. Quod non tantum Reinesio-Daumianae loquuntur Epistolae, sed Dauius noster expressis ad Riuinum 6. Dec. 51. ipse profitetur, dum de Reinesiano agens negotio cessi, inquit, *ego uolens, cum prius de uehementia stili conquestus essem, nec ad ultimas eius mense Maio datas, ut ut optime potuerim, & etiamnum possem, responsum aliud tuli, quam malle me potius ea scribere, quae ad miki conciliandos quam ad irritandos Magnorum Virorum animos facerent: aut tacere in posterum*. Et quia h. l. mentio facta Epistolarum Reinesio-Daumianarum, notandum, quod & *Bosius* in sua ad Dauium dedicat. innuit, multa inibi legi a Daumio nec uisa, nec lecta, nec audita. Quod de illis fere omnibus capiendum particulis, quae sine responsione Dauii nostri praetermissae. **Inter**

terea

terea tamen ad hanc Daumii sententiam stabiliendam non parum faciet Eilber de R. A. integer, cuius iteratam editionem quadruplo auctiorem mecum omnes boni optant. Sed nec *Chr. Sandius* celebre illud inter suos nomen, utque *B. Scherzero* in praef. ad nou. Edit. Iui Anti-Socin, B. 2. b. audit, nec *gregarius nec indoctus aduersarius*, praetermittendus est, quia Daumio nostro, quamuis non citra speciem, erroris notam inurere tentat, dum in suis *notis & animadu.* in Gerb. Io. Vossii libb. de hist. Lat. p. 168. ubi de *Gualtero Philippo Castellionio* agit, *Daumium cum Vossio* labi, & paucis interiectis, *Daumium grauius errare*, scribit, *qui autorem huius seculo X. uixisse statuat & falso Vossio adscribat grauisimum errorem*, quasi ipse dixerit, *Gualterum uixisse seculo IX. cum & hoc opere de hist. Lat. & illo altero de Poët. Lat. diserte dicat, scripsisse circa ann. 1250. seculo XIII.* Nam iniuste cum Daumio agi, facile patet, quando eius uerba quid penitus inspiciantur. Vix autem negandum, uerba sic in Daumiana iacere expressa epistola, prout a Sandio l. c. adducuntur; uitium uero uel descriptoris uel correctoris incuria aut potius nimia cura inductum latere, imo paterè auguror, & quando cum his a Sandio adductis uerbis

bis Daumii Ep. LXVII. p. 178. contendo, manibus palpo. Nam quando haec duo loca inter se conferantur; posteriori facile medela afferri potest & *seculo* eiiciendum esse apparet, ut uerba Daumii sic fluant: *Gualterus non IX. sed X. scripsit libb. Alexandreidos.* Nam l. c. non de aetate Gualteri sed eius librorum numero agi, adiectum Vosii testimonium probare potest, in quo, & ex libro de H. L. & P. Lat. desumpto, uti etiam in *Reinesii* fortasse a Vosio decepti, *V. L. l. III. c. IV. p. 404.* expressis literis mentio fit 9. libb. Alex. Quod uero eius aetatem attinet, longe alia Daumius *Reinesium* docuerat altero iam adducto loco Ep. LXVII. p. 178. ubi expresse de Matth. Vindocinensi agens, *Gualterum*, ait, *scripsisse post ann. 1171. quo caedes facta Thomae Cantuar. cuius meminit l. 7. v. 331.* Quod etiam *Reinesius* a sua in V. L. sententia recedens, Epist. LXXXV. p. 217. repetit, Vosium erroris postulans, *quod circa ann. 1200. floruisse scribat.* Ut propterea absurdum esse illum oporteat, qui Daumium tam absurdum fuisse dicere uult, ut in sententia, tam firmo ab ipso superstructa fundamento, adeo fuerit uarius. Nec illud Sandii l. c. pag. 192. tolerandum est *παρεγραψα*, ubi de Matth. Vindocinensi agit *inque Reinesio & Daumio miram*

miram fluctuationem circa aetatem & Gualteri & inprimis Matth. Vindocinensis occurrere scribit, ad eamque probandam adducit Epist. LXXXV. Reinesii p. 217. Nam ex Reinesii uerbis adductis nunquam eliciet, quod tentat, quia non de Matth. Vindocinens. ut Sandius uult, sed de Gualt. agunt. Quod itidem ex Vosii testimonio a Reinesio adducto apparet, quod non de Matth. Vind. sed Gualtero omnino, nec Sandio contradicente, in libro de H. L. inuenitur, quanquam, quod nec Reinesius unquam affirmavit, in de P. L. minus occurrat. Si tamen ulla fluctuatio circa eius aetatem ex literis iam laudatis exsculpi potest, non Daumio sed Reinesio impingenda uidetur. Quae omnia pluribus & possent & deberent deduci, sed quia iam non Panegyricum aut Vindicias scribimus, dare uoluimus, quantum charta capere nostrique ingenioli, Daumianum nomen & post cineres obseruantis, paruitas interrupto studio afferre potuit.

Ignota olim multis nota reddidit omnibus,
omnibus olim certa, incerta, (Δ)
omnibus credita, dubia,
ut olim nulli improbara

Y

ab

(Δ) ad *Diatriben de A. 2. & F. 2. nullitate respicitur.*

ab ipso improbata, uix amplius approbentur.

Barbariei ipse erat hostis, ipsi Barbaries,
Soloecismos nec poterat tolerare, nec ab
ipsis tolerari.

In quibus omnibus studium erat pertinax,
ut nec in otio esset otiosus,
etiam cum maxime licuisset otari,
quo, qui sibi otari licere putant, uiderent,
quam parum otii restaret, ne otio
abutantur.

Hinc non nisi inter laborandum otiabatur,
ab aliis cessando cogitationibus,
inter otiandum laborabat, otia non
male collocando,

ficque
non minus erat otiosus, quam ubi erat
otiosus,
otiosus enim uel scribebat, uel legebat,
uel amicis tempus dabat.

Sicuti praesentes lingua, ita absentes calamo
docebat,
omnes singulari modo.

Aliorum usui inseruiendi occasiones,
beneficia,
beneficia, occasiones aliorum usui inseruiendi
dicebat.

Sollicitatus opem nunquam denegabat,
imo nec sollicitatus multorum respondebat
uotis.

Nec uisis nec auditis facilem dabat accessum,
ut saepius illum sollicitarent.

Plura ipsis praestabat, ac petebant,

pauca

pauca petentibus multa exhibebat,
pauca desiderantibus omnem suam offerebat
eruditionem.

Eruditionem, quam sibi propriam fecerat,
communem reddebat docendo,
quam legendo & meditando sibi collegerat,
scribendo aliis impertiebat.

Nolebat solus esse doctus,
sed ut multi per ipsum ipsi essent aequales.

Et quia sciebat,
eruditione & scientia nihil esse nobilius,
in scientia humanitate nihil elegantius,
in humanitate eius exercitio nihil pulchrius,
comparabat sibi eruditionem,

ut posset esse humanus,
humanitati operam dabat,
ut perpetuum eius haberet exercitium.
In seculo nil nisi nouitatem spirante antiquis
erat moribus,
inter simulantes sincerus.

Mores eius nemo improbabat, nec improbus,
ingenium omnes approbabant, inprimis
probi.

Nec iis poterat annumerari,
qui uideri malunt, quod non sunt,
quam esse, quod uidentur,
dum malebat esse, quod uidebatur,
quam uideri, quod non esset,
imo non uideri, quod esset.

Nulli unquam insidias struebat,
nisi illud ipsum fecisse uelimus dicere,
quibus pro ruditate eruditionem,

pro inſcitia ſcientiam,
 pro uitiis uirtutes tradere ſtudebat.
 Omnia in illo ſingularia,
 ut etiam humanam naturam ſupergreſſus
 uideretur,
 dum ſine lucri ſpe laborabat,
 ſine gaudio ſua audiebat elogia,
 ſine dolore ſuorum perferebat mortes (M)
 - mortisque prodromos,
 ſine ira quorundam ſuſtinebat offenſas.
 Et ut innumera tribus,
 omnia paucis comprehendam,
 per omnem uitam, ſuperioribus, paribus,
 inferioribus
 reuerentiam, amicitiam, beneuolentiam
 exhibebat,
 Vnde honor & gloria,
 quam quidem ſpernebat, ſed ſpernendo
 acquirebat,
 fugiendo accipiebat,
 cupidus non famae propriae, ſed eruditionis
 aliorum,
 quanquam nec ſine fama nec ſine eruditione.
 Nam

(M) Inprimis huc referenda beata ἀνάλυσις
 utriusque Coniugis, *Marthae*, natae
Fickenvirthiae, quam ann. 1642. 3. Oct.
 duxit & 6. Mar. ann. 1673. amiſit; & *An-*
nae Margarethae, natae *Auerbachiae*,
 quam ann. 1674. 25. Iun. ſibi iungi fecit,
 cui, gemina ſobole, ſibi adhuc ſuperſtite,
 nata, *Io. Chriſtiano*, ann. 1674. 30. Oct. &
Anna Roſina ann. 1676. 22. Iun. 1686. d.
 10. Iulii ſuperſtes factus eſt.

Nam sicuti iam olim
inter priuatos parietes latens inclarescebat,
ita, licet ulterius latere maluisset,
in humilitate acquirebat exaltationem non
quaesitam,

samam susque deque habendo merebatur,
quam multi merendo non merentur.

Magnus factus discendo,
maior docendo, maximus scribendo.

Charus omnibus, displicebat nemini,
sicuti in schola Patronis beneficentissimis,
Steinmetzio, Boacho, Richtero, aliis,
in Academia, Barthio, Götzio,
ita in officio, doctis omnibus.

Sicuti in schola Patronos ipsi conciliarat
ingenium, poësis, mores,
in Academia Barthium studiorum paritas,
ita in officio omnes eruditio & inseruiendi
promptitudo.

Nomen ex scriptis, scripta ex nomine
colligere licet,

& quod propria agnoscere nolunt,
loquuntur aliena. (N)

(N) Vt nihil dicam de testimoniis ex eius
libris a Bosio, Buchnero, Cellario, Fran-
co, Halleruordo, Hekelio, Hilario,
Oleariis, Placcio, Riuino, Rumetschio,
Zimmermanno, quantum quidem in
mea libraria sat tenui colligere licuit,
desumptis, plaustra elogiorum largo
utere in Daumium nostrum effusorum
conuehi possent, si temporis & chartae

angustia permetteret. Interea messe pluribus instructo libris relicta, spicilegium instituere liceat. Familiam uero ducat *D. Cinellus* additionibus ad librum inscriptum *Bellezza di Firenze*, sub fin. pag. ult. *Al. Sig. Daumio*, *Helluo librorum*, e che nella cognizione de gli scrittori, e nell' erudizione de' tempi barbari non ha uguale, non che superiore. *D. Olear.* praef. ad Herod. Orat. C. b. *Daumius*, qui uere βιβλιοθήκη τις ἐμψυχὴ καὶ αἰσθητικὴ μεσσην. *Io. Chr. Rumetsch.* in Aquila Leopoldina p. 104. *Philologorum nostri seculi decus Dn. C. D. Bosii & Franci* non opus est repetere. *Barth.* To. III. ad Stat. 5. Theb. 5. 91. p. 59. C. D. *Cygn.* ob singularem uirtutem doctrinamque mihi commendatissimus. Id. To. III. Aduers. lib. CLV. c. XIII. C. D. *uir excellentis ingenii & eximiae doctrinae.* Id lib. CLXXIX. c. 6. *amicus noster, ingenii praeclari & eruditionis rarissimae iuuenis C. D. Harsdörffer.* ann. 1646. ad amicum: *Clarissimi, multiugae eruditionis & multae lectionis Viri elaboratissimus uertumnus euincit, ipsum non esse Vertumnum, b. e. eiusmodi hominem, qui libros intuetur, ceu canis Nilum lambit. Iouem lapidem iuramus, diuinum ipsius esse ingenium, iudicium dexterrimum, laborem infinitum, & quaecunque alia spectant ad eruditionis solstitium, ad cuius*

cuius culmen ipsi facilis patet ascensus.
 Io. Ge. Styrzelius in suis elogiis:

*Et propriis clarus meritis , merita &
 Magnorum*

*DAVMIVS Heroum clarus amicitia,
 Deliteat scholico quantumvis pulvere,
 fama*

*Attamen illustrat coeli utriusque do-
 mos.*

*Id.ib. Sciuit , opes Linguae Latiae quae ,
 nec prior aetas*

*Credo , satis ; sed nec scit , puto ,
 nostra satis ,*

*Eruit Herculeo sed DAVMIVS, ecce !
 labore ,*

*Sic reparans ueteris res Latii que
 noui ,*

Barth. 8. Mai. ad Daum. 46. *Interim na-
 uiter (sed cum bona tuae ualeitudinis
 curatione) rem gere , memor quo te in-
 genio donauerit Dei singularis benigni-
 tas , nec enim male mihi iudicare uideor
 eximens te plerisque omnibus huius acui.*

*Id. 3. Mart. 50. Igneum immo coeleste &
 aethereum tuum ingenium sodes ne ni-
 miis occupationibus onerare uelis , scis
 enim subtilia illa spirituum talium do-
 na & magisteria facile elidi , tu uero
 alia omnia posteris nostris debes. Idem*

*24. Iun. 53. De descriptione hodiernorum
 stili Latini principum , teneo mordicus,
 quod*

quod nuper defendebam, CI. Daumi; pauci sunt, immo vix unus & alter, qui ferant veri auctoris personam: aut fastidiis enim & Lectionis affectationibus omnia foedant, aut languorem suum paucis omnino lineis non fatentur. Tua uero Eruditio, Tuum ingenium, Tuum iudicium mihi talia DEI Opt. Max. dona semper uisa sunt, ut omnes κακοζυλίας ubique notas effugiant, immo superent & contemnant. Id quod mecum fatebitur, qui perspectas habebit & prope-rantis, & allaborantis gratias; neu-trubi enim offendet quicquam super-fluum, extra corpus orationis exstans, aut morbidum quocunque affectu, qui recte rem diiudicare quiuerit & uolue-rit. Idque in utraque oratione: inge-nua, nitida, uiuida, contra omnia, & naturale decus nullibi non spirantia. Maestete te doctore iuuentus; &c. D. Bu-laeus ad Daum. 18. Mai. 48. Magnae mi-hi uoluptati fuisse elegantissima ingenii tui pignora: quibus me beasti. Censu-ram autem quod exoptas, nae frustra es! Aut enim Te ipse ignoras, aut me am-nesctis tenuitatem. Ex animi loquor sen-tentia: Phoenix es in meliori litteratu-ra. Barthium interroga aut Buchne-rum; non diffitebuntur. Et credo Te aliquid putare candidos illorum lapillos. Gerhardus ad Zechendorff. 6. Iul. 46.

Ad-

Admiratus profecto sum Viri huius summam in Philologia Latina felicitatem & ingenii dexteritatem, maxime in poësi felicitatem. Id. ad eund. 24. Iun. 48. Quem uirum in litteratura humaniori excellentem ualde aestimo. D. Io. Olear. 24. Apr. 73. inexhaustus profundioris litteraturae fons. D. Rolfinck ad Bosium 14 Feb. 58. Daumius ignotus sibi, notus magis omnibus, purae Latinitatis mystæ & arcanorum criticorum custos religiosissimus. Etzardi ad Mart. Fogelium Hamb. 1662. CL. Daumii hanc supersedeas intransitu accedere Musas, & meo nomine ei salutem impertias. Omnino Cygnae ornamento est splendidissimo. Nec parum delectationis ex eius diffusa & uaria capies eruditione, splendidissimisq; oculis exquisitissima eius Bibliotheca satisfaciet. Nec immerito Daumiana Bibliotheca etiam exteris innotuit, cum nullus, quem literae fati & sibi ipsi superstitem reddidere, nec nostro nec superiore uixerit seculo uir, ex cuius Bibliotheca ad suam Beatus non multum fecerit accessione, ut, solutis paginis constantibus libris & membranis nondum certo numero inclusis, decem millium compactorum dominus factus fuerit, in quibus Lutheri, Melanchthonis, Erasmi, Manutiorum, Stephanorum, Scaligerorum, Lipsii, Casaubonorum, Frischlini, Vossiorum, Barthii, Rutgersii, Reinesii,

Scriueri, & cuius non? ἀνὸς γὰρ ἀφ' ἧς offen-
duntur. *Buchnerus* in suis ad Daum.
inscriptionibus, quas ab impressis ab-
esse uideo. Ep. 7. *C. D. Poëtae & Philologo*
non e multis. Ep. 11. *Rarioris notae Phi-*
lologo Ep. 17. *Cadentium literarum exi-*
mio strenuoque uindici. Ep. 18. *Edecuma-*
tae eruditionis Philologo. *Königius* 9. Dec.
72. *Ego Daumium (absit adulatio,) pro*
eo habeo, qui in Gr. & L. L. omnibus ho-
die palmam praeripit. Iudiciosissimus
Schurtzfleischius progr. in obitum An-
dr. Diezii ann. 1677. *C. D. uir perse egre-*
gius & satis laudatus. *I. G. Olear.* 12.
Ian. 74. *celebratissimus litteratorum sta-*
tor. *Gebhardus* §. Cal. Ianuar. 64. *inpri-*
mis ille, (Muhlpsfortius) saepicula mihi
recommendaui reconditam tuam in
euolutione auctorum, qui sequioribus
uixere seculis, scientiam. Id. ann. 1665.
ἡτοιμασμένῃς inprimis dec. a. l. l. r. quod
in transcursu demum uisum, lectionem
tuam multiugam, ingenium acre, iu-
diciū excellens arguit. Quid itaque,
mi CL. Daumi, iam non praestes, cum
ante lustra pene quinque tantam eru-
ditionis suppellectilem iuuenis adhuc tibi
paraueris. Maſte itaque, maſte porro,
uti facis, auctores nobis illustrare. He.
Hilarius 18. Dec. 77. *nouus nostri seculi*
Varro ac Tullius, Vir de studiis litera-
rum, inprimis philologicis praeclare
meri-

meritus & indies praeclarius merens.
Laur. Boy 28. Iun. 65. octauum mundi mi-
raculum. Omitto innumera alia *Axe-*
nii, Barthii, Bohemi, Bosii, Buchneri,
Cundisii, Graeuii, Gronouii, Gueinzii,
Heinsii, Hornschuchii, Kirchmaieri, Kö-
nigii, Magliabechii, Mitternachtii,
Oleariorum, Thomafii, Zignerii. In spe-
 cie de eius in pangendis uersibus felici-
 tate, quam non tantum ipsa carmina
 praedicant, sed doctorum literae lo-
 quuntur, plura conferri possent; sed
 ex quingentis triumuiros adduxisse suf-
 ficiat, quos inter primas teneat nullius
 bländiendo quicquam deferens auri-
 bus, acutissimus in studio poëtico cen-
 sor, Barthius, qui Festo S. Bapt. 47. *Si*
tu uero extra Parnassum somnians tales
Choliambos extundere potes, necesse erit
mihi aestimare, prope Cygneam nouas
sibi sedes parasse Musarum totum cho-
rum. G. M. Königius 28. Aug. 70. *ual-*
de placent, malo unam & alteram pa-
gellam tuorum uersuum legere, quam
aliorum myriades. Id. 4. Sept. 77. *Stre-*
nas tuas admirabundus perlegi, laborio-
sas iuxta ac elegantes. Magna est tua
 felicitas & facilitas in eiusmodi uersibus
 contendis, adeo, ut palmam tibi omnes
 facile concedere possint. I. G. Olearius
 31. Aug. 76. *Etiam libero fidem meam,*
restituens libellum Tuum, deliciis uere
Tuis

*Tuis h. e. edecumatis undiquaque refer-
tum. Librum profecto intus & extus
scriptum, qui, quoties adspexi & reuol-
ui, in mentem renocauit illud poeta :
scriptus & in tergo nec tum finitus Ore-
stes. Obstupui, fateor, ad millenarios
sine exemplo factos. Mirum, tanta prae-
stare ualuisse ingenium humanum. Nec
mirari haec reuera mira & laudare
gratus, quoad uixero, desinam. Vbi
una in iudicii Eius exactissimi laudes
plenis uelis excurrere liceret, nisi ad
Variarum Lectionum & Obseruatio-
num propediem solis disco exponenda-
rum editionem L. B. ὄρεξιν remittendam
putaremus. Interea tamen satis de eo
fit testimonii, quod Gronouius, qui Bea-
to in Ep. ad Riuia. 15. Mart. 68. scripta,
acutissimus & felicissimi ingenii Recen-
sitor, contra quem non mutiat, audit,
ipsum (loquor uerbis Gronouii, pr. Cl.
Octobr. 57. ad Daum. scriptis.) iudicem
suae coniecturae, quae ipsi ad locum M.
Senecae nata, faciat, deque Daumia-
nis Coniecturis optinia quaeque prae-
dicet : Coniecturas tuas, inquit 3.
Non. Maii, 57. uidi lubens, utpote quae
& ostenderent, quam subactius sis in ue-
terum sensibus deprehendendis & me do-
ctiorem redderent.*

Quanquam nec mala defuere optimo.
Nimia enim diligentia oculis caliginem,
sicuti

ficuti animo lucem,
oculis dolorem, ficuti animo gaudium
attraxit,
uita sedentaria calculum & malum
hypochondriacum.

Nunquam tamen mala fenfit,
fed in malis optimus ut Marpefia rupes
perftitit.

Quis ergo negare uellet,
cum nobis dediffe uitam, qualem dies uitae
prima promifit.

Si uero tantus in uita,
quantus in morte? quantus per mortem?
nec enim per mortem omnis defuit,
fed maxima fui parte fibi ipfi eft fuperftes,
nec uitae iacturā uitam amifit, fed inuenit,
imo uitam perdendo immortalitatem
acquifuit.

Laudis uigor, qui cum ipfo uiuere incepit,
in morte non eft mortua,
quia, a literis morti ereptus eft mortuus,
quibus uiuus uitam uindictarat.

Et ficuti uiuendo mortalis,
ita moriendo uitalis, imo immortalis factus
eft.

Quod uel mortis dies docet, (Æ)
qui paucos abftulit eruditione celebres, (o)
ut

(Æ) 15. Dec. 1687. hora 8. uefpertina, uita
protracta ad 75. annos, 8. menfes, 2.
hebdomadas, 2. dies, 10. horas.

(o) Eod.

- (o) Eod. die, aetatis anno 87 obiit ann. 1280. *Albertus Magnus* Balstadius, ex ordine equestri, clarissimis quidem natus maioribus, sed parente carpentario Laingae, Episcopus Ratisp., quo onere abdicato, sibi & literis uixit. *Dominicus Petri de Nardis*, Theologus Dom. Florentiae in patria 1385. *Ioach. Hoppe-
rus*, Frisius, IC. Dominus in Dalem, Eques auratus, Consiliarius intimus Philippo regi Hisp. Madriti 1576. *Fride-
ricus III.* Dux Lignicensis, princeps elo-
quens & uaria linguarum cognitione
praeftans, Lignicii 1570. *Ludou. Nau-
clerus* I. V. D. Praepositus Stutgard.
1512. *Mutius Oddus* Mathemat. 1639.
Laur. Paullinus, Archi-Ep. Vpsaliensis
1646. *Franc. Vigerius*, Gallus, S. I. 1647.
Theodorus Reinking. 1664. *D. Io. Brun-
nemannus* 1672. Quibus nescio an an-
numërem monstrum illud humanum
Ducem de Alba, qui eodem die obiisse
dicitur.

In morte tamen offendit omnes,
qui per totam uitam nullum,
& cum uiuus nemini, mortuus omnibus
bonis dolorem excitauit,
ut satius fuisset, nunquam fuisse mortuum,
quam fuisse mortalem.
Moriendo enim sui desiderium relinquit
omnibus,

qui

qui uiuendo olim fui desiderium excitarat
omnibus.

Mortuus desiderium omnibus,
qui uiuus delictum.

Quod olim carum, iam excruciat,
quod desideratum, enecat.

Inprimis Cygnea dolorem sentit, quae olim
gaudium.

Quaquam felicissima in communi malo,
quod sanctissimas exuias seruare licet,
toti debitas mundo.

Et sicuti cunas Beato dederat & uitam,
quae cunas & uitam, eadem honores &
officia,

quae officia, eadem & mortem,
ita quae cunas & uitam, honores & officia &
mortem

eadem & sepulchrum,
quaquam sepulchrum lautius quam cunas,
quod tamen differre uoluisset ad futurum
seculum.

Lugete ergo omnes boni, quem Musae lugent
qui nunquam fuit malus,

quia in uno hoc Musageta,
natiuitate claro, uita clariore, morte
clarissimo,

diligentia magno, eruditione maiore,
scriptis maximo,

Musae Statilium, Cygnea Phosphorum,
amici Fidium,

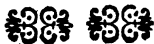
omnes aliquid, plurimi omnia
amittere.

SCRIPTA.

Iis quae cum Henning. VVittius in Diario Biographico, tum Maxime-reuerendus Feustelius supra pag. 321. & 322. recensuit, addenda sunt quae cura Summe Reuerendi Gleichii prodierunt, nimirum.

Epistolae eius latinae ad Io. Frider. Heckelium scriptae, editae uero a Io. Andrea Gleichio. Dresdae 1697. in 8.

Christiani Daumii, Philologi & Polyhistoris celeberrimi, Epistolae Philologico-Criticae, ad CLL. Viros Io. Andream Bosium, Ioannem Gebhardum & Martinum Hanckium scriptae & tribus Partibus absolutae. Quibus accedit Pars. IV. seu appendix ad diuersos, nimirum Christophorum Pomarium, Ernestum Strockmannum, Io. Fidlerum, Valerium Merbizium, Georgium Seidelium aliosque exaratae, in lucem publicam emissae a Io. Andrea Gleichio. Chemnicii, anno 1709. in 8.

XVIII.

PROGRAMMA,

Quo

RECTOR ET SENATUS ACADEMIAE KILONIENSIS.

FVNVS

GEORGII ERNESTI
HELDBERGII.

S. Theologiae Doct. nec non Logices ac
Moralium in alma Christian-Albertina Pro-
fessoris Publici pridie Kalend. Ianuarii
A. R. G. ∞ 10 c LXXXVIII. pie
denati, ciuibus Academicis
indixerunt.

Quartum iam intra annum ex Acade-
mico ordine funus ducimus, Ci-
ues optimi. Nam pene ipso die, quo
primarius in hac Academia Antecessor si-
gnum sustulit, sublatus e Philosophorum no-
bis ordine est Admodum Reuerendus Am-
plissimusque Vir DN. GEORGIUS ER-
NESTVS HELDBERG, SS. Theol. D.
& Logices ac Moralis Philosophiae Profes-
sor celeberrimus, Collega noster honora-
tissimus: cum medio tempore VVASMV-
THII, Pater & filius, excefferint. Primae
Iuris consulto partes datae sunt, ut uel sic
Z Ante-

Antecessoris nomen tueretur : nam pridie exeuntis, (anni) octogesi septimi mortalitatem expleuit. Aestas deinde ac autumnus, illa filium, hic Patrem, illum e Philosophorum Subsellis, hunc e Theologorum ordine nobis abstulit. Illos felices composuimus; restat nunc, qui in mediae aetatis cursu, cum ipso anno, tribus ante, noui anni exorsum horis, exspirauit, nouum non annum, sed seculorum myriadas in coelis auspicator, cui hodie extremum pietatis officium persoluimus. Immature quidem ille & acerbo funere, cum Academiae, tum Vxori dilectissimae, & Fratribus amplissimis, reliquisque cognatis & affinibus sublatus est; ac longiore sane uita dignus ipse uidebatur, si annorum tantum numero uita haec aestimetur. Verum ut ille dudum tum philosophiae moralis, tum coelestis doctrinae praeceptis domi didicerat, non humana & peritura felicitate, sed uirtute ac pietate uiuendi nobis rationem constare, ita & nos uel nunc illo monitore sapere discamus, ne uel illum non suo nobis tempore ereptum queramus, uel ipsi in praesentis uitae bonis ita acquiescamus, ut, si ab illis auocemur, fata de iniuria nobis facta accusemus. Ea mentis nostrae coecitas est, ut saepe intelligendo nil intelligamus, & uoluntate nostra nobis ipse deesse uideamur, cum ea misere concupiscimus, quae cum detrimento nostro &

gra-

grauissimo periculo coniuncta esse nouit, qui suo res nostras arbitrio, moderatur Deus, & in filiorum salutem uigiles semper oculos intendit. Scilicet ut multis seramors magnae infelicitati fuit, ita in felicitatis parte non minima saepe est, si quis mature satis isti rerum & negotiorum turbæ, quæ aliquando nos in uitæ propagatione oppressura sit, eximatur. Quid enim habet hæc, etsi uel secula excedat, uita, quam ut patentior nobis fortunæ campus aperiatur, in quo illa ad nos uel aperta ui opprimendos, uel per insidias euerrendos omnes suas machinas intendat. Quis sibi illum temporum cursum adeo certum promiserit, ut non in aliquo offendat, cum semper obiciat nobis aliquid fortuna, quod nos quasi in specula sollicitos teneat, ad euitanda quæ nos circumstant incommoda aut impendent. Cum principem apud Christum locum ambirent duo fratres, nescire illos, quid peterent, respondit: quod & nobis dictum existimemus, qui illo Doctore dudum nouimus, non in illis, qui uulgo bona haberi solent, diuitiis, robore, potentia, longiore uita, felicitatem ueram consistere, ut illorum causa magnopere torqueri, aut ea anxiiis supplicibusque uotis precari debeamus. Si incolumi regno uiuis quinquaginta filiis cecidisset Priamus, beatissima ille morte e uita discessisset, quæ ipsi in extrema senectute miserrima contigit. Si

Neapoli, cum grauiter aegrotaret, diem obiisset Pompeius, in amplissimis fortunis occubuisset, qui postea miser omnique potentia exutus, hostili manu interemptus est. Quod si ex uoto uel nostro, uel eorum, quibus ille carus maxime fuit, uel denique ex meritis & uirtutibus, quibus ille & se & Academiam ornabat, uita *τῆς Μακαρίτης* nostri definienda; quis non illi spatia quam longissima designauerit, ut pleniore ille cursu ad gloriam contenderet, nobis uberiores uirtutis eius haurire fructus licuisset. Sed nunc ille in medio uitae suae tempore plus uitae impleuit, quam alii multo longiore annorum uia affecuti sunt. Nos eius historiam, ut mori apud nos recepto satisfiat, ob oculos nobis ponemus. Natus est Anno clō Ioc XLI. d. V. Septembr. Cellae in Ducatu Lunaeburgico, Patre Nobilissimo Amplissimoque Viro, HEINRICO HELDBERGIO, Serenissimi Principis Lunaeburgici olim Feudorum Secretario & Archiuario: Matre, omnium uirtutum genere ornatissima, ERMEGARDE, HENRICI LEINEMANNI, Ciuis Celenensis Primarii filia. Auus illi paternus fuit CHRISTOPHORVS HELDBERGIVS, Ciuis & Mercator Vlzensis primarius. Auia ANNA Mausals/Proauia ANNA Hinneberges. Auia illi materna fuit MARGARETA Hildebrands: Proauus maternus DIETERICVS Mausals/Ciuis Primarius Vlzensis: Proauia,

auia, BARBARA Meinerß. His natus honestissimis & parentibus & maioribus bonae indolis semina secum ex utero tulit, unde praeclari aliquando fructus prodirent. Eo ipso die, quo sacris Christianis initiatus est, mater eius diem suum obiit, & e uita excessit, cuius ille beneficio primum spiritum hauserat. Iam tum in tenera aetate bonae & erectae mentis indicia dedit, quae ut magis magisque tum uirtutum tum artium praeceptis excoleretur, ad Scholam Misniae Electoralem a Parente ablegatus est, ubi per triennium, eoque amplius indefessum se in studiorum lineamentis ducendis & assiduum praebuit. Hinc ad Ducalem Lunaeburgensium Scholam abiit quae tunc temporis in Coenobio VValckenridensi instituta Magistris peritissimis florebat. Hic ubi optima studiorum fundamenta iecerat, amplissimis a Praeceptoribus suis elogiis dimissus, exacto pene biennio Anno LVI. magnam illam bonarum artium & morum matrem Academiam Iuliam, dignissimus illa Cuius salutauit, postquam Scholasticis ante palaestris bene se firmauerat. Usus est illic Viri Celebratissimi, Gerhardi Titii, SS. Theol. D. & Professoris contubernio. Hic ille se totum diuinæ humanoque Sapientiae studiis consecrauit, longe a prauo illorum more remotus, qui bonae mentis officinam in plusquam militaris licentiae sedem conuertunt,

Sponsi Penelopes, fruges consumere nati.

Facile enim Virozum illic celeberrimorum fauorem optimis sibi moribus parauit, quorum felicissimum est cum bonis artibus & literis contubernium. Male habitat doctrina, quae in malam mentem incidit, & magnum aliquando Reipublicae magnum Ecclesiae malum minatur, si auctoritas postea malitiam, armauerit. At noster ad bonam mentem bonâ sanaque doctrina accessit. Nam diuino illi beneficio obtigit, ut illos haberet in illustri Academia Magistros, qui non e lacunis, sed e uiuis plenisque fontibus omnia propinarent, illoque recentem testam odore imbuerent, quem in grauioribus postea studiis seruaret. Illos qui sincerum cupiunt uas incrustare, ineptos nouitatis affectatores quam maxime auersabatur, postquam tres & amplius annos hic exegerat. Specimine publico diligentiam suam probauit. Disputationem enim de Quaestione illa: An pneumatica peculiaris & a reliquis disciplinis, praesertim a Metaphysica distincta scientia uel disciplina, a se elaboratam, sub Praesidio M. ANDREAE FROLINGII, tum Logices Professoris ordinarii, postea SS. Theol. D. & Professoris ac Superintendentis, publice habuit, & e Patria Academia discedens domi per biennium substitit. Hinc Anno LXVII. cum fratre ANTONIO GEORGIO,

GIO, nunc Parentis sui in munere illo aulico Successore dignissimo, in Academiam Iennensem se contulit, ubi Anno LXVIII. honores Philosophicos, Brabeuta Philosopho celeberrimo DN. D. BECHMANNO, impetrauit, qui ipsi non sine singulari honoris praerogatiua dati sunt. Nam inter XXIII. iuvenes secundum locum tenuit, cum primum Vir in munere Scholastico quondam constitutus occuparet. Nil attinet recensere praeclara illa quibus eum celeberrimi Dn. Professores ornarunt, elogia. Nam singularem in illo eruditionem, modestiae, pietati bonisque moribus iunctam, omnes certatim collaudarunt. Percrebuerat tunc fama Academiae nouae Holsaticae, quae & ipsum Kilonium euocauit. Quod iter fatis quasi uiam monstrantibus ingressus est; quae sedes illi quietas hic ostendere uidebantur. Primam ergo hic famae fortunaeque aleam iecit, cum elegans argumentum publice disputandum ut Praeses proponeret, de primo complexo totius cognitionis humanae Principio. Id ille triplici uelitatione, docta sane & ingeniosa, persecutus est, ac postea multis accessionibus, locupletauit, integrum de primo cognoscendi principio theoretico & practico librum aliquando editurus; cui tamen ultima nondum manus admota est. Collegia quoque ipse, amplissimi Collegii Philosophici, indultu, instituit. His ille Prae-

diis cum se maiori Palaestrae aptum ostenderet, Anno LXXII. Philosophiae Moralis Professionem, a Serenissimo Principe nostro sibi demandatam auspicatus est, cui postea Anno LXXV. Logices Professio accessit. Patentissimus illi & eruditionis & famae campus datus est: geminis enim disciplinis omne propemodum intellectus humani negotium, quatenus & θεωρία & πράξις consistit, complecti uidebatur. Cum in Logicis τρόπος τῆς ἐπιστήμης doceret, ceterarum quasi architectus uideri poterat, quibus illa disciplina stylobatas, trochleas, uectes supponit. Morum doctrina non Theologiae solum & Iurisprudentiae uiam sternit, sed & per omne uitae genus immensa Utilitate longe lateque diffunditur. Ad utramque ille disciplinam non uolaticam, tumultuariam, aut e Nouatorum compendiis raptim corrasam eruditionem attulit, sed ingenii perspicacitatem, promptam iudicandi solertiam, uetustorum Philosophorum doctrinis innutritam ac optimis magistris perpolitam. Nulla maior ingeniorum pestis est, quam, quae hodie dominatur, extemporalis docendi discendique ratio: qua haesterni discipuli in crastinos doctores mira μεταμορφώσεις abeunt, coeci canum festinantium catuli. Nemo nunc uerae sapientiae succo alitur, ut in uirile eius robur adolescat: multis satis est illo uel tingi uel aspergi: aliqui uel afflatu absolui uelint. Noster
ut

ut in omni uita uerum magis , quam ueri speciem sectatus est , ita modestis & plenis hac uia quam grallatoriis incedere uestigiis maluit , ab omni theatrico apparatu alienissimus. Paucos ille discipulos solida doctrina subactos , leui & circulatoria quadam percussatione circumactis semper praetulit. Quare in docendo fidem, industriam, ἀκρίβειαν omnem adhibuit , & ita quidem semper in opere suo uersatus est , ut fundum ueri penetraret, omnia exhauriret, omnesque boni Doctoris partes cumulatissime impleret. Moliebatur ille omnibus numeris absolutum opus Logicum, toto illo tempore exasciatum , cuius editionem iam tum animo uersabat. Verum immatura illi mors consilia abruptit , ultimamque operi limam inuidit. Erunt fortassis , qui in isto Librorum Logicorum numero carere orbem literatum huius accessione potuisse existimabunt. Sed rectius iudicabunt , qui miram quorundam, uel ieiunitatem , uel ineptam *εὐλακαμίαν* non ignorent. Sunt qui infinita propemodum quisquiliarum mole doctrinam illam onerarunt. Qua deterriti nonnulli , cum ingenio non destituerentur , & aliquem ex eo fastumsumerent , praeterea antiqua omnia tanta cura elaborata , tot Seculorum Suffragiis firmata , stulta quadam nouitatis prurigne fastidirent ; omnes propemodum philosophandi rationes conturbarunt , & quae anxie in incomparabili

Z s

suo

suo Organo, magna ingenii solertia, illorum studiorum Pater & Princeps Aristoteles digesserat, illi quasi in antiquum chaos reuocarunt. Inter hos Noster quasi medius, uetusta cum nouis conferens, & accurata omnia lance expendens, praecipue illis e Schola Cartesiana magistris nouitatis saepe laruam detraxerat. Qui cum nec ueteres, neque nostrae aetatis ea in re Doctores legerent, multa sibi nota inuenisse uisi sunt; quae uel dudum aliis & uberius & doctius excussa, uel ipsa statim fronte inscitiam produnt. In iis tamen aliquo illi numero Auctor artis cogitandi habebatur, ut qui in paucioribus a regia uia deflecteret, saepe quoque dissentienti rationibus non leuibus duceretur, & quibusdam non spernendis inuentis artem locupletauerit, in plurimis tamen aliter sensurus, si nostrorum ille hominum scripta lectione sua dignatus fuisset. Derodoni ut insigni nugatori bonam mentem precabatur. In Galsendi quoque Exercitationibus Antiperipateticis ineptias tanto Viro indignas deprehenderat, cuius iuuenilis Scripti senem postea, ut accepimus, poenituit. Sed istius quidem integri operis spe excidimus: quo ille absolutus, eandem in Philosophiae moralis perfecto systemate adornando ordiri telam sibi proposuerat. Nondum enim iis fundata principiis, iis circumscripta limitibus uastissima doctrina est, ut una perpetuaque
se

se *δοκίμους* oculis eruditorum sistat. Ne quid dicamus de profanis & flagitiosis dogmatibus, quae in illam a malis hominibus inuenta sunt, ut uel eam ob causam Hercules aliquis, monstrorum domitor, & sordium expurgator illi exoptandus sit. Id certe operam dedit Noster, ut recta & plana uia iuuentutem non per praecipitia duceret. Accedebat ad sana philosophemata uita Philosopho digna. Frustra enim praeceptis & sententiis deserti sumus & canori, si non ipsa uita & facta uerbis responderint. Quos enim mores docebunt ipsi uappae & nebulones? quae honestatis lineamenta duxerint, qui ipsi ne pilum quidem uiri boni habent? Etenim si minus idoneos Philosophiae moralis auditores pronunciabat Aristoteles iuuenes, qui uitae modum non tenent, cupiditatibus in transuersum rapiuntur: quid Doctoribus facias, in disciplinae, quam profitentur, opprobrium natis & qui ultra pueros & iuuenes in uita delirant? Noster non Philosophum se tantum, sed & uirum bonum, cui omnis illa Philosophia seruit, semper ostendit. Quod rectissimum erat, honestum, laudabile, decorum, ille omni in uita quaerebat, quibus poterat beneficiis, officiis, eius ope qui indigebant, sibi deuinciebat. Vbi fides eius requirebatur, nunquam illa claudicare uisa est: neque personatus ille in uirtutis uia, in qua multi histrioniam nunc exercent, ambu-

ambulauit. Quoties magistratum Academicum gessit, ita iuuentuti praefuit, ut nec nimio rigore seuerius quicquam statueret, neque per turpem Socordiam disciplinam omnem uinculis suis solueret. Collegis suis amore & dexteritate Spectatus fuit: In negotiis gerendis quid illo laboriosius? quid magis sollicitum, magis exercitum dici aut fingi potest? In Conuersatione ut paucorum hominum & mentis bene sanae erat, ita amicitiae sanctum semper nomen habuit. Pietate uera DEVM complexus, hac quoque parte bonorum se morum Doctorem ostendit. Cum enim uirtutum omnium familiam ducat Pietas, Philosophi moralis nomine dignus non erit, qui suas illam sibi res habere iusserit. Suauissimum illi cum Coniuge uitae consortium fuit. Anno enim LXXVIII. Kalendis Octobribus domum duxit Nobilissimam uariisque uirtutibus ornatis-
simam Virginem, ANNAM, Nobilissimi, Amplissimique Viri DN. CASPARIS a DEGINCK Senatoris quondam Lubecensis, optime meriti, filiam, cum eodem die summis in Theologia honoribus ornatus esset. Illa nunc a decennalis thalami gaudiis in grauisimum luctum coniecta tam cari capitis iacturam acerbè deplorat. Cui diuini Spiritus gratia adsistat, quae afflictam excitet, & dolorem omnem abstergat. Leuamento illi summo in hac aegritudine erit, quod non Academia tantum in partem luctus

ctus ueniat, sed & ipse Serenissimus Musarum nostrarum Stator, Princeps clementissimus, Pro Rectori Academiae Legati uices demandarit, ut sua quoque per illum praesentia exequias cohonestaret. Vt ad uitae eius catastrophem ueniamus, Valetudine usus est non satis firma. Caularium enim corpus arthriticis subiectum doloribus illi a Patre quasi traditum fuit. Vicibus quidem illi suis redierunt; sed nullae ab illis metuebantur insidiae, quae iugulumpeterent. Elapsa aestate peius habere cepit. Nam pene cum continua diarrhoea ipsi conflictandum fuit, quae uiscerum debilitatem arguebat. Hac sedata postea dolores intestinorum recruderunt, qui illum uelut equuleo torquere uidebantur. Creuit interdum ab ipsis induciis uis morbi, interdum ille remittere nouasque ostendere spes cepit, quas falsas fuisse tristior postea docuit euentus: cum latentis in uisceribus ulceris suspicio accederet. Mira illi in his tormentis animi constantia, illisque superior mens diuino ardore plena in Saluatoris sui amplexus ruebat. Quare nil attentissima sollicitudine, nihil remedii etiam optimis actum fuit. Nam ultimo Decembris die, sub uesperam, adeo ingrauescere cepit morbus, ut placidissima morte, integroque sensuum uigore, animam Deo reddiderit. Nos eius exuuiis hodie funus paramus. Ideoque rogatos uos

uolu-

uolumus, ut extremam Praeceptorum uestro officium, ea qua paret, frequentia persoluatis. Ipsa illa, quam *ὁ μακαρίτης* noster professus est, bonorum morum doctrina hanc a nobis pietatem atque humanitatem efflagitat. Magno praeterea & Viduae moestissimae & affinis solatio erit, si in partem quoque luctus uos uenire, uestraque exequias praesentia cohonestari intellexerint. Valete. P.P.d.xx, Jan. An. clc loc LXXXIX.

SCRIPTA:

Disputationes tres de primo complexo totius cognitionis humane principio.

Theses ex uniuersa Philosophia depromptae. Reliqua scripta in Programmate sunt recensita.

XIX.
PROGRAMMA

IN FVNERE

ANDREAE SENERTI,
Lingu. Orient. in Academia Vitemb.
Profess. Publ. celeberrimi Feria II. sacri
anniuersarii Natalis Christi A. R. G.
co. 15 c XXCLX.

P. P.

a

RECTORE ACADEMIAE VITEM-
BERGENSIS.

OMnes quotquot ita uiuunt, ut semper aliquid uita dignum agant; & senes facti, nondum senectute languent, neque mentis aciem hebescere patiuntur; his longius uitae spatium iure optandum est, propterea quod ceteris auctoritate praestant, nec magis aetate quam sapientia iuniores antecedunt. Qui fructus senectutis maximus est, quod grandes natu homines caute agunt, rerumque usu ualent, & moderatis optimisque consiliis ut untur. Facile ut appareat, non esse reprehensioni senectutis locum, etsi quidam de hac aetate secus existimarunt, quos nihil moramur, uelut iuuenili impetu actos. Contra senilis prudentia omnium ore celebratur & constat, monumentisque prodita, animos mouet, & ante oculos posita,

posita, claris apertisque signis demonstrat
senem sanctissimum, ANDREAM SENER-
TVM, DANIELIS, qui uitae quidem, sed
gloriae finem non habuit, filium natu ma-
iorem. Quare tanto Patri, quem sua uir-
tus defendit, honores nunc quaerendi non
sunt, nec filii, qui ab eo prognatus est, in-
itia longius peti debent. Sed genere tamen
nobilissimo ortum accepimus, quod ex Si-
lesia in Saxoniam usque deductum & pro-
pagatum est, ut uirtute & industria cresce-
ret magis & nosceretur. Auspicia eius Vi-
temberga sibi uindicat, ubi & natus, & in-
stitutus, ab Anno inde ∞ 1606 VI. quo ibi
genitus est, perliberali & optima conditio-
ne uixit. Pater eius DANIEL, qui sum-
mum genti suae splendorem ac lumen attu-
lit, materque nobilissima MARGARETHA
SCHATONIA, matrona animi sanctimo-
nia singulari, nihil prius sibi faciendum pu-
tarunt, quam ut Andream ab ineunte aeta-
te excolerent, diligenterque curarent. Ni-
hil ex eo tempore praetermiserunt, ad au-
gendam eius pietatem, atque doctrinam,
in quibus maxima ad bene uiuendum mo-
menta insunt. Literas humaniores quam
potuit maxime in deliciis habuit, neque in-
termisit sapientiae studia, quibus totum
fere quinquennium consumsit, auctoribus
& Adiutoribus uiris grauisimis, Iacobo
Martini, Ioanne Scharffio, & Erasmo Schmi-
dio, qui cum eius incremento & commodo,
laudem

laudem quoque suam esse coniunctam putarunt. Decimo aetatis anno ad linguas orientis adiecit animum, & duce ac interprete Martino Trostio, nauiter profecit, ut nemo esset, qui non coniceret, ex discipulo hoc aliquando Magistrum fore. Non defuit omnis fides, & postquam Lipsia, quam adierat, reuersus est, praemia artium liberalium rite in hac Academia impetrauit. Sub id tempus sapientiae studia moderatus est Laurentius Fabricius, qui Andream summo iuuit consilio, & ornatu honoribus, quos merenti Candidato decerni par erat. In religionis disciplina haud remissior, Doctores Theologos Paullum Roeberum, Guilielmum Leiserum, Ioannem Hulsemannum, constanti diligentia sibi deuinxit, effecitque his rebus, ut certatim se amarent, quasque complexu tenerent. Non hic substitit, (neque enim fructus est ardor) sed longius processit, & Lipsiam Ienamque pariter ac Argentoratum industriae suae testes esse uoluit, & accessione facta, augere studuit partas laudes. Postea in foederatum Belgium se contulit, & uiros maximos Vossium, Heinsium, Cunaenum sibi coniunxit. Riuetum quoque & Amesium Gomarumque allocutus est, ut quae in libris eorum legerat, ex ore ipsorum percipere penitus posset. Hinc Anno ∞ 1696 XXXVI. Vitembergam reuersus, unus ex omnibus maxime aptus uisus est, qui mu-

Aa

neri

neri Academico imponeretur. Quam obrem in Velleri abeuntis locum subrogatus est, quam prouinciam summa cum laude cepit ac tenuit, linguarumque orientis, quas docendas susceperat, interpretes idem & conseruator fuit. In uita nihil expetebat, nisi quod rectum iustumque erat, Socratem imitatus, qui nihil praeter & contra leges facere solebat. Animam eius res secundae aduersaeque ita firmarunt, ut utrique fortunae par esset. Bis connubio fidem adstrinxit, ducta An. ∞ lōc XXXIX. MARIA FRANCIA, Cos. Deliciani filia, ex qua suscepit IOANNEM ANDREAM, ingenii & moris elegantissimi filium, doctrina item & diuturna peregrinatione cultissimum, nunc celsissimo Principi Oettingensi a secretis; & MAKIAM DOROTHEAM celeberrimo Archiatro DANIELI MAIORI collocatam, quae aliquanto post rebus humanis erepta est, cuius quatuor sorores diu ante decesserunt. Coniuge mortua anno deinde ∞ lōc LXII. despondendam sibi curauit DOROTHEAM NOTTNAGELIAM Virginem, cum in manum eius conueneret florentissimam, nunc praesidio amisso, moestissimam uiduam, omnino nobilissimam matronam, Andreae, coniunctissimi antea mariti funus prosequentem. Ex qua ei natae sunt duae filiae, IOANNA DOROTHEA, & IOANNA SOPHIA, quae praeter expectationem patris, uitam cum morte com-

commutarunt. Sed uero Andreas non tam morbo quam aetate fractus, caduca omisit & diuina cogitauit, melioremque uitam expectens, miseram mortalemque conditionem finiit, postquam diuiniori epulo refectus & formula sacra expiatus, cum DEO in gratiam rediit, atque in aeterni gaudii quietisque possessionem uenit. Vos ciues quae-so, uti ad cohonestandum optimi sanctissimique senis & celeberrimi pariter doctoris uestri funus frequentes prodeatis, qui cum honore aetatis hic praecipuus extitit, tum nobilissimis quoque necessitudinibus coniunctus, meritorum fama praeter ceteros eluxit. Funus ab hora I. pomeridiana ex aedibus quas uiuus incoluit, deducetur. P.P. Fer. II. sacri anniuersarii Natalis Christi
 ∞ Io c XXCIX.

SCRIPTA:

Prouerbiorum Arabicorum Centuria, iuxta Interpretationem Latinam.

Linguarum Orientalium Canones centum.

Dissertatio de Ebraeae S.S. linguae, nec non Orientalium reliquarum ex parte, origine, antiquitate, progressionem, incremento, fortuna uaria & cultu.

De diuino nomine Elohim Diatriba.

Sciagraphia de Accentibus Ebraeorum, quot in SS. Bibliis habentur.

Ebraismus.

Chaldaismus & Syriasmus.

A a a

Ara

Arabismus.

Rabbinismus.

Athenae & Inscriptiones Vitembergenses.
Dissertatio de quatuor Linguae Ebraeae Aetatibus.

Hypotyposis Harmonica Linguarum Orientalium, Chaldaeae, Syrae, Arabiaeque.

Hypomnemata de rerum naturalium Principiis, occultis qualitatibus & Generatione,

Bibliothecae Academiae Vitembergensis libri praestantiores.

Grammatica Orientalis.

Beatus homo, siue Psalmus I. Davidis notis illustratus.

Psalm. VII. & VIII. Expositio.

Scrutinium Religionum, de Religionum Varietate & Vna sola Christiana & uera.

De Principio Religionis in genere & Christianae in specie.

Tabulae in Grammaticam Ebraeam.

Manualis Concordant. Prodomus.

Psalmi graduum XV.

Symbolum Apostolicum notis illustratum.

Christianus non Christianus.

Canticum Canticorum notis illustratum.

Nouissimorum nouissima in I. Corinth. XV.

24. 28.

Exercitationum maxime Theologicarum fasciculus maxime circa Religionis Christianae Principium, ueritatem & summam.

Trias Exercitationum de Theologia, Anthropologia & Christologia.

Exercitat. Theolog. de Articulis fidei fundamentalibus.

Exercitationum Philologicarum pars I. & II.

Aphorismi C. succincti, quibus Lingua Ebraea compendio breuissimo traditur.

Introductio brevis ad Linguae Arabicae rectam lectionem.

Martini Trostii Grammatica Ebraea recognita & locupletata.

Triga Exercitationum Philologicarum de Prot-Euangelio Genes. III, 15. de orco ex Psalmo XL. 8. de Psalmo CXVII. notis illustrato.

Auac. quaestionum de Myfterio S.S. Trinitatis, de Mediationis opere inter hominem & Deum.

Ioannis Apostoli Epistola syriace scripta cum uersione latina.

Epitome Theologiae naturalis.

Notae & Exercitationes in Psalmos Poenitentiales.

Pastor bonus.

Speculum uitae aeternae, uernaculo sermone scriptum.

Disputationes figillatim emissae ut de Punctorum uocalium Ebraicarum neque cum literis neque cum uerbo Dei coaeuitate.

De Vrim & Thummim.

De עֲוֹנוֹת siue dictis Ebraeorum, ex Psalmo XCIX, 6.

Biga Exercitationum de formali S. Scripturae intento.

De mendis Codicum Apographorum.

De notitiis naturalibus praesertim connatis, & an & quae ac quantae illae sint in religionis negotio, siue spiritualibus.

De Conscientia eiusdemque constitutione, varietate & casibus, quos sic uocant, in genere.

De nomine Dei Elohim.

De Germana Characterum Iudaicarum antiquitate.

De Coniugationum Ebraicarum significationibus.

De quadratae Characterum Ebraicarum figurae antiquitate.

De Gigantibus.

De Voto Iephthae ex Iudic. XI, 30. seqq.

De Geneseos Cap. IV, 1. seqq.

De Vr Chaldaeorum ex Genes. XV. 7.

De Morte Moysis & sepultura eius ex Deut. XXXIV, 5. seqq. ex Cantic. Cantic. III, 1. seqq. Ex Esaiae VII, XIV.

De Inuestigatione Radicis apud Ebraeos.

De Literis Ebraeorum Samaritanis.

De iis quae fuerunt in arca foederis, ex I. Reg. VIII, 9. & II. Paral. V, 10. collatis cum Hebr. IX, 4.

De Semine Messiae ex Ierem. LIII, 10.

Ad loca Psalm LVIII. **Ad** Psalm XXII. **Ad** XI. XII. XIII. XIV. XV. & XVI.

XX.

XX.

MEMORIA

IOANNIS FRIDERICI VVAL-
THERI,

Linguarum Graecae, atque Orientalium
in Illust. Collegio CHRISTIAN - ERNESTINO,
quod Baruthi Francorum floret, Profess. Publici, XIII.
Kalend. Iulii Anno ∞ Io c LXXIX. pie defuncti, renouata
ex Curriculo uitae Germanico, Concioni funebri
subiuncto.

CVria, princeps urbium Varisciae, ortus
IOANNIS FRIDERICI VVALTHE-
RI, gloriam sibi uindicat, ubi inter
uota & gaudia suorum Anno ∞ Io c
LXII. Patre IOANNE VVALTHERO, San-
ctae Theologiae Licentiato, rerum sacra-
rum Antistite ac Pastore Primario, nec non
Gymnasii Inspectore & Theologiae Profes-
sore, susceptus est ex VRSULA MAGDA-
LENA, nata Kuffneria, matrona omnes
sexus elegantioris uirtutes complexa. Ab
his quam primum intellexerunt, filium acri
capacique esse ingenio, traditus est curae
fideique praeceptorum quorundam dome-
sticorum. Successu autem temporis cum
non minori diligentia quam celeritate ad
laudis metam contenderet, fidei Praecep-
torum Gymnasii patrii creditus, indu-
striam suam Doctoribus probauit, quod
nullum labori modum statuebat, & singu-
lari diligentia sodalibus quasi facem praese-
rebat

rebat. Quo ipso tantos in literarum studiis fecit progressus, ut anno iam aetatis sexto & decimo carmen latinum proprio Marte conscriptum, pro concione recitaret, aliaque ederet specimina, ex quibus Oratio de peregrinationis bene collocatae usu & fructu, quam Anno ∞ Idc LXXVI. Eidibus Aprilis in consessu Patrum habuit, formis deinde fuit expressa. Patre posthaec orbatus, ex sententia matris ac necessariorum, habita prius in Gymnasio Curiensi Oratione ualedictoria de *Laude Megalandri Eutberi*, Baruthum abiit, ibidemque in tabulas illustris quod ibidem excello Christiani - Ernesti nomine eminet, Collegii, relatus, Professoribus indolis bonitatem approbavit, qui nullam eius erudiendi occasionem praetermiserunt. Prae ceteris uero totum permisit se IO. CHRISTOPHORO LAURO, Graecae & Ebraicae Linguae tunc temporis Professori Publ. qui conatus eius mirifice adiunxit, eumque & contubernio & conuictu suo excepit. Cumque incredibili arderet linguas orientales addiscendi desiderio, Viri huius ductu tantos in hoc studiorum genere fecit progressus, ut posthaec in Academiis fundamento hoc feliciter iacto, ingentem structuram facili negotio imponere posset. Sic insigni eruditione locupletatus, Baruthum sub finem Anni ∞ Idc LXXX. reliquit, habita prius Dissertatione historica de *Inquisitione Hispanica*,

spanica, quam Praefide IO. GEORGIO LAYRIZIO, tunc temporis Historiarum Professore ibidem, hodie Sereniss. Duci Saxo-Vinariens. a Sacris, totiusque Ducatus Superintendententi-Generali optime merito, eruditorum examini submitit. Anno qui sequebatur, in celeberrimam Salanam abiit, cumque Sacrarum literarum studia matris ac necessariorum consensu excolere decreuisset, celebratissimi Doctoris Theologi FRIDEMANNI BECHMANNI aedes conuictumque elegit, quo tanti Viri consiliis adiutus, eo felicius metam studiorum consequeretur. Cumque non ignoraret, uiam quasi ad sanctum hoc studium Philosophiam aperire; hinc celeberrimos ordinis Philosophi Professores atque Adiunctos, Posnerum, Sagittarium, Velthemium, VVeigelium, Schubartum, Schmidium, Heinsum, ac prae ceteris Philologos Germaniae summos, Frischmuthium ac Danzium audiuit, eorumque Scholis innutritus in linguarum ac sapientiae studiis in solidos dies maiora cepit incrementa. Atque sic haud uulgari eruditione instructus, in publicum prodiit, ac Praesidio IO. ANDREAE DANZII, tunc temporis Ordinis Philosophi Adiuncti, hodie uero Lingu. Orient. Professoris Publici famigeratissimi firmatus, Dissertationem, quae secunda erat Exercitationis Rabbinico-Talmudicae de Sacris Iudaeorum *νομοφυλακτικαίς* bis quotidie recita-

ri solitis, publice cum applausu auditorum defendit. Tantorum Doctorum institutione diutius frui exoptasset, nisi febris maligna Anno ∞ 1666 LXXXII. ipsum inuassisset, Medicique auctores fuissent, ut ualitudini suae consuleret, seque alio conferret. Hinc Lipsiam abiit, ibique a Theologo celeberrimo D. GEORGIO LEHMANNO Superintende ac Theologiae Professore ibidem singulariter merito, amico B. Patris sui L. Ioannis VValtheri certissimo, beneuole & contubernio & conuictu exceptus est, qui B. multum profuit, ipsumque Paterno prorsus amore fuit complexus. Praeter hunc quoque ad moderandas studiorum rationes delegit Theologos ac Philosophos ibidem excellentissimos, Scherzerum, Moebium, Carpzouium, Olearium, Alberti, Rechenbergium, Thomasium, Fellerum, ceterosque ibidem uiros ad docendum expeditissimos meritissimosque. Ne uero Linguarum studium cui se pridem consecrauerat, negligeret, totum se tradidit D. AVGVSTO PFEIFFERO, Theologo pariter ac Philologo exquisitissimo, eidemque cum publice tum priuatim industriam approbavit, cuius etiam ductu in arenam descendit, ac de *Diuisione Potentiae DEI in ordinatam & absolutam disseruit*. Cum hoc ageret, atque in uaria eruditione insigniter proficeret, existimator ingeniorum IO. CHRISTOPHORVS
LICHT.

LICHTNERVS, Praefes & Iudex studiorum delectus, VVALTHERVM ad summos in Philosophia honores inuitabat. Cuius sententiae noster nec repugnare, nec tamen insolescere uolebat; sed honores sibi oblatos pridie Calend. Februarii Anno LXXXIV. modeste accipiebat, atque inter triginta & octo Candidatos septimum locum eruditione sua tuebatur. His cum ratione confectis, diligentia B. non obscura fuit, sed in publicum prodiit, dum Praefes ipse stetit, nouosque honores uix quarta anni parte praeterlapsa, Dissertatione philosophica, *de Contingentia eiusque usu & abusu*, defendit. Ut uero gloria uirtutis comes est, ita honor etiam VValtherum ubique sequebatur. Namque de eruditione sua fama in patriam perlata est, Serenissimoque Marggrafio Brandenburgico CHRISTIANO ERNESTO, Patriae Patri optimo sic explorata est, ut cum Lauerus uacuefacto Antistitis Culmbacensis muneri imponeretur, VValtherum dignum existimaret, cui Professio Ebraicae & Graecae Linguae in Illustri Collegio Christiano-Ernestino crederetur. Sic itaque Lipsia accitus, Baruthum rediit, ac munus ad se delatum Oratione solempni Kalend. Octobr. Anno 1735 LXXXV. auspicatus est. Ex eo tempore id praecipue laborauit, ut iuentutis fidei suae commissae utilitatem omni ex parte promoueret. Quod ipsum felicis-

felicissime effectui dedit, siquidem qui Schol-
 lis ipsius intererant solidam eius informa-
 tionem laudant, Doctoreque suo etiam post
 fata gratias agunt. Praeclarum industriae
 suae testimonium est, quod post beatum
 IO. CASP. OERTELII obitum, linguam Sy-
 riacam ac Chaldaicam simul docendi pro-
 vincia a Serenissimo Collegii statore ei cle-
 mentissime fuerit demandata. Cum uero
 non ignoraret multum adiumenti ad uitam
 esse in matrimonio, hinc despondendam
 sibi curauit EVAM CATHARINAM, AN-
 DREAE MOESCHII, Hereditarii in Groe-
 tenbruck, VVolffsloe, Kozenhammer &c.
 Sereniss. Princip. Barutho - Brandenburgici :
 a Consiliis Camerae, Praefectique quae-
 sturae Monachomontanae & Hallersteinensis,
 filiam natu minimam, quam XXV. Sept.
 Anno LXXXVIII. solemniter domum du-
 xit. Sed ut humanae res se habent, nun-
 quam magis dubiae sunt, quam cum pro-
 sperae videntur. Vix matrimonium
 contraxerat, cum aduersa ualetudine sub-
 inde uti cepit, ac perpetuo catharris ac
 dolore dentium fuit uexatus. Sed ut iu-
 uentus plerumque naturae uiribus nimium
 confidere solet; ita B. quoque quoad eius
 fieri potuit a Medicamentis abstinuit, do-
 nec tandem malo naturae uis succubuit at-
 que ipse tabe inuaderetur. Aderat hinc
 tempestiue D. Godofredus Steinius, Ar-
 chiater Brandenburg. atque urbis Baruthinae

thinae Physicus Ordinarius & remediis ad medicinam necessariis contra nitebatur, resecturus illud quod tabes absumserat robur. Maxime uero auctor erat, ut aëris regionem mutaret atque alio se conferret. Hinc primo ad Socerum Stockenrotham, posthaec uero Curiam ad dulcissimam matrem sese contulit, ubi accitus est Io. Christophorus Brebifius, Medic. Licent. qui morbo pellendo intentus, remedia idonea & prompta attulit simul & exhibuit, sed mox uim morbi uehementiorem esse sensit, quam ut malum, quod iam dum radices egerat, extingui posset. In hoc ipso morbo de literarum studiis cogitabat ac Patriae Patri Seren. de natali gratulaturus, Dissertationem de Apophtegmatibus seu praeclare dictis Serenissimorum Principum Brandenburgensium, conscribebat. Sed mors ipsi iniecit manum, atque ab incepto retinuit uel inuitum. Cum uero uires decrescerent, nihil recusauit aegrotus, quod uellet statueretque rerum humanarum arbiter. Vt enim uiuus honorem cultumque Dei rebus omnibus praetulit, ita moriens quoque singulari pietate & patientia eidem se permisit, & caduca haec atque inania firmo fidentique animo desepxit. Sic uero conclamatis rebus seculi, de animae curatione cogitabat, ac M. Ioannem Schmausium ad se accersiri iussit, qui mox adfuit, ipsumque noxas deprecatur oraculis

oraculis coelestibus confirmavit, ac sacro epulo refecit, quo facto, quarto die post, XIX. nimirum Iunii Anno ∞ Io c XC. hora septima uespertina, quicquid mortale habuit, deposuit, animamque uinculis aegri corporis solutam, cum XXVII. Annos XV. hebd. & II. dies uixisset, Deo reddidit, quae commutato habitationis suae loco, nunc sempiterna luce collustratur.

SCRIPTA:

Quia in Curriculo uitae sunt exposita, hic silentio praetermittuntur.

FINIS.

SERIES
PHILOSOPHORVM, ORA-
TORVM, POETARVM, ETC.

SECYNDÆ DECADIS.

Obiit Anno

1681. SIGISMVNDVS a BIRCKEN, Comes Pa-
lat. Caesar.

1681. GEORGIVS FRIDERICVS BEHAIM de
Schvvarzbach, Senator & Polyhi-
stor Norimb.

1682. OCTAVIVS FERRARIYS, Eloquentiae
Polit. ac Graec. Lit. Profess. Pataui-
nus.

1683. DANIEL CASPAR a LOHENSTEIN, Syn-
dicus Vratislaviensis.

1684. IACOBVS THOMASIYS, Professor Elo-
quentiae Lipsiensis, Minor. Prin-
cip. Collegii Collegiatus, Acade-
miae Decem-Vir. & Facult. suae
Senior.

1684. BALTHASAR STOLBERGIYS, Graec. Lit.
Professor. Vitembergensis.

1687. CHRISTIANVS DAVMIVS, Cygneus, Po-
lyhistor, Gymnasii Patrii Rector.

1688. GEORGIVS ERNESTVS HELDBERG, S.
Theologiae D. nec non Logices &
Moralium Profess. Kiloniënsis.

1689. ANDREAS SENERTVS, Lingu. Orient.
Prof. Vitembergensis.

1689. Io. FRIDERICVS VVALTHER, Graecae
ac Lingu. Orient. Professor Baru-
thinus.

MEMORIAE
PHILOSOPHORVM
ORATORVM POETARVM
HISTORICORVM ET PHILOLO-
GORVM

NOSTRAE AETATIS
CLARISSIMORVM
DECAS SECUNDA

Q. J. VIII

